ትሕዞ መንእሰይ

ቃል ኣሰናዳኢ 2

ደሃይኩም 3

ጉዳያት መንእሰይ 4
- 2016 ድንድል መቐይሮ
- ግብረሽበራ፡ ግብሪ'ዶ መልሰ ግብሪ?

ሓባራዊ ዘተ
- መራኽቢ ብዙሃንን ሃገራዊ ባህልን

ደሃይ ማሕበር 26
- ንዘያዳ ስራሕ ዝድርኽ ገምጋም

ትውፊት 28
- እታ ስእሊ

ሃበርም 34
- ኣንትሮፖሎጅስት ፌሩዝ ስዒድ

ሕብረተሰብ 37
- ሓቀኛ መጸምዲ ብኸመይ ይርከብ?
- ዕድመ ዘናውሕ ኣመጋግባ
- "ካብኣ/ኡ ተፈልየ ክነብር ኣይክእልን እየ"
- ስእነት ድቃስ
- ኤች ኣይ ቪ ደቀንስትዮ

ሕግን ስነ-ምግባርን
- ሕልሚዶ ጋህዲ
- ስቕታ ዝግርማኣ "ተጺቃጢት" ኣላዶ ትብልዋ ሎሚ?

ዲያሪ
- "ህይወት ሓገሰ እያ"

ሓንቲ ሕቶ ኣላትኒ 49
- ሕልምን ስምዒትን

ወግዒ ብሓሳባት 51
- መንእሰይ ክሳብ ክንደይ'ዩ ምኽሪ ዘድልዮ?
- ጸጽባቕና ጥራይ የዋጽኣናዶ?
- ኣእምሮን ልቢን

ባህልን ስነ-ጥበባትን 55
- ሙዚቀኛ ማቴዎስ ሓይለኣብ
- ስግንጢር ባህርያት ዓበይቲ ጸሓፍቲ

ተክኖሎጂ 60
- ኣሰራርሓ "ታች ስክሪን"

ዘልኩ ደኣ! 61
- ካብ ባር ሓጎሳ ናብ ባር ሓጎሳ

ክልተ ወርሓዊት መጽሔት
ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ

መጋቢት 2016 ቁ.49

መሸጢ ዋጋ ኣብ ኤርትራ ናቕፋ 10

ዋና ኣሰናዳኢ
መስፍን ገብረሂወት

ዲዛይን ገበር
ዓወት ሽሞንዲ

ስእሊ
ዮሃንስ በረኸት

ናብ'ዛ መጽሔት ክትሰዱዎ እትደልዩ ርእይቶ፡
ኣበርክቶ ይኹን ሃናጺ ነቐፌታ በዚ ዝስዕብ
ኣድራሻ ክትልእኩልና ትኽእሉ።

መጽሔት "መንእሰይ"
ቁ.ሳ.ጶ 1042
ቁ.ስልኪ 202592
ፋክስ 291-1- 125981

ዘርጋሒ መጽሔት
ቁ.ስልኪ 200454

ቃለ ኣሰናዳኢ

ፖለቲካዊ ንቕሓትን ዓሚቝ ግንዛበ ብዛዕባ ህልው ኩነታትን እቲ ወሳኒን ብቐዳምነት ዝስራዕን ሃገራዊ ሓይሊ እዩ። መንእሰያት እምበኣር፡ ብዛዕባ'ቲ ንኹሉ መዳያት ህይወት ውልቀሰብን ሕብረተሰብን ብቐጥታ ዝጸሉ ዓውዲ ፖለቲካ፡ ዓሚቝ ፍልጠት ክህልወና ክንጽዕር፡ ህልዊ ኩነታት ዓለምና ብቐጻልነት እናተኸታተልና ምስ ምዕባለ ዓለም ዝኸይድ ፖለቲካዊ ንቕሓት እናደለብና ክንከይድ የድልየና። ስለዝኾነ ድማ'ያ መጽሔት መንእሰይ ብሳላ ዕዙዝ ሱታፌ ኣበርከትቲ፡ ፖለቲካዊ ንቕሓት ኣብ ዝበርኽ ጉዳይ ኣውራ ኣተኩሮ ሂባ ትሰርሓሉ።

2016 ድንድል መቐይሮ'ያ። እዛ ዓመት ናይ'ዚ ብኸቢድ ጻዕሪን ተጻዋርነትን ብህዝብን መንግስትን ክኸይድ ዝጸንሐ ስራሕ ዝፈጠሮ ዕድላት ኣነጺራ እተኣምተልና፡ ድንድል ራህዋን ብልጽግናን እያ። ብዝሰፍሐ ኣብ ዓምዲ ጉዳያት ተኣንጊዱ ኣሎ።

ግብረሽበራ፡ ንጸጥታን ሰላምን ብዙሓት ሃገራት ካብ ዝህድዱ ዓበይቲ ክስተታት ዓለምና ኮይኑ ኣሎ። መርኣያኡ ድማ፡ ዕለታዊ ኣርእስቲ ማዕከናት ዜና ኮይኑ ይርከብ። ስለዚ መንእሰያት ብዛዕባ ግብረሽበራ ዝህልወና መረዳእታ ክዓቢ ስለዝግባእ፡ ናይ ሎሚ ሕታም መጽሔት መንእሰይ ኣትኩሮ ሂባትሉ ኣላ። "ግብረ-ሽበራ፡ ግብሪዶ መልሰ-ግብሪ" ብዝብል ኣርእስቲ ተዳልዩ ኣሎ።

ብማእከላይ ቤት ጽሕፈት ሃማመተኤ እናተወደበ ኣብ ኣዳራሽ ጁንየር ዝካየድ ክልተ ሰሙናዊ ናይ ሰሚናርን ሓባራዊ ዘተን መደብ፡ ብጽቡቕ ክቕጽል ጸኒሑን ኣሎን። ካብ ዝሓለፈ ወርሒ መጋቢት ብስሩዕ ካብ ዝጅምር ክሳዕ ሕጂ ድሮ 20 ሰሚናራትን ሓባራዊ ዘተን ተኣንጊዱ ኣሎ። እቲ ዝካየድ ሰሚናርን ሓባራዊ ዘተን ኣገዳስነቱ እናጎልሐ ይመጽእ ስለዘሎ፡ ናብ ዞባታት ዝወርደሉን ብሚድያ ዝቓልሓሉን ዕድላት ክፍጠረሉ ከድሊ'ዩ። ኣብ ናይ ሎሚ ሕታም መጽሔት መንእሰይ፡ ንመራኸቢ ብዙሃንን ሃገራዊ ባህሊን ዝምልከት ብሰለስተ ተዛተይቲ (ኣቶ ሰሎሞን በርሀ፡ ዶ/ር ሰናይት ባህታን ኣቶ ሞሃድ ሱሌማንን) ዝቐረበ ሓባራዊ ዘተ ተኣንጊዱ ኣሎ።

ሃማመተኤ ካብ 25-27 ጥሪ ኣብ ደሴት ሓራት ዓመታዊ ገምጋም ስራሕ 2015 ኣካይዱን ናይ ዝቕጽል ዓመት ውጥን ስራሕ ኣጽዲቑን። ኣብ'ቲ ኣስታት 200 ዝኾኑ ሓለፍቲን ካድራትን ማሕበር ዝተሳተፍዎ ኣኼባ፡ ንቕሓትን ውዳበን መንእሰያት ንምብራኽ ዝተኻየደ ንጥፈታት ብሓለፍቲ ክፍልታትን ዞባታትን ማሕበር ቀሪቡን ብዕምቈት ተዘትዩሉን። ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ዝተኻየደ ንጥፈታት ማሕበር ሳላ ሓያል ጻዕሪን ተወፋይነትን ኣባላት ብግቡእ ክዕመም ምኽኣሉ፡ ማሕበር ኣብ ርእስ'ቲ መዓልታዊ ስርሑ፡ ነቶም ኣብ ዓመተ 2016 ዝካየዱ ጽንብል እዮቤል በዓል ናጽነትን 7ይ ሃገራዊ ፌስቲቫል መንእሰያትን ብሓያል ሱታፌ መንእሰያት ብዝማዕረገ ኣገባብ ንምጽንባሎም ዘሎ ድሉውነት ዘነጽር እዩ። ነዚ ዝምልከት ብመልክዕ ሪፖርታዥ ተዳልዩ ኣብ ዓምዲ ደሃይ ማሕበር ቀሪቡ ኣሎ።

ውፉይ ሱታፌ መንእሰይ ኣብ ኩሉ ሃገራዊ ጉዳያት፡ ብቐንዱ ካብ እምነት ኣብ ዕላማ እዩ ዝፍልፍል። ስለዚ ዝጸንሐ ሓያል እምነትን ሃገራውነትን ተዓቂቡ ክቕጽል፡ ንጥፈትን ኣወዳድባን ማሕበር ክሕይል፡ ተራ ካድረታት መንእሰያት ክዓዝዝ፡ ውዳበን ንቕሓትን መንእሰያት ክዓቢ መጽሔት መንእሰይ እተመሓላልፎ መልእኽቲ'ዩ።

ኣብ'ታ ቅያ ጅግንነት እተዘንቱ ዓምዲ ትውፊት፡ ኣብ ውግእ ሕረት ግንባር ደቀምሓረ ብጅግንነት ንዝተቓለሳ ክልተ ደቀንስትዮ ተጋደልቲ ዝትርኽ ትሕዝቶ ቀሪቡ ኣሎ። ክልቲኣን ተጋደልቲ ኣብ እዋን ግጥም ምስ ጸላኢ ኣብ ዝነበራሉ እዋን ትገልጽ ታሪኻዊት ስእሊ ኣላተን፤ ኣብ ውሽጢ'ቲ ትረኻ፡ ኣቐድም ኣቢሉ ኣብ'ታ ስእሊ ተፈጢሩ ንዝነበረ ምድንጋር፡ ብሓውሲ መእረምታ መብርሂ ኣትይዎ ኣሎ።

ኣብ'ታ ንመንእሰያት ናይ ጽቡቕ ኣብነት ንዝኾኑ ዕዉታት መንእሰያት እተላሊ ዓምዲ ሃበርም፡ ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ኣብ ኮለጅ ጥበባትን ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠትን ዓዲ ቐይሕ ኣብ ዓውዲ ስነ-ሰብ (Anthropology) ብልዑል ነጥቢ (great distingution) ምስ ዝተመረቐት 'ኣንትሮፖሎጅስት ፌሩዝ ስዒድ ዝተኻየደ ዕላል ቀሪቡ ኣሎ።

ኣብ ናይ ሎሚ ዓምዲ ባህልን ስነጥበባትን ምስ ሙዚቀኛ ዝተኻየደ ዕላል ቀሪቡ ኣሎ፡ ሓደ ካብ ብሉጻት ሙዚቀኛታት ብምዃን ኣብ ሃገርና ክፈርዩ ኣብ ዝጸንሑ ሓያለ ኣልበማት ኣበርኪቶ ዝገበረ በይዝ ጊታር ዝጻወት ስነጥበበኛ ማቴዎስ ሓይለኣብ። ኣብ'ቲ ማሕበራዊ ንቕሓት መንእሰያት ከም ዝሕይል ኣብ ምግባር ተራኡ ዝጻወት ዓምዲ ሕብረተሰብ መንእሰይ እውን፡ ኣብ ማሕበራዊ፡ ሕግን ስነ-ምግባርን፡ ጥዕናን ካልእን ዘተኮረ ጽሑፋት ተኣንጊዱ ኣሎ። ሳንዲት'ውን ፍትውቲ ዓምዱ "ዘልኩ ደኣ!" ኣዳልይዋ ኣሎ። ሰናይ ንባብ፥

ደሃይኩም

ኣማእዛኒ ሓባራዊ ዘተ

ኣብ ዝሓለፈ ሕታም መጽሔት መንእሰይ፡ ንፈልምታት ኤርትራ ዝምልከት እዋኑ ዝሓለወ ኣማእዛኒ ሓባራዊ ዘተ ብዝሰፍሐ ወጺኡ ምንባሩ ይዝከር። እቲ ሓባራዊ ዘተ ኣብ ምዕባለ ፈልምታት ሃገርና ዝህልዎ ተራ ኣቕሊልካ ስለዘይረአ፡ ንወዳቢኡ ሃማመተኤ ዕዙዝ ምስጋናይ እገልጽ።

ብወገነይ ኣብ'ቶም ዝቐረቡ ሓሳባት፡ ዓቕሚ ሃልዩኒ ዘይኮነ ከም ተራ ተዓዛባይ ርእይቶይ ወስ ኩብል ኣፍቅዱለይ። ከም ዝመስለኒ፡ ዕላማ'ቲ ሓባራዊ ዘተ ፈልማታትና ኣብ ከመይ ደረጃ ኣለዉን ናብ'ቲ ዝለዓለ ደረጃ ንኽበጽሑሽ እንታይ እንተተገብረ ይሓይሽ፡ ዝብል'ዩ ነይሩ። ኣብ'ቲ ዝተሳዕለ ኣርእስቲ ብወይዘሮ ራሄል ኣስገዶም ሃናጺ ሓሳባት ቀሪቡ። ብወገን ኣቶ እድዋርዶ ኣርኣያ'ውን፡ "ኣብ ኤርትራ ፊልም የለን፡ ግና ኣብ ዝተሓተ ደረጃ ኢና ዘሎና" ኢሉ ብምጅማር ከማዕበለና ዝኽእል ሰለስተ ኣርእስትታት ከም ዘለዋአን ተሳተፍቲ ዝደለይዎ ኣርእስቲ ክመርጹ ዕድል ከም ዝሃበን ተሓቢሩ። ተሳተፍቲ ብወገኖም ሃጓፋቶም ኣለልዮም ነቲ ከማዕበሎም ዝኽእል ኣርእስቲ ክንዲ ዝመርጹ፡ ናብ እኹል ዓቕሚ ኣሎና፡ ብቑዕ ስራሕ ነፍሪ ኣሎና ... ዘስምዕ ክትዕ እዮም ኣትዮም። ዕላማ ናይ'ቲ ዘተ ተኻቲዕካ ናብ ሓደ መረዳእታ ንምብጻሕ ስለዘኾነ ኣይምተጸልአን። ኣትኪልካ ክሳዕ መወዳእታ ክትካታዕን ክተእምን ወይ ክትኣምን ዘይምፍታን እዩ ጸገም።

ኣብ'ታ መጽሔት ከም ዘንበብክዎ፡ ኤድዋርዶ ፊልም የለን እምበር፡ ጸገማት የለን ኣይበለን። ምናልባት እተን ኤድዋርዶ ዝጠቐሰን ምዕቡላት ካሜራታት ዘይክህልዋ ይኽእላ'የን፡ ምናልባት ኣብ ምእታወን'ውን ጸገማት ጸኒሑ ክኸውን ይኽእል'ዩ። ግና ኽኣ ጉዳይ ካሜራ ንኤድዋርዶ ዝምልከት ኣይኮነን። ንሱ ብሉጽ ፈልምታት ክስራሕ እንታይ ክግበር ከም ዘለዎ እዩ ሓቢሬታ ክሀብ ዘለዎ። ንኣተግባብራኡ ዝምልከት ከኣ ሓባራዊ ጉዳይ ይኸውን። በዓል ሳምሶን ብርሃነ፡ ሳምሶን የሃንስ፡ ህዝባዊ መንግስተኣብ፡ ቴድሮስ ግርማይ ወዘተ ዝሃብዎ ርእይቶ'ውን ጽቡቕ ነይሩ።

"ፊልም የለን" ምስተበሃልካ፡ ንዘተፈጥረ ባይታ ተጠቒምካ፡ ክንዲ "እሞ እንታይ ንግበር፡" ምባል፡ ኣኼባ ረጊጽካ ምውጻእ ምስ ምንታይ እዩ ክቑጸር፤ ከምቲ ቴድሮስ ዝበሎ፡ ጃኬት ኣተዘይብልካ ክትቑርር ግድን'ዩ፡ እቲ ጃኬት ከኣ ኤድዋርዶ ወይ ራሄል ኣይኮኑን ዓዲንም ክኸድኑኻ። እንዳ ዝእቶ ኣቲኻ ባዕልኻ ኢኻ ክትዕድግ ዘሎካ፡ ምኽንያቱ ደሓር ባዕልኻ ኢኻ ክትሞቑሉ። ምናልባት ሓገዝ ክትሓትት ይከኣል ይኸውን'ዩ።

ዋላ'ኳ ዕሙቕ ዝበለ ርእይቶ ኣይሃልወኒ፡ ናይ ካልኦት ሃገራት ፈልምታት ክንርኢ ንግደድ ዘሎና፡ ሕጽረት ወይ ዋሕዲ ኣብ ዓድና ዝፈሪ ብሉጽ ፈልምታት ስለዘሎ ኢና።

ስለዚ ሃማመተኤ ፈልምታት ሃገርና ካብ'ዚ ዘለዎ ዝያዳ ክሕይልን፡ ወነንቲ ብሉጻት ፈልምታት ክንከውንን ምእንቲ፡ ብምሉኦም ስነጥበበኛታት ዝሳተፍዎ፡ ዳግማይ ሓባራዊ ዘተ ክውድብ እንተዝኽእል ጽቡቕ ነይሩ። ምስ ጉዳይ ፈልም ምትእስሳር ዘለዎም ኩሎም ኣካላት እንተዝሳተፍዎ እውን ዝያዳ ዕዉት ምኾነ።

ኣብ መወዳእታ ንመጽሔት መንእሰይ ሓደራ ዝብሎ፡ ንኣቶ ኤድዋርዶ ዳግም ዓዲምኩም፡ ብዛዕባ'ተን ንምዕባለ ፈልም ኤርትራ ዝምልከታ ኣገደስቲ ንጥብታት ከቕርበልና ክትዕድምዎ እምሕጸን።

ሜሮን ሃይለ ካብ ዞባ ማእከል

ዓበዩ ኣበርክቶ

ሰላማት ኣዳለውቲ መጽሔት መንእሰይ! መጽሔት መንእሰይ ትግብሮ ዘላ ኣበርክቶ ኣዝዩ ዓብዩ ስለዝኾነ፡ ንኣዳለውታ ንዓስብኹም ዝዳረግ ናይ ምስጋና ቃላት ክትረክቡ ኣጺጋሚ'ዩ። ክሳብ'ታ ንዓኹም እትዳረግ ብልጽቲ ናይ ምስጋና ሓረግ ዝረኽበልኩም በዛ "ናይ ሰብ ሰባት፡ ብሉጻት መምህራንን ፈጠርቲ ሰባትን" ክብለኩም ኣፍቅዱለይ። ይግበኣኩም ስለዝኾነ ድማ ተቐበልዋ።

ኣዳለውቲ መጽሔት መንእሰይ፡ ኩሎም ዓምድታትኩም ብሉጻት እዮም። ቀጽልዎ እናበልኩ፡ ገለ ፈቓቕ እንተረኸብኩም፡ እዛ "ሓጺር ሌላ ምስ ደሴት ዳህላክ" እትብል ጽሑፍቲ ኣቕርበልኩም ኣለኹ'ሞ ከምገጹ-በረኸት ተቐበሉኒ።

ጀማል ስራጅ ካብ ኣኽርያ

ንዝያዳ ዝርጋሐ

መጽሔት መንእሰይ ኣዝዩ መሃሪ ርእይቶታት ሒዛ ትወጽእ ኣላ። ልክዕ ከም ስማ ንመንእሰይ ክትስሕልን ናብ ጫፍ ዓወት ክተሳሊ እትኽእልን ዓንኬል ፍልጠት እያ።

ምስ ዘለና ክቱር ህርፋን ግና ብግቡእ ንረኽባ ዘለና ኮይኑ ኣይስመዓንን። ከም ሓሳበይን ሓሳባት ብዙሓት መንእሰያት መሳርሕተይን ድማ ክሳብ ኣብ ርሑቕ ዝበሉ ቦታታት ጨናፍር ዝርጋሐ ብምኽፋት ዝርጋሔኣ ክተስፍሕ ንላቦ። እንሳእ'ውን ወጺኣ ክበሃልን ክትሰኣንን ሓደ ይኸውንየ። ብዝተረፈ ግና ዝያዳ ተሃራፊትን ተፈታዊትን እያ - መጽሔት መንእሰይ!

ኣንቲ ቀለብ ኣእምሮ
ብትሕዝቶኺ መሊእኪ ትመጺ
ልክዕ ከም ዳዕሮ
ዘይነጽፍ ዝበትኪ
መምህር ናይ መንእሰይ
ትኾኒ ከም ስምኪ።

ፍሊሞን ማይንቱይ (ራሻ) ዓሰብ

ንዝያዳ ምዕባለ

ብትሕዝቶ መጽሔት መንእሰይ ኣዚና ሕጉሳት ኢና። ዝያዳ ክንሕጎስን ክንዓግበላን ግና ምምሕያሽ ኣየድልያን ማለት ኣይኮነን። ቅድሚ ሕጂ'ውን ገለ ኣንበብቲ መጽሔት መንእሰይ ጠቓቒሰሞ ነይሮም እዮም። ኣብ ሊይኣውት ዝያዳ ስራሕ የድልያ እዩ። ስእሊ'ውን ልዑል ናይ ምግላጽ ዓቕሚ ስለዘለዎ እንተዘይውሓደት ጽቡቕዩ። ኣብ ካርቱናት'ውን ትደክም ዘላ ትመስል። ዓይነት ወረቐት'ውን ልምጽ እንተዝኸውንን ጽቡቕ ነይሩ። ብዓቢኡ ኸኣ ዋላ መሸጢ ዋጋ ወሲኻ ናብ ሕብራዊ ገጻ እንተትምዕብል ዝወዳደራ ኣይምተረኽበን።

ሸዊት (ዓል ሰሌ) ካብ 4 ኣስመራ

ጉዳያት

ኣተኩሮ

2016 ድንድል መቐይሮ

ክቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ፡ ብምኽንያት ሓድሽ ዓመት ምስ ማዕከናት ዜና ኤርትራ ኣብ ዘካየዶ ቃለ-መሕትት፡ ዓመተ 2016 መሰጋገሪት ድልድል ናብ'ቲ ክንበጽሖ እንሕልን ብሩህ መጻኢ ከምእትኸውን ኣሚቱ ኣሎ። ብግብሪ እውን፡ ህዝቢን መንግስትን ዘሕለፍዎ ሓያል ናይ ጻዕርን መኸተን እዋን፡ ፍረኡ ናብ ዝሕፈሰሉ መድረኽ ነምርሕ ምህላውና ርኡይ እዩ።

መንግስቲ ከም ዓቢ መደብ ሒዝዎ ዝርከብ፡ ብምቕያር ባጤራ ዝጀመረ ሰፊሕ ቅርጻዊ ቁጠባዊ ምትዕርራይ፣ ኣብ ዝተፈላለዩ ቁጠባውን ማሕበራውን ጽላታት ን2016 ክንዮኡን ክትግበሩ ተወጢኖም ዘለዉ ሰፋሕቲ መደባት፣ ውዳበን ኣፍራይነትን ናይ ምዕዛዝ ዕማማት፣ እቲ ምስኡ ተኣሳሲሩ ዝኸይድ ምስትኽኻል ደሞዝ ሰራሕተኛታት መንግስቲ፣ ሃገራዊ ሕግታት ብምሕዳስ ጀሚሩ፡ ኣብ መስርሕ ዝርከብ ህንጸት ስርዓተ-መንግስቲን ምሕያል ግንባርን፣ ከምኡ'ውን ዞባውን ዓለማውን ርክባት ኣብ ምስፋሕ ዝርአ ዘሎ ዲፕሎማሲያዊ ምዕባለታት፣ መርኣያ ምስግጋር ካብ'ቲ ኣብ ልዕሌና ተሰጊዱ ዝጸንሐ ዘይንቡር ኩነታት ናብ ንቡር ህይወት እዮም ክበሃል ይከኣል።

ቅርጻዊ ቁጠባዊ ምትዕርራይ

ኣብ ሃገራዊ ቻርተርና ብንጹር ሰፊሩ ከምዘሎ፡ ዕላማ ህዝብን መንግስትን ኤርትራ፡ ብቑጠባ፡ ማሕበራዊ ኣገልግሎታት፡ ትምህርትን ስነ-ኪነትን ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ብምብጻሕ፡ ነገራውን መንፈሳውን ድሌት ዜጋታታ ብምልኣት እተዕግብ ሃገር ራህዋ፡ ብልጽግናን ማሕበራዊ ፍትሒን ምፍጣር እዩ። እዚ ዕላማ'ዚ ብቐሊሉ ዝብጻሕ ዘይኮነ፡ ግዜ፡ ብርቱዕ ጻዕሪ፡ ተወፋይነት፡ ተጻዋርነትን መስዋእትን ዝሓትት እዩ።

ዝሓለፈ ናይ ናጽነት ዓመታት፡ ህዝብን መንግስትን ኤርትራ፡ መሰረታት ቁጠባውን ፖለቲካውን ህንጸት ሃገር ንምንጻፍ፡ በዚ መገዲ`ዚ እዮም ሓሊፎም። ሳላ መካቲ ፖለቲካዊ ባህሊ ህዝቢ ኤርትራ ብሓፈሻ፡ ሳላ`ቲ ቅድሚ ውልቃዊ ጠቕሚ፡ ረብሓ ሃገር ዘቐድም ልዑል ተወፋይነት መንእሰያት ናይ'ዚ ሃገር ድማ ብፍላይ፡ ቁጠባ ኤርትራ፡ ምስ ኩሉ ዝተወርሰ ናይ ድሕረ-ኩናት በሰላታቱ፡ ማእለያ ዘይብሉን ጸቕጢን ሽርሒታትን ሰጊሩ፡ ቅልጡፍ ዕብየት ከመዝግበሉ ናብ ዝኽእል መድረኽ ይሰጋገር ኣሎ።

እዚ እንኣትዎ ዘለና ሓድሽ መድረኽን ዝፈጥሮ ሰፊሕ ዕድላትን፡ ብብቑዕን ኣድማዒን ምሕደራ ኣብ ረብሓ ህዝብን ሃገርን ንምውዓሉ እምበኣር፡ ምስ ግዜ ዝሰጉም፡ ስልጡን፡ ሕጋውን ትካላውን ኣሰራርሓ ምምዕባል ኣዝዩ ወሳኒ እዩ። ከም ኣካል ናይ'ዚ ሰፊሕ ሃገራዊ መደብ ቅርጻዊ ቁጠባዊ ምትዕርራይ ድማ እዩ፡ ባጤራ ናቕፋ፡ ብሓድሽ ናይ ምትካእ ስጉምቲ ተወሲዱ ዘሎ። ምስ'ዚ ስጉምቲ'ዚ ተኣሳሲሩ ኩሉ ዓይነት ትውጊታት ሕጋውን መንግስታውን ግዴታት ዘማልአ ከምዝኸውን ንምግባሩ ዝዓለመ ቅጥዒታት ድሮ ኣብ ግብሪ ክውዕል ጀሚሩ ኣሎ። ካልኦት ዝሰዕቡ ናይ ምትዕርራይ ስጉምቲታት እውን ክህልዉ እዮም።

ዕላማ ናይ'ዚ ስጉምቲታት'ዚ፡ ብመሰረቱ ሕጋዊ ኣገባባት ከም ባህሊ ብምምዕባል፡ ቁጠባዊ ዕብየት ዝድርኽ ውሑስ ባይታ ምፍጣር እዩ። ኣብ'ዚ እንኣትዎ ዘለና ሓድሽ መድረኽ ከኣ፡ ምስ ዕብየት ቁጠባ ክኸይድ ዘይክእል፡ ግዜኡ ዝሓለፎ ዘይስሉጥ ኣገባብ ኣሰራርሓ ምውጋድ ዓቢ ኣገዳስነት ኣለዎ። ግብሪን ቀረጽን ዘይክፈሎ ኮንትሮባንድ ንግድ ዘተባብዕ፡ ንብልሽውናን ካልእ ገበናዊ ተግባራትን ምቹእ ባይታ ዝፈጥር ኣሰራርሓ ፍጹም ክውገድ ዘለዎ'ዩ። ምኽንያቱ ንግዳውን ቁጠባውን ንጥፈት፡ ነቲ ዝድለ ዕላማ ብምውቃዕ፡ ኣብ ዕብየት ቁጠባን ዓይነት መነባብሮ ህዝብን ሱር-ብተኸ ለውጢ ከምጽእ ዝኽእል፡ ሕጋዊ ኣሰራርሓ ምስዝኽተል ጥራይ እዩ። ንሕና መንእሰያት እምበኣር፡ እዚ ዝውሰድ ዘሎ ስጉምቲታት፡ ቀንዲ ዕላማኡ፡ ርጉእ ማክሮ ቁጠባዊ ኩነታት ብምፍጣር፡ ቁጠባዊ ዕብየት ዝድርኽ፡ ኣብ መወዳእታ ድማ ከም ዜጋታት ንጥቕሚ ነፍሲ ወከፍና ዝዕቢ ምዃኑ ብዕምቈት ክንግዝቦ የድሊ።

ምዕዛዝ ኣፍራይነት

ሕጋጋትን ቅጥዒታትን ንዕብየት ቁጠባ ውሑስን ደራኺን ባይታ ኣብ ምፍጣር ዘለዎም ግደ ርዱእ ኮይኑ፡ ዕብየት ቁጠባ ግን ብመሰረቱ ኣብ ኣፍራይነት እዩ ዝምርኮስ። ከምዝፍለጥ ህዝቢን መንግስቲን ኤርትራ ኣብ ዝሓለፈ መድረኽ ምስ ድሩት ጸጋታትን ሓያል ተጻብኦታትን፡ ዛጊት ኣብ ምንጻፍ መሰረታት ልምዓት ዘመዝገብዎ ገስጋስ ብሓቂ ዕግበት ዝህብ እዩ።

ኣብ'ዚ እንኣትዎ ዘለና ሓድሽ መድረኽ፡ ማለት ኣብ 2016 ክንዮኡን ድማ፡ ነቶም ዛጊት ዝተሰላሰሉ ፕሮጀክትታት ዝያዳ ናይ ምድራዕ፡ ምስፋሕን ምውርጻጽን ዓበይቲ መደባት ተታሒዞም ኣለዉ። በዚ መሰረት፡ ፕሮጀክትታት ውሕስነት መግቢ ዝያዳ ምጥንኻር ናብ ጭቡጥ ውጽኢት ምስግጋርን፡ ምዝመዛ ምድራዊን ባሕራዊን ጸጋታት ምምዕባል፡ ጽርግያታት፡ ወደባትን ካልኦት ዝተፈላለዩ ትሕተ-ቅርጺታትን ዝርግሐኦምን ዓይነቶምን እናበለጸ ከምዝኸይድ ምግባር፥ ፕሮጀክትታት ኣባይቲ ብስፍሓት ብምስላጥ፡ ዝጸንሐ ጸገማት ምፍታሕን ነፍሲወከፍ ዜጋ ጥዑይ መንበሪ ቤት ዝረኽበሉን ኩነታት ምፍጣር፣ ኣብ ማሕበራዊ ኣገልግሎታትን ሰብኣዊ ምዕባለን ዝተመዝገበን ብኣርኣያነት ዝጥቀስ ዘሎን ገስጋስ ዓቂብካ ብዓይነቱ እናበለጸ ዝኸደሉ ኩነት ምፍጣር፥ ኣገልግሎታት ጸዓትን መራኸቢታትን ኣብ ኩሉ ከባቢታት ሃገር ምብጻሕ፥ ህዝባዊ መኳዓዝያ ብቕዓቱን ደረጃ ኣገልግሎትን ክብ ምባል፡ በዚ መገዲ'ዚ ድማ ኣፍራይነት ዝድንፍዓሉ ባይታ ንምርግጋጽ ሰፋሕቲ ልምዓታዊ መደባት ተታሒዞም ይርከቡ።

እቲ ዛጊት ተመዝጊቡ ዘሎ ገስጋስ፡ ፍሉይነቱ ብውሸጣዊ ዓቕሚን ጸጋታትን ዝተዓመ ምዃኑ'ዩ። እቲ ዝዓበየ መኽሰቡ ድማ፡ ናይ ምግባር ዓቕምናን ሰብኣዊ ክእለትናን ኣጎልቢትዎ ምህላው እዩ። እቶም ኣብ ኩሉ ዕማማት ቅድሚት ተሰሊፎም ክሰርሑ ዝጸንሑ መንእሰያት ከጥርይዎ ክኢሎም ዘለዉ ብቕዓት፡ ኣብ ውዳበ ዕዮን ኣገባባት ትግባረን ብስራሕ ዝተደለበ ተሞኩሮን ዝተቐሰመ ትምህርቲን እምበኣር፡ ዝያዳ ክንዓምምን ከነድምዕን ሓይሊን ርእሰ-ምትእምማንን ፈጢሩልና ኣሎ ክበሃል ይከኣል።

ምሕያል
ውዳበን ሰብኣዊ ዓቕሚን

ነዚ ዝተገልጸ ሰፋሕቲ ልምዓታዊ መደባት፡ ኣብ ምትግባር ዝጥለብ ጸጋታት ብዙሕ እኳ እንተኾነ፡ እቲ ዝዓበየ ካብኡ ሰብኣዊ ጸጋ እዩ። ከምዝፍለጥ፡ ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት፡ ሰብኣዊ ዓቕሚ ንምምዕባል ኣብ ትምህርቲን ዝተፈላለየ ሞያዊን ቴክኒካውን ስልጠናታትን ገዚፍ ወፍሪ ክግበር ጸኒሑ እዩ። ከም ውጽኢቱ፡ ኣብ ኩሉ ዓውድታት ህንጸት ሃገር ዓቢ ኣበርክቶ ክህልዎም ትጽቢት ዝግበረሎም ብዙሓት መንእሰያት ክፈርዩ ክኢሎም እዮም። እዚ መስርሕ ምልመላ መንእሰያት

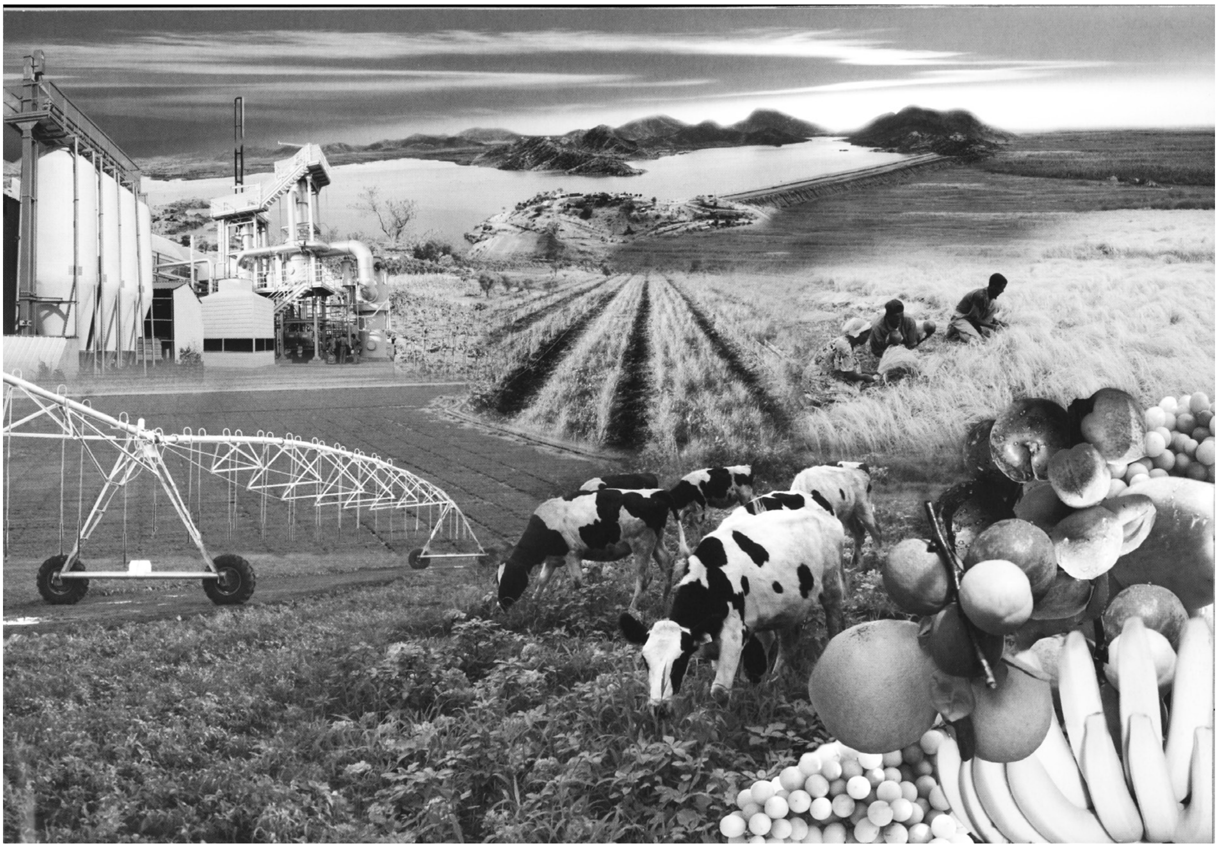

ድማ ቀጻሊ እዩ። ኣብ'ዚ እንኣትዎ ዘለና ሓድሽ መድረኽ እምበኣር፡ ኣፍረይቲ ትካላትን ምምሕዳራዊ ኣካላትን ብሞያውያን መንእሰያት ናይ ምድልዳል፡ ምሕደራ ሰብኣዊ ጸጋታት ናይ ምምዕባል፡ ዜጋታት ዝቐሰምዎ ትምህርቲን ሞያን ብግብራዊ ስራሕ ዘማዕብልሉ ባይታ ናይ ምፍጣር፡ በዚ መገዲ'ዚ ድማ ብቕዓት፡ ኣፍራይነትን ኣድማዕነትን ዜጋታትን ትካላትን ናይ ምዕዛዝ መደባት ተታሒዙ ኣሎ። ምስ'ዚ ተኣሳሲሩ፡ ድሮ ደሞዝ ሰራሕተኛታት መንግስቲ ናይ ምስትኽኻል ስጉምቲ ተወሲዱስ፡ ካብ መፋርቕ 2015 ጀሚሩ ኣብ ግብሪ ክምዝውዕል ኮይኑ ኣሎ።

ኣብ ኩሉ ዓውድታት ስራሕ ዝርከቡ መንእሰያትን ብሕጂ ናብ ስራሕ ዓለም ዝዋፈሩን እምበኣር፡ ዝቐሰምዎ ሞያን ፍልጠትን ውጽኢት ናይ'ቲ ሃገርን ህዝቢን ንነዊሕ ብምጥማት ዝገብርዎ ወፍሪ ምዃኑ ኣብ ግምት ብምእታው፡ እዚ ሓድሽ መድረኽ ዘሰክሞም ሓላፍነት ንምፍጻም ኣበርቲዖም ክሰርሑ ትጽቢት ይግበረሎም።

ህንጻት ስርዓተ መንግስቲን ምዕዛዝ ፖለቲካዊ ብቕዓትን

ህላው፡ ቀጻልነትን ምዕባለን ሓደ ህዝቢ፡ ኣብ እዋን ኲናት ይኹን ሰላም፡ ኣብ ፖለቲካዊ ብቕዓቱ'ዩ ዝምርኰስ። ፖለቲካዊ ብቕዓት፡ ንሃገራዊን ስነ-ሓባዊን ንቕሓት፡ ሞራላዊን ስነምግባራዊን ብልጸት፡ ባህላዊን መንነታዊን ሓበን፡ ስድራቤታዊን ኮማዊን ጥምረት፡ ሕጋዊ፡ ምምሕዳራዊን ትካላዊን ህንጸት ወዘተ. ዘጠቓልል ኣዝዩ ሰፊሕ ትርጉም ዘለዎ እዩ።

ሓቂ'ዩ፡ ፖለቲካዊ ብቕዓት ህዝቢ ኤርትራ መሳኻሪ ዘድልዮ ኣይኮነን። ብዙሕ ተጻብኦታትን ፖለቲካዊ ውዲታትን ሽርሒታትን ብጽንዓት ሰጊርና፡ ብርእሰ ተኣምንነት ንምርሻ ዘለና፡ እዚ ብቕዓት'ዚ ስለዘለና እዩ። የግዳስ፡ ዝሓለፈ ጽንኩር ናይ መኸተ እዋን፡ በቲ እንደልዮ መልክዕን ቅልጣፈን ፖለቲካዊ ህንጸት ሃገር ከይነሰላስል ዕንቅፋት ክኾነና ጸኒሑ እዩ። ስለዚ ድማ፡ ኣብዚ መዳይ'ዚ ገና ከነማልኦ ዝግብእ ዕዮታት ከምዘሎ ዘስሓት ኣይኮነን።

እዚ እንኣትዎ ዘለና ሓድሽ መድረኽ እምበኣር፡ ዘድሊ ፖለቲካዊ ቅርጻዊ ምትዕርራይ እንካይደሉ መድረኽ እዩ። ርግጽ'ዩ፡ ምስናይ ኩሉ ተጻብኦታት እቲ ዕዮ ተወንዚፉ ኣይንጸንሐን። ክሰርሓሉ ጸኒሑ እዩ። ሓደ ካብኡ ምስቲ ክመጽእ ትጽቢት ዝግበረሉ ቁጠባዊ ዕብየትን ንሱ ዝፈጥሮ ሓድሽ መድረኽን ዝኸይድ፡ ሃገራዊ ሕግታት ምንዳፍ እዩ ነይሩ። እቲ ዕማም ድሮ ተወዲኡ፡ ሓደስቲ ሃገራውያን ሕግታት ተኣዊጆም ኣለው። ምእዋጅ ናይዞም ሕግታትን ተበጊሱ ዘሎ ዕማም ምንዳፍ ሓድሽ ሃገራዊ ቅዋምን እምበኣር፡ ናብቲ እንሕልኖ ቀዋማዊ ስርዓት ነምርሕ ምህላውና ዘመልክቱ እዮም።

ንፖለቲካዊ ብቕዓት ካልእ ወሳኒ ዝኾነ ረቛሒ፡ ስነ-ሓሳባዊን ውድባዊን ጥንካረ እዩ። ስለዚ ድማ፡ ግንባር ናይ ምሕያልን ዝጸንሐ ውዳበ ናይ ምስፋሕን ምጥንኻርን መደባት ተታሒዞም ኣለው። ኣብዚ መዳይ'ዚ ዓቢ ቀላሕታን ኣተኩሮን ዘድልዮ ጉዳይ፡ ውዳበ መንእሰያትን ምዕዛዝ መሪሕ ግደ መንእሰያትን እዩ። ምኽንያቱ እቲ ቀንዲ መንኰርኰር ምዕባለ ሕብረተሰብ መንእሰይ እዩ። ስለዚ ዝጸንሐ ባህልን ክብርታትን ናብ ተካእቲ መንእሰያት ብምስግጋር፡ ሓያል ፖለቲካዊን ስነ-ኣእምሮኣዊን ብቕዓት ዘለዎም፡ ኣብ ምዕባለ ሃገርን ሕብረተሰብን መሪሕ ግደ ዝጻወቱ መንእሰያት ናይ ምምልማል፡ ተራኦም ዘዕዝዝሉን ባይታ ምፍጣር፡ ሓደ ካብ መድረኻዊ ተልእኾና እዩ ክበሃል ይከኣል።

ምስፋሕ ዲፕሎማሲን ሽርክነትን

ኩልና ከምእንፈልጦ፡ ኤርትራ ኣብ ዲፕሎማሲያዊ ተነጽሎ ከምእትሕጸር ንምግባራ እልቢ ዘይብሎም ዘመተታት ክካየዱ ጸኒሖም እዮም። ዕላማ ናይዚ ጠቃኒን ደሃሊን ዘመተታት፡ ነቲ ብቐንዑ መርገጺኡ፡ ንግጉይ ፖሊሲታት ዓበይቲ ሃገራት ኣብ ዞባና ዝበድህ መንግስቲ ኤርትራ፡ ምስሉ ደዊንካ ንምስይጣን፡ ነቲ ኣብ ጉዳይ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝተፈጸመ ርግጸት ሕጊን ዓሎቕን ንምኽዋል፡ ከምኡ'ውን ነቲ ቁጠባዊ ጽግዕተኛነት ወጊድ ኢሉ፡ ብዕዮን ጻዕርን፡ ልዕሊ ተመጽወትቲ ቅያታት ልምዓት እናመዝገበ፡ ሰላሙን ቅሳነቱን ከውሕስ ዝኸኣለ ህዝቢ ኤርትራ፡ ብጽቡቕ ኣብነት ንኻልኦት ኣርኣያ ከይከውን፡ ዕብየቱ ምኹላፍ እዩ ነይሩ። የግዳስ ህዝቢ ኤርትራ ከም ባህጊ ተጻባእቱ ዕብየቱ ኣይተኸልፈን። ንኹሉ ዝገጠሞ ተጻብኦታት ዓጺፉ እናሰርሐ መኪትዎ እዩ። በዚ ድማ ዝተነብረሉ ሓጹር ተነጽሎ ፈንጢሱ ብደረጃ ዞባን ዓለምን ዲፕሎማሲያዊ ርክባቱን ሃናጺ ጽምዶኡን ኣብ ምስፋሕ ይርከብ።

ህላወ ጥዑይ ዲፕሎማሲያዊ ዝምድናን ሽርክነትን ከምኡ'ውን ርጉእ ጎደቦ ዘቤታዊ ዕላማታት ኣብ ምስማር ዘለዎ ግደ ቀሊል ኣይኮነን። ስለዚ ድማ፡ ግዳማውያን ሓይልታትን ዞባውያን ልኡኻቶምን ዝፈጠርዎ ሕንኩር ኩነታት ናብ ንቡር ንምምላስ፡ ዞባና ካብ ዞባ ግጭትን ቅልውላውን ሽበራን ናብ ዞባ ሰላምን ልምዓትን ምትሕግጋዝን ንምቕያር፡ ኤርትራ ምስ ህዝብታትን መንግስታትን ዞባናን ዓለምን ብሃናጺ ጽምዶ፡ ኣብ ንጡፍ ዲፕሎማሲያዊ ስራሕ ትርከብ ኣላ። ብዞባና ጀሚሩ ናብ ምሉእ ዓለም ዝዝርጋሕ ሽርክነታዊ ዝምድናታት ንምስፋሕን ንቁጠባዊ ዕብየት ዝድርኽ ወፍሪን ቁጠባዊ ምትሕብባርን ንምምዕባል ጀሚሩ ዘሎ ስራሕ እምበኣር፡ ኣብዚ ዓመት'ዚ እውን ተጠናኺሩ ዝቕጽል እዩ። እዚ ዕማም'ዚ ድማ፡ ንፍሉያት ኣምባሳደራት ዝግደፍ ዘይኮነ፡ ናይ ኩሉ ኣብ ውሽጢ ሃገርን ወጻኢን ዝርከብ ወዲ-ሃገር፡ ኣውራ ድማ ናይ ሃገራውያን መንእሰያት ዜግነታዊ ሓላፍነት እዩ።

መድረኻዊ ተልእኾ መንእሰያት

ዓመተ 2016 እምበኣር፡ ናብ ትስፋው መጻኢ ዘሰጋግር ድልድል እተርግጸና ዓመት እያ። ከምዝፍለጥ ኣብ ዝሓለፈ ጽንኩር መድረኽ፡ ህዝቢ ኤርትራ ብሓፈሻ መንእሰይ ኤርትራ ድማ ብፍላይ፡ ሃገራዊ ረብሓን ህዝባዊ ሓላፍነትን ብምቕዳም፡ ኣእምሮኣውን ጉልበታውን ጸዓቱ ልዕሊ ንቡር መጢጡ፡ ዓበይቲ ዕዮታት ልምዓት ብምስልሳል፡ ሃገር ትስፋው መጻኢ ኣብ እተማዕድወሉ ኣርከን ከሕኩራ ክኢሉ ኣሎ። በዚ ሒዝናዮ ዘለና ኣንፈት ድማ፡ ነዊሕ ኣብ ዘይኮነ ግዜ፡ ልዑል ሃገራዊ ዓቕሚ ክጥረን፡ ሰፊሕ ዕድላት ክኽፈትን ምዃኑ ርኡይ እዩ። መላእ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ኣጸደ ራህዋ ዜዒመሉ እዋን ርሑቕ ኣይኮነን። በቲ ዝፍጠር ሰፊሕ ዕድላት ከኣ ዝያዳ ረባሕቲን ተጠቀምትን መንእሰያት ምዃኖም ርዱእ እዩ። ነዚ ብምግንዛብ እምበኣር መንእሰያት ተቐልቂሉ ዘሎ ባና ትስፋው መጻኢ ንምድማቕ፡ ኣበርቲያም ክሰርሑን መሪሕ ግደኦም ክጻወቱን መድረኻዊ ተልእኾኦም እዩ።

ሞሳ ጽንዓት

ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ዘሰገርናዮ ጉዕዞ፡ ኣዝዩ ጽንኩር፡ ብዙሕ ሓጎጽጎጽን ዓቕሊ ዝጽንቅቕ ሃዋህውን ዝነበሮ እዩ። የግዳስ እቲ ጽንኩር ግዜ ብጽንዓት ተሰጊሩ። ኣብ'ዚ ጉዕዞ'ዚ ግን ዝጸንዐን ዘይጸንዐን ኣሎ። ኣብ ዝኾነ ጽንኩር እዋን ዘጋጥም ባህርያዊ ተርእዮ ድማ እዩ። ምስ'ዚ ተኣሳሲሩ እምበኣር፡ ሓደ ክስገር ዘይክእል ሕቶ ኣሎ። ሞሳ ናይቶም ጽኑዓትን ውፉያትን እንታይ'ዩ? ንጽንኩር እዋን ብንቕሓት ትብዓትን ጽንዓትን ሰጊሮም፡ ልምዓትን ብልጽግናን ሕብረተሰቦም ዘረጋገጹ ዜጋታት፡ ምስ'ቶም ካብ ህንጸት ሃገር ዘግለሉ ማዕረ ድዮም ዝጥመቱ? መልሲ ናይዚ ሕቶ'ዚ ርእሰ ግሉጽ እዩ። ብሞንጎታዊ ዓይኒ፡ ኣብ ሓደ ሃገር ዝነብሩ ዜጋታት ዝሰርሑን ዘይሰርሑን ማዕረ መሰል ኣለዎም ክበሃል ኣይክእልን። ሓቂ'ዩ ኣብዛ ሃገር ዘሎ ጸጋታት ውሑድ ኣይኮነን። በዚ ሒዝናዮ ዘለና ኣንፈት ብኣድማዕነት እንተሰሪሕና ንኹልናን መጻእቲ ወለዶታትን ኣኺሉ ዝተርፍ ሃብቲ ከነጥሪ ኢና። ስለዚ ድማ ኩሉ ዜጋ፡ ካብቲ ዝፍጠር ዕድላት ተቓዳሲ ከምዝኸውን ርዱእ እዩ። የግዳስ፡ እቲ ዝያዳ ዘበርከተን ዝተወፈየን ኣብ መወዳእታ፡ ብሓባር ጥራይ ዘይኮነ ብውልቂ እውን ሓለፋ ሞሳ ክህልዎ ግዴታ እዩ። መድረኽ ብመድረኽ ኣብ ዝሕልፍ ምህርቲን ዝርከብ ዕድላትን መን ንቕድም ይጥቀም መሰርዕ ክህሉ ግድን እዩ። እቲ ዝሕልፍ ምህርቲ፡ ብቐንዱ ጻማ ናይ'ቶም ጽኑዓትን ዝያዳ ዝተወፈዩን ስለዝኾነ፡ ቀዳሞት ረባሕቲ ክኾኑ ባህርያዊ እዩ። ከምኡ ስለዝኾነ፡ ናይ'ቲ ሓለፋ ዘበርከተ ጽኑዕ ዜጋ ሞሳ፡ ብሕጊ ፍሉጥ ክኸውን፡ ንዕኡ ዝምልከት ንጹር ስትራተጂን ፖሊስን ክወጻሉ ግድን እዩ።

ትንታነ

ግብረሸበራ ግብሪ'ዶ መልሰ ግብሪ?

ኣብዚ ዘለናዮ መድረኽ፡ ግብረሸበራ፡ ንጸጥታን ሰላምን ብዙሓት ሃገራት ካብ ዝህድዱ ዓበይቲ ክስተታት ዓለምና ኮይኑ ኣሎ። መርኣያኡ ድማ፡ እቲ ዕለታዊ ኣርእስቲ ማዕከናት ዜና ኮይኑ ዝርከብ፡ ብጥሩፍ ኣመለኻኽታ ዘለዎም ጉጅለታት ዝፍጸም፡ ሰቪላዊን ወተሃደራዊን ዒላማታት ዘይፈሊ፡ መጥቃዕቲታትን ጨካን ተግባራትን እዩ። ኣብ ዝሓለፈ ቀረባ ዓመታት ግብረሸበራዊ መጥቃዕቲታት ዘየረኻኽበሉ ክፋል ናይ ዓለምና ዳርጋ የለን። እቲ ብዝያዳ በዚ ኩነታት'ዚ ዝተጸልወ ዞባ ማእከላይ ምብራቕ እኳ እንተኾነ ሽበራዊ መጥቃዕቲታት ናብ ምድሪ ኤውሮጳ፡ ኣመሪካ፡ እስያን ኣፍሪቃን እናልሓመ እውን ከቢድ ማህሰይቲ ዘውርድ ዘሎ እዩ። ነዚ ፍኑውን ኣዕናዊን ግብሪን ሓሳብን ዝወለደ ጠንቂ ግን ብርግጽ እንታይ'ዩ? ሽበራዊ ተግባር ዝፍጽሙ ጥሩፋት፡ መንቀሊኦም ሃይማኖት ድዩ ፖለቲካ? ዝብሉ ሕቶታት ብዕምቈት ምርኣዮም እምበኣር እዋናዊ ጉዳይ እዩ። ምኽንያቱ ቅኑዕ መረዳእታ፡ ሰፊሕን ሚዛናዊን ኣመለኻኽታ ስለዝፈጥር። ንሱ ብግደኡ ነቲ ልክዕ ፍታሕ ናይ'ዚ ግድል'ዚ ክእምት ስለዝኽእል።

ግብረ-ሽበራ፡ ካብ'ቲ ልሙድ ኩናት ዝተፈልየ መልክዕ ይሃልዎ'ምበር፡ ጎነጻዊ ተቓውሞ ብምኳኑ፡ ካብ መቓን ናይ ኩናት ኣውጺእካ ዝርአ ኣይኮነን። ጠንቂን ኣበጋግሳን ኩናትን ዓይነት ኩናትን ድማ ሕብረ-ብዙሕ'ዩ። ብሓፈሻዊ ኣገላልጻ ኩናት ፍትሓዊን ዘይፍትሓዊን፡ ግብሪን መልሲ ግብሪን፡ ዕውትን ዘይዕውቱን ኢልካ ክግለጽ ይከኣል እዩ። ኣንጻር ጭቆና፡ ምዝመዛ፡ መግዛእቲን ዝተፈላለየ በደላትን ዝካየድ ኩናት "ፍትሓዊ ኩናት" ክበሃል እንከሎ፡ ብኣንጻሩ፡ ምልኪ፡ ምዝመዛን ግብትናን ንምርግጋጽ ዝካየድ ኩናት፡ ዋላ'ኳ በቶም ደረኽቱ፡ ርትዓዊ ከምስሎ ዝኽእል መመኽነይታ ዝቐርበሉ እንተኾነ "ዘይፍትሓዊ ኩናት" እዩ። ዕላማን ዒላማን ኣነጺሩ ዝብገስ ኩናት፡ ከም መግለጺ ናይ ግብሪ (Action) ክርአ እንከሎ፡ ቁጥዐ፡ ብስጭት፡ እንጽርጽሮትን ቅብጸተ-ተስፋን ዘደረኾ ንጹር ሸቶ ዘይብሉ፡ ዒላማታቱ ዘይፈሊ፡ ብስምዒት ዝምራሕ ምስዝኸውን ከኣ፡ ከም ግብረ መልሲ (Reaction) እምበር ከም ግብሪ ክግለጽ ኣይክእልን።

ተዓዋትነት ናይ ዝኾነ ኩናት ፍትሓዊ ይኹን ዘይፍትሓዊ ዝውስን ሚላን ኣገባባትን'ዩ። ኩናት ፍትሓዊ ይኹን ዘይፍትሓዊ ብዘየገድስ ተዓዋትነቱ እቲ ዝኽተሎ ፖለቲካዊን ወተሃደራዊን ስልቲን ስትራተጂን፡ ከምኡ'ውን ቁጠባዊን ቴክኖሎጂያውን ዓቕሚ'ዩ ዝውስኖ። ፍትሓዊ ዕላማ ዘለዎ ኩናት፡ ብድኽመት ሚላን ኣገባባትን ከይተዓወተ ክተርፍ ይኽእል'ዩ። ብኣንጻሩ፡ ዓማጺ ኩናት ብብልጸት ስልቲ፡ ቁጠባዊን ቴክኖሎጂያውን ጸብለልታ ክዕወት ተኽእሎ ኣሎ። በዚ መንጽር'ዚ ጠሚትና ግብረ-ሽበራ ብርግጽ እንታይ ዓይነት ኩናት'ዩ? ግብረሸበራ ከም ኩናት ግብሪ ድዩ ግብረ-መልሲ? ፍትሓዊ ድዩ ዘይፍትሓዊ? ክዕወት ይኽእል'ዶ ኣይክእልን? ዝብሉ ሕቶታት ንምምላስ እምበኣር ፈለማ ንታሪኽ ምልስ ኢልና ጠንቅን ኣመጻጽኣን ግብረሸበራ ምርኣይ የድሊ።

ጠንቂን ኣመጻጽኣን ግብረ-ሽበራ

ግብረ-ሽበራ ከም ተርእዮ፡ ምስ ማሕበራዊ ህይወት ወዲሰብን ናይ ረብሓ ግጭታቱን ተኣሳሲሩ ኣዝዩ ነዊሕ ዕድመ ክህልዎ ከምዝኽእል ምግማት ኣየጸግምን። ኣብዚ ዘለናዮ ዘመን፡ ግብረሸበራ ምስ ጥሩፍ ሃይማኖታዊ ኣመለኻኽታ ብፍላይ ድማ ምስ "እስላማዊ ምንቅስቓሳት" ኣተኣሳሲርካ ይግለጽ ስለዘሎ እምበር፡ ኣብ ታሪኽ ምልስ ኢልና ምስ እንርኢ፡ ኣብ ጥንታዊ ዘመን፡ ኣይሁዳውያን ኣብ ልዕሊ'ቶም ገዛእቶም ዝነበሩ ሮማውያን፣ የሩሳሌም ንምቁጽጻር ወራር ዘካይዱ ዝነበሩ መሰቀላውያን ኣብ ልዕሊ ህዝብታት እስላምን ካልኦትን፣ ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ኣብ ኩሉ ዝሓለፈ ዘመናት ኣብ መንጎ ሽዓን ሱኒን እስላም፣ ኣብ ግዜ ሰውራ ፈረንሳ፡ እቶም ሰውራ ዘለዓዓሉ ኣንጻር'ቶም "መሳፍንቲ" ዝብልዎም ዝነበሩ፣ ኣብ ዝተፈላለየ ናይ ታሪኽ መድረኻት፡ ጸዓዱ ኣንጻር ጸለምቲ ኮነ ቀያሕቲ ህንዳውያንን ዝተፈላለዩ ዓሌታትን፣ ካልኦት ዓሌታት ኣንጻር ጸዓዱ፣ ኣብ ርሑቕ ምብራቕ ኣብ መንጎ ተኸተልቲ ዝተፈላለዩ እምነታት፣ ኣብ መበል 20 ክፍለዘመን

ኣብ ዝተፈላለያ ሃገራት ማሕበርነታዊ ስርዓት ንምፍጣር ዘንቀዱ ናይ ፖለቲካ ሓይልታት፡ ኣንጻር'ቶም "የማናውያንን ኣድሓርሓርቲን" ዝብልዎም ዝነበሩ፡ ብኣንጻሩ ድማ እቶም "የማናውያን" ኣብ ልዕሊ "ጸጋማውያን" ራዕዲ ምፍጣር ዝዕላማኡ ሽበራዊ መጥቃዕቲታትን ናይ ጭካነ ተግባራትን ግፍዒታትን ይፍጽሙ ምንባሮም ይፍለጥ። ርሑቕ ከይከድና፡ ኣብ ግዜ ደርግ፡ ብቀይሕ ሽብርን ጻዕዳ ሽብርን ዝፍለጥ ብዙሓት ንጽሃት ሰባት ዝለከመ ናይ ራዕዲን ቅትለትን ተግባራት ይፍጸም ምንባሩ ብቐረባ እንፈልጦ እዩ። ስለዚ ተግባራት ሽበራ ብዙሕ ዝዓይነቱን ዝተፈላለየ መበገሲታት ዘለዎን እዩ። ምስ ምእላይ ወይ ምልዛብ ጠንቅታቱ ድማ፡ ገሊኡ ፈጺሙ ይጠፍእ፡ ገሊኡ ድማ ውልዕ ጥፍእ እናበለ ክቕጽል ይርአ።

ተግባራት ሽበራ እምበኣር፡ ድራኺኡ ፖለቲካዊ፡ ቁጠባዊ፡ ፍልስፍናዊ፡ ሃይማኖታዊ፡ ዓሌታዊ፡ ታሪኻዊን ካልእን ምኽንያታት ወይ ድማ ሕውስዋስ ናይዞም ረቛሒታት'ዚኣቶም ክኸውን ይኽእል። እንተኾነ፡ ዛዕባና ናብቲ እዋናዊ ጉዳይ ዓለምና ኮይኑ ዘሎ፡ ብቐረባ ድማ ንዞባና ዝህውጽ ዘሎ ሃይማኖታዊ ሰረታውነት ወይ ጥሩፍነት ዝመበገሲኡ ተግባራት ሽበራ እዩ። ብፍላይ ከኣ "እስላማዊ ጥሩፍነት።" እዚ ክንብል እንከለና፡ ጥሩፍነት ከም ተርእዮ እስላማዊ ጥራይ'ዩ ንምባል ኣይኮነን። ከምዚ ልዕል ኢሉ ዝተገልጸ ኣብ ካልኦት ሃይማኖታትን ፖለቲካውያን ጉጅለታትን እውን በብግዜኡ ክኽሰት ዝጸንሐን ዘሎን እዩ። "ሰራዊት ጎይታ" ኢሉ ንነብሱ ዝጽውዕ ኣብ ኡጋንዳ ዝንቀሳቐስ ጉጅለ ንኣብነት ከም ሓደ ኣብነት ናይ ክርስትያናዊ ጥሩፍነት ክጥቀስ ይከኣል። ብተወሳኺ ኣብዚ ቀረባ እዋናት፡ ከም ግብረ መልሲ ናይቲ ብጥሩፋት እስላማውያን ዝፍጸም ዘሎ መጥቃዕቲታት፡ ኣብ ኤውሮጳ፡ ጸረ-እስላምን ጸረ-ስደተኛታትን ጥሩፋት ጉጅለታት ክቀላቐሉን ሰዓብቲ ክረኽቡን ይርአዩ ኣለዉ። ቀድሚ ቀሩብ ኣዋርሕ፡ ኣብ ጀርመን ኣንጻር እስልምና ሰላማዊ ሰልፊ ዘለዓዓለ ፐጊዳ (PEGIDA) ዝተሰምየ ጥሩፍ ጉጅለ ሓደ ኣብነት እዩ። ኣብ ብሪጣንያ፡ ፈረንሳ፡ ደንማርክን ሃንጋሪን እውን ብተመሳሳሊ ኣንጻር እስላምን ስደተኛታትን ዝቖንዑ ክርስትያናዊ ጥሩፋት ጉጅለታት ሰዓብቲ እናጥረዩ ይኸዱ ምህላዎም ይፍለጥ። ኣይሁዳዊ እምነት ዝሰረቱ፡ ጽዮናዊ ምንቅስቓስ እውን ከም ሓደ ጥሩፍ ዓሌታዊን ሃይማኖታዊን ምንቅስቓስ ክግለጽ ዝከኣል እዩ። ይኹን'ምበር ዛዕባና፡ ናብቲ ኣብዚ እዋን'ዚ ኣርእስቲ ማዕከናት ዜና ዓለም ኮይኑ ዝርከብ ማእከላይ ምብራቕ ዝመበገሲኡ ጥሩፍነት እዩ።

ጠንቂ ጥሩፍነት ኣብ ማእከላይ ምብራቕ

መሰረት እምነት ምስልምና ዝኾነ፡ ብዓብላልነት ሰዓብቲ ምስልምና ኣህዛብ ዝነብርዎ ዞባ ማእከላይ ምብራቕ፡ ኣብዚ ዘለናዮ እዋን፡ እቲ ቀንዲ ሃይማኖታዊ ጥሩፍነት ብዝፈጠሮ ቅልውላው ዝህወጽ ዘሎ፡ ህዝብታቱ ዒላማ ናይዚ ጥሩፍ ኣመለኻኽታ ብምዃን ብብዝሒ ግዳይ ዝኾኑሉ ዘለው ዞባ እዩ። ነዚ ቅልውላው'ዚ ዝፈጠሩ ጠንቅታት ንምፍላጥ ከኣ ታሪኻዊ ድሕረ ባይታ ናይቲ ዞባ ምርኣይ ኣገዳሲ ይኸውን።

ካብ እዋን ግዝኣት ቱርኪ ክሳብ'ዚ ዘለናዮ እዋን ማለት ኣብዚ ዝሓለፈ ኣርባዕተ ዘመናት፡ ዞባ ማእከላይ ምብራቕ ኣብ ውሽጢ ዝተፈላለየ ክብደታት ዝነበሮም ቅልውላዋት'ዩ ክነብር ጸኒሑ። እቲ ቀዳማይ፡ ህዝብታት'ዚ ዞባ ንዘመናት ኣብ ትሕቲ ድሑርን ምልካዊን ኣገዛዝኣ ናይ ቱርኪ ዑስማናዊ እምበራጦርያ ዘሕለፍዎ፡ ድኽነትን ብሄራዊን ዓሌታዊን ጭቆናን እዩ። ኣብ ግዜ ዑስማናዊ እምብራጦርያ፡ ህዝብታት'ዚ ዞባ፡ ዝኾነ ናይ ምዕባለ ኣንፈት ኣይርአዩን። እኳ ድኣ እቲ ቅድም ዝነበሮም ተዛማዲ ስልጣነን ባህላዊ ደረጃን ተደቝሱ፡ ኣብ ዓዘቕቲ ድሕረት'ዮም ተሸሚሞም።

ኣብ መፋርቕ 19 ክፍለዘመን፡ ናይ ቱርኪ ዑስማናዊ እምብራጦርያ ብውሽጣዊን ግዳማዊን ረቛሒታት እናተረመሰ ግዝኣታቱ እናጥፍአ ኣብ ዝኸደሉ፡ ህዝብታት ዞባ ማእከላይ ምብራቕ፡ ብቐጥታ ኣብ ትሕቲ'ተን ብኢንዱስትሪያዊ ሰውራ ዓቢ ቁጠባዊ ዓቕሚን ወተሃደራዊ ሓይሊን ብምድላብ፡ ጥረ ነገራት ዝግሕጣሉ ግዝኣታት ኣብ ምሽማው ዝነበራ ሃገራት ኤውሮጳ ብምውዳቕ፡ ናብ ካልእ ዓይነት መግዛእቲ እዮም ተሰጋጊሮም። ኤውሮጳዊ መግዛእቲ፡ ንብምሉኡ'ቲ ዞባ ኣብ ትሕቲ ቁጽጽሩ ድሕሪ ምእታው፡ መሻርኽቱ ነገስታት፡ መሳፍንቲ፡ ምስሌነታት፡ መራሕቲ ሃይማኖትን ቀቢላታትን ብምሓዝ፡ ሃብቲን ሕሱር ጉልበትን ናይቲ ዞባ እናመዝመዘ፡ ንሕሰምን መከራን ህዝብታት ናይቲ ዞባ ዝያዳ ኣስፊሕዎን ኣዕሚቑዎን'ዩ። ኣብ ርእሲ'ዚ ምስ ኤውሮጳዊ መግዛእቲ ክተኣታቶ ዝጀመረ ምዕራባዊ ባህሊ፡ ብስም ዘመናውነት፡ ንእምነት፡ ልምዲን ክብርታትን ናይቲ ከባቢ ከም ድሑር ገይሩ ዝወስድ ኣመለኻኽታ ብምፍጣር፡ ኣብ ህዝብታት'ቲ ዞባ ናይ ትሑትነት ስምዒት ከንግስ ተራእዩ'ዩ።

ሽግር ናይ'ዚ ዞባ'ዚ ግን በዚ ኣየብቅዐን። ዘመነ ኤውሮጳዊ መግዛእቲ ተወዲኡ፡ ሃገራት'ቲ ዞባ ናጽነት ኣብ ዝተጓናጸፋሉ ግዜ እውን፡ ህዝብታት'ዚ ዞባ ኣብ ትሕቲ መሻርኽቲ ምዕራባውያን ዝኾኑ ነገስታትን መሳፍንትን እዮም ወዲቖም። በዚ ድማ እተን ሃገራት ካብ ጽግዕተኛነት ምዕራባውያን ኣይተገላገላን ጥራይ ዘይኮነ፡ ንረብሓ ምዕራባውያን ዘገልግላ ሓደስቲ ግዙኣት እየን ኮይነን።

ድሕሪ ኤውሮጳዊ መግዛእቲ ኣብተን ሰማዊ ናጽነት ዝተጓናጸፋ ሃገራት ማእከላይ ምብራቕ ዝቔሙ መንግስታት

ኣብ ስድራቤታትን ውሱናት ቀጸላታት ሕብረተሰብን ዝተሰረቱ ንጉሳውያን ወይ ምልካውያን ስርዓታት ስለዝነበሩ፡ ምምሕዳራት ብብልሽውና ዝተዓብለሉ እዮም ነይሮም። ውሑዳት ሰባት፡ ብዘርኢን ማሕበራዊ ቦታን ዝተፈላለየ ካልእ ሚላታትን፡ ነብሶም ልዕሊ ህዝቢ ኣቐሚጦም፡ ንህዝቢ ገፊዖም እዚ ዘይብሃል ሃብቲ ክድልቡ ከለው፡ እቲ ሓፋሽ ህዝቢ ኣደዳ ድኽነትን ድሕረትን'ዩ ኮይኑ። ኣብዚ ዳሕረዋይ እዋን ናይ ነዳዲ ሃብቲ ስለዝተረኽበ፡ ቁጠባዊ ኩነታት ናይቲ ዞባ እኳ እንተተመሓየሸ፡ ሃብቲ ነዳዲ ካብ ጽግዕተኛነትን ጽልዋ ዓለማዊ ዕዳጋን ናጻ ስለዘይኮነ፡ ንብልሽውና እውን ዝያዳ ስለዘተባብዐ፡ ንፖለቲካዊ ሽግራት'ቲ ዞባ ክንዲ ዝፈትሖ ዝያዳ ምትሕልላኽ'ዩ ፈጢሩሉ።

በዚ ጸገማት'ዚ ዝተላዕለ፡ ኣብ መፋርቕ መበል 20 ክፍለዘመን ኣብ ሓያሎ ሃገራት ናይቲ ዞባ፡ ነቶም ብህዝቢ ዝተጸልኡ ነገስታት ብምእላይ ዝሓሸ ስርዓት ንምፍጣር፡ ወተሃደራዊ መኰንናት ዕልዋ እናፈጸሙ ስልጣን ክጭብጡ ተራእዩ። እዞም ብዕልዋ ዝመጹ ወተሃደራት፡ ምስቲ ሽው ፋሽን ኮይኑ ዝመጸ ስነሓሳብ ዴስነት ብዝተኣሳሰረ፡ ገሊኦም ጸግዒ ማሕበርነታዊ ደምበ ሒዞም ንተራ ሃይማኖት ኣብ ማሕበራዊ ህይወት ብምቁንጻብ፡ ምስ ልምዲን ክብርታትን ሕብረተሰቦም ዝጋጮ መገዲ ክኽተሉ እንከለው፡ ገሊኦም ድማ ንሃይማኖት ምስልምና ምስ ማሕበርነታዊ ስነሓሳብ ብምቁራን፡ ምልኪን ምእዙዝነትን ንምፍጣር፡ ነቲ እምነት ከም መሳርሒ ስለዝተጠቕምሉ፡ ካብቲ ናይ ቀድም ዝኸፍአ ምልካዊ ምሕደራን ጭቆናን ኣስፊኖም፡ ነቲ ጸገማት መሊሶም ከጋድድዎ እዮም ተራእዮም።

እዚ ተኸታታሊ መግዛእቲን ዘቤታዊ ጭቆናን'ዚ ዝፈጠሮ ጸገማትን ብድሆታትን ከም ሳዕቤኑ ዝተኸስተ ኩለንተናዊ ድሕረትን ባህላዊ ነውጺን፡ ኣብ ህዝብታት'ዚ ዞባ ናይ መንነት ቅልውላው ብምፍጣር፡ ተነጽሎ ድኽመት፡ ተስፋ ምቑራጽ፡ ዘይምቕሳንን ነብስኻ ኣትሒትካ ናይ ምርኣይን ኣተሓሳስባ ክፈጥር ባህርያዊ እዩ። እዚ ፖለቲካዊን ምምሕዳራዊን ጸገማት'ዚ፡ ካብ ሃይማኖት ምስልምና ብምርሓቕ ከምዝመጸ ገይሮም ዝወሰድዎ ወገናት ከኣ፡ "እቲ ፍታሕ ናብ ሰረታት ሃይማኖት ምስልምና ምምላስ'ዩ" ዝብል ሓሳብ ከንቅሉ ጀመሩ። እዚ ሰረታዊ ኣተሓሳስባ'ዚ ቀስ እናበለ ኣብ ሓያሎ ሃገራት ናይቲ ዞባ ሰዓብቲ ክረክብ ክኢሉ እዩ። እዚ ሕጂ ኣብ ዝተፈላለያ ሃገራት ዝርአ ዘሎ፡ ኣልቃዒዳ፡ ዳዕሽ፡ ኣልሸባብ ወዘተ. እናተባህለ ብብዓይነቱ ኣስማት ዝተጠመቐ ሰረታዊን ጥሩፍን ውዳበታት ድማ ውጽኢት ናይዚ ኣመለኻኽታ'ዚ እዩ።

ዞባ ማእከላይ ምብራቕ፡ ኣብ ውሽጢ ከምዚ ዝኣመሰለ ነውጺ እናሃለወ፡ ብደገፍ ምዕራባውያን ሃገራት፡ እስራኤል ኣብቲ ዞባ፡ ኣብ ምድሪ ፍልስጤም ምምስራታ፡ ካልእ ነቲ ዞባ ኣብ ከቢድ ፖለቲካዊን ጸጥታዊን ሽግራት ዝሸመመ ረቛሒ እዩ። ሃገራት'ቲ ዞባ ኣንጻር ምስረታ ሃገረ እስራኤል ሓባራዊ ተቓውሞ እኳ እንተነበሮም፡ ኣንጻር እስራኤል ኣብ ዘካየድዎ ወተሃደራዊ ግጥማት ክዕወቱ ዘይምኽኣሎም፡ ነቲ ጸገም መሊሱ ኣጋዲድዎ። ሃገራትን ህዝቢታትን ዓረብ፡ ምስ ብዝሒ ሰቦምን ባህርያዊ ጸጋ ዝዓደሎም ቁጠባዊ ዓቕምን ርኢኻ፡ በታ እንኮን ብዙሕ ህዝቢ ዘይብላን ግን ከኣ ገዚፍ ደገፍ ምዕራባውያን ኣውራ ድማ ናይ ኣመሪካ ጸግዒ ዝረኸበት እስራኤል፡ ተኸታታሊ ወተሃደራዊ ስዕረት ኪጋጥሞም እንከሎ፡ ኣብ ህዝብታት'ቲ ዞባ ዓሚቝ ናይ ክብሪ ምሕሳርን ዘይምቕሳንን ስምዒት ክፈጥር ግድን እዩ ነይሩ። እቲ ፖለቲካዊን ቁጠባዊን ውህደት ሃገራት ዓረብ ንምርግጋጽ ዝቘመ ሕብረት ሃገራት ዓረብ (ኣራብ ሊግ) ብምዕራባውያን ሃገራት ዝጽሎ፡ ንሓድሕዱ ዘይሳነ ልሙስ ውድብ ክኸውን ምኽኣሉ እውን ተስፋ ዘቑርጽ ኩነታት እዩ ወሊዱ። በብቕሩብ፡ ገለ መንግስታት ናይቲ ዞባ ንእስራኤል ከም ሃገር ኣፍልጦ እናሃቡ ምኻዶም ከኣ፡ ነቲ ህዝቢ ኣብ ናይ ምረት ስምዒት ስለዘውደቖ፡ እዚ ኩነታት'ዚ ጥሩፍ ሃይማኖታዊ ምንቅስቓሳት ተቐባልነት ክረክብ ዕድል ካብ ዝሃቦ ዘይንዓቕ ረቛሒ እዩ።

ብዘይካ'ዚ ካልእ ምስ ምዕራባዊ መግዛእቲን ዘመናውነትን ተኣሳሲሩ ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ዝጋጠመ ብድሆ ባህላዊ ቅልውላው እዩ። እቲ ቀንዲ ሽግር ከኣ ክልተኣውነት ያታን ዘመናውነትን እዩ። እቲ ያታ ብዛዕባ ዓለም ዘለዎ ርእይቶ ሚታፊዚካዊ ኮይኑ ብእስላማዊ መወከሲ ዝግዛእ እዩ። እቲ ዘመናውነት ከኣ ብምዕራባዊ ኣተሓሳስባ ዝተጸልወ፡ ምስ ሕሉፍ ባህሊ ክባተኽ ዝደናደን እዩ። እዚ ክልተኣውነት'ዚ ከኣ፡ ሃይማኖት ምስልምና ምስ ምዕራባዊ ኣተሓሳስባን ስነፍልጠታዊ ሓቅታትን ክሳነ ከምዘይክእል ኣምሲሉ ግጉይ ስእሊን መረዳእታን ዝህብ ኮይኑ፡ ምስቲ ኣቐዲሙ ዝተገልጸ ናይ መንነት ቅልውላው፡ ስእነት ማሕበራዊ ፍትሕን ከም ሳዕቤኑ ዝተኸስተ ውሽጣዊ ድሕረት፡ ብልሽውናን ጭቆናን፡ ከምኡ'ውን ተኸታታሊ ወተሃደራዊ ስዕረት ዝተኣሳሰር'ዩ። እዚ መረዳእታ'ዚ ዓረባዊን እስላማዊን ባህሊ፡ ኣብ ክንዲ ክፉት ኮይኑ ምስ ካልኦት ባህልታት ዝዋሳእ ናብ ሃይማኖታዊ ድርቕናን ጸቢብ ኢትኒካዊ ስምዒትን ንኸምርሕ ዝደረኸ እዩ።

ካብ'ዚ ኣተሓሳስባ'ዚ ዝመንጨወ ሰረታዊ ኣተሓሳስባን ጥሩፍነትን፡ ዝያዳ ዕድል ንኽረክብ ዘኽኣሉ ተወሳኺ ዓለማዊ ረቛሒታትን በደላትን እውን ኣሎ። ምዕራባውን ሃገራት፡ ብሓደ ወገን ምስ ሰበስልጣን መንግስታት ማእከላይ ምብራቕ ብምሽራኽ ሃብቲ ናይቲ ዞባ ብዘይ ህድግለነ እናመዝመዙ፡ በቲ ካልእ ሸነኽ ብዋጋ ህዝብታት ዓረብ ንእስራኤል

ክድግፉ ምርኣይ፡ ንህዝብታት'ዚ ዞባ ክውሓጠሎም ዘይክኣለ በለጽ እዩ ነይሩ። እዚ ኩነታት'ዚ ኣብ ልዕሊ ምዕራባዊ ዓለም ከቢድ ጽልኢን ቅርሒንቲን'ዩ ፈጢሩ። ብተወሳኺ ምዕራባውያን ሃገራት፡ ምስፍሕፋሕ ዴሳዊ ኣተሓሳስባ ንምግታእ፡ ከምኡ'ውን ኣብቲ ዞባ ቀጻሊ ቅልውላዋት እናፈጠሩ ብምሕደራ ቅልውላው ነቲ ከባቢ ንምቁጽጻር፡ ንጥሩፋት ጉጅለታት ብቅሉዕን ብስውርን መገዲ ክህብዎ ዝጸንሑ ናይ ኣጽዋርን ንዋትን ደገፍ፡ ሸግራት ናይቲ ዞባ መመሊሱ እናዓመቑ ክኸይድ ዝደረኸ ተወሳኺ ዓቢ ረቛሒ'ዩ።

እዚ ድምር ዓለማዊ ረቛሒታት'ዚ እዩ እምበኣር፡ ንፖለቲካዊ ጸጥታዊን ኩነታት ናይቲ ዞባ ናብ ዘየድሊን ኣንፈትን ሕልኽላኽን ኣእትይዎ ዝርከብ። እዚ ሸግር'ዚ፡ መወዳእታኡ ካብ ማእከላይ ምብራቕ ሓሊፉ፡ ንኣተሓሳሰባን ኣመለኻኽታን ኣብ ዝተፈላለየ ኩርናዓት ዓለም ዝርከቡ እስላም ብምጽላው፡ ንሰዓብቲ ምስልምና፡ ምስ ዝተፈላለዩ ህዝብታትን ተኸተልቲ ሃይማኖታትን ኣብ ምትፍናን ክኣትው ክድርኽ ጸኒሑ ኣሎ።

ነዚ ዝተጠቕሰ ድሕረ ባይታ ኣብ ግምት ምስ እነእቱ እምበኣር፡ ጠንቂ ናይቲ ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ዘሎ ጥሩፍነት ፖለቲካዊን ታሪኻዊን ድሕረ-ባይታ እምበር ሃይማኖት ከምዘይኮነ ንምግንዛቡ ኣየጸግምን። እቲ ቀንዲ ረቛሒ ስእነት ማሕበራዊ ፍትሒን ሓርነት መስመርን፡ ከምኡ'ውን ተበላጺ ፖለቲካ ምዕራባውያን ሓይልታት እዩ ክበሃል ይከኣል። ጥሩፍነት ድማ ከም ግብረ መልሲ ናይዚ ጭቆና'ዚ ዝመጸ፡ ንጹር ዕላማ ዘይብሉ መግለጺ እንጽርጽሮት እዩ። ሃይማኖት ኣብዚ ጉዳይ'ዚ መሳርሒን መኳሳኀሲን ባእታ ጥራይ እዩ። ግደ ሓቂ እውን እምነታት ኣይሁድ፡ ክርስትናን ምስልምናን ካብ ዝፈላልዩም ዘራኽቦም ሓሳባት ይብዝሕ። እዞም እምነታት'ዚኣቶም መበቀሎም ዞባ ማእከላይ ምብራቕን ሓደ መጽሓፍን ኮይኑ፡ ካብዚ ዞባ'ዚ ተበጊሶም እዮም ናብ ምሉእ ዓለም ኣስፋሕፊሖም። ኣብ ሓደ ፈጣሪ ዝኣምኑ (Monotheism) ሃይማኖታት ኮይኖም፡ ሰዓብቲ ናይ ሰለስቲኦን ሃይማኖታት ኩሎም ደቂ ኣብርሃም ምኻኖም እዮም ዝምጉቱ። በዚ ድማ ናይ ኣብርሃም እምነታት (Abrhamic Religions) ተባሂሎም እውን ይጽውዑ እዮም። ናይ ኩሎም ሓባራዊ ሰረተ-እምነት ሕጊ ሙሴ እዩ። "ኣይትቕተል. . .ኣይትሓሱ. . . ኣይትዘሙ. . . ወዘተ." ዝብል መሰረት ማሕበራዊ ህይወትን ምንብባርን ምክብባርን ዝኾነ ዓሰርተ ትእዛዛት (Ten Commandaments) መርሓ ናይዞም ሃይማኖታት እዚኣቶም እዩ። ኣብ ርእሲኡ ኣብ ክርስትና ብየሱስ፡ ኣብ ምስልምና ድማ ብነቢይ መሓመድ ዝተወሰኹ ሓሳባት ወይ ቅጥዒን ስርዓትን ኣነባብራ ይርከቡዎም።

እዞም እምነታት እዚኣቶም ሰረተ-እምነቶም ሓደ ብምኳኑ እምበኣር፡ ትሕዝቶኦም ብወድዓውነት ክግምገም እንከሎ ተመሳሳሊ እዩ። ካብ ዝፈላልዮም ዘቀራርቦም ትሕዝቶ ኣዝዩ ዝበዝሐ'ዩ። ዳርጋ ሓደ እዮም ክበሃል ዝከኣል እዩ። ሰለስቲኦም እምነታት ስብከቶም ናብ ምርግጋጽ ማሕበራዊ ስኒት፡ ሰላም፡ ፍቕርን ውህደትን ዝቐንዐ ብምኳኑ፡ ንጎነጽ፡ ዓመጽን ጭካነን ዝድርኽ ወይ ዘተባብዕ ትሕዝቶ የብሎምን። ንጥሩፍ ኣመለኻኽታ፡ ጎነጽን ሽበራን ክድርኽ ዝኽእል ትሕዝቶ ኣብዞም እምነታት'ዚኣቶም ፍጹም የለን። እቲ ቀንዲ ጠንቂ ጥሩፍነት እምበኣር፡ ኣብዞም ሃይማኖታት ዘሎ ናይ ኣተሓሳስባ ግጭት ዘይኮነ፡ እዚ ልዕል ኢሉ ዝተገልጸ፡ ምስ ምሽማው ግዝኣታትን ግብትናን ናይ ስልጣን ውድድራትን ዝተኣሳሰረ ግዳማዊን ዜበታዊን ረቛሒታትን ከም ሳዕቤኑ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ዝተጻዕነ ቁጠባዊ፡ ማሕበራዊን ባህላዊን ጭቆናን እዩ። እቲ ጠንቂ ንሱ ምኳኑ እንተድኣ ነጺሩ እምበኣር መፍትሒኡ ንጹር'ዩ። እቲ ፍታሕ፡ ኩሉ መዳያዊ ክብረት ህዝብታት ዝሕሉ፡ ካብ ግዳማዊ ምትእትታው ሓራ ዝኾነ ፖለቲካዊ መስመር፡ ንህዝቢ ምዕሩይ መሰልን ዕድላትን ዘረጋግጽ ማሕበራዊ ፍትሒ ዝሰፈኖ ስርዓታት ምህናጽ'ዩ። በዚ መገዲ'ዚ ጥራይ ድማ'ዩ ግብረ-ሽበራ ንምምካቱን ሓንሳብን ንሓዋሩን ምጥፍኡን ዝከኣል።

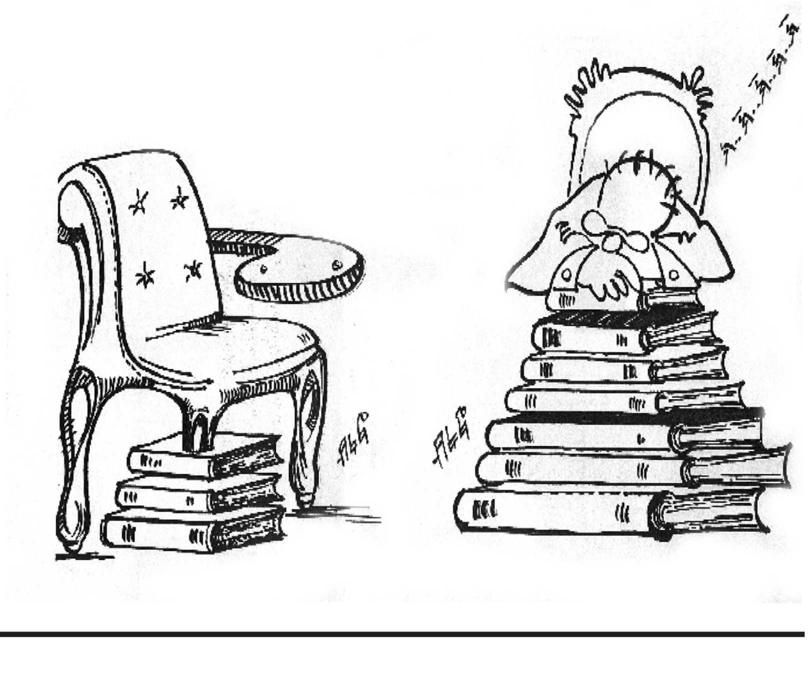

ሓባራዊ ዘተ

መራኸቢ ብዙሃንን ሃገራዊ ባህልን

ኣብ ኣደራሽ ጁንየር ዝቐርብ ክልተ ሰሙናዊ ናይ ዘተን ሰሚናርን መደባት ይካየድ'ዩ። እቲ መደብ ብዝተፈላለዩ ሓለፍቲን ሞያውያንን ኣብ ዝተፈላለየ ኣርእስታት መጽናዕታዊ ጽሑፋት ዘዳለዉ ምሁራትን ዝሳተፍዎ እዩ። ኣብ ዝሓለፈ ሕታም፡ ኣብ ፊልምታትና ኣተኲሩ ዝተኻየደ ሓባራዊ ዘተ ተኣንጊዱ ነይሩ። መቐጸልታኡ ኣብ ዝመጽእ ሕታም፡ "ፊልምታትና ካብ'ዚ ዘለዎ ደረጃ ዝያዳ ክሕይል እንታይ እንተተገብረ ይሓይሽ" ብዝብል ኣርእስቲ ካብ ሞያተኛታትን ኣብ ስርሓት ፊልም ዝነጥፉ ሰባትን ርእይቶታትን ሓሳባትን ከም ዝፈሰሉ ክግበር'ዩ።

ንሎሚ ንመራኸቢ ብዙሃንን ባህልን ዝምልከት ዝተኻየደ ሓባራዊ ዘተ ሒዝናልኩም ቀሪብና ኣሎና። ተዛተይቲ፡ ዶ/ር ሰናይት ባህታ፡ ኣቶ ሰሎሞን በርሀን ኣቶ ሞሃድ ሱሌማንን ኮይኖም፡ ኣዛታዪ ድማ ጴጥሮስ መንግስ እዩ።

ዶ/ር ሰናይት ባህታ ምህርቲ ስነ-ሰብ'ያ። ኣብ ኮለጅ ጥበባትን ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠትን መምህር'ያ። ሒዛትልና ቀሪባ ዘላ መዛተዪ፡ ተራ መራኸቢ ብዙሃን ኣብ ህንጸት ሃገራዊ ባህሊ ዝብል'ዩ።

ኣቶ ሰሎሞን በርሀ ካብ ቤት ጽሕፈት ሚኒስተር ዜና'ዩ። ጋዜጠኛን ደራስን እውን'ዩ። "ተራ ሚድያ ኣብ ህንጸት መንእሰያት" ዝብል መዛተዪ ሒዙልና ቀሪቡ ኣሎ።

ኣቶ ሞሃድ ሱሌማን ድማ ምሁር ስነ-ሰብ'ዩ። ኣብ ቻይና'ውን ብህዝባዊ ሙዚቃ ዝተማህረ'ዩ። ኣባል ባህላዊ ጒዳያት ሚኒስትሪ ትምህርቲ ኮይኑ፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ሙዚቃ ኣስመራ መምህር'ዩ። ናይ ባህሊ 'ሪሰርቸር' እውን'ዩ። "ጽልዋ ሚድያ ኣብ ስነ-ጥበብን መንእሰያትን" ዝብል መዛተዪ ሒዙልና ቀሪቡ ኣሎ።

ተራ ሚድያ ኣብ ህንጸት መንእሰያት

ብሰሎሞን በርሀ

ተራ ሚድያ ኣብ ህንጸት መንእሰያት ክንርእዮ ከለና ኣብ ባህሊ ጥራይ ዘይኮነ፡ ጽልዋ ሚድያ ኣብ ዝተፈላለየ ሸነኻቱ ማለት'ዩ። እዚ ዘለናዮ ዘመን ቴክኖሎጂ ሓበሬታ'ዩ። ቴክኖሎጂ ሓበሬታ ኽንርእዮ ከለና ብዙሕ ዓይነት'ዩ - ሬድዮ፡ ቴለቪዥን፡ ሕትመት ብበዓይነቱ፡ ኢንተርነት ወዘተ...፤ ኣገዳሲ ተራ'ቶም'ዩ። ብዙም ማዕከናት ዝዝርጋሕ ሓበሬታ ዳርጋ ኹሉ መዳያዊ ህይወት ሕብረተሰብ፡ ማለት ፖለቲካዊ፡ ማሕበራዊ ኣብ ምምራሕን ምምእዛንን መሪሕ ተራ ዝጻወተሉ ዘሎ መዋእል'ዩ። ስለዚ መዋእል ሓበሬታ ኢና ንብሎ።

ካብ ሕጂ ንድሓር ህይወትና ብሚድያ'ዩ ዝምራሕ፡ ዋላ እዚ ዘለናዮ ኩነታት ይኹን፡ ብድሕሪ ሕጂ ዝመጽእ፡ ቀደሚ ሕጂ ሃይማኖት ናቱ ጽልዋ ነይርዎ ይኸውን፡ እቲ መራሕነት ወይ መንግስቲ ተራ ነይርዎም ክኸውን ይኽእል። ኣብ'ዚ ግን ካብ ሕጂ ጀሚሩ እቲ ዝለዓለ ተራ ዝጻወት ቴክኖሎጂ ሓበሬታ'ዩ። ብኡ ድማ'ዩ መዋእል ሓበሬታ ዝበሃል። ስለዚ ልክዕ ከም ኣብ ቀጠባ ኣብ ዓውዲ ሓበሬታ ዝፈጥሮ ወፍሪ ዝገበረ፡ ዝበዘሐ ግዜ ካብ ሰረጅ ዝሃበ፡ ዝበለጸ ቴክኖሎጂ ዝወነነ ጽልዋኡ ዓብላሊ ኽንርእዮ ንኽእል ኢና። ብዙሕ ግዜ ባህላዊ ወራር ንብል ኢና፡ እቲ ባህላዊ ወራር ካልእ ዘይኮነ ከም ውጺኢት ናይ'ዚ ዝመጽእ'ዩ። ዕብለላ ናይ ቴክኖሎጂ ሓበሬታ ወይ ዕብለላ ናይ ምዝርጋሕ ሓበሬታ'ዩ። ምኽንያቱ ምዝርጋሕ ሓበሬታ፡ ብዝተገብረሉ ወፍሪ ባህላዊ ዕብለላ ስለ ዘረጋግጽ።

ምስ'ዚ ኣተኣሳሲርና ክንገልጾ ንደሊ ዓውለማ ዝበሃል ተርእዮ'ሎ። ዓውለማ ኹልና ንፈልጦ ኢና። ዘስዕቦ ድዩ ዘተስፉ፣ በዚ መንጽር ክንርእዮ ኸለና ቴክኖሎጂ ሓበሬታ ዓብላሊ እናኾነ ኣብ ዝኸደሉ ግዜ፡ እሞ ኣብ'ዚ ዘመን ዓውለማ እቶም

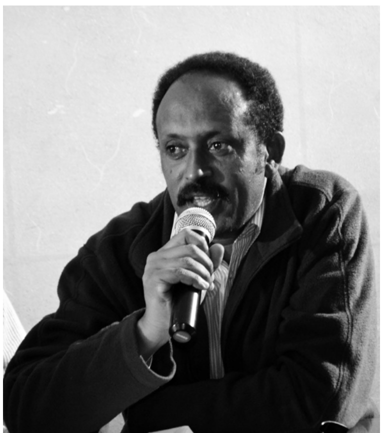

ዝበለጸ ቴክኖሎጂ ዝተጠቕሙ ኽዕብሉልና ይኽእሉ'የም። ስለዚ ስግኣት ድዩ ተስፋ 'ተሪኢና፡ ዝፈጥሮ ስግኣት ኣሎ። እዚ ኣብ ምሉእ ዓለም ንርእዮ ዘለና ተቓውሞ ናይ ኣህዛብ ሓደ ካብ ጠንቅታቱ እዚ ናይ ዕብለላ ስግኣት'ዩ። ምዕራባዊ ባህሊ ይዕብልለና ኣሎ ዝብል'ዩ። ብኣንጻር እዚ ስክፍታ ዓውለማ ኣብ ቀጠባ ዓለም ፈጢርዎ ዘሎ ዕድላትን

ድርኺትን ዓቢ'ዩ። ብኣሉታ ጥራይ ክንርእዮ የብልናን። ኣብ ትሑት ደረጃ ምዕባለ ዝርከቡ ሕብረተሰባት'ውን ኣብ ዘሎ ምዕባለታት ክጥቀምሉ ይኽእሉ'ዮም። ዓውለማ ኽንብል ከለና ሓጺር ጥራይ ኣይኮነን ዘለዎ። ገፊሕ ኣፍደገ ምዕባለ'ውን ኣለዎ። ኣብ ሓጺር ግዜ ካብ ድኽነትን ድሕረትን ክትገላገሉ ትኽእል መገዲ'ዩ። ምኽንያቱ ኣብ ዘበ-ዓውለማ ሓበሬታ ብቐሊሉ ዝርከበሉ እዋን'ዩ። ኣብዚ ብኣብነት ክጥቀስ ዝኽእል ነገራት ኣሎ። ናይ ቻይና ኽንጠቕሶ ንኽእል ኢና። መበቆላዊ ባህሎም ዓቂቦም ካብ ኣህጉራዊ ባህሊ ቡብሉጹ እናወሰዱ ዝማዕበሉ ሃገራት ከም በዓል ጃፓን ኣለዉ። ስለዚ ዓውለማ እንድሕር ናይ ብሉጺ ሰራሕካሉ፣ ቴክኖሎጂ ሓበሬታ ብምዝቡእ ተተጠቒምካሉ፣ ዘሰግእ ዘይኮነ ምናልባት ዕድላት ዝፈጥር'ዩ።

ዘመናዊ ስረተ-እምነት ንበሎ፣ ምስ ሚድያ ኣተኣሳሰረ ቐደም ዘመን መንግስታት ወይ ዝኾነ መራሕቲ ምልኩም ንምርግጋጽ ሓይልን ጸቕጥን'ዮም ዝጥቀሙ ነይሮም። ሃይማኖታዊ ስብከት'ውን ብመጠኑ ባህል'ውን ምስኡ ተኣሳሲሩ ይኸይድ ይኸውን። ኣብዚ ዘለናዮ ዘመን ግን እትኽተሎ መስመር ብምእማን ኢኻ ትሰርሕ። ኣእሚንካ ኢኻ ሰዓብትኻ ክትፈጥር ትኽእል። ስለዚ ውድድር'ዩ ማለት'ዩ። ተወዳዲርካ ኢኻ ሰዓብትኻ ክትፈጥር ትኽእል። እቲ ትደልዮ ዕላማ ክትእምን ትኽእል። እዚ ረቛሒ ደማ'ዩ ንኣገዳስነት ሚድያ ወሳኒ ዝገብሮ። ዕላማ መራኸቢ ብዙሓን ኣለ ጠቒሰዮ ኣለኹ። ኣብዚ ሙብዝሕቲኡ ቴክኖሎጂታት ዕላምኡ ንዕዳጋ ዝወርድ ምህርቲ ምፍራይ'ዩ። ዕላማ መራኸቢ ብዙሃን ግና ብኣንጻሩ ዓደግቲ ወይ ሰዓብቲ ምፍራይ'ዩ። እዚ እንታይ ማለት'ዩ ዝኾነ ኢንዱስትሪ ንኣብነት ሓንቲ ኽዳውንቲ ተፍሪ፥ ክዳን ኣፍርያ ንዕዳጋ ቐሪብ'ያ ትገብር። ሚድያ ግና ብኣንጻሩ ዓደግቲ'ዩ ዘፍሪ። መወዳውዲ ተጊርካ እታ ኽዳን ሰብ ይገዝኣዋ። ስለዚ ዓደግቲ ኢኻ ተፍሪ ዘለኻ ማለት'ዩ።

ኣብ ፖለቲካዊ፥ ስነ-ሓሳባዊ፥ ባህላዊ፥ ሃይማኖታዊ፥ ካልእ ስርሓት'ውን ተመሳሳሊ'ዩ። ንጡፋት ወይ ቡዳሁቲ ሰዓብቲ ወይ ልኡማት፣ ምእዙዛት ሰዓብቲ ብሚድያ ኽተፍርየሉ ትኽእል። ምስ'ዚ ዕላማ መራኸቢ ብዙሃን ኣተኣሳሲርና ኽንገልጾ፥

ኣብ ምዕራባዊ ዓለም ዘሎ ሚድያ ብዓበይቲ ትካላትን ኩባንያታትን ዝውነን'ዩ። ወነንቱ ኸኣ ንረብሓታቶም ንምሕላውን ጽልዋታቶም ንምስፋሕን ይጥቀምሉ፣ ስለዚ ዕላማ ምዕራባዊ ሚድያ ብህዝቦም ይኹን ብደረጃ ዓለም እንተረኣኺኖ ረቡሓ ርእሰ ማላውያን ከውሕስ፥ ንዑኡ ዘውሕስ ባህልን ኣተሓሳስባን ምኹስኳስ ማለት'ዩ። በዚ'ዩም ድማ ዝፍ ርእሰ ማል ጌሮም ንዓለማዊ ሚድያ ተቋጻጺሮም ዓብላልነት ባህሎምን ስነ-ሓሳቦምን ንምርግጋጽ ዝሰርሑ ዘለዉ። ኣብ ዝተፈላለዩ ሃገራት'ውን ከከም ዕላማ ናይ'ቶም ስልጣን ዝሓዙ ፖለቲካውያን ሓይልታት ኣሰር ምዕራባዊ ሚድያ ዝተኸተለ ወይ ካብኡ ፍልይ ዝበለ ናይ ሚድያ ስትራተጂ ኽንረክብ ንኽእል ኢና።

ኣብ ናትና ክውንነት ክንመጽእ ከለና፣ ንሕና እንጥቀመሉ ናይ ሚድያ ስትራተጂ "ልምዓታዊ ሚድያ" ኢልና ኢና ንጽውዖ። ብዙሓት ኣብ ምምዕባል ዝርከቡ ሕብረተሰባት ዘዘውትርዎ ዓይነት ስትራተጂ ናይ ሚድያ'ዩ እዚ። ምስ'ቲ ኣብ ዓለም ዘሎ ዕቡለ ምስ ዘሎ ደረጃታት ባህላዊ ወራርን ናይ ሓበሬታ ዕብለላን ተወዳዲርካ ባህልኻ ክብርታትካ ዝዕቅብ ዜናዊ ስርሓት ክተካይድ ቀሊል ብደሆ ኣይኮነን። ግን ግድን ክትገብሮ ክትብፅቖ ዘለካ ዕማም'ዩ።

ኣርባዕተ ኣዕኑድ ሚድያ ኣለዉ። ሚድያ እንታይ'ዩ ዝሰርሕ እንተኢልና፣ ሓደ ዜናን ሓበሬታን'ዩ ዝዘርግሕ፤ ካልእ ኣስተምህሮኣዊ፥ ገስጋሳዊ ስርሓት የካይድ፤ ሳልሳይ ከም መድረኽ ርኢይቶን ምልውዋጥ ሓሳባትን የገልግል፤ እቲ ራብዓይ ድማ ንምዝንጋዕን ምስትርሓውን የገልግል፤ እዚ ድማ እትደልዮ ባህልታትን ክብርታትን ዘማዕብል ፍርያት ስነ-ጥበብ'ውን ክትህብትመሉ ትኽእል። ኣሐፊሸካ ኽርኣ ኸሎ፣ ናይ ዜና ዕማማት ኣብዘን ኣርባዕተ ኣዕኑድ'ዩ ዝጠቓለል።

ሕጂ ናብ'ቲ ኣርእስትና "መንእሲያትን ሚድያን ባህልን" ክንርኢይ ከለና፡ ኣብ ባህሊ ንመንእሰያት ዝቐንዐ መደባት፡ መንእሲያት ታሪኽ ሃገሮምን ህዝቦምን፡ ሃብታም ወርሻታቶምን ክብርታት ሕብረተሰቦምን ከም ዝፈልጡ፣ ናይ መንነት ሓበን ከም ዝስምዖም ብምግባር፡ ሓደ ሓባራዊ መንነትን ሃገራዊ ስነ-ኣእምሮን ምፍጣር'ዩ እቲ ዕላማ። ብዝያዳ ኣብ ናይ ሕቶን ርእይቶን ክበርህ ይኽእል'ዩ።

ሚድያን ሃገራዊ ባህልን

ብዶክተር ሰናይት ባህታ

ኣብ'ዛ ዝተዋህበትኒ ኣርእስቲ ኽዝረበሉን ዝደሊ ነጥብታት ትርጉም "ሚድያ" እንታይ'ዩ፧ ብኸመይከ ጀሚሩ፧ ሚድያ ኣብ ህንጸት ሃገራዊ ባህሊ ብኸመይ ንገልጾ፧ ኣበርክቶ ካብ ሃገራዊ ባህሊ፡ ሚድያ ኣብ ህጻናትን እዮ። እዛ ናይ ህጻናት ኣብ መደምደምታ ከምጽኣ'ዩ።

"ሚድያ" ዝብል ኣምር ወይ ቃል ካብ መዲየም ዝብል ቃል ዝመጸ'ዩ። መዲየም ማለት ድማ ማእከላይ መተሓላለፊ መንገዲ፡ መራኸቢ፡ መብጽሒ ማለት'ዩ። ኣብ መንጎ ሓብሬታ፡ ትምህርቲ፡ ካልእን ከመሓላልፍ ዝደሊ ኣካልን ህዝብን ኮይኑ ዘመሓላልፍ'ዩ ሚድያ ማለት። ተለቪዥን፡ ሬድዮ፡ ጋዜጣታት፡ ኢንተርነት፡ መጽሔታት ዝኣመሰሉ ሓበሬታ ዘመሓላልፉ ድማ የጠቓልል።

መጀመርታ ቅድሚ ቴክኖሎጂ ምምጽኡ፣ ሰባት ብጽሑፍ'የም ሓበሬታ ዘለዋወጡ ነይሮም። ቀደም ፕረስ ኣይነበረን፡ ሬድዮ ኣይነበረን። ኣብ ጽሑፍ ከም እነንብቦ ኣብ ጥንታዊት ሮማ ሰባት ኣብ ዕዳጋ ኣብ ልሕጺ ጽሒፎም ኣብ መንደቕ ብምጥቃዕ ዜና የመሓላልፉ ነይሮም። ናይ መጀመርታ ሕትመት ፕረስ ድማ ኣብ 618 ድሕሪ ልደተ-ክርስቶስ ኣብ ቻይና ተጀሚሩ። ከምዚ ናይ ሎሚ ቁጠባዊ፡ ፖለቲካዊ፡ ንግዳዊ ትሕዝቶታት ዝሓዘ ጽሑፍ ኣብ 19 ክፍለ ዘመን ኣብ ዓዲ እንግሊዝ ከም ዝጀመረ'ዩ ዝገለጽ። ቅድሚ መግዛእታዊ ዘመን ኣብ'ዚ ዞባ'ውን እንተርኢና፡ ብተመሳሳሊ ብሓደ ምጽሓፍ ዝጀመርዎ ኤርትራዊ ኣባ ከም ዝነበሩ ፕሮፌሰር ኣርማ ታድያ እተባህለት ናይ ታሪኽ ፕሮፌሰር፡ ኣብ ዝገበረቶ መጽናዕቲ ተረጋግጺልና'ያ። እቶም ወዲ ጻዕዳ ክርስትያን ኣቡ ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ ብሓደ ምጽሓፍ ከም ዝጀመሩ ኣብ ሓደ መጽሔት ጽሒፋቶ ኣላ። ኣብዚ ዘበን ብዙሕን ዓይነት ቴክኖሎጅን ብዙሕን ዓይነትን መራኸቢ ብዙሃንን እናበርከተ፡ እናተራቐቐ ይኸይድ ኣሎ። ከምዚ ሰሎሞን ክብሎ ዝጸንሐ ድማ ትሕዝቶታት ናይ'ቲ ምዕራባዊ ዓለም እናዓብለለ ይኸይድ ኣሎ።

ብመንጽሩ ድማ መንነትን ሃገራውነትን ኣብ ከመይ ዝበለ ኹነታት ይርከብ፧ ኢልካ ምሕታት ኣገዳሲ'ዩ። ኣብዚ ተራ ሚድያ እንታይ'ዩ፧ እዚኣ'ያ እታ ኣነ ከተኩረላ ዝደሊ ነጥቢ። ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ኹነታት እምበኣር፡ እቲ ሓድነት ሓደ ህዝቢ ዝጠምር፡ መንነት ሓደ ህዝቢ ዝኾነ ሃገራዊ ባህሊ፡ ኣብ'ዚ ናይ ኢንተርነትን ካልእ መራኸቢ ብዙሃን፡ እዋን እቲ ዝሰፍሐ ናይ ሽፈነን ቦታን ተቖጻጺርኑት ዘለዎ ሚድያ ኣብ ሓደ ግዜ ዚያዳ ጸላዊ ይኸውን። ንኣብነት ኣብ ዓሰብ ዘሎ፡ ቃሩራ ዘሎ፡ ኣብ ሰንዓፈ ዘሎ ኣብ ሓደ እዋን እቲ ሓበሬታ ኽበጽሖም ይኽእል። ስለ'ዚ ዝሰፍሐ ናይ ቦታን ናይ ግዜን ተቘጻጺርኑት ኣለዎ፡ ሚድያ። ኣብ ከም'ዚም ዓውለማ ዘምጽኦም ነገራት ናይ ምዕራባዊ ባህልን ልምድን ኣብ ምዝርጋሕ ዓቢ ተራ ይጻወት ኣሎ፡ ሚድያ።

እቲ ሃገራዊ ሚድያ እምበኣር፡ ነቲ ህዝቢ ናቱ ትሕዝቶታት ከምጽኣሉ ክኽእል ኣለዎ። ነቲ ናይ ካልኦት ድማ ፈሊጡ ኽገድፎ፡ ምስ'ቲ ናቱ ኩነት ኣእምሮ ዝኸይድ ክመርጽ፡ ሚድያ ዓቢ ተራ ኽጻወት ይኽእል'ዩ። ሓደ ህዝቢ ብዘይመንነት ክነብር ኣይክእል'ዩ። ምኽንያቱ መንነቱ፡ ክብረቱ ስለዝኾኑ፡ መንነቱ ብሓባር ስለዝሃንጾ'ዩ እቲ ህዝቢ ንባህሉን መንነቱን ዘሐድሶ፡ ዝሰላኽለሉ፣ መንነት ናይ ሓባር ስለ ዝኾኑ፡ ሓደ ሰብ ካብ ካልኦት እንስሳታት ዝፈልዮ መንነት ምህላዉ'ዩ። መንነት ዘይብሉ ሰብ የለን። ሃገራዊ መንነት'ዩ መን ምዃንካን ኣየናይ ሕብረተሰብ ከም ዝብጽሓካን ዘይብጽሓካን ዝገልጸልካ። ማለት ምስ'ቶም ንሰኻ እትነብሮም ሰባት ዘለካ ናይ ሓባር ባህርያት፡ እምነታት፡ ስምዒታት፡ ክብረታት እዩ መንነትካ።

ሃገርካ ማለት እቲ ሓብርካዮ እትነብሮ ህዝብኻ'ዩ። ሃገራዊ ባህሊ ድማ ንኸንልኻ ዝብጽሓካ መንነት'ዩ። እቲ ሃገራዊ ሚድያ ሃገራዊ ባህሊ ኣብ ምሕዳስ፡ ትምህርታዊ ኹነ ካልእ ሓብሬታ ኣብ ምትሕልላፍ ዓቢ እጃም ኣለዎ። ከምቲ ኽልኹም እትፈልጥዎ

ኣቦና ወልድኣብ ወልደማርያም "ሃገር ማለት እምባታት፡ ወሓይዝ፡ ቀላያት፡ ሩባታት ኣይኮነን። ሃገር ማለትሲ ሰብ'የም። እቶም ኣብ መሬትካን መሬት ኣቦታትካን ዝነብሩ፣ ሕብርኻ ዝሕብሮም፡ ልሳንካ ዝልሳኖም፡ ንሳቶም'የም ሃገርካ። ንዓታቶም ዘይተኽብር እንተ ኾይንካ ሃገርካ ዘይተፍቅር ምዃንካ ኣጸቢቕካ ተረዳእ። ስለዚ ሃገራዊ መንነትካ፡ ሃገራዊ ክብረትካ እቲ ናቱ ዝኾንካ ህዝቢ'ዩ። ሚድያ ኣዚ ከትርር ዓቢ ተራ ክጻወት ኣለዎ።

በዚ መሰረት "ሃገረይ የፍቅር'የ" ዝብል ሰብ፡ ህዝበይ የፍቅር'የ ይብል ኣሎ ማለት'ዩ። እቲ መንነትካ ዝኾነ ሃገራዊ ባህልኻ፡ ኣብ ዝተፈላለየ እዋን ይሕደስ። ዓመታዊ ኣብ ኤክስፖ ትሽዓተአን ብሄራትና ባህለንን ሓድነተንን ብህዮቱ ኽንቀሳቐስ ከሎ ንርእየን ኢና። ዓመታዊ እቲ ኣሰራርሓ ኣባይቲ፡ እቲ ስነ-ጥበባውን ባህላውን ትሕዝቶታት ክደጋገም እንከሎ ህይወት'ዩ ዝረክብ። እቲ ዝበዝሐ ህዝቢ ድማ ንዕኡ እናረኣየ፡ ንዕኡ እናሰዓበ ሓድነቱ የትርር። ብበወቕቱ ባህላዊ ንጥፈታቱ ከንጸባርቕ ከሎ፡ ባህሉን መንነቱን እናተሓደሰ ይኸይድ። ሚድያ እምበኣር ነዚ ብጦኹርናዑ ዝኖድድ ባህላዊ ንጥፈታት'ዩ ከቃልሖ ዘለዎ።

ሓደ መጽሓፍ ንኽጽሓፍ ዓሰርተ ዓመት ዕስራ ዓመት ይወስድ ይኸውን። ሚድያ ግን (ተለቪዥን፡ ሬድዮ፡ ጋዜጣ) እቲ ዝድለ መልእኽቲ ኣብ ሓጺር እዋን ናብ ዝሰፍሐ ክበቢ የብጽሕ። ሓደ ዓይነት መልእኽቲ ኣብ ሓደ ግዜ ናብ ኩሉ ወዲ ወይ ጓል ሃገር የብጽሕ። እዚ'ዩ እቲ ሓይሊ ናይ ሚድያ። ሰባት ኣኣብ ዘለውዎ ከም ኣብ ሓደ ቦታን ከቡብን ዘለዉ ኮይኖም ነቲ ዝዝርጋሕ ሓበሬታን ፍልጠትን ኣብ ሓደ እዋን ብምግዕዛ

ይኣፈልዎ። ንዓታትዮም ዝጥርንፍን ዘቀራርብን ስለ ዘየሎ'ውን ከኣ ይቕበልዎ።

ታሪኽ ከም ዝሕብሮ፡ ኣብ ትሕቲ ሓደ ሃገራዊ ስርዓትን ሕግን ዝነብሩ፡ ተረኣእዮም ግን ዘይፈልጡ ሰባት፡ ብፕረስ ብጋዜጣ ሓደነት ክሃንጹ ክኢሎም'ዮም። ሓደ ቤነድክት ኣንደርሰን ዝተባህለ ጸሓፊ እንታይ ይብል፧ ኣብ ኤውሮጳ ሃገራውነት ክህሉ እንከሎ ተረኣእዮ ዘይፈልጥ ሰብ በቲ ኣብ ጋዜጣ ዝመሓላለፍ መልእኽታት፡ ሃገራውነት ዘለዓዕል ትሕዝቶታት ተፋሊጡ፤ ሓደ ዓይነት ሃገራዊ ስምዒት ኣማዕቢሉስ ሓደ ኾይኑ፡ ግን መን መን ምዃኑ ኣይፋለጡን። እንተ ኾነ ሓደ ዓይነት ሃገራዊ መንነት ክሃንጹ ክኢሎም እዮም። ገለ ኣብነት ካብ ሃገራዊ መንነትና ንምጥቃስ ይከኣል'ዩ፡

ኣብ ሃገርና ኣብ ከለን ብሄራትና ዘሎ ሓባራዊ ወይ ድማ ኮማዊ ህይወት እንብሎ'ዩ፡ ኣብ ከለን ብሄራትና ድማ እዚ ኣምር ኣሎ። ኣብ ከለን ብሄራትና ናይ ወፈራ፡ ናይ ማእቶት፡ ሓባራዊ ምትሕግጋዝ ኣሎ። እቲ ኣብ ሃገራዊ፧ ሃይማኖታዊ ብዓላትን ውራያትን ብሓባር ምስታፍ ገና ኣይሃሰሰን። ብሸማግለታትን ሰድራቤትን ተኣዚዝካ ምኻድ፡ ምስ ጉረባብቲ፧ መተዓብይቲ ተሳኢ፧ኻን ተፋቒርካን ምኻድ፡ ምትሕልላይ ባህልና'ዩ፡ ኣብ ከለን ብሄራትና ዘይማሕበራዊ ዝኾነ ጠባይ፡ ንውልቁ ጥራይ ዝሓስብ ሰብ ኣብ'ቲ ሓገዝ ዝሓተሉ እዋን ቅቡል ኣይኮነን። ሰብ እምበር ገዛዝእ ብጻይ ኣይኮነን'ዩ ዝብል ኣበሃህላ ኣሎ። ተኻፊልካ ምብላዕ ሓደ ካብ'ቲ ናይ ምትሕልላይ ባህልና'ዩ፡ ኣብ ገጠራት ከይደኩም እንተ ርኢኹም ምሸት ጸባ ምስ ተሓልበ፧ ሕሙም ወይ ሽማግለ ወይ ሓራስ እንድሕር ኣለዉ ኩይኖም፡ "ንእከለ እስከ ወሰድሎ፡" ይበሃል። ኣብ ዒድ ድኻን ሃብታምን ብሓባር ጸቡቕ ተኸዲኖም፡ ጸቡቕ ተመጊቦም ብሓባር ይውዕሉ። ባህልና ማሕበራዊ'ዩ፤ ውልቃውነት የብልናን። ሕጂ ንኸይመና ኸኣ ክንጥንቀቕ ኣለና። ኩሉ እዚ ኮማዊ በዓላትና ብሚድያ ክመሓላለፈ እንከሎ፡ ኩሉ ሰብ ኣብ ሓደ እዋን ሓድሽ ነገር ይፈልጥ፡ ፍልጠቱ'ውን የሐድስ፡ ናይ ከበሳን ቆላን ህዝቢ፧ ዋላ ዝተፈላለየ ጅኦግራፍያዊ ኣቀማምጣ እንተ ሃለዎ'ኳ፧ ቀጠባዊ ህይወቱ ግን እተኣሳሰረ'ዩ፡

ኣብ'ዚ ግዜ'ዚ ኢንተርነት ካብ 60ታት ኣትሒዙ ኽፈጥሮ ዝጸንሐ ምትእትታዋት ክግለጽ ጸኒሑ'ዩ፡ ብፍላይ ኣብ'ቲ ኩሉ ምርኣይን ምፍታንን ዝደሊ ንእሽተይ ወለዶ

ዝፈጥሮ ናይ ባህሊ ወራር ኣብ ግምት ክኣቱ ጸቡቕ'ዩ፡ ሚድያ ብኸመይ ባህላውን ሃገራውን መንነት ንኸይጠፍእ ክከላኸል ይግባእ፧ ዝብል ሕቶ መልሲ ይደሊ።

ቀጠባዊ ምዕባለ ብዘይ ባህላውን ማሕበራውን ምዕባለ በይኑ ተፈልዩ ዝመጽእ ኣይኮነን። ሓንቲ ሃገር ብቑጠባ ክትምዕበል እንተ ኾይና፡ ብማሕበራዊ ህይወት'ውን ማዕረኡ ኽትምዕበል ኣለዋ። ናትካ'ዩ ምዕባለ ዘምጽኣልካ፡ ናይ ካልእ ሃገራት ቀዲሕካ ስለ ዘምጻእካ ኣየማዕብለካን'ዩ፡ ናይ ኣፍሪቃ ቀንዲ ጸገም እዚ'ዩ፡

ሚድያ እምበኣር ኑቲ ሃገራዊ መንነት ኣብ ምዝርግሑን ምምዕባሉን ዓቢ ተራ ይጻወት። ሃገራዊ ባህልን መንነትን ካብ ናትካ ተበጊስካ ኢኻ እተማዕብሎ። ኩለን ብምዕባለ ዝሰጉማ ዘለዋ ሃገራት ምስ እንርእየን ያትኣንን መንነተንን ዘኽበራ'የን። ናይ ባህለን ኮማዊ ኣነባብራ ምስ'ቲ ቑጠባዊ ምዕባለአን ማዕረ ማዕረ ይሰጉም። ምዕቃብ ጸጽብቑ ባህርያትና፡ መንነትና፡ እምነታትና፡ ባህልናን ንምዕባለና እቲ ውሳኒ ረጃሒ'ዩ፡

ብሓፈሻ ሚድያ ኑዩም ኣብ ሓደ እዋን ኣብ ነንበይኑ ቦታ ዘለዉ ሰባት ሓደ ዝገብርን ዘራኽብን'ዩ፡ የቐንየለይ።

ጴጥሮስ መንግስ፥

ኣብ'ዚ ዶክተር ክተቕርቦ ዝጸንሐት ተወሳኺ ሓሳብ እንተሃልዩኩም ዕድል ክህበኩም. . . ሕራይ ሞሃደ፥

ሞሃድ ሱሌማን፥

ኣብ'ዛ ዶክተር ዘልዓለታ ኣርእስቲ ኣነ'ውን ንእሽቶ ክውሰኸሉ። ሃገራዊ ባህሊ ዝበሃል ንሓደ ህዝቢ ከም ህዝቢ ሓደ ዝገብሮ ወይ ዝውክሎ'ዩ፡ ሃገራዊ ባህሊ ከኣ … ንኣብነት ቻይና እንተ ኸይድካስ ናይ ቻይና ባህሊ ኣሎ። ፈረንሳ እንተ ኸይድካ ናይ ፈረንሳ ባህሊ ኣሎ። ከምኡ ዓይነት ባህሊ ብሚድያ እንተ ድኣ ተኸሲኩሱ ወይ ሰጉሙ ንሓደነት ይኹን ኑቲ ናይ'ቲ ህዝቢ ሓደ ናይ ምዃን መንፈስ ኣዝዩ ሓጋዚ'ዩ፡ ከምኡ ስለ ዝኾነ ሚድያ ኣብ ምህናጽ ሃገራዊ ባህሊ ዓቢ ተራ ኣለዎ። መጀመርታ ግን ሃገራዊ ባህሊ ክህልወካ ክኽእል ኣለዎ። ንኣብነት ኤርትራ እንተ ኢልናስ ኤርትራዊ ሃገራዊ ባህሊ ክህልወካ ክኽእል ኣለዎ። ሃገራዊ ባህሊ ናይ ኤርትራ ማለት ኩሉ ሰብ ምስሉ ዝርእየሉ ባህሊ ማለት'ዩ፡ ኩሉ ሰብ ካብ ዝኾነ ብሄር ይኹን ሃይማኖት ናተይ ዝብሎ ባህላዊ ትሕዝቶታት ክህልወካ ኣለዎ። ብድሕሪ'ዚ ሚድያ እዚ ባህላዊ ትሕዝቶታት ንሓደነት ናይ'ቲ ህዝቢ፧ ንመንነት ናይ'ቲ ህዝቢ ከጉልሕ ይኽእል ማለት'ዩ፡

ጽልዋ ሚድያ ኣብ ስነጥበባዊ መንእሰያትን

ብሞሃድ ሱሌማን

ሚድያ ከመይ ገይሩ ብመንገዲ ኣርት ወይ ስነ-ጥበብ ንመንእሰያት ይጸሉ ዝብል'ዩ እቲ ኣነ ዘቕርቦ ኣርእስቲ፧ ኣነ ዝያዳ ኣብ 'ኣርት' እየ ክጸቅጥ። ምኽንያቱ ሚድያ ሕጂ ብዙሕ ግዜ ክጥቀስ ስለ ዝጸንሐ።

'ኣርት' እንታይ'ዩ ኢልና ክንጅምር። ክሳዕ ሕጂ ንኹሉ ሰብ ከዕግብ ዝኽእል ትርጉም ናይ ኣርት ክርከብ ኣይተኻእለን፤ ዝከኣል'ውን ኣይመስለን። እንተኾነ ግን ዝተፈላለዩ ምሁራት ይኹኑ ስነ-ጥበበኛታት ይገልጽዎ'ዮም። ሓደ ኮንዱክተሮቸ ዝተባህለ ሰብ፧ ኣርት ኑቲ ውሽጣዊ ስምዒታትና ክንገልጽ እንኸብሮ ንጥፈት'ዩ ይብለና። ፒካሶ ብወገኑ "ብሓሶት ወይ ብምስሊ ገደርና ሓቂ እነግህደሉ'ዩ - ኣርት" ይብል። ንኣብነት ተዋስኣ ክትሰርሕ እንከለኻ እቲ ተዋስኣ ሓቂ ኣይኮነን። ብተዋስኣ ገይርካ ግን ኑቲ ሓቂ ተግህዶ። ስለ'ዚ እዛ ናይ ፒካሶ ብጣዕሚ ገላጺት ዝኾነት ሓሳብ'ያ። ዋላ ምሉእ ኣይኹን ኣርት ብዝተፈላለየ ዓውደ-ሞያታት ክትገልጾ ክትፍትን እንከለኻ ዝሓሸ ኩይኑ

እስመዓኒ።

ንኣርት ኣርት ዘብሎ እንታይ'ዩ፧ ሓደ ካብኡ ጽባቐ'ዩ። ጽባቐ ብገለ ኽፋሉ ንኣርት ይገልጾ ይኸውን። ንብይኑ ግን እኹል ኣይኮነን። ንኣብነት ሓንቲ ዕራርቦ ጸሓይሲ ጽባቐ ኣለዋ። ግና ኣርት ድያ፧ ወይ ሓደ ዐፍ ጉት ክትርእዮ ከለኻ ጽባቐ ኣለዎ። ኣርት ግን ኣይኮነን። ኣርት ብቐንዱ ኣብ ትሕቲ ባህሊ'ዩ ዝሕቆፍ። ባህሊ ድማ ውጽኢት ፈጠራዊ ሓይሊ ናይ'ቲ ሰብ'ዩ። ብኻልእ ኣበሃህላ ስነ-ጥበብ ማለት ውጽኢት ፈጠራዊ ሓይሊ ናይ ሰብ'ዩ። ስለዚ እዚ ጸሓይ ዕራርቦ ጽቡቕ'ዩ ግን ስነ-ጥበብ ኣይኮነ። ስነ- ጥበብ ክበሃል እንተ ኾይኑ ናይ ሰብ ነገራት፣ ሰብኣውነት ክህልዎ ኣለዎ። ስለዚ ጽባቐ ጥራይ ንስነ-ጥበብ ኣይገልጾን'ዩ። ካንት ዝተባህለ ፈላስፋ፣ "ንሓደ ነገር ከተቕርቦ ወይ ክትውክሎ እንከለኻ፣ ጽቡቕ ነገር ክኸውን ይኽእል። ንሱ ግን ስነ-ጥበብ ኣይኮነን። እቲ እተቕርበሉ ሜላ'ዩ ስነ-ጥበብ ዝበሃል" ይብል።

ኣርት ሳይንስ'ዩ ኢልና'ውን ክንገልጾ ንኽእል ኢና። ሳይንስ'ዩ ክንብል እንከለና ሳይንስ ዝኽተሎ ኣገባብት ስለ ዝኽተል ኢና። ኣርት ከም ሳይንስ ፈተኑ ከተርጋግጾ ምኽኣል፣ ትዕዝብቲ ዝብሉ ማስርሓት ስለ ዝኽተል ሳይንስ ንብሎ። ድምጺ ብምንብድባድ ነገራት'ዩ ዝፍጠር። ዝኾነ ድምጺ ብብዝሒ ምንብድባዳት ኣብ ሓደ ካልኢት ክዕቀን ይከኣል። እታ ዓቐን እቲኣ ነታ ድምጺ ጥራይ'ያ ክትውክል ወይ ክትፈጥር እትኽእል። እዚ ሓደ ቐጽራዊ መዐቀኒ ንስነ-ጥበብ ሳይንስ'ዩ ኩብሎ ይኽእል። ኣብ'ዚ ኣብ መዚቃ ጥራይ ክኸውን ይኽእል።

ስነ-ጥበብ ቋንቋ'ዩ። ኣብ'ዚ ሕጂ ደርፊ እንተ ዝውልዓልኩም ወዲ ዘለኩም ሳዕስዑ ከይተበሃልኩም ምንቅስቓስኩም። ስለዚ ብሓደ ምሳኹም ዘየለ ወይ ረቒቕ ነገር ምሳኹም ይዛረብ ኣሎ። እዚ ኣዕሚቝካ ክግለጽ ይከኣል'ዩ። መዚቃ እንተ ወሲድካ ልክዕ ከም ቋንቋ ናቱ ሕግታትን ሰዋስውን ኣለዎ። ስነ-ጥበብ ብዙሕ ጠቕሚ እዩ ዘለዎ። ይኹን እምበር 'ስነ-ጥበብ ተፈታዊ'ዩ ኣገዳሲ ግን ኣይኮነን' (Art is lovely, but not essential) ዝብሉ ኣለው። ስነ-ጥበብ ክትሕጉሰሉ ክትዘናጋዓሉ ጽቡቕ'ዩ፤ ግን ኣገዳሲ ኣይኮነን ዝብል ኣተሓሳስባ ኣብ ገለ ሕብረተሰባት ዝጸንሐን ዘሎን'ዩ። ስነ-ጥበብ ግን ብዙሕ ጠቕምታት ኣለዎ። ዋላ ብደረጃ ውልቀ ሰብ ክንርእዮ ንኽእል። ገለ ካብ'ቲ ጠቕምታቱ ንምጥቃስ፣ ኑብስ-ምግላጽ እዩ።

ስነ-ጥበብ ኑብስኻ ከመይ ገይርካ ከም እትገልጽ ዝምህር ዓውዲ'ዩ። ፊዚክስ፣ ኬሚስትሪ ኑብስኻ ከመይ ገይርካ ትገልጽ ኣይምህሩኻን። ስነ-ጥበብ ግን ኣብ ቅድሚ ሰባት ወጺእካ ብኸመይ ኑብስኻ ክትገልጽ ትኽእል እትመሃረሉ ዓውዲ'ዩ። ኣብ ውሽጥኻ ዘሎ ስምዒት ክትገልጽ ምኽኣል ብዙሕ ጠቕምታት'ዩ ዘለዎ። ንኣብነት ኣብ ሓዳር፣ ንመጻምድትኻ ስምዒትካ ክትገልጸሉ ክትክእል ኣለካ፣ ሽዑ ኢኻ ድማ እሂን ምሂን ክትብሃሃል ዝከኣል። ኣብ ቤት ፍርዲ ከይድካ ሓሳብካ ብግቡእ ክትገልጽ ክትክእል ኣለካ፣ ብሕጽር ዝበለ ኣበሃህላ ኣብ ኩሉ ህይወትካ ይጠቅም።

ኣብ ስነ-ጥበብ እቲ ቀንዲ ዓንዲ ማእከል ፈጠራውነት'ዩ። ስነ-ጥበብ ካብ ሳይንስ ዝፈልዮ ከማን ፈጠራውነት'ዩ። ሳይንስ መቸም ኩሉ ግዜ ዝነበረ'ዩ ዝምርምር፣ ንኣብነት ሰር ኣይዛክ ኒውተን ወይ ኣልበርት ኣንስታይን እንተ ዘይነበሩ እቲ ንሳቶም ዝሃቡና ፍልጠት 'ምተረኽበዶ ነይሩ ይኸውን፧ ብልክዕ ምተዳህሰሰ ነይሩ። ምኽንያቱ ነይሩ'ዩ፣ ዝነበረ ነገር ከኣ'ዩ'ም ነገሮምና። ስነ-ጥበብ ግን ከምኡ ኣይኮነን። ሸክስፒር ወይ ሚካኤል ኣንጀሎ እንተዘይነበሩ፣ እቲ ንሳቶም ዘበርከትዎ ናይ ስነ-ጥበባዊ ፈጠራ ፈጺምና ኣይምረኸብናዮን። ስነ-ጥበብ ፈጠራውነት'ዩ። ሳይንስ ከኣ ዳህሳስ ምግባር።

ኣገዳስነት ስነ-ጥበብ ኣብ ደረጃ ሕብረተሰብ

ኣውሪደና'ውን ክዝርእዩ ንኽእል ኢና። ብሓባር ናይ ምዕያይ መንፈስ ክተጥርየሉ እትኽእል ዓው-ዲ'ዩ። ሳዕሰዒት ይኹን ደርፊ፡ ዋላ መዚቃኛ ኩይንካ ብሓባር እምበር በይንኻ ኣይትሰርሕን ኢኻ። ብሓባር ምስራሕ ከኣ ሓድነት ይፈጥር። ከምቲ ኣቐዲመ ዝበልኩዎ ሓዳር ንባዕሉ ናይ ሓባር ኣበርክቶ ዝሓትት'ዩ። ሓቢርካ ክትሰርሕ እንተ ዘይክኢልካ ሓዳር የለን። ኩሉ እንሰርሖ ነገራት ናይ ሓባር ስራሕ'ዩ። ምስ ሰብ ሓቢርካ ክትሰርሕ ዘኽእል ምኽንያት ካብ'ቲ ዓቢ ጠቐሙ'ዩ - ስነጥበብ። እዚ ክገልጾ ዝጸናሕኩ ኣብ ደረጃ ሕብረተሰብ ዝርአ'ዩ።

ስነጥበብ ብደረጃ ሃገር'ውን ክርአ ይከኣል። ስነጥበብ ብደረጃ ሃገር፡ ሓባራዊ መንነት እተጥርየሉ'ዩ። ንኣብነት ሃገራዊ መዝሙር እንድሕሪ ዘሚርናያ ንኹላትና'ያ ትትንክፈና። ካልእ ንሃገራዊ ነጋሪት ዝገልጽ ኣካል ስነ-ጥበብ'ውን ኣሎ። ብስነ-ጥበብ ገይርካ ብቐሊሉ ኑቲ ሃገራዊ ክብርታት ክትገልጾን ክተዕብዮን ትኽእል ኢኻ።

ብዓለምለኻዊ መዳይ ከኣ ንርኣዮ። ስነ-ጥበብ ብዘይ ቋንቋ ብቐሊሉ ምስ ካልኦት ሰባት ክትራኸበሉ እትኽእል ዓውዲ'ዩ። ብቋንቋ ዋላ ኣይረድኣካ ብሳዕሰዒት፡ ብደርፊ ብቐሊሉ እቲ ካልእ ሰብ ይርድኣካ። ንስኻ'ውን ትርድኦ። ሓይሊ ስነ-ጥበብ ኣብ ፖለቲካዊ፡ መንፈሳዊ መዳያት ዓቢ'ዩ። ጸሎት ክትገብር እንከለኻ መዚቃ ወይ ቅኔ ትገብር ኢኻ። ኢንዱስትሪ ፊልም፡ ኢንዱስትሪ መዚቃ ዘለዎም ኣታዊታት ኣዝዩ ዓቢ'ዩ። ፍቅራዊ ነገር ወይ ሙድ ከም ስነ-ጥበብ ገይሩ ዝገልጾ የለን።

ናብ'ቲ ናይ መውዳእታ ገጸይ ክኸይድ። መንእሰይ ኩሉ ግዜ ሓድሽ ነገር ክምህዘን ክፈጥርን እዩ ዝደሊ። መንእሰይ ብቐሊሉ'ዩ ዝጽሎ፤ ካብ ክውንነት ከኣ ሰምዒት ይዕብልሎ። መንእሰይ ብባህርኡ ሓብራዊ ዝኾነ ኣተሓሳስባ ኣለዎ። ስነ-ጥበብ ከኣ ነዚ ከኣንግድ ዝኽእል ሓይሊ ኣለዎ። ኑቲ ፈጠራውነት ዓቢ ዕድል ይህቦ፡ እዚ ብስም፡ ብገንዘብ፡ ብቕዲ፡ ብኽብሪ ክኸውን ይኽእል። ካብ ኩሉ ግን ኑቲ ኣብ ውሽጢ መንእሰይ ዘሎ ስምዒታዊ ሓይሊ፡ ኣፍደገ ዝኸፍተሉ፡ ንደገ ዘውጽኡ እቲ መንእሰይ ዘስተንፍሰሉ'ዩ።

ስነ-ጥበብ ብሓባር ናይ ምስራሕ መንፈስ የዕቢ ኢለ ነይረ። ሚድያ ሕጂ ኣብዚ'ዩ ዝጠቅም። ሚድያ ከም መሳርሒ (Tool) እዩ'ምበር ንባዕሉ ዕላማ ኣይኮነን። ሚድያ ብቱ መንገዲ ... ዝኾነ ንበሎ፤ ኑቲ እንሰርሖ ነገራት የመሓላልፍ። እቲ ሓይሊ ናይ መንእሰያትን ባህሪ ናይ ስነ-ጥበብን ተጠቒሙ፡ ንደርፊ፡ ፊልምታት፡ ጸወታታት ሓይሊ ብዘለዎ መንገዲ ይጥቀመሉ። ፊልም ከም ኣብነት ንወሰድ። ብዙሕ ሰብ ናይ ኮርያ ፊልም ይርኢ ኣሎ። ብጠዝሒ ፊልም ምርኣይ ኮርያ ክዝረብ ዝጀመሩ ኣለው። ብዘይካ ቋንቋ ካልእ ኣብ'ቲ ሕብረተሰብ ይኹን ውልቀሰብ ዝሰርጽ ነገራት ኣሎ። ብመንገዲ ፊልም ገይርና ባህሎም፡ መነባብሮኦም፡ ልምድታቶም ኩሉ ንወስዶ ኣለና።

ብዙሓት ተጋደልቲ 'ከመይ ኢልካ ተጋዲልካ' እንተ ኢልካዮም ፡ "ኣብ ኣዲስ ኣበባ ከለኹ፡ ኣብ ኣስመራ ከለኹ ድምጺ ሓፋሽ እሰምዕ ነይረ" ይብሉኻ። "ኣብ'ቲ ድምጺ ሓፋሽ እንታይ ይስሕበካ ነይሩ፤ እንታይ'ዩ ከም እትጋደል ገይሩካ" ኢልካ ምስ ሓተትካዮም፡ "ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ሱሓቢ ደርፍታት ናይ በዓል ወዲ ጉብሩ፡ ናይ ብዓል ኩሉቶ ኩሉቶ ነይሩ" ይብሉኻ። ስነ-ጥበብ እዚ ሓይሊ'ዚ'ዩ ዘለዎ። ሚድያ ብመንገዲ ስነ-ጥበብ'ዩ ንሕብረተሰብ ብፍላይ ከኣ ንመንእሰያት ብቐሊሉ ክጸሉ ዝኽእል። ምኽንያቱ ስነ-ጥበብ ንባህሪ ናይ መንእሰያት ከኣንግድ ዝኽእል ሓይሊ ኣለዎ።

ኣብ መውዳእታ "እንታይ ክንገብር ኣለና" ንዝብል ሕቶ ክምልሱ። ሓንቲ ምልእቲ ሓሳብ ኣላትኒ። ካብ ሚድያ ዝህበና ነገራት መረጽና ክንወስድ ኣለና። ኑቲ ዓጽሚ ገዲፍና ኑቲ ስጋ ክንወስድ ኣለና። እቲ ንዓና፡ ኣብ ባህልናን ሕብረተሰብናን ዝጠቕመና ጥራይ ክንወስዶ ክንክእል ኣለና'የ ዝብል። እዚኣ ሓንቲ ምርጫ'ያ። እታ ካልኣይቲ ድማ ኑብሰኻ ምምዕባል (Self-empowerment) ትብል። ካልእ ኣማራጺ የለን። እቲ ስነ-ጥበብ እንተ ሓይሉ እቲ ሚድያ ከኣ ይሕይል። የቐንየለይ!!!

ጴጥሮስ መንግስ፡

የቐንየልና መሃድ! ተወሳኺ ሓሳብ እንተ ሃልዩ ዕድል ክህብ ...

ኣቶ ሰለሙን በርሀ፡

እወ እዚ መሃድ ክገልጾ ዝጸንሐ ሓቂ'ዩ። ሚድያ ንኣርት'ዩ ዝጥቀመሉ። ብልክዕ ስነ-ጥበብ እንተ ዘይህሉ ሚድያ እንታይ ምኾነ ኢልካ ክትሓስብ ትኽእል ኢኻ። በቲ ሓደ ወገን ከኣ ሚድያ ንኣርት ይጸልዎ'ዩ። ንኣብነት ድምጺ ዝቖርጽ መሳርሒ ምስ መጸ ንመዚቃ ለዊጥዎ'ዩ። ስለዚ ምዕባለ ናይ ሚድያ ንስነ-ጥበብ ኣዝዩ እዩ ጸልዩዎ። ሚድያ ኣብ ስነ-ጥበብ ዘለዎ ጽልዋ ከዘኻኽረካ ኢለ'የ ነዛ ሓሳብ ኣቕሪበያ።

ሕቶን ርእይቶን ካብ ገዛ

ምሕረትኣብ መድሃኔ

ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ህግደፍ ክፍሊ ምርምርን ሰነዳን

ናተይ ሓወሲ ርእይቶን ሕቶን'ዩ። ኣብ'ታ ዶክተር ሰናይት ዝበለታ፡ ኤርትራዊ ሃገራዊ ክብሪ ዝበሃል ብሓንሳብ ምስራሕ፡ ብወፈራ ጸገማትካ ምሕጋዝ፡ ሰንኩላትካ ምሕብሓብ ዝብል'ዩ። እዚ ግን ኣብ ዳርጋ ዝበዝሑ ባህልታት፡ ዋላ ኩሎም ኣይንበል፡ መጻሕፍቲ ተንቢበ እንተኾንካስ ኣብ ብዙሓት ባህልታት ከም ዘሎ ክትፈልጥ ትኽእል ኢኻ። ስለዝስ እዚኣን ፍሉያት ኤርትራዊ ክብርታት ኩይነን ኣይስመዓንን። እቲ ፍሉይ ኤርትራዊ ክብርታት ዝበሃል እቲ ኣንጻር ግዝኣቲ ሓይልታት ኣብ ምቅላስ ዘጥረናዮ ስነ-ኣእምሮኣዊ መንነት ኩይኑ እስመዓኒ።

ዶክተር ሰናይት፡

ንሱ'ውን ሃገራዊ ባህሊ እንድዩ። ግን እዚ ሓብራዊ ኣሰራርሓ፡ እዚ ኮማዊ ኣነባብራ ኣብ ዝኾነ ኣይርከበን'ዩ። ኣብ ምዕራባዊ ዓለም ውልቃውነት'ዩ ዝዕብልል። ኣባና ግን እቲ ሓብራውነት። ኣባና ኣብ መንን ተመሃሮ ይኹን ሰራሕተኛታት ሻሂ ክትሰቲ ከለኻ ክትከፍል ኢኻ ትዋጠጥ። ምኽንያቱ ንሱ'ካ ከተሕልፈሉ፡ ክትገብረሉ ስለ እትደሊ። በዚ ኸኣ'ዩ ሓደ ሰብ ክኸፍል እንድሕር ኢሉ 'ተሰእካ ኣነ ኣነ' ኢልካ ክትከፍል ትዋጠጥ። ኣብ ምዕራባዊ ዓለም ኣነ ክኸፍል'የ ኢልካ እንተ ተሰእካ 'ኦኬ' እዮም ዝብሉኻ። ንጽባሒቱ ግን ክኸፍሉልካ ኣይትጽበ። ስለዚ እቲ ዝበሎ ብገለ ክፋሉ እቕበሎ'የ። እዚ ባህሊ ኤርትራዊ ጥራይ ዘይኮነስ ኣፍሪቃዊ'ውን እዩ። እቲ ኮማዊ ኣነባብራ ምስ'ቲ ናይ ሕርሻዊ ህይወት ተተሓሒዙ ዝኸይድ ናቱ ኣመጻጽኣ ዘለዎ'ዩ። ሕርሻዊ መነባብሮ ንውልቃውነት ኣየፍቅድን'ዩ። ስለዚ እቲ ቀጠባዊ መነባብሮና ንሓብራውነት እምበር ንውልቃውነት ቦታ

የብሉን፡፡ ኤርትራውያን ስለ ዝኾና ዘይኮነስ እቲ ሕርሻዊ መነባብሮና ዝፈጠሮ'ዩ፡፡ እታ ብሓባር ዘጥረናዮ ሃገራዊ ባህሊ ዝበልክዎ ከኣ እኽብሎ'የ፡፡

ኣዘታዪ (ጴጥሮስ መንግስ)፥

ኣብዚ ዝለዓል ነጥቢ ኣሎዶ ዶክተር ሰናይት፡፡ ቀደም ውልቃውነት ኣይነበረን፡፡ ኣብ ገለ ኣጋጣሚታት ውልቃውነት ክርአ ኣብ ዝጀመረሉ እዋን ከም ምልክት ምዕባለ ይግለጽ'ዩ፡፡ ስለዚ እቲ ሚድያ ነቲ ሓብራውነት ጸቒጡ እንድሕር ሰሪሕሉ ነቲ ምዕባለስ ኣይገትኣንዶ፧ ዝብል ርኢይቶታት ኣሎ፡፡

ዶክተር ሰናይት፥

ኣነስ እንታይ እየ ዝብል ማስለካ፡ ኣብ ከምዚ ናይ ኣፍሪቃ ብሕርሻ ዝናበር ህዝቢ ውልቃውነት ይከኣል ድዩ፧ ኣብ'ቲ መነባብሮኻ ንውልቃውነት ቦታ ኣለዎ ድዩ፧ ኣብቲ ኣፍሪቃዊ ባህሊ እታ ስድራ'ያ እታ ቀንጠባዊት ኣካል፡፡ ኣብ ምዕራባውያን ወይ ኣብ'ቲ ኢንዱስትራያዊ ዓለም ግን ኣቦ መሃንደስ ይኸውን፡ ኣደ ሓኪም ትኸውን፡ እቲ ወላድ መምህር ይኸውን፡፡ ወፈርካ ኻናትካ ኢኻ ሒዝካ እትመጽእ፡፡ ኣብ ከምዚ ናትና ዝኣመሰለ ኣብ ሕርሻ ዝናበር ሰብ ግን ኣቦ፡ ኣደ፡ ወላድ ኣብ ሓደ'ዮም ዝኾኑ፡፡ እዚ'ዩ እቲ ኮማዊ ናብራ ዝበሃል፡፡ ብዙሕ ስራሕ እንተ ሃልዩካ ንኣብኡ ደቅኻ፡ ደቂ ሓውኻ፡ ኣዝማድካን ጎረባብትኻን ጸዊዕካ ወፈራ ተካይድ፡፡ ብሓጺሩ ኣብ'ቲ ኢንዱስትርያዊ ህይወት ውልቃዊ፡ ኣብ'ቲ ናይ ሕርሻ ድማ ሓብራዊ ናብራ ዓብለልቲ'የም፡፡ ኻናትካ ባህሊ ምሓዝ እቲ ዝበለጸ'ዩ፡፡ ኣብ ምዕራባውያን ለይትን መዓልትን ሰሪሕካ ኢኻ ገንዘብ እትረክብ፡፡ ኣብ'ዚ ግን ብጅኣኩብ ተፍሪ ብጅኣኩብ ድማ ትጥቀመሉ፡፡

ሚካኤል ሓጎስ፥

ኣዚ ዘቕረብኩሞ ትሕዝቶ ኣድንቐ፡፡ ኣነ እንታይ'የ ክብል ደልየ፡፡ ንናይ ሰለስቴኹም ትሕዝቶ ኣብ ሓደ ፓኬጅ ክገርእየ፡፡ እቲ ጥቡብ ከም ሓደ ነጸብራቕ ናይ ህይወት ወሰድና፡ እቲ ሚድያ ድማ ዘለዎ ኣበርክቶ ቡቲ ካልእ ሸነኽ ክንጥምት ኣኽኢሉና ኣሎ ትሕዝቶኹም፡፡ ኣብ'ዚ ግን ብፍላይ ሰሌ ብፍሉይ ክትርእያ ክጸበዮ'የ፡ እቲ ተራ ናይ ሚድያ ምስ'ቲ ናይ ጥቡብ ሓዊስካ ኣብ መንእሰያት ከምዚ ናይ ምእዙዝነት ሓይሊ የምጽእ ኣሎ፡፡ እቲ ናትና ሚድያ ኸኣ ዲቨሎፕመንታል ምስ ምዃኑስ ማዕረ ማዕረኡዶ ይኸይድ ኣሎ፧

እቲ ብሚድያታት ዝመጽእ ዘሎ ሓይሊ ንመንእሰያት ናብ ዘይተደልየ ኣንፈት ይወስድ ኣሎ፡፡ ካብ ናጽነት ክሳብ ሕጂ እቲ ናትና ሚድያ ኸኣ ኣብ'ቲ ልምዓታዊ መደባት እዩ ኣትኪሩ ጸኒሑ፡፡ ስለዚ ምስ'ቲ ዝመጽና ሓይሊ ማዕረኡ ንጽዕርዶ ኣለና፧ ክሳዕ ሕጂ ክንጉበሮ ዝጸናሕና እንታይ ይመስል ትዕዝብትኻ ክትገልጸለይ፡፡

ሰለሙን በርሀ፥

ከምቲ ኣቐዲመ ገሊጸክዎ፡ እዚ ዘለናዮ ናይ ውድድር ግዜ እዩ፡፡ ዝበለጸ ቴክኖሎጂ ዘለዎ፡ ዝበለጸ ዝርግሐ ዘለዎ፡ ዝበለጸ ብዙሒ ገንዘብ ዘፍሰሰ ዓብላሊ ኹይኑ ከም ዝወጽእ ርዱእ እዩ፡፡ ሕጂ ኣብቲ ምዕራባዊ ሚድያ ክሳዕ ክንደይ ይዕብልለና ኣሎ ፍሉጥ'ዩ፡፡ ንሕናኸ ማዕረ ማዕረኡ እንታይ ንገብር ኣለና ክትብል ንብር'ዩ፡፡ ንሕና ከም ስትራተጂ ልምዓታዊ ሚድያ እዩ ዘለና፡፡ ግን ንሱ ጥራይ ደዩ ምዕባለ ከረጋግጸልና ዝኽእል ዝብል ሕቶ ተላዒሉ ጸኒሑ፡፡ ዶክተር ሰናይት'ውን ጠቒሳቶ ነይራ'ያ፡፡ እቲ ውልቃውነት ከ ንባዕሉ ኣገዳሲ ኣይኮነን ድዩ፧ ኣብ'ቲ ናይ 'ኢንዲቪጁዋሊዝም' እንተ ርኢና፡ ሓደ ሰብ ገለ ነገር ናይ ዝሰርሖ ውልቃዊ ኣፍልጦ ይወሃቦ፤ ናቱ ልቻንሳ ኣለዎ፡፡ እዚ ንባዕሉ ነቲ ውልቃዊ ምዕባለ ደራኺ'ዩ፡፡ ስለዚ ኣባና'ውን ሚዛን ሓሊና፡ ውልቀ ሰብ ከተባብዕ ጸቢቕ ኩይኑ እስመዓኒ፡፡

ኣብ'ቲ ሓብራዊ ባህሊ ጥራይ ኣይኮናን ክንትከር ዘለና፡፡ ውልቃዊ መንፍዓት፡ ውልቃዊ ምህዞ፡ ውልቃዊ ብልሒ'ውን ዘተባብዕ ኣተሓሕዛ ክህልዎ ኣለዎ እቲ ልምዓታዊ ሚድያ፡፡ ንኽልቲኡ መዳያት ክሕዞ ጸቢቕ'ዩ፡፡ ቡቲ ሓደ ወገን ንባህልን ክብርታትን እቲ ሕብረተሰብ ክዕቅብ ክመርሕ፡ ቡቲ ሓደ ወገን ድማ ነቲ ውልቃዊ ተበግሶታት ከተባብዕ ጸቢቕ ኩይኑ እረኣየኒ፡፡ ስለዚ ኣብዚ ጉዳይ'ዚ ከመይ ንኸይድ ኣለና እንተ ኢልካ ናይ ክልተ ሕቶ'ዩ እየ ዝብል፡፡ ንሕና ከምቲ እንደልየ፡ ከምቲ እንሓስቦዶ ንኸይድ ኣለና፧ እንተ ኢልካ ኣይመስለንን፡፡ ምኽንያቱ ሓደ ዓቕሚ ሰብ ይሓትት፡ ዓቕሚ ገንዘብ ይሓትት፡ ብዙሕ ነገር'ዩ ዝሓትት ሚድያ፡፡ ቀሊል ስራሕ ኣይኮነን፡፡ ግን ከኣ ቡቲ ዘለና ዓቕሚ ነቲ ዘለና ባህሊ፡ ነቲ ዘለና ሓብራዊ ሃገራዊ ባህሊ ከነማዕብል ንጽዕር ኣለና፡፡ እዚ ዘለና ሚድያ ኣበርክትኡ ቀሊል ኣይኮነን ዘሎ፡፡ ብዓቕሙን መጠኑንሲ ብሓደ ክንሓስብ፡ ብሓደ ባህልና ከስተማቕር የኽእለና ኣሎ፡፡ ካብኡ ንላዕሊ ክምዕበል ከም ዘለዎ ግን ኣነ ኣጸቢቐ እሰማማዓሉ'የ፡፡

ኣሴል ዳዊት፥

ከመይ ኣምሲና፧ ኣብዛ ናይ ሚድያን ኣርትንሲ ገለ ክብል፡፡ ሚድያ ብዘይ ኣርት ዋላ ሓንቲ ትርጉም የብሉን፡፡ ኣርት ብዘይ ሚድያ ኸኣ ዋላ ሓንቲ ትርጉም የብሉን፡፡ ዝጠዙሓ ሚድያታት ናይ ዓለም ዕዉታት ዝኾኑ ኣቀራሪብኣን 'ኣርቲስቲክ' ስለ ዝኾኑ እምበር ብዙሒ ገንዘብ ስለ ዝተሰልዓለን ኣይኮነን፡፡ ምስ'ዚ ዘለና ቁጠባዊ ኩነታት ኣብ'ተን ዘለዋና ሚድያታት ቡቲ ዘለና ዓቕሚ ኣቀራርባና 'ኣርቲስቲክ' ንምግባሩ ተሓሲቡሉ ይፈልጥ ድዩ፧ ነቲ ሚድያ ዝያዳ ኣርቲስቲክ እንተድኣ ገይርናዮ ዝያዳ ዕዉት ትኸውን፡፡ ንኣብነት ኣብ ህንዲ ዝፈሪ ዘሎ ፊልምታት ንርእዮ ኣለና፡፡ ክንዲ ናይ ኣሜሪካ ወፍሪ ኣይግበረሉን'ዩ፡፡ ኣብ ሃገርና እንተርኢና ዝኾኑት ጓል በዚ ናይ ቅድሚኡ ጠልጠል ክተብል (ብኣከዳድንኣ ህንዳዊት መሲላ ትርአ) ንርኢ ኣለና፡፡ እዚ እንታይ'ዩ ዘረድኣና እንተ ኢልና ተራ ናይ ኣርት ሓያል ምዃኑ'ዩ ዘረድኣና፡፡ ስለዚ ንሕና ዋላ እቲ ተራ ናይ ገንዘብ ኣውጺእና ቡቲ ዘለና ዓቕሚ፡ ኣብ'ተን እንፍንወለን ዘለና ሰዓታት ነቲ መደባትና 'ኣርቲስቲክ' ገይርና ነቲ ሰብ ንምስሓብ ክሳብ ክንደይ ንሰርሓሉ ኣለና፧

ሰለሙን በርሀ፥

ተራ ኣርት ኣብ ምምዕባል ሚድያ፡ ተራ ናይ ኣርት ንሚድያ ቅቡል ኣብ ምግባሩ ቀሊል ከም ዘይኮነ ርዱእ'ዩ፡፡ እቲ ሓላፍነት ሕጂ ብመሰረቱ ናብ መን ኢና ነስክሞ፧ ናብ'ቶም ሰብጥበበኛታት ኢና እቲ ሓላፍነት እነስክሞ፡፡ እቶም ሰብጥበበኛታት እንተ ድኣ ጸቢቕ ኣፍርዮም፡ እንተ ድኣ ጸቢቕ ፍርያት ኣቕሪቦም ነቲ ሚድያ ሱሓቢ ክገብሮ ስለ ዝኽእል፡ ንዕኡ ከተባብዕ ይግባእና'ዩ፡፡ ብዝተወሳኺ እታ ርኢይቶ ቅብልቲ'ያ፡፡ እዚ ክብል ከለኹ ግን እቲ ናትና ሚድያ ዋላ ሓንቲ ኣይገበርን ኣሎ ማለት ኣይኮነን፡፡ ንሽግራትኩም ክትዓብዩ ከለኹም እዚ ሚድያ ክሳብ ክንደይ ከም ዝጸለወኩም ትዝክርዎ

ኢኹም፡፡ እዚ ሚድያ ሓባራዊ ሃገራዊ ባህሊ ኣብ ምስራጽ ዓቢ ተራ ተጻዊቱ'ዩ፡፡ እዚ ጥራይ ክኸውን ዘይኩነ ካብኡ ንላዕሊ ክሕይል ነይርዎ ዝብል ሓሳብ ቅቡል'ዩ፡፡

መሃድ ሱሌማን፦

ጽቡቕ ርእይቶ'ዩ፡፡ ኣነ እቲ ሃገራዊ ሚድያና ዓቢ ጽልዋ ኣለዎ፡ ብዙሕ ነገራት ይሰርሕ'ዩ እየ ዝብል፡፡ ኣብ ገለ ገለ መደባት ግን ዘየድሊ ነገራት ኣሎ፡፡ ንኣብነት ኣብ ሬድዮ ኑማ ይኹን ዛራ ዝፍኖ ደርፍታትሲ ሓደ ሓደ ግዜስ ብሓቂ የገርመካ፡፡ እንታይ መልእኽቲ የመሓላልፍ ኣሎ፤ እንተ ኢልካስ ... ትሕዝቶ ናይ'ቲ ግጥሚ ይኹን ናይ'ቲ ሚሎዲሲ ዋእ!! ነዚስ ከመይ ኢሎም ኣድሪፎሞ ኢኻ ትብል፡፡ ኣነ እንታይ ምብልኩ ገለ ጉጅለ ወይ ከም ኮሚተ መልክዕ ዝቖሙ ስነጥበበኛታት ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ከም ዝህልዉ እንተ ዝግበር ጽቡቕ ነይሩ፡፡ ንሳቶም ኑቲ ደርፌ በቲ ስነ-ጥበባዊ ትሕዝትኡ ክመምይዎ ምኸኣሉ፡፡ እዚ ኸኣ ጽቡቕ ነገር'ዩ፡፡ ምኽንያቱ ደርፌ ደርፌ'ዩ ዝመስለካ፡፡ ግን ከኣ ዘመሓላልፎ መልእኽቲ ኣገዳሲ ጸላዊ'ዩ፡፡ ሬድዮ ኑማ ዘይሰምዕ መንእሰይ ዳርጋ የለን፡፡ እዚ እቲ ደቀቕቲ ጌጋታት'ዩ፡፡ ብዓብኡ ዓቢ ጽልዋ ይፈጥር'ዩ፡፡ እቲ ሚድያ ኑቲ መንእሰይ ስሒቡ ከም ዝከታተል ምግባሩ ብቐሊሉ ዝግመት ኣይኮነን፡፡

ጴጥሮስ መንግስ፦

ኣነስ ኣብ መንነ መንነ እቲ መደባት ናይ ኣርት ትሕዝቶታት እንተ ዝኣቱ ዘይኩኑ ኑቲ ኣቀራርባ 'ኣርቲስቲክ' እንተ ዝኸውን'ዩ እቲ ሓሳብ ትብሎ ዘላ ዝመስለኒ፡፡ ንኣብነት ብዝዕባ ወፍሪ ዋርሳይ ይከኣሎ መደብ ኩተዳሉ እንከለኻ ብኸመይ 'ኣርቲስቲክ' ገይርካ ተቕርብ ዝበለት ኩይኑ እስመዓኒ፡፡ ምናልባት ካልኦት ኑቲ ዘሎ ሓደ ሓደ ትሕዝቶታት ከመይ ገይርካ 'ኣርቲስቲክ' ትገብሮ ንዝብል ርእይቶ ክትህብሉ ትኽእሉ ኢኹም፡፡

ኣብርሃም ምላሽ፦

ሕጂ ኣብኣ ርእይቶ ክህብ፡፡ ንኣብነት ሓደ መደብ ከቕርብ ደሊና ንበል፡፡ ኑቲ መደብ ዘቕርቡ ሰባት ናታቶም ኣርት ወሲኒ'ዩ፡፡ ንኣብነት ኣብ ገጠራት ገለ ስርሓት ይካየድ ኣሎ ንበል፡፡ ጸጣቕ ናይ'ቲ መደብ ኣብ'ቲ ኑቲ መደብ ዘዳሉ ሰብ ይምርኩሶ፡፡ እቲ ስራሕ ኣብ ዜና ክዘረብሉ እንከሎ ኣብ ክንዲ ንሰኻ መዲርካ መዲርካ ትወጽእ፡ ኑቶም ሰባት ከም ዝዘረቡ ክትገብር ትኽእል ኢኻ፡፡ ስለዚ እቲ መደብ ሰሓብን ተኣማንን ይኸውን ኣሎ ማለት'ዩ፡፡ መደባቶም ብጥቡብ ዘቕርቡ እንተፈልጦም ኣብከታውያን ሰባት ከኣ'ኮ ኣለዉ፡፡ እቲ ናታቶም ጥቡብ ኑቲ መደብ መቐረት ክህቦ ንርእዮ ኣለና፡፡

ጴጥሮስ መንግስ፦

ሕራይ ጽብቕቲ ርእይቶ'ያ፡፡ ኣብዛ ተላዒላ ዘላ ተወሳኺ ሓሳብ ዝህብ፡ ዝድግፉ ወይ ዝቃወማ ማለተይ እዩ፡፡

ኤፍሬም ሃብተጽዮን፦

ናተይ ሓወሲ ሕቶን ሓወሲ ርእይቶ'ዩ፡፡ ብዙሕ እዋን ብዛዕባ ሚድያ ዝዘረብ ዘገርመኒ ነገር ኣሎ፡፡ እንታይ'ዩ ኸኣ ንሱ፡ ኣብ'ዚ እዋን'ዚ ብዛዕባ ሚድያ ዘሎ መረዳእታና እንታይ ይመስል፤ ብዓለም ደረጃኸ ኣብ ከመይ ደርኪብ፤ ዝብል'ዩ፡፡ ኣብ'ዚ እዋን'ዚ ዋላ ሓንቲ ኣማራጺ ኣብ ዘይብልካ እዋን ኢና ዘለና፡፡ ምኽንያቱ ኣዝዩ ብዙሕ ውድድር ኣብ ዘለዎ እዋን ስለ ዘለና፡፡ ቀደም ኑቲ ፖለቲካዊ ዲፕሎማሲ ክትዕወተሉ እንተ ኹይንካ 'ማስተር ዘጌም' ኑቲ ፖለቲካዊ ኩነታት ኩተንብቦ ኣለካ፤ ክትጻወቶ ኣለካ ይበሃል ነይሩ፡፡ ሕጂ ኸኣ ኣብ'ቲ ሚድያ ተውዳዳሪ ጸላዊ ኽትከውን እንተ ኩይንካ ባህልኻ፡ እምነትካ፡ ኣተሓሳስባታትካ እናኣስረጸኻ ምስ'ቲ ኣብ ዓለም ዘሎ ሚድያ ተውዳዳሪ እናኾንካ ክትከይድ ኣለካ፡፡

ሓደ ምስ ናትና ታሪኽ ኣተሓሒዘካ ኣጉዳሲ ነገር ኩይኑ ዝርኣየኒ፡ ከምቲ ዓንተቦ ዶክተር ዝጠቐሶቶ ናይ በዓል ኣቶ ወልድኣብ ወልደማርያም ጽልዋ'ዩ፡፡ ከም ናይ በዓል ኣቦይ ወልድኣብ ወልደማርያም ሳሕቲ ዝርከቡ፡ ክሳብ ሎሚ ኣዝዩ ጸላዊ ዝኾኑ ንባህልን መንነትን ናይ'ቲ ዝወከሎ ናይ'ቲ እዋን'ቲ ሕብረተሰብ ስለ ዝገልጽ'ዩ፡፡ ከምዚ ዓይነት ክብሪ ምናልባት ኣብ ዝሓለፈ እዋን ዝኾነ ተራ ጽሓፊ ጽሒፍዎ ክኸውን ይኽእል'ዩ፡፡ እዚ ኸኣስ በዓል ኣቦይ ወልደኣብ ወልደማርያም ልዑል ናይ ትምህርቲ ደረጃ፡ ልዑል ናይ ማዕከናት ዜና ምንጪ ኣብ ዘይነበረሉ እዋን ኣብ ዝነበርዎ ዝሰርሑ'ዩ፡፡ ኣብዚ እዋን'ዚ ግን ቀሩብ ኣሰክፊኳ'ዩ፡፡ ብዛዕባ ባህሊ ኣብ ማዕከናት ዜናና ጠርናፊ ዘይብሉ ኩይኑ ዝጸንሐ ኮይኑ እመስለኒ፡፡ ሕጂ ኸማን ይሓይሽ ኣዙተይቲ ኣለዉ ሕቶ ምስ መጺ ርእይቶ ምስ መጸ ብሓደ ኾይናም የማእዝኑኻ፡፡

ኣብ ማዕከናት ዜናና እንርእዮ፡ ንባህሊ ኣቓለልካ፡ ሞያ ጋዜጠኛነት ኣነኣኢስካ ዝርኢ እዩ እቲ መደባት፡፡ ሕጂ ከስተብህለሉ ዘለና ነጥቢ ኣሎ፡፡ ሚድያ ንባዕሉ ኑቲ ሕብረተሰብ ክመርሖ'ዩ ዘለዎ፡፡ ኑቲ ሕብረተሰብ ክመርሖ እንተ ኾይኑ እቲ ኑቲ መደብ ዘቕርብ ሰብ ኣብ'ቲ ዝለዓለ ኣርእስቲ እንታይ ኣፍልጦ ኣለዎ፤ ልዕሊ'ቲ ኑቲ መደብ ዝከታተል እቲ ዘዳሉ ክፈልጦ ክኽእል ኣለዎ፡፡ እዚ ፍሉይ ክኸውን ኣለዎ፡ መሪጺ ክኸውን ኣለዎ፡ ኢልና ክንዝህቦ ዝጸናሕና ርእይቶ ሰቕ ኢልካ ዝመጸ ኣይኮነን፡፡ እቲ ኣዳላዊ መደብ ብሓቂ ንቒሕ ድዩ፤ ተለቂሑ ይሰርሖ እንተ ኾይኑ፡ ንባዕሉ እቲ ኣዳላዊ መደብ ልቑሕ'ዩ፡፡ ብሓቂ ብመገዲ ማዕከናት ዜናና ገይረስ ንሕብረተሰብና ከምዚ ዓይነት ጽልዋ ክገብር'ዩ ዝብል ኣዳላዊ መደብ ድዩ ዘለና፤ ድሕሪ ዓሰርተ ዓመት ነዛ መደብ'ዚኣ መንእሰያት ፖለቲካዊ ንቕሓት፡ ናይ ኣተሓሳስባ ንቕሓት ዘለዎ መደብ ፈጺሞም ክብሃል ዝደሊ ኣዳላዊ መደብ ድዩ ዘለና፤ ናይ ብሓቂ በቲ ሞያ ጋዜጠኛነት ዝዓበዩ ሰባት ድዮም ዘለዉና፤ ምዕባለ ዝድግፍ ድዩ፤ እወ ኽሰማምዓሉ እኽእል'ዩ፡፡ ምናልባት ከም ብዓል ጃፓን ዝኣመሰሉ ዓቃባውያን ባህሎምን መንነቶምን ዓቂቦም ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ምዕባለ ዝበጽሑ ከም ዘለዉ ሰሚዕና፡፡ ንሕና ኸኣ ከምኡ ኽንንገብር ንኽእል ኢና፡፡ ቻይና ድማ ብቑጠባ ኣብ ዓለም ክሳብ ካልኣይ ደረጃ በጺሓ ኣላ፡፡ ኣብ'ዚ እቲ ወሳኒ እንታይዩ ዝብል'ዩ፡፡ መወከሲና ምዕራብ እንተ ኾይኑ...? ምናልባት ብመምህራትን ካልእን ዝፈጠሮ ናይ ጥልያን እንግሊዝ ደርፍታት ገለ ንሰምዕ እንተ ኼንና፡ ናብ ምዕራብ ገጽና ንጥምት እንተ ኼንና፤ ኣብ'ቲ መደባትና፡ ደርፍታትና ሳዕስዒትና ናብ ካልእ ገጽና እንተ ንጥምት ጽቡቕ ምኾነ፡፡

ጴጥሮስ መንግስ፦

የቐንየልና፡፡ ምናልባት ኣብዚኣ ዶክተር ሰናይት ርእይቶ ክትህብ ትኽእል ኩይኑ እመስለኒ፡፡ ኣተሓሕዛ ናይ ሚድያ ከምዚ ክጠቕሶ ዝጸንሐ ምስ ባህሊ ኣተኣሳሰርና ክንርእዮ ጽቡቕ'ዩ፡፡ ንኣብነት ተውዳዳሪ

ክኸውን ኣለዎ ክበሃል ጸኒሖ፡፡ ብኸመይ መንገዲ ከምኡ ይኸውን ከም ነጥቢ ጠቒስዋ ኣሎ፡፡ ናይ በዓል ኣቦና ወልዳኣብ ወልደማርያም ከምዚ ዓይነት ምንጪ ኣብ ዘይነበሮ እዋን ተዓልዩ ግን ክሳብ ሕጂ ጸላዊ'ዩ ዘሎ፡፡ ሎሚ ግን ምስ ኩሉ ዕድላቱ ከምኡ ኣይኮነን፡፡ እዚ ናቱ ርእይቶ'ዩ፡፡

ዶክተር ሰናይት ባህታ፥

ኣነ ኣብ'ዛ ሓሳብ እሰማማዕ'የ፡፡ ኑቲ መደብ ዘዳልወ ዝበለጸ መደብቶም ገይሮም ዘዳልውዎ ኩይኑ'ዩ ዝስመዓኒ ዘሎ፡፡ እዘን በዓል ጃፓን፡ ቻይናን ብሓፈሻ እዘን 'ታይገርስ' ዝበሃላ ሃገራት ናብ'ዚ ደረጃ ቁጠባዊ ምዕባለ በጺሐን ዘለዋ እቲ ናተን ሓብራዊ ኣካባብራ ብምጥፋእ ውልቃውነት ብምቕዳም ኣይኮናን፡፡ ኣብ ምዕራባውያን ነቦይ ነደይ ንሓትነይ ዝበሃል የለን፡፡ ንሱ'ውን በዚ ዝኸድዎ ኣብ ምዕባለ ኣለው. ኢልካ ንሕና ብኸምኡ ክንከይድ ኣለና ኣይትብልን ኢኻ፡፡ ዘዩርና ዘዩርና ምዕባለ 'ሊንያር' (ትኽ ዝበለ መስመራዊ) ደዩ ወይ ብዙሑመስመራዊ ዝብል ሓሳብ ኢና ኽንመጽእ፡፡ ምዕባለ ናይ ግድን በቲ ምዕራባውያን ዝኸድዎ እዩ ዝኸይድ ክንብል ኣይንኽእልን፡፡ ውልቃውነት ንኢታቶም ኣዐዊትዎም ክኸውን ይኽእል'ዩ፡፡ ናትና ምዕባለ ግን ካብ ናትና ክወጽእ፡ ካብ ባይታና ክኸውን ኣለዎ፡፡ ልክዕ ከም'ዞም ክጥቀሱ ዝጸንሑ እሲያውያን ባህሎም ናብ ምዕራባዊ ከይቀየሩ ዝማዕበሉ ክንከውን ኣለና፡፡

ጴጥሮስ መንግስ፥

ሰለሙን ርእይቶ ናጥኻ'ዩ፡፡ ብፍላይ ኣብ'ቲ ኤፍሬም ክገልጾ ዝጸንሐ ጋዜጠኛን ብቕዓቱን ብመንጽር ናትና ሚድያን ባህልን ዝብል ርእይቶ ገለ ሓሳብ ክትህበና፥

ሰለሙን በርሀ፥

እወ እቲ ዝበሎ ዘሎ ሓሳብ ኣነ እሰማማዕ'የ፡፡ ምኽንያቱስ ሕብረተሰብ ኽትቅይር እንተ ኼንካ ኣብ'ቲ ሚድያ ንበሎ ባህሊ ጸቡቕ ኣፍልጦ ክህልወካ ኣለዎ፡፡ ሚድያ ንባዕሉ ኣርት'ዩ፡፡ ንሕብረተሰብ ከኣ ይጸልዎ ጥራይ ዘይኮነስ ቅርጺ የትሕዞ፡ መገዲ'ውን ይመርሖ፡፡ እዚ ክኸውን እንተ'ኼይኑ እቲ ኣብኡ ዝሰርሕ ዘሎ ሰብ፡ ኣብ'ቲ ኣርት ይኹን ኣብ'ቲ ሚድያ ማለት'ዩ ልዕሊ'ቲ ሕብረተሰብ ብዓቕሚ ይኹን ብፍልጠትን ፈጠራን ጸብለል ኢሉ ክቕርብ፡ ንዕኡ ክመርሕ ዘኽእል ዓቕሚ ሐዙ ክቕርብ ኣለዎ፤ ዝብል ሓሳብ ልክዕ ኣሎ፡፡ ግን እዚ ኣብ ክወጽእት ናትና እንተ መጺእካ ከምኡ ዓይነት ዓቕሚ ኣለና ደዩ? ከምኡ ዓይነት ዓቕሚ ንኽነጥሪ ክንከሰከስ ኣለና እንተ ኼይኑ እቲ ርእይቶ ጸቡቕ'ዩ፡፡ ብልክዕ ከምኡ ዓይነት ብቕዓት ዘለዎም ሰብ ኢና ክንከሰከስ ዘለና፡፡ ክሳብ ሕጂ ግን ንሕና ኣብ 'ኣርት' ይኹን ሚድያ ከም ጀመርቲ ኢና ዘለና፡፡ ናይ ጆርናሊዝም ቤት ትምህርቲ'ውን ድሕሪ ናጽነት ዝተኸፍተ ብዙሕ ኣይሰገመን፡፡ ናይ ኣርት ኣብያተ ትምህርቲ'ውን ከምኡ፡ ምዕቡል'ዩ ክትብሎ ኣይትኽእልን፡፡ ሕጂ ግን ብውሑዱ ጀማሪናዮ ኣለና፡፡ ናትና ኣብያት ትምህርቲ ኣለና፡ ናትና ሚድያ ኣለና፤ ጀማሪናዮ ኣለና፡፡ ካብ ግዜ ናብ ግዜ ኼኣ እናኣማዕበልናዮ ኢና ክንከይድ፡፡ እቲ ዝወሃብ ዘሎ ርእይቶ ቅቡል ኩይኑ እዩ ዝስመዓኒ፡፡

ካልእ ምናልባት ብዛዕባ ውልቃውነት ዶክተር ሰናይት ገሊጻቶ ነይራ፡፡ ንሱ ልክዕ'ዩ፡፡ ኣነ ግን እቲ ውልቃዊ መሃዝነት፡ ውልቃዊ ተበግሶታት፡ ውልቃዊ ስርሓት ክተባባዕ ኣለዎ በሃላይ'የ፡፡ እቲ ባህሊ፡ ክብርታት ክዕቀብ ኣለዎ፡ እቲ ውልቃዊ ተበግሶ'ውን ከምኡ፡፡ ብሓጺሩ ኣብ መንጎ ክልቲኡ ሚዛናውነት ሓሊኻ ክትከይድ ጸቡቕ ኩይኑ እስመዓኒ፡፡ እዚ ክጥቀስ ዝጸንሐ ናይ ርሑቕ ምብራቕ ናይ በዓል ጃፓን ናይ በዓል ቻይና ዝሓዝ ሚዛን'ዚ ክሕሉ ስለ ዝኸኣለ'ዩ ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ምዕባለ ክበጽሕ ክኢሉ፡፡ ስለዚ እዚ ቡበወገኑ ዝቐርብ ዘሎ ርእይቶታት ቅቡል'ዩ፡፡

ጴጥሮስ መንግስ፥

ንሰለሞን ጸሃየ ሓሳብኩ ወይ ርእይቶኡ ክህበና ዕድል ክህቦ ምደለኹ፥

ሰለሙን ጸሃየ፥

እዚ ክወሃብ ዝጸንሐ ርእይቶታታ ኣገዳሲ'ዩ፡፡ ሕጂ ክንዛረበሉ ዝጸናሕና ኣምራት፡ ባህሊ፡ ስነ-ጥበብ፡ መራኸቢ ብዙሃን፡ መንእሰያት'የን፡፡ ኣብ መውዳእታ ኸኣ ከመይ ገይሩ እዩ እቲ ባህልን ስነ-ጥበብን ንመንእሰይ ክሰርጾ ዘለዎ፤ ሚድያኸ ኣብ ምስራጽ ባህልን ስነ-ጥበብን እንታይ ተራ ይጻወት? ኢና ክንብል ጸኒሕና መስለኒ፡፡ ኣነ እታ ሚድያ እትብል ቃል ኣይደግፋን'የ፡፡ ስለምንታይ ኢና ሎሚ መራኸቢ ብዙሃን ገዲፍና ሚድያ ዝብል ቃል ንጥቀም ዘለና፤ ናይ ባዕልና ከመይ ዝበለ ቃል ኣለና፡፡ ገላጺ እኳ ድኣ፡፡ ኣዝዩ ኣዝዩ ገላጺ ኸማን፡፡ መራኸቢ ብዙሃን ማለት'ኮ ንብዙሓት ብሓደ ግዜ ዘራኽብ ማለት'ዩ፡፡ ከምዚ ተዛተትይቲ ክብልዎ ዝጸንሐ፡ ኣብ ሓደ ግዜ ንሚልዮናት ከራኽብ ዝኽእል ሓይሊ ዘለዎ ኢልና ብቛንቛና እናገለጽናዮስ ሕጂ ናብ ሚድያ ዝብል ቃል እንምለሰሉ ምኽንያት ኣይረኣየንን'ዩ ኣነ፡፡ እዚ ንባዕሉ ምስ'ቲ ኣቐድም ኣቢልና ክንዛረበሉ ዝጸናሕና መንነት፡ ቋንቋ፡ ሃገራዊ ባህሊ ዝጋጮ ነገር'ዩ፡፡ ዘይብልካ የብልካን ትጉብሮ ነገር የለን፡፡ ኮምፒተር ሕጂ ካልእ ቃል ከይምጽኣላ ኣይኮናን፤ ኮምፒተር ንበላ፡፡ እዚ መራኸቢ ብዙሃን ኢልና መዋእልና ክንሰርሓሉ ዝጸናሕ ገዲፍና ሕጂ ናብ ሚድያ ክንግምጠል ኣይትውሓጠለይን'ያ፡፡ ከም ቃል ከማን ክንደግማ የብልናን በሃላይ'የ፡፡ ኣብ ዘረባይ መራኸቢ ብዙሃን ክብል'የ፡፡

ሓንቲ ብኻልኦት ከም ጥቕሲ ዝተባህለት 'public sense' ኢልዋ ጸኒሑ መሃደ፡፡ መሃደ "Art is lovely, but not essential" እዩ ይብሉ ሰባት ክብል ጸኒሑ፡፡ "ዋእ!" 'essential' እምበር፡፡ ኣርት፡ ካልቸር'ኮ ሩሕ ናይ ሕብረተሰብ'ዩ፡፡ ብዘይ ኣርትን ብዘይ ካልቸርን'ኮ ሕብረተሰብ የለን፡ ምርምር'ኮ የለን፤ ሓሳብ'ኮ የለን፡ ሓንጎል'ኮ የለን፤ ጥበብ፡ ስሓቕ፡ ምስትምቃር'ኮ የለን፡፡ እዚ ኹሉ ክንገብር ዘኽእለና ዘሎ'ኮ ስነ-ጥበብ'ዩ፡ ባህሊ'ዩ፡፡ ከምዚ ቀዲሙ ዝተባህለ ዝበሎ፡ ኢቶም ንስነ-ጥበብ በቲ ምዝናይ፡ ምዝንጋዕ፡ ሰብ ምስ በልዐ ምስ ሰተየ ዝስዕስዖ ዝሕጉሶ ጥራይ እዮም ዝርእይዎ፡፡ ኣርት ግን ካብ'ዚ ኣዝዩ ኣዝዩ ዝዓበየ ትርጉም እዩ ዘለዎ፡፡ ጥበብ'ዩ፡ ፍልስፍና'ዩ፡ ንዓለም በቲ ረቂቕ በቲ ክወል መዓይ'ዩ ዝርኢያ፡፡

ከም ኣበሃህላ ፒካሶ ኣርት ሓሲኻ ኑቲ ሓቂ ምድማቕ'ዩ፡፡ ምሕሳው ከም'ቲ ልሙድ ምሕሳው ማለት ኣይኮነን፡፡ ኑቲ ሓቂ ከም ዘለዎ ኣይኮንካን እትቕርቦ፡ ኑቲ ሓቂ ምህዞኣዊ ጥበብ ሓዊስካ ምግላጽ ማለት'ዩ፡፡ እዚ'ዩ ዝገብር ኣርት፡፡ ስለዝስ 'essential' እምበር፡፡ ብዘይ ብእኡ ክንነብር ኣይንኽእልን ኢና፡፡ ብዘይብእኡ ናብ ምንታይ ኢና እንወርድ፤ ናብ እንስሳ፡፡ እኳ ድኣ ባህሊ ስለ ዘለና፡ ስነ-ጥበብ ዘለና ኢና ሰባት ካብ እንስሳ ተፈሊና እምበር እንስሳታት'ኮ ኢና፡፡ ወድ-ሰብ ባህሊ ዘለዎ እንስሳ፡ ስነ-ጥበብ ዘለዎ እንስሳ እዩ ዝበሃል ብኣገላልጻ ፍልስፍና፡፡ በዛ ካብ እንስሳ

እትፈልየና ሃጥቢ ኢና ድማ እንዛረብ ዘለና። እዚአ 'essential'ያ፡ ኣገዳሲት'ያ። ብዘይብኣ ኣይንነብርን ኢና፡ ብዘይብኣ እንስሳታት ኢና ንምባል'የ። እቲ መረዳእታ እዚ'ዩ ክኸውን ዘለዎ። ነዚ ዘይርድኡ እዮም እቶም 'essential' ኣይኮነን በሃልቲ።

መቸም እቲ ሃገራዊ ባህሊ ኣቐዲሙ ተገለጹ'ዩ፡ ብሓጺሩ ግን ሓደ ህዝቢ ከም ሃገር ምስ ቀመ ዘማዕበሎ ባህሊ'ዩ። ኣብ ኤርትራሲ ብዙሕ በጦኞበኡ ዝዘውተር ባህሊ ኣሎ። እዚ ግድን ባኢታ ናይቲ ሃገራዊ ባህሊ ኣይንብሎን። ሃገራዊ ባህሊ ዝበሃል ናይ ሓባር ታሪኽ'ዩ። ሰባትሲ ከይተፋለጡ ኣብ ዝተፈላለየ ኩርንዓት መንነቶም ተጣይቖም 'ኣነ ኤርትራዊ'የ፡ ኣነ ኤርትራዊት'የ ይበሃሃሉ። ኤርትራውነት ንባዕሉ ሓደ ባህሊ'ዩ። እቲ ንሱ ብታሪኹ፡ ብመንነቱ ዝገልጹ ብኣተሓሳስበኡ፡ ብሹለንትናኡ እዩ እቲ ኤርትራዊ ሃገራውነት። ብዙሕ መርኣያታት ከም ታሪኽ፡ ሓባርዊ ራእይታት፡ ክብርታት ኣለና። እዚ'ዩ እቲ ሓባራውነት እቲ ኩልና እነዘውትሮ ሓባራዊ ባህሊ ዝበሃል።

ከምቲ ሰለሙን ክገልጾ ዝጸንሐ ሓባራዊ ጥራይ ኣይኮነን ዘድልየና። ውልቀ ሰብ እንተዘይ ተሸሊሙ፡ ውልቀ ሰብ እንተዘይ ተተባቢዑ እቲ ሕብረተሰብ ብሓባር ኣይክግልገልን'ዩ። እቲ ሓባራዊ ብዘይ ሕብረት ውልቃዊ ሰብ ኣይቀውምን'ዩ። ስለዚ ሕብረተ ሰብ ኣብ ውልቀ ሰብ፡ ውልቀ ሰብ ድማ ኣብ ውሽጢ ሕብረተ ሰብ ብምዝኻዊ ዓይኒ ገይርና ክንሕዞ ኣለና። ድሓር ድማ ሕብረተሰብና ማሕበራዊ'ዩ እንተ ተባህለ ንውልቀ ሰባት ዘየተባብዕ'ኮ ኣይኮነን። ኣብ ጅግንነት ናይ ከናት፡ ልቦና፡ ዝተፈላለየ ውልቀ ሰባት ቦታ ዘውህብ፡ ዘኽብር ቦታን ኣጋጣምን ከኣ'ኮ ኣለና። ስለዚ እዚ ሚዛን'ዚ ክንሕልዎ ክንክእል ኣለና።

ንመንእሰያት እንታይ እዩ ዘድልየም፧ ንመንእሰያት ኣተሓሳስበኦም ከዐቢ፡ ከዕሙቕ ዝኽእል ተመኩሮታት የድልየም። ንመንእሰያት እምበኣር ባህሎም፡ መንነቶም ብዋዕቱእ ክፈልጡ ክንሕግዞም፡ ክንጠቕሞም እንተ'ኴንና ጋዜጠኛታትና ዓበይቲ ሞያውያንን ሰብ ተመኩሮን እሞ ኸኣ በዐዋውዱ እናኣለለዩ ኣብ ሚድያ ክቐርቡ ክኽእሉ ኣለዎም። ኣነ ስፔሻሊስታት ጥራይ ክቐርቡ ኣለዎም ኣይብልን። መማህራን፡ ኢንጅነራት፡ ሓኻይም፡ ወተሃደራት ኩሎም እቶም ንሓደ ሕብረተሰብ ዘገልግሉ ሞያውያን ናይ ብሓቂ ተጸኒዖምን ተመሪጾምን በዐዋውዶም ክቐርቡ ተመኩሮ ክህቡዎ ኣለዎም። ኣሎ ከም ምኽሪ ሞያውያን ዝኣመሰለ ሓደ ሓደ ጸቡቕ መደባት። ግን ዝያዳ ኑቶም ዓበይቲ እና ዓደምኒ፡ እሞ ድማ ንሓጺር እዋን ሓሲብካ ብተበተብ ዘይኮኑ፡ ብመጽናዕቲ ክዳሎ ኣለዎ።

እቶም ጋዜጠኛታትና ኑቶም ዘቐርብዎም ሰባት ንነዊሕ እዋን ከጽንዕዎም ኣለዎም። እቲ ዝሓትዎም ሕቶታት ቀሊል ስለ ዘይኮነ ኣብቲ ሞያ ማዕረ'ቲ ዕዱም ክፈልጡ ኣለዎም። ሰቕ ኢልካ ሕቶት ሕቶት ኣብልካ ምኻድ ክኸውን የብሉን። ከምቲ ኣቐዲሙ ኤፍሬም ዝገልጾ ዝበረ፡ ጋዜጠኛነት ዓቢ ሞያ እዩ። ስለዚ ጋዜጠኛታትና ሞያውነት፡ ተገዳስነት ክርእዩ ክኽእሉ ኣለዎም። ብኸምዚ ኢና ኑቲ መንእሰይ ሰሓቢ፡ ብዛዕባ ታሪኹን መንነቱን ዝገልጽ፡ ሃህ ኢሉ ዝከታተሎ መደባት ክንቕርበሉ ንኽእል። ከምኡ እንተ ጌርና ብባህሉን መንነቱን ክግደስ፡ ክሓስብ፡ ክመራመር'ዩ። ብዛዕባ ሕሉፍ ክፈልጥ ክዛረፍ'ዩ። እዚ ኸኣ ኣገዳሲ'ዩ። ምኽንያቱ ሕሉፉ ዘይፈልጥ ሕብረተሰብ መጻኢኡ ኽፈልጥ ኣይክእልን'ዩ። ስለዚ እዚ ካብ ዓበይቲ ሰብ ተመኩሮ ዝቕሰም ትምህርቲ ቐሊል ስለ ዘይኮነ ክድፍኣሉ ኣለዎ። ሰቕ ኢልካ ወዲ ተሰዓ ዓመት ተባሂሉ ኣቐልቂል ምባል ዘይኮነ ብሓቂ ክጽናዕ ኣለዎ።

ከምዚ ሕጂ ኣኪብኩም ኢሂን ምሂን እንዘሃሃሉ፡ ሓሳብ ንሓሳብ እንወሃሃቦ ዘለና መደባት ድማ ክድፋኣሉ ኣለዎ። ምኽንያቱ ኣዝዩ ኣገዳሲ ሓሳብ ክርከብ ስለ ዝከኣል እዛ መደብ ኣገዳሲት'ያ። ሓንቲ ካብ'ተን ሓገዝቲ መደባት'ያ። የቐንየለይ።

ሰዒድ ሳልሕ፥

እቲ ዝቐረበ ኩሉ ትሕዝቶ ብጽቡቕ የቐርብዎ ነይሮም። ምናልባት እቲ መሰረታዊ ትሕዝቶ ናይ ባህሊ በሎ ናይ መራኸቢ ብዙሃን ምስ መንእሰይ ብምትእስሳር ክርአ ዘለዎ፡ ንሕና'ውን ክንረብሓሉ እንኽእል፡ እቶም መንእሰያት ቅድም ንባዕሎም ክህልዉ፡ ብድሕሪኡ እቲ ንሳቶም ከበርክትዎ ዝኽእሉ ተራ ንምዕዛዝ ዝዓለመ'ዩ። ኣብ'ዚ እቲ ወሳኒ እቲ ናይ ልምዓታዊ መራኸቢ ብዙሃን ዝበሃል ስትራተጂ፡ ምስ ዘለዎ ኣተሓሕዛን ኣቀራርባን መደባት ንመንእሰያት ክሃንጽ ይኽእልዶ፧ ዝብል ሕቶ ምምላስ'ዩ። ካብ ተመኩሮ፡ ወይ ብዙሕ እዋን ካብ እንርእዮ እቲ ልምዓታዊ መራኸቢ ብዙሃን ኣብ ምኽፍፋል ባህሊ ናይ'ቲ ሕብረተሰብ ዘተኩረ'ምበር፡ ንሰዳድ ዝዓለመ ኣይንጸባረቐን'ዩ። ከምኡ እንተ ኾይኑ ኸኣ ዓይነታውን ተወዳዳርን ክኸውን ክኽእል ኣለዎ።

ካልእ ኣብ ናይ ሃገራዊ ባህሊ ዝቐረበ ሓሳብ ኣሎ። ኣነ ነዊሕ ግዜ ወሲዱ ክሰርሓሉ ዘለዎ ኩይኑ እስመዓኒ፤ እቲ መራኸቢ ብዙሃን ኾናይ ሃገራዊ ባህሊ ኣብ መንእሰያት ክሰርጽ ክኽእል ኣለዎ፧ ዝብል ክሕሰበሉ ዘለዎ'ዩ። ስለዚ ብሓፈሻ ክርእዮ ከለኹ፡ ልምዓታዊ መራኸቢ ብዙሃን ስትራተጂ ዓይነታዊ ክኸውን፡ ክረቅቕ ኣገዳሲ ኩይኑ እስመዓኒ።

ኣብዚ ሕጂ ዘለናዮ ግዜ ምስቲ ናይ ዓለም በጺሒዎ ዘሎ ደረጃ ምዕባለን ክርአ እንከሎ ኣብ ውሽጥኻ ክትሰርሕ ትኽእል ትኸውን። ኣብ ከባቢኻ ንዘሎ ክውዳደር ክጸሉ ዝኽእል ተወዳዳሪ ክትከውን ግን ቡዳኒ እዩ። "እቲ ልምዓታዊ መራኸቢ ብዙሃን ንኤርትራውያን መንእሰያት ኣብ ምህናጽ ሃገሮም ክሕግዝ ዝኽእል፡ ተራ ስጉምባዕትከ እንታይ ክኸውን ኣለዎ? ንሕና ከም መንእሰያት ከ እንታይ ክንገብር'ዩ ዝግባእ?" እንተ ተዘርጋኺሩና ጸቡቕ ነይሩ።

ሰለሙን በርሀ፥

እወ፡ ንኹላትና ትምልከት'ያ። ጽብቖቲ ሃጥቢ'ዩ ኣልዒሉ ዘሎ። እቲ ልምዓታዊ ሚድያ ከም ናይ ብዓል ቻይና ናቱ ብድሆታት ኣለዎ። ክሳብ ሕጂ ምስ'ቲ ናይ ምዕራብ ሚድያ ተወዳዳሪ እዩ ክትብል ኣይትኽእልን ኢኻ። እቲ ምዕራባዊ ሚድያ ንናይ ቻይና፡ ጃፓን ኣይዕብልሎን'ዩ ክትብል ኣይትኽእልን፤ ግና ዓብላሊ'ዩ ዘሎ። ስለ'ዚ እቲ ልምዓታዊ ሚድያ ክውዳደር ኣዝዩ ከቢድ ብድሆ'ዩ ዘለዎ።

እንታይ ኢና ክንገብር እንኽእል፧ ዓንተቦ'ውን እገልጾ ነይረ፡ ከምቲ ኣብ ቀጠባ ክትዕወት ዝያዳ ሰደድ ዘድልየካ፡ ኣብ ሚድያ ኣብ ባህሊ'ውን ከምኡ ልዑል ዓቕሚ ምኹስኳስ የድልየካ። እቲ ዕማም እቲ ሓላፍነት ከኣ ናይ'ቲ መንእሰይ'ዩ። ናይ'ቲ መንእሰይ መሃዘኑት፡ ናይ'ቲ መንእሰይ ክእለት ምምዕባል'ዩ ኣብ መወዳእታ ኑቲ ሚድያ ተወዳዳሪ ክገብሮ ዝኽእል። ኣብ ሚድያ ይኹን ኣብ ስነ-ጥበብ ኣብ ኩሉ ዓውድታት ንዘለዎ መንእሰይ ማለተይ'የ። ስለዚ እታ ርእይቶ ቅብልቲ'ያ። በዚ ኣጋጣሚ ኑቲ ዘለና ሚድያ ይኹን ስነ-ጥበብ ንምሕያል ናይ ኩላትና ሓላፍነት ምዃኑ ከዘኻኽር እፈቱ።

ዶክተር ሰናይት ባህታ፥

ኣብዚኣ ንእሽቶ ሓሳብ ክወሰኽ። ዓንተቦ ሰቕ ኢለ ሓሊፈያ ነይረ፤ ትደጋገም ድማ ኣላ። ባህልና እቲ ሰማንያ ካብ ሚእቲ ዝሸፍን ገጠራት ንውልቃዊ ክእለት ኣይዝኽግን'ዩ። ክኢላታት ናይ መንደቕ፡ ናይ ሓጺን ናይ ሕክምና ክእለት ዘለዎ ኣሎ። ናይ መወሉዳን ክእለት ዘለወን ኣንስቲ ኣለዋ። ጥቡብ ወደሰብ ክፍጠር ከሎ ኣትሒዙ'ዩ ነይሩ፤ ሕጂ ኣይከነን ጀሚሩ። ኣብ'ቲ ፈለማ እቲ ውልቃዊ ክእለቶም ብልጫኦም ኣብ ናይ ሓባር ጠቕሚ የውዕልዎ ነይሮም። ኣብ ውልቃዊ ህይወት ዝኣበር ከምዚ ናይ ካፒታሊዝም መኽሰብ ንምርካብ ሓደ ኢንጅነር ሰሪሑ መኽሰቡ ይኣሪ። ካብ ናትካ ተኸሲቦ እንተ ረኺቡ ኸኣ ገዲፉካ ይኸይድ። ኣብ ሓባራዊ ህይወት ግን ከምኡ ኣይከነን። እዚ ክብዛል ከሎ ግን ሕብረተ ሰብና ካብ ቀደም ኣትሒዙ ውልቃዊ ክእለት ይቕበል'ዩ። ንሓደ ንፉዕ ብዓል ፍሉይ ክእለት ክብሪ ይሀብ'ዩ።

ኣብታ ስዒድ ዝበልካያ ኣባና ሃብታም ዝኾነ ናይ ትሽዓተ ብሄራት ባህሊ ኣለና። እዚ ካብ ቀደሙ ከምኡ ኣይነበረን። ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናማዕበለ እናተለወጠ'ዩ መጺኡ። እቲ መንእሰይ ሕጂ ኣብ ርእሲ እቲ ዘሎ ምዕባለ ዘምጽኦ ዝኸ ክሰንቆ ኣለዎ። እዚ ግን ብመጸናዕትን ብጥንቃቐን ክኸውን ይግባእ። እቲ ልምዓታዊ ሚድያ ትብልዎ ዘለኹም ከኣ ካብ'ቲ ናትና ተበጊሱ ዝኸታት'ዩ ክምህር ዘለዎ።

ጴጥሮስ መንግስ፥

እታ ናይ ስዒድ ሓሳብ፡ እቲ ልምዓታዊ ሚድያስ ብኸመይ ተወዳዳሪ ይኸውን ትብልያ መሰለኒ። እቲ ሚድያ ብፖሊሲ ናይ መንግስቲ'ዩ ዝውሰን። ልምዓታዊ ፖሊሲ ዘለዎ መንግስቲ ድማ ልምዓታዊ ሚድያ ክህልዎ ግድን'ዩ። ስለዚ ዝኸ ልምዓታዊ ሚድያ ተወዳዳሪ ክትገብሮ ይከኣል ድዩ? ምናልባት ተመኩሮ ናይ ካልኦት እንተዛልዩ ንግለጹ። ዋጋ ክትከፍሎ ጥራይ ድዩ ዘድልየካ? ሰለሙን መልሲ ክትህበሉ ዝከኣል ይመስለኒ።

ሰለሙን በርሀ፥

እወ ይከኣል'ዩ። ኣነ'ኳ ንቕድም ርኢይቶታት ካብ ገዛ እንተ ዘወሃብ ደስ

ምበለኒ። እምበር...

ፍዮሪ ተስፋ፥

ኣነ ንዶክተር ሰናይት እየ ክሓታ። ኣብ ኣፍሪቃን ኣፍሪቃውያንን ብሓፈሻ ውልቃውነት ቦታ የብሉን ኢልና ነይርና። ኣብዚ ሕጂ እንርእዮ ዘለና ግን ኣፍሪቃውያን'የም ዶብ ሰጊሮም ናብ ምዕራብ ዝኸዱ ዘለዉ እምበር፡ ጸዓዱ ኣይከኑን። እዚ'ሽ ምስ ውልቃውነት ኣይተሓሓዝን ዶ፤ ካልኣይ ድማ ኣብ ናይ 'ኢንፎርሜሽን ኤራ' ኣለና ንብል ኣለና። ቀዳማይ፡ ካልኣይ ሳልሳይ ዓለም ኣሎ፤ ንሕና ብሓቂ ከምቲ ኣብ ናይ ቀዳማይ ዓለም ናይ 'ኢንፎርሜሽን ኤራ' ዲና ዘለና፧

ዶክተር ሰናይት ባህታ፥

እዋእ! ኣበርቲዕክሊዩ። ካብ ኣፍሪቃ ጥራይ ዘይኮነ ካብ ኩሉ ሳልሳይ ዓለም'የም ሰባት ናብ ኤውሮጳ ዝኸዱ ዘለዉ። መጽናዕቲ ዘድልዮ እኳ እንተ ኾነ እንታይ'ዩ ናብኡ ዘኸይዶም ዘሎ፧ እንተ ድኣ ኢልና፡ እቲ ሓባራዊ ህይወት ናይ ዓዶም ስለ ዘይፈትውዎ ኣይኮነን። መብዛሕትኦም ቁጠባዊ ኩነታት እዩ ዘሰድዶም። ከይዶም ሰሪሖም፡ ሰድራኦም ክሕግዙ፡ ክናብዩ እዮም ዝሓስቡ። ሰድራ ጥራይ ዘይኮነ ከማን ከዞማድ፡ ኣዕሩኽ እዮም ሓገዝ ዝገብሩ። እዚ'ዩ እቲ ሓባራዊ ህይወት እንብሎ ዘለና። ጸዓዱ ግን ከምዚ ኢሎም ተሰዲዶም ንኣቦይ ንኣደይ ኣይብሉን'የም።

ሰለሙን በርሀ፥

እወ ኣብ ናይ 'ኢንፎርሜሽን ኤራ' ኣለና። ንሕና ጥራይ ዘይኮንና ኩሉ ዓለም ኣብ ናይ ኢንፎርሜሽን ኤራ ኣሎ። ኣብ'ዚ እዋን'ዚ ኢንተርነት ዘይኣተዎ ዓዲ ኣሎ ክንብል ኣይንኽእልን። ስለዚ በዚ ኢሉ ቡቲ ዋላ ከይፈተና እቲ ኢንፎርሜሽን ይመጸና ኣሎ። ብመሰረቱ'ውን ክንዓግቶ ኣይንኽእልን ኢና። እዚ ዘለናዮ ዘመን ዘመነ ሓበሬታ'ዩ። ግን ንሕና ኑቲ ሓበሬታ ብኸመይ ኢና እንጥቀመሉ ዘለና፣ ዝብል ሕቶ ክንምልሶን ከም መንእሰያት እንታይ ክንገብር ኣለና፣ ኢና ክንብል ዘለና እምበር፡ እዚ ዘለናዮ ብልክዕ ዘመነ-ሓበሬታ'ዩ። ኣብዚ እዋን'ዚ ካብ ሓበሬታ ዝኸወል ክፋል ናይ ዓለም ኣሎ ክትብል ኣይትኽእልን ኢኻ።

መሓድ ሱሌማን፥

ሚድያ ብዘይ ስታፕቡብ ክሰርሕ ኣይክእልን'ዩ። እቲ ዝፈሪ ስታፕቡብ ከኣ ብዋጋቡእ ክረኣን ክምመን ኣለዎ። ስለዚ ሓደ ጉጅለ ስታፕባበኛታት ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ክህሉ እንተዘኽእል ጸቡቕ ነይሩ እየ ዝብል ኣነ። እቲ ጉጅለ ንኹሉ'ቲ ናብ መራኸቢ ብዙሃን ዝዝርጋሕ ጥቡባዊ ስርሓት

ብትሕዝየኡ ይኹን ኣገባብ ኣቀራርባኡ ክመምዩ ምኽኣሉ፡፡ ኣብ ሚድያ ክትመጽእ እንተኼንካ እንታይ ጥንቃቐ ክትገብር ኣሎካ፣ ከመይ ዓይነት ስራሕ ሒዝካ ክትቀርብ ኣሎካ ንዝብሉ ሕቶታት ከኣ ግቡእ መልሲ ምረኸበ እቲ ሰዓብተኛ ወይ ኣፍራዩ፡፡

ሳምሶን የሃንስ፣

ዓንተቦ ሰለሙን 'ኢምፖርት' 'ኤክስፖርት' ኢልካ ነይርካ፡፡ ካብዚ ተበጊሰ እንታይ ክብል ምደለኹ መሰለኒ፤ እዛ ቻንል ቱ እንታይ ትሕዝቶ ኢያ እተቕርብ? ኣተኩሮኣ ኣብ ኩዕሶን ካልእ ትርጉም ወይ ብናይ ወጻኢ ናይ ደገ እዩ ዘሎ ንዓይ ከም ዝረኣየኒ፡፡ ንሳ ብዙዕባ ባህልን ስነ-ጥበብን እንተ ትጸቅጥ ጽቡቕ ነይሩ፡፡ እቶም ስነ-ጥበበኛታት በሎም ምኽሪ ዝህቡ ኣብኣ ምጀመሩ፣ ሽዑ ኣብ'ቲ ዓቢ ሃገራዊ ሚድያ ጽቡቕ ባይታ ምረኸቡ፡፡ ኣብ'ቲ ብሶተላይት ዝፍኖ መደባት ድማ ዝያዳ መድማዕና፡፡ ቻንል ቱ ሓደ ደረጃ መሰርዒት ምኾነት፡፡ ቀድም ግን ኣብቲ ንውሽጢ ዓዲ ዝፍኖ ትሕዝቶና ነጻፍፍ፡፡

ኣቐዲምኩም ዶክተር ሰናይት ይኹን ሰሎሞን ብዛዕባ ውልቃውነት ክትጠቕስዎ ጸኒሕኩም፡፡ ስለምንታይ እዩ ውልቃውነት ዝጽላእ ዘሎ? ምናልባት ኣብ'ቲ ፐርሰናል ፕሮፐርቲ ውልቃውነት ኣጉዲሲ'ዩ፡፡ እንተ ኣብ'ቲ ካልእ ግን ኣይመስለንን፡፡ ውልቃውነት'ኮ ናይ ምዕራብ ስለ ዘኾነ ኣይኮነን ዝጽላእ ዘሎ፡፡ ውልቃውነት ናይ ጃፓን ዝጽላእ እንተ ኾይኑ'ኮ ክትቅበሎ ኣለካ ማለት ኣይኮነን፡፡ እቲ ዝጽልኦ ኣብ ማሕበራዊ ህይወት ብዘፈጥሮ ጸገማት'ዩ፡፡ ኣብ ምዕራባውያን ሕጂ ተመሊሶም ነታ ክሃንጽዋ ዝደልዩ ዝነበሩ ስድራቤት ስኢኖማ ኣለው፡፡ ስለዚ እቲ ውልቃውነት ኣብ'ታ ስድራቤት፣ ኣብ'ቲ ባህሊ ዕንወት ይፍጽም ስለ ዘሎ'ዩ ዝጽላእ'ምበር ናይ ኣሜሪካ ወይ ናይ ዓዲ እንግሊዝ ስለ ዘኾነ ኣይኮነን ዝጽላእ ዘሎ፡፡ ስለዚ ንሕና ንዕበየት እቲ ውልቀሰብ፣ ንሓብራዊ ረብሓና ብዘይሃሲ ንሓልዎ፡፡ እቲ ናትና ሚድያ ኸኣ ብዛዕባ እቲ ውልቀ ሰብ ከዕቢ ዘለዎ ነገራት ብዝጸር እንተ ዝፈልጥ ጽቡቕ ነይሩ፡፡

ሃብቶም ኪዳኑ፣

ብመጀመርታ ንተዋህበ ዕድል የመስግን፡፡ ኣብዚ ከስተብህለሉ ዘለና ነጥቢ ኣሎ፡፡ ኣቐዲሙ መራኸቢ ብዙሃንና ናይ ዓቕሚ ብደሆ ኣለወን፡፡ እተን ካልኦት ሚድያታት ዓቢ ባጀት ስለ ዝስለዓለን እየን ጸለውቲ ዝኾና ክንብል ጸኒሕና፡፡ ኣነ ግን እዚ ቅቡል ኩይኑ ኣይስመዓንን፡፡ ድምጺ ሓፋሽ ከም ኣብኡ እንተወሰድና፣ ቀደም ስቱድዮ ድምጺ ሓፋሽ ኣብይ ኢያ ተደኲና ነይራ፤ ኣብ'ታ ንእሽቶ ቴንዳ ምንባራ ኩልና ንፈልጦ ኢና፡፡ ንሳ ተሕድሮ ዝነበረት ጽልዋ ግና ክትገልጾ'ዩ ዘጸግም፡፡ ንሳ ንባዕላ ተጋዲላን ንኸንደይ ሰብ ኣጋዲላ'ያ፡፡ ስለዚ እዚ ኹሉ ንብሎ ዘለና ኣጉዳስቱ ርዱእ እኳ እንተኾነ፣ ምስዚ ኩብሎ ዘጸናሕኩ ግና ጉልባብ ኩይኑ እዩ ዝስመዓኒ፡፡ እታ ኣነ ብወከይ ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ነይራ ዝብላ ወዲ'ያ፡፡ ዘኾነ ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ዝነበረ ተጋዳላይ ከም ኩሉ ካልእ ተጋዳላይ ነታ መደብ ጽብቕቲን ዝያዳ ጸላዊትን ንኽገብራ ዋላ ህይወቱ ይኸፍል ነይሩ፡፡ ካብ'ዚ ሕጂ እቲ ሰባዊ ተራ ክሳብ ክንደይ ወሳኒ ምንባሩ፣ ልዕሊ'ቲ ነገራዊ ትሕዝቶ ከም ዝሰርዕ ኢና እንርኢ፡፡ ኣብ ቴንዳ ኩይንካ ከምዚ ኽትገብር ዝከኣል እንተ ኩይኑ ሕጂ እንታይ ኩይኑ ዘይከኣል፤ ሚኒስትሪ ዜና ኣብ'ዚ እዋን'ዚ ነዚ ሰባዊ ተራ ኣብ ምብርባር ነዚ ወኒ'ዚ ኣብ ምብርታዕ እንታይ እዩ ዝሰርሕ ዘሎ፤ ኣብ መወዳእታ ክብሎ ዝደሊ፣ ዝዘራእናዮ ኢኻ እትዓጽድ'ሞ፣ ንሕና ብሕልፊ ድማ እዞም ናይ ሕጂ ወለዶ መንእሰያት ጋዜጠኛታት ንኹን ሰዓብቢኛታት እንታይ ኢና 'ንገብር ዘለና ኑብስና ክንገምግም ከድሊ'ዩ፡፡

ጽቡቕ ርእይቶታት ክቐርብ ጸኒሑ፡፡ ናብ ምብራቕ ናብ በዓል ቻይና፣ ጃፓን ገጽና ንጠምት ክንብል ጸኒሕና፡፡ ኣነ ነዚ ኣበሃህላ ኣይሰማምዓሉን'የ፡፡ ብዙሓት ንጃፓን ክመስላ ዝደልያ ሃገራት ኣለዋ፡፡ ሓንቲ ካብዚኣተን ጃፓን ክትከውን ኣይትኽእልን፡፡ ምኽንያቱ ጃፓን ጃፓን ክትከውን ዘኽኣላ ረቛሒታት ኣሎ፡፡ ንሕና ኸኣ ካብ'ዛ ሕጂ እተፈልየት ስልጥንቲ ኤርትራ ክንርኢ ኢና እንሓልም ዘለና፡፡ ሓንቲ ሞዴል ንርኢያ፡፡ ግና ብልክዕ እቶም ናትና እንብሎም ክብርታት ክንፈልጥ ኣለና፡፡ ንእግረ መገደይ ባህሊ 'ስታቲክ' ደዩ 'ዳይናሚክ' ዝብል ሕቶ ዶክተር ሰናይት ክትምልስሉይ ኢደሊ፡፡ ዘዮተመለሰትለይ ነጥቢ ከኣ ኣላ፡፡ ኣብዚ ኾናይ ኤርትራዊ መለለዩ ባህሪ ወይ ክብሪ ኢና እንዝረብላ ዘለና፣ እንተ ትምለስ ጽቡቕ ነይሩ፡፡

ሰሎሞን በርሀ፣

እዛ ዘቐረብኩያ ሕቶ ጽብቕቲ ኢያ፡፡ ግን ሚድያ ካብ'ቲ ክውንነት ናይ'ቲ ሕብረተሰብ ፈሊኻ ኽትርእዮ ኣይትኽእልን ኢኻ፡፡ ድምጺ ሓፋሽ ቅድም ናይ ፍርቂ ሰዓት መደብ ከሎ ጸላዊ ነይሩ፡፡ ሕጂ ግን ስለምንታይ ከምኡ ዘይኮነ ክትብል ኣይትኽእልን ኢኻ፡፡ ንሳ ነጸብራቕ ናይቲ ሽዑ ዝነበረ ተጋዳላይ በሎ ህዝቢ'ያ፡፡ ኣብ'ዚ ሕጂ ክንርድኦ ዘለና፣ እቲ ሚድያ ጥራይ ዘይኮነ እቲ ሕብረተሰብ ኣብ ባህሊ በሎ፣ ስነጥበብ በሎ ኣብ ኩሉ መዳያት እዩ ክሕይል ዘለዎ፡፡ እቲ ሚድያ ኸኣ ነዚ የበርትዖ፡፡ እምበር ሚድያ ንበይኑ ተፈልዩ ዝሕይል ዓውዲ ኣይኮነን፡፡ ስለዚ እዚ ነጸብራቕ ናይ'ዚ ዘለናዮ እዋን'ዩ፡፡ እቲ ናይ ቀደም ከኣ ነጸብራቕ ናይ'ቲ ሽዑ እዋን'ዩ፡፡

ዶክተር ሰናይት ባህታ፣

ባህሊ 'dynamic' ደዩ 'static' ንዝብል ሕቶ ክምልስ፣ ሓብራዊ ናብራ ነይሩሞ ክሳብ መዓስዩ ክቕጽል፤ ባህሊ ይቕየር'ዩ፡፡ ግን ምስ ምንታይ፣ ናበይ ገጹ ይቕየር ክንርድኦ ኣለና፡፡ ናብ ናይ ጃፓን ናብ ናይ ኣሜሪካ ገጹ ኣይኮነን ዝቕየር፡፡ ናቱ መሰርሕ ኣለዎ፡፡ ኣብ'ቲ ቦታ ዝነበር ህዝቢ ናቱ ኣመጻጽኣ ሕጊ፣ ስርዓት ኣለዎ፡፡ ንዕኡ ኢኻ ከተማዕብሎ ዘለካ፡፡ ኣነ ነዚኣ እየ ከተኩረላ ዝደሊ፡፡ ባህሊ ናበይ ገጹ እናተለወጠ ይኸይድ እቲ ማሕበራዊ ቅጡዕነት ክኻታት ኩሉ ምስኡ ተኣሳሲሩ እዩ ዝኸይድ፡፡ እቲ ማሕበራዊ በይኑ፣ እቲ ቅጡዕነት በይኑ ኣይከይድን'ዩ፡፡ ከም ኣሜሪካ ከም ጃፓን ክትከውን እንተ ፈቲንካ ኣኸሉካ'ዩ፡፡ መብዛሕትኡ ናይ ኣፍሪቃ ጸገማት ንሱ'ዩ፡፡ ሞደርኒዝም ኢሎም ምዕራባውያን ዘምጽእዎ ኣተሓሳስባ ንኣፍሪቃውያን ኣየርብሕኦምን፡፡ ምዕራባውያን ንብዙሓት መንግስታት ሚልዮናት ዶላራት ሂቦም ንሕርሻ ኣብ ክንዲ ብግቡእ ዝጥቀምሉ፣ ንሰደድ ዝዓለመ ከፍርዩ ገይሮሞም፡፡ እዚ ኸኣ ምስ'ቲ ኣብ ዓለማዊ ተወዳዳርነት ዝሓየሉ ብዙዕባ ድሌታትካ ንኸይተተኩር ይገብረካ፡፡ ኣብ መጠረሽታ ድማ እቲ ናብ ሰደድ ዝኸደ ፍርያትካ 'ፕሮዳክት' ኩይኑ ይመጸካ፡፡ ብኣዝዩ ዝተዓጸጸፈ ዋጋ ኽትገዝኦ ትግደድ፡፡ እዚ ኸኣ ናብ ዝገደደ ድኽነት ይወስደካ፡፡

እዚ ኣብ ኣፍሪቃ ዘሎ ድኽነት "ሰብ ዝሰርሖ" ድኽነት'ዩ፡፡ ስለዚ ዝሓሸ ሓብራዊ ምዕባለ ክነምጽእ እንተ ኾይንና፣ ነቲ ናትና ባህልን ቀጠባን ምስ ዘሎ ቴክኖሎጂ እናኣተኣሳሰርና ክንከይድ ኣለና፡፡ ዘቤታዊ ፍልጠትና ከነበራብሮ፣ ከነዕብዮ ኣለና፡፡ ኣብ

በዓል ጋና፣ ኬንያ፣ ደቡብ ኣፍሪቃ ኣብ ዘቤታዊ ሕርሻ፣ ዘቤታዊ ፍወሳ ጸቒጦም ደሰርሑ ኣለዉ። ክሳብ ናብ ዩኒቨርሲታት እናወሰዱ ምርምር የካይድሉ ኣለዉ። ኣብ'ቲ ናቶም ፋርማሲ፣ መዳሲን ስኩል ማዕረ እቲ ዘመናዊ ዓውድታት ኮርሳት ይወሃቡሉ ኣሎ። እዚ ጸቡቕ'ዩ። እምበር ናይ ምዕራባዊ ክልሰ-ሓሳብ ሒዝካ ክትምዕብል ኣይከኣልን'ዩ። ንሕና ዘለና ማሕበራዊን ቁጠባውን ኩነታት ዓቕብና ሚዛናዊ ብዘኾነ ደማ ኢና እናማዕበልና፣ ለውጥታት እናገበርና ክንጉዓዝ ከም ዘኰኣል ክንርዳእ ኣለና። እዚ እንተ ዘይገይርና፣ ከም ጃፓን ክንከውን ኣይንኽእል፣ ከም ቻይና ኽንከውን ኣይንኽእል።

ጴጥሮስ መንግስ፥

ኣብዚኣ ክትጥቀስ ዘለዋ ዶክተር፣ ፍሉይ ኤርትራዊ መለለዩታት ኣሎዶ፧

ዶክተር ሰናይት ባህታ፥

እወ ኣሎ። ኣብ ብረታዊ ቃልሲ ዘጥረናዮ ሓደ መግለጺ መንነትና ዝኾነ ባህሊ ኣሎ። ግን ቀድሚ ናጽነት እቲ ህዝቢ ብሓባር ኣይተቓለሰን ድዩ? ብሓባር ኣይተሓየረን ድዩ? ብሓባር ኣይነበረን ድዩ? ነይሩ'ዩ። እቲ ኣንጻር ጥልያን በሎ ካልእ ዝግበር ዝነበረ ቃልሲ ንባዕሉ ኸኣ ናይ ሓደ ዞባ ወይ ከባቢ ጥራይ ኣይነበረን። ብሓባር ብዙሕ ነገር ኣሕሊፉ፥ ብቐጠባን ካልእን ከኣ ተዋሳሲቡ'ዩ። ብደረጃ ሃገራዊ መንነት እንተ ርኢናዮ እቲ ዝዓበየ እቲ ኣብ መውዳእታ ብዓወት እተዛዘመ ናጽነት ዘምጽአ ቃልሲ'ዩ። እዚ ኣብ ውድብ ሕብረት ሃገራት ከም ሃገር ዘፍለጠና ይኹን እምበር ቀድሚኡ ሓባራዊ ቃልሲን ጉዕዞን ከም ዝነበረና ታሪኽ'ዩ ምስክር፥

ኣቦሓጎታትና ዝዘከሩና ይዝከረኒ፣ በዚ ከባቢ መሳፍንቲ ትግራይ ክወሩ ምስ መጹ ሓደ መርዓዊ ካብዚ (ኣስመራ) ናብ ሕምብርቲ ከይዱ ተዋጊኡ። እቶም መሳፍንቲ ናብ ዓዱ ናብ ቤቱ ኣይከኑን መጺኦም። እዞም ኣብዚ ዝነበሩ ህዝቢ ግን ከም ህዝቢ ሓባራዊ መንነት ስለ ዝነበሮም'ዩ። ኪዱ በዚ በዓል ሰለድ፣ በዓል ደግያት ጉብራይ ክሳብ ሰበዓ ኪሎሜተራት መንደቕ ድፋዕ ሃኒጾም ካብ ወራር መሳፍንቲ ትግራይ ይከላኸሉ ነይሮም። ናብ'ታ ዓዶም ስለ ዝመጹ ግን ኣይከኑን። እዚ ገለ ኣብነት ንምጥቃስ ዝኣክል'የ ኣምጺአየ'ምበር፣ ብዙሕ ቅያታት ኣሎ። ስለዚ እዚ ህዝቢ'ዚ ካብ ጥንቲ ጥቅምቲ ኣትሒዙ ሓባራዊ መንነት ከም ዝነበሮ ግርም ዝኾነ መረዳእታ ኣለና። ልክዕ'ዩ ኣብ ትሽዓተኣን ብሄራትና ኣናቱ ባህሊ ኣሎ። ከምኡ ክሉ ግን ብብዙሕ መዳይ ይመሳሰል'ዩ። ሓድነት፣ ተጻዋርነት፣ ወራር ክመጽእ ከሎ ምሕባርን ዘይምስናፍን፣ ብተጻዋርነት ጨጉርኡ ንውሽጢ ዝበል ኣሎ። እዚ ገለ ካብቲ ኤርትራዊ መለለዩታት እዩ ክንብሎ ንኽእል። ኣብ'ቲ ቋንቋ እትረኽቦ 'ዘይሰርሕ ኣይብላዕ'፣ 'ዘይበልዐ ነይመንዐ' ዝብል ሓያል ብሂል ኣሎ። እዚ ዝብሎ ዘለኹ ብዘዕባ ፖለቲካዊ ባህሊ፣ ሃገራዊ ኣይኩነኩን ዝዛረብ ዘለኹ። ተረዲኤኩምኒ ኽትትኩሉ ተስፋ እገብር።

ምሉእብርሃን፥

ሕራይ ብዙሓት ሰባት ክንዛረብ ጸኒሕና፣ ጸቡቕ'ዩ። ኣብ ናይ ኢንፎርሜሽን ኢራ ስለ ዘለና ሚድያ ክመርሓና ንጸበ ኣለና መሰለኒ። በዚ ኣርት፣ በዚ ባህሊ፣ በዚ ኸኣ ሚድያ ኣሎ። ብዘይ እዚ'ኸ? ኑቲ ሳይንሳዊ መዳይሲ ንዘንግዖ ኣለና። ኣብዚ ሓደ ክኢላ ናይ ሚኒስትሪ ትምህርቲ እንተ ዝሀሉ ጸቡቕ ምኾነ። ቁልዓሲ ኣብ ተለቪዥን ድዩ ዋላስ ኣብ ቤት ትምህርቲ፧ ምኽንያቱ ዋላ ቻንል ወሊዖሉ እንተ ዘይርኢዩዋ ሓንቲ ትርጉም የብሉን። ናብ ቤት ትምህርቲ ግን ግድን እዩ ክኸይድ። እንታይ እዩ ኹብል ደልዩ፧ ካልእ ነገራት ከም ዘለ ኣምሲልና'ሞ ንሕሰቦ፣ ሓያል ናይ ትምህርቲ ካሪክለም እንተ ዝህሉስ ቡቲ ሚድያ ብዙሕ ዘይጽሎ መንእሰይ ክንሃንጽ ምኸኣልናዶ፧ ብዘይ መራኸቢ ብዙሃን ብሚኒስትሪ ትምህርቲ ጥራይ ብቑዕ ገይርና ክንሰርሖ ንኽእልዶ፧

ኣብ ተመኩሮ ናይ ገለ ዓድታት ከም ዝሰማዕኩምዎ ሓያል ናይ ትምህርትን ሕግን ትካላት ገይርካ እንተ ሃጸካዮስ ፖሊስ ኩሚን ኣየድልየን ይብሉ። ንሓደ መንእሰይ ብሚድያ ጥራይ ገይርካ ሃጺካዮሲ ሃገር ክትሃንጽ ዝከኣል ገይርና ክንዛረብ ጸኒሕና መሰለኒ። ኣብ'ቲ ሕብረተሰብ ንኩቦም ከም ዶክተራት፣ ከም ኣርቲስት ዘይፈልጥዋ ግን ከኣ ሃብታም ተመኩሮን ክእለትን ዘለዎም ኣለዉ። ስለዚ ኣነ ሚድያ ክመርሓኒ ዘይኩነስ ከመይ ከም ዘለኹ ክነግረኒ እቲ ሓቂ ክርእየኒ ምድለኹ። ሚድያስ ከመይ ገይሩ እመርሓኒ?

ኢንጅነር ግርማይ ሃይለ፥

ኩሉ ክበሃል ስለ ዝወዓለ ክደግሞ ኣይደልን'የ። ሓሳበይ ኣሕጺር ኣቢለ ብመልክዕ ሕቶን ርእይቶ ክቕርቦ'የ ዝደሊ። መራኸቢ ብዙሃንና ብመንጽር ኣዛናጋዒ መዳዩ ኽተኩር ደልየ ኣለኹ። ፊልም ኢንዱስትሪ ከም ኣካል ስነጥበብ ብመገዲ ሚድያ ዝሰፍሐ ህዝቢ ክትጸልወሉ ትኽእል ኢኻ። ኣብ'ዚ መዳይ'ዚ መንእሰያትና ኣብ ምትብባዕ ከመይ ኣለና? ፊልምታትና ኣብ ሲነማታት ይረኣዩ ኣለዉ። ከምቲ እንደልዮ ገይሮም ይጸልዉልና ኣለዉዶ? እቶም ዘፍርዩዎም ዘለዉ ሰባት ብሓቂ ይረብሕሎዶ ኣለዉ? ሓደ ግዜ ሓንቲ ፊልምሲ ኣዝያ ጽብቕቲ ኮይና ብደረጃ ዞባ ጸላዊት ኮይና ነይራ። ስለዚ ከምኡ ዓይነት ተወዳዳሪ ፍርያት ንምስራሕ እንታይ ጸገማት ንገብር ኣለና፤ ሱሓቢ ዝኾነ ተኸታታሊ ፊልም ከቕርብ ኣይንኽእልን ዲና፤ ብርግጽ ንኽእል ኢና። ኣለዉና ንፉዓት ጸሓፍቲ፥ ማሕበር ብወገኑ ገለ ምትብባዕ ይገብረሎም'ዩ። እዚ ብሓቂ

ኣኻሊ ዘይኮነሉ ይኽእል። ግን ኣብ መዳይ ፊልምኸ ዝኣቶምን መሳልቶምን እናኣተባብዕና፡ እናኣዕበና ኣብ ታሪኽ ጥራይ፡ ኣብ ባህሊ ጥራይ ዘተኮሩ ፊልምታት ክንሰርሕ ንኽእል ኰይኑ እረኣየኒ።

ጴጥሮስ መንግስ፥

ሕራይ ዝ. ኣርእስቲ መጠቓለሊ፡ ንእግረ መገድኹም ድማ ዝነ ዝቐረበ ሕቶታት እናመለስኩም ክትከዱ፡ ንሰልስቴኹም ተቐተይቲ ዕድል ክህብ እሞ ዘተና ክንዓጽ። ሙሓድ ብኣኻ ኽንጀምር።

ሙሓድ ሱሌማን፥

ኣነኳ ኣይተሓተትኩን መሰለኒ። ስለዚ ርእይቶ ክህብ'የ። ቤታ ናይ ስዒድ ክጅምር። ስ-ጥቡብ ኮይ መንእሰይ ከርብሖ ክመሃረሉ እንተ ኾይኑ ብትምህርቲ ብካሪክለም ደረጃ ክኣቱ ክኽእል ኣለዎ። ቅድሚ ናብ ካሪክለም ምእታዉ ኸኣ ብዛዕባ ስ-ጥቡብ ዘለና ኣረኣእያ ንጹር ክኸውን ኣለዎ።

ከምቲ ብዙሕ ግዜ ዝበልናዮ ስ-ጥቡብ ኣዛናጋዒ፡ ጥዑም ጸባቕ ዘለዎ ጥራይ ዘይኮነ፡ ሕብረተሰብ ክሰባበረሉ፡ ብሓባር ክሰርሕን ክመሃርን፡ ናይ ሓጎስ ኩነ ናይ ሓዘን ስምዒታቱ ክገልጸሉ ዝኽእል ጥቡብ ስለ ዝኾነ ኣማእዚኒ'ዩ። ኣብ ትምህርቲ እንተ ኾነ ዘይከምቲ ገለ ገለ ወለዲ ትምህርቲ ናይ ዝኣበዮም ኣይኮነን ስ-ጥቡብ። ካብ ተመኩሮ ከም ዝረኣናዮ ኣብ መዚቃ ዝመሃሩ ካብ'ቶም ዘይመሃሩ ኣብ ኣካዳምያዊ ዓውት ብ24% ይበልጹ። እቲ ብልጫ ኣብ ቍጽርን ኣብ ናይ ቃል ትምህርትን ብፍላይ ጕሊሑ ደርኡ። ኣርት ሓንጎል ኣብ ምስፋሕ ኣዝዩ ወሳኒ ስለ ዝኾነ፡ ካብ ዝተሓተ ክሳብ ዝለዓለ ደረጃ ካሪክለምና ክተኣታትዎ ኣለዎ። እቲ ሰብ ኣርቲስት ክኸውን ኣይኮነን ዝመሃሮ፡ ናይ ኣርት ትምህርቲ ዝወሰደ ሰብ ኣብ ዝኾነ ዓውዲ በሎ ማሕበራዊ ህይወቱ ዕዉት ናይ ምኳን ዕድሉ ዝለዓለ ስለ ዝኾነ'ዩ ከምኡ ዝበል ዘለኹ። ኣርት ዘይብሉ ሕብረተሰብ ወይ ህይወት ደረቕ'ዩ። ሳይንስ እውን'ሲ መለሰለሲ የድልዮ እዩ። ንሳይንስ ምንእኣስ ኣይኮነን ግን ኣርት ዘይብሉ ብሳይንስ ጥራይ ዝምራሕ ሕብረተሰብ ከምዚ ሓጺን ምስ ሓጺን ዝጋጨ ዓይነት'ዩ ዝኸውን። ስለዚ ኣርት ከምዚ መለሰለሲ ዘይቲ ዓይነት ኰይኑ ኽገልግል ይኽእል'ዩ።

ዶክተር ሰናይት ባህታ፥

ኣነ ኑታ "ቁልዓ ኣቢይ ይሰራሕ፧" እትብል ሕቶ ኽምልስ ክፍትን'የ። ሓደ ቁልዓ እታ ቀዳመይቲ ቋንቋ፡ ቅቡልን ዘይቅቡልን ጠባያት ዝፈልጠላ ቤት ትምህርቱ ስድራቤቱ ገዛኡ እያ። እዛ ስድራቤት እዚኣ እንተፈሪሳ ኣኺሉ። ኣብ ቤት ትምህርቲ ምስ ከዱ ምስ ዝተፈላለዩ ዓይነት ቁልዑ እዩ ዝራኸቡ። እዚኣቶም ኣዝዮም እዮም ዝጸልዉዎ። ተራ ናይ'ታ ስድራ ኣብዚ'ዩ ዝርአ። ኑቲ ዝርአ ጠባያት እናኣለለየት ተማእዝኖ። ጸጸቡቑ ኽገብር እትምዕዶ፡ ናብ ኣብያተ ሃይማኖት ከም ዝኸይድ እትገብሮ ንሳ'ያ። እታ ስድራ ከም ኣሃዱ እንተ ዘይሃልያ ግቡእ ተራኣ ዘይትጻወት እንተ ኾይና ግን ህላወ ሕብረትሰብ'ውን ኣብ ምልክት ሕቶ'ዩ ዝኣቱ። ኣብ መውዳእታ ኽብሎ ዝደሊ መራሒ ናይ ምዕባለ መንእሰይ እዩ። ምዕባለ ድማ ብመጽናዕትን ጻዕርን እዩ ዝበጽሕ። ኑቲ ናትካ እናዓቀብካ፡ መንነትካ ዘይትፈልጥን ኣብ ሕሉፍ እንታይ ከም ዝበርካ ዘይትፈልጥ እንተ ኰይንካ እቲ ንጹር መኣዝን ምዕባለ ኽትረክብ ኣጸጋሚ'ዩ።

ኣብ'ዚ ናትና ሓደ ሓደ ግዜ ዝርእዮ ጸቡቕ ናይ ቁልዑ መደብ ኣሎ። ንሱ ኸኣ ኣንበሳ ዝቐተለ ቈርበት ተኸዲኑ ዓቢ ኽብሪ ከም ዝወሃቦ ገይሮም ይነግርዎም። እዚ ዝከኣድ ኣቀራርባ'ዩ። ምኽንያቱ ንፋዕ እንተ ኾይንካ ሰብ ከም ዘኽብረካ ኢኻ ኑቲ ቁልዓ እትምህሮ ዘለኻ። ንሱ ድማ ንፋዕ ክኸውን ክጽዕር ይተባባዕ'ዩ ዘሎ። እዚ መደብ ቀጻልነቱ ከመይ'ዩ ምስ'ቲ ብቐጻሊ ዝገሶ ብጥቡቂ ኣይከታተሎን'የ።

ጴጥሮስ መንግስ፥

ሰሌ መጠቓለሊ ሓሳብ እንተ ሃልዩኻ፡ እንተላይ ኑታ ቐረባ ዝበረት 'ተራ መራኸቢ ብዙሃን ኣብ ፊልምታት' እትድህስስ ሕቶ ዝኸውን መልሲ ክትህብ ዕድል ናጥኻ'ዩ።

ሰሎሞን በርሀ፥

እወ ተራ ፊልምታት ኣብ መራኸቢ ብዙሃን፡ ኣብ ባህሊ ኣብ ብዙሕ መዳያት ኣቕሊልካ ዝርአ ኣይኮነን። ብኡ መንጸር ብዙሕ ወጻኢታት ገይርና ተኸታተልቲ ፊልምታት ኣቕሪብና ኢና። ገለ ፊልምታት ልክዕ ይድገም'ዩ። ምኽንያቱ ሓደ ሰብ ብፐንእሸትኡ ከሎን ምስ ዓበየን ኣረዳድእኡ ስለ ዝፈላለ ክትደግመሉ ትኽእል ኢኻ። ቡቲ ሓደ ኸኣ ኣድላይነት ናይ'ቲ ትሕዝቶ ተራእዩ ኑቲ ሓድሽ ወለዶ እንተ ኣምጺእካሉ ኣይጽላእን'ዩ። ምድጋም ብሓፈሻ ኣሎ። ብሾመይ፤ ኣብ ክንደይ ግዜ ዝበል ናቱ ፖሊሲ ኣለዎ።

ኣብ መውዳእታ ክብሎ ዝደሊ ሎሚ ምሸት ንሕና ሓደ ሓደ ሓሳባት ኣቕሪብና ክንከውን ንኽእል ኢና። እቲ ዝበዝሐ ርእይቶ ግን ካብ'ዚ ግዝ'ዩ ነይሩ። ኣዝዩ ጸቡቕ ድማ ነይሩ። ብዙሕ'ውን ተማሂርናሉ ኢና። ኣነ ንባዕለይ ሓያለ ጠቃሚ ርእይቶታት ስለ ዝረኸብኩ ከማስዋን እፈቱ። ብዛዕባ እዚ ኣዝዩ ዘዘራረበና ልምዓታዊ ሚድያ ብሾመይ ሱሓቢ ይኸውን ዝበል ዋላ ብደረጃ ዓለም ቡዳሂ'ዩ። ግና ከምቲ ኣቐዲሙ ዝበሃል ዝበረ ብወኒ እንተ ሰሪሕናስ ክሕይሎ ንኽእል ኢና። ወኒ ክንብል እንከሎናስ ናይ'ቶም ጋዜጠኛታት ጥራይ ዘይኮኑ ወኒ ናይ ኣብ ኩሉ ዓውድታት ዝርከብ መንእሰይ፡ ወኑ እንተ ድኣ ሓይሉ ተብራቢሩ እቲ ሚድያ ጥራይ ዘይኮኑ ኩሉ ነገር እዩ ኽሕይል።

ንኣብነት እቶም ኣባላት ሃገማመተኤ ዘለኹም ኑቲ ናይ መንእሰያት መደብ ሱሓቢ፡ መሳጢ ክንገብሮ ከሐይሎ ኢና እንተ ኢልኩምሲ ክገብር ዝከኣል'ዩ። ናይ ኩሉ መንእሰይ ንኣብነት ኣብ ሚኒስትሪ ጥዕና ካልእን ዝርከብ መንእሰይ መደቡ ብሚድያ ኸሐይሎ እንተ ኽኣሉ ዕዉት ስራሕ ኽሰርሕ ይኽእል'ዩ።

በዚ ኣጋጣሚ ኸኣ ኩላትኩም መንእሰያት ካብና ካብ ጋዜጠኛታት ጥራይ ከይተጸበኹም፡ ኽትሳተፉ እምሕጸን። ምኽንያቱ ተሳትፎ ናይ ኩሉ'ዩ ኑቲ ሚድያ ኸሐይሎ ዝኽእል። ስለዚ በዚ ኣጋጣሚ ኩልኹም ክትሳተፉ፡ ኣበርክቶኹም ክትገብሩ እጽውዕ። ወኒኹም ኣበራብርኩም ንዓና ኽተበራብሩና እላቦ።

ጴጥሮስ መንግስ፥

ሕራይ ኣቶ ሙሓድ ሱሌማን፡ ዶክተር ሰናይት ባህታ፡ ኣቶ ሰለሙን በርሀ የቐንየልና። መደብና ኣብ'ዚ ወዲእና ኣለና።

***

ደሃይ ማሕበር

ንዝያዳ ስራሕ ዝድርኽ ገምጋም

ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተመሃሮን ኤርትራ፡ ካብ 25-27 ጥሪ "መንእሰይ ይንቃሕ፡ ይወደብ፡ ይተዓጠቕ" ኣብ ትሕቲ ዝብል ቴማ፡ ኣብ ደሴት ሓሪት ዓመታዊ ገምጋም ስራሕ ኣካይዱን ናይ ዝቕጽል ዓመት ውጥን ስራሕ ኣጽዲቑን።

ኣብ'ቲ ኣስታት 200 ዝኾኑ፡ ሓለፍቲን ወከልቲ ካድራት መንእሰያትን ዝተሳተፍዎ ኣኼባ፡ ሓለፍቲ ክፍልታትን ዞባታትን ማሕበር ኣብ ዘቕረብዎ ገምጋማዊ ጸብጻብ ስራሕ፡ ካብ'ቲ ንዓመተ-ስራሕ 2015 ዝተወጠነ፡ ኣብ ውድባዊ፡ ፖለቲካውን ማሕበራ-ቁጠባውን መዳይ ብዓወት ከም እተሰላሰለ ተገምጊሙ።

ኣብ ኩለን ዞባታት ኣብ መንእሰያትን ተመሃሮን ክቶዩድ ዝጸንሐ ፖለቲካዊ ትምህርቲ፡ ስልጠና ካድር 16 ዙርያን መካቓቕሒ ስልጠና 15 ዙርያ ካድርን፡ ትካላዊ ዓቕሚ ማሕበር ንምዕባይ ንሓለፍቲ ማሕበር ዝተዋህበ ስልጠና ምሕደራን መራሕነትን፡ ኣብ መንእሰያት ሞያዊ ዓቕሚ ንምምዕባል ዝተዋህበ ዝተፈላለዩ ስልጠናታት፡ ቀያሕቲ ዕምባባ ዘተኣማምኑ ሕመረትን ኣብ ትምህርቶም ንሽልማት ዝበቕዑን ንምምጓርም ዝተኻየዱ ስርሓት፡ ኣብ ምምልማል ጸቢብ ውዳብ ንዝቶዩድ ስራሕ ዝድርዕ ኣብ 8ይ ክፍሊ ዝተጀማመረ ምምልማል ፈተውራራ፡ ዑደት ካድራት ናብ ታሪኻዊን ልምዓታውን ቦታታት፡ ጥሙር ባህላውን ኀሰገሳውን መደባት፡ ተሳታፍነት መንእሰያት ኣብ ዓበይቲ ሃገራውያን በዓላት፡ ምሕያል ተሳትፎ መንእሰያት ኣብ ልምዓትን ማእቶትን፡ ዝምድናታት ንምሕያል ኣብ ዞባውን ኣህጉራውን መዳይ ዝተሰላሰሉ ስርሓት ብዕምቈት ብምርኣይ ዝምስገን ዕስጋስ ከም ዘርኣየ ተገምጊሙ።

ንዓመታዊ ውጥን ስራሕ ኣብ ዝምልከት፡ ማሕበር ናይ 2016 ውጥን ስራሑ፡ ኣቐዲሙ ብ20 ሕዳር 2015 ሓለፍቲ ክፍልታትን ዞባታትን ከምኡ'ውን ኣብ ዞባታት ሓለፍቲ ክፍልታት ውዳበን ፖለቲካን ኣብ ዝተረኽቡሉ ኣብ ኣስመራ ኣዳራሽ ጁኽጀር እዩ ሓንጺጽዎ ጸኒሑ። ኩሎም ሓለፍቲን ወከልቲን ማሕበር ኣብ ዝተረኽቡሉ ኣብ ደሴት ሓሪት ኣብ ዝተቓንዐ ዓመታዊ ኣኼባ ድማ ርሱን ክትዕ ብምኽያድን መመሓየሺ ሓሳባት ብምውሳኽን ክዕቀን ብዘኽእል ኣገባብ ክሰርሓሉም ኣብ ሓባራዊ መረዳእታ ተበጺሑን ጸዲቑን።

ካብ'ቶም ኣብ ውጥን ዝሰፈሩ ዓበይቲ መደባት ማሕበር እዞም ዝስዕቡ'ዮም፦

ኣብ ዝሓለፈ ክልተ ዓመታት ብኣተኩሮ ምስራሕን ዕቱብ ገምጋም ምኽያድን ብዝብል መርሓ ክቶዩድ ናይ ዝጸንሐ ንጥፈታት፡ ንመጸኢ ከም ተሞክሮ ስራሕ ኮይኑ ከገልግል ምእንቲ፡ ኣብ ቀዳማይ መፋርቕ ናይ'ዚ ሒዝናዮ ዘሎና ዓመት፡ ናይ ዝሓለፉ ክልተ ዓመት ገምጋማዊ ጸብጻብ ስራሕ ተጸሪፉ ከም ዝቐርብ ክግበር'ዩ።

ኣብ ሳልሳይ ርብዒ ዓመት ናይ ዝሓለፈ ዓመት ተኣታትዩም ዝጸንሑ ሓደስቲ ኣገባባት ውዳብ (ፈተውራራ፡ ማእከላይ ካድር)፤ ውጽኢት ውዳብ ዘርእዩ ዓበይቲ ጥሙራት መደባት (ማእቶት፡ ሰሚናራት፡ ባህላዊ ኀሰገስ) ኣብ'ዚ ዓመት'ውን ብዝሓየለ ንኽቕጽሉ ክስረሓሎም'ዩ።

ኣብ ዜናዊ መደባት ማሕበር ክቶዩዱ ዝጸንሑ ገምጋማት (እንተላይ ምስ ሚኒስትሪ ዜና) ኣብ ምጽፋፍ በጺሖም ብምህላዎም፡ ኣብ'ዚ ዓመት ንዝዓበየ ወጽኢት ከሰርሕ ብዘኽእል ኣገባብ ተሳኢሉ ስለዘሎ፡ ንትግባረኡ ብዕቱብ ክስረሓሉ'ዩ።

ኣብ ዝምድናታት ወጻኢ ኣብ 2015 ዝተረኽበ ኣሳልጦ ብምግምጋም፡ ኣብ ከባቢና

ኣብ ዘለዋ ውድባት ዝጸንሐ ቦታ ብምዕቃብ፣ ብፍላይ ምስ'ተን ኣቐዲመን ደሓን ጽልዋ ኣብ ዝጸንሐን ብዝሓየለ ንምስራሕን፣ ኣብ'ተን ብደረጃ ተሳታፍነት ጥራይ ክንጠፈለን ዝጸንሐ ድማ ጽልዋ ማሕበር ንምዕባይ ክሰርሓሉ'ዩ።

ብፕሮጀክት "ምሕያል መንእሰያት" ክካየድ ዝጸንሐ ናይ ስልጠናታትን ናይ ሓበሬታ ማእከላት ንምኽፋት ክሳለጥ ዝጸንሐ ስርሓት፣ ናይ 2015 ተሞክሮ ተደሚሩዎ፣ ዝያዳ ንምዕባዩ ናይ ትግባረ መደባት ተሓንጺጾም ኣለዉ።

ኣብ ዓመት 2016 ብኽፍልታት ማእከላይ ቤት ጽሕፈትን ዞባታትን ዝትግበሩ መደባት ብዝርዝር ቀሪቡ እኳ እንተኾነ፣ ብጽሙቕ ዝበለ መልክዑ ከምዚ ዝስዕብ ይቐርብ።

ኣብ ውድባዊ መዳይ፣

ማሕበር፣ ብቐንዱ ናይ ውዳብ ትካል እዩ። ንመንእሰያት ብዘተፈላለየ ኣገባባት ብምውዳብ ድማ ኣብ ትሕቲ ጽላል ማሕበር ውልቃውን ሃገራውን ዕላማታት ንኽበጽሑ ብጥረት፣ ኣብ ቀጻሊ ስራሕ ጸኒሑን ኣሎን። ማሕበር፣ ብሰፊሕን ጸቢብን ኣገባባት፣ መንእሰያት ይውድብን የማእዝንን። ሰፊሕ ውዳብ ንኹሎም ተመሃሮ ማእከላይን ካልኣይን ደረጃ ከምኡ'ውን ኮለጃት፣ መንእሰያት ሰራሕተኛታትን ካልኦትን ይሓቁፍ። ኣብ ጸቢብ ውዳብ፣ ብደረጃ ሕመረት፣ ዝተፈላለየ ክእለትን ካድራትን ዝሰልጠኑ መንእሰያት ዝጥርነፉ ኮይኑ፣ ኣብ ንጥፈታት ማሕበር ብቐጥታ ዝሳተፉን ኑቲ ስራሕ ውዳብ ብእወታ ዝጸልዉን መንእሰያት እዮም። ውዳብ ብኣገባቡን ጽልዋኡን ብቐጻሊ እናተሓደሰን እናረቀቐን እናዋሕለለን ክኸይድ ዘለዎ'ዩ። ስለዝኾነ ኸኣ፣ ምሕያልን ምስፋሕን ኩሉ ቀጻሊታት ውዳብ ብቐዳምነት ዝሰርዕ ወጥን ኮይኑ ይሰርሓሉ ኣሎ። ምዕባይን ምውሓስን ኣባላትን ክለባትን፣ ምስፋሕ ውዳብ ተመሃሮን መንእሰያት ሰራሕተኛታትን ብኣተኩሮ ክሰርሓሉም ተወጢኖም ዘለዉ'የም።

ኣብ 275 ጨናፍር 3,850 ብዘሐ ዘሎዎም ኣኪያዲት ኣካል ውዳባት፣ ዳግመ ውዳበን ክካየደሎም እዩ። 3,750 ዝኣባላተን 119 ኣሃዱታት ሕመረት ስልጠና ክወስዱ፣ 14,135 ዝበዝሖም መንእሰያት ድማ ኣብ ክለባት ከም ዝጥርነፉ ክግበር'ዩ።

ኣብ 35 ከተማታት ጨናፍር ሰራሕተኛታት መንእሰያት ውዳበን ዳግመ ውዳበን ክካየድ፣ ኣብ 59 ምምሕዳር ከባቢታት ድማ ንጥፈታቶም ከም ዝሕይሉ ክግበር'ዩ።

ናይ ነፍሲ-ወከፍ ን/ዞባ ሽማግለታት ኣዕሩኽ መንእሰያትን ምውህሃድ ኣካላት መንግስትን ግንባርን ኣብ ሕቶ መንእሰያትን ብዝሓየለ ከም ዝጥፍ ክግበር'ዩ።

ኣብ'ተን ብኣተኩሮ ንሰርሓለን ጨናፍር ዝተወደቡ መንእሰያት ብቐጻሊ ናይ ውዳብ ኣምር ንኽህልዎም ሰሚናራት ከም ዝካየደሎም ክግበር እዩ።

ኣብ ፖለቲካዊ መዳይ፣

ማሕበር፣ ፖለቲካዊ ንቕሓትን ተሳታፍነትን መንእሰያት ንምዕባይ ዝተፈላለዩ መደባት ከተግብር ጸኒሑን ኣሎን። ዝተፈላለዩ ዓይነት ሰሚናራት፣ ኣስተምህሮታትን ስልጠናታት ካድርን ዝ. ዕላማ'ዚ ንምጭባጥ ብቐጻሊ ዝካየዱ መደባት እዮም። ሕጂ'ውን እንተኾነ፣ ማሕበር፣ ሃገር ኣብ ድንድል መቐየሮ ኣብ ዘላትሉ እዋን፣ ራእዩ ህዝብን መንግስትን ኣብ ዝጭብጥ ራህዋን ብልጽግናን ከም ዝበጽሕ ንምግባር፣ መንእሰያት ፖለቲካዊ ንቕሓቶም ክብ ክበልን ተሳታፍነቶም ኣብ ኩሉ መዳያት ክዕብን ሓደ ካብ ዓበይቲ ሒዝዎ ዘሎ መደባት እዩ።

በዚ መሰረት ኣብ'ዚ ሒዝናዮ ዘሎና ዓመት፣ 741 ዝቖጸርም መንእሰያት ኣብ ኩለን ዞባታት ናይ ማእከላይ ደረጃ ካድር ስልጠና ከም ዝወስዱ ክግበር፣ ብደረጃ ሃገር ድማ ናይ 2ይ ደረጃ ካድር ስልጠና ብጠምጋም ን350 መንእሰያት ክወሃብ'ዩ። ብተወሳኺ ን10800 መንእሰያት (ሕመረት) ሰሙናዊ ዝካየድ መደባት ፖለቲካዊ ትምህርቲ፣ ናይ ፊልም ምርኢት፣ ናይ ዘተን ክትዕን መደባት ከም ዝህልዎም ክግበር'ዩ። ኣብ 35 ጨናፍር'ውን ገባኤታት (ናይ ተማሃሮን ሰራሕተኛታት መንእሰያትን) ክካየድ እዩ። ስልጠና መራሕነትን ምሕደራን ካብ ኣ/ኣካል ጨናፍር ክሳብ ንኡስ ዞባታት ዝበጽሕ ክወሃብ'ዩ።

3. ኣብ ማሕበራዊ መዳይ፣

መንእሰያት ኣካላዊን ስነ-ኣእምሮኣዊን ጥዕናን ዝወሃቡ፣ ትምህርትን ሞያን ዝመለሊዮኦም ብሱላት፣ ንሕሉፍ፣ ህሉዊን መጻኢን ብውድዓዊ መገዲ ክርድኡን ክምገዝበሉን ዝኽእሉ ኣመዛዝንት ኾይኖም ኩሉ መዳያዊ ብቕዓት ንኽውንኑ፣ ኣብ ርእሲ ፖለቲካውን ውድባውን ንቕሓት፣ ማሕበረ-ቁጠባዊ ንቕሓት ከም ዝውንኑ ንምግባር'ውን ምስ መሻርኽቲ ብምዃን ኣብ ቀጻሊ ጻዕሪ ይርከብ።

ካብ'ቲ ኣብ ማሕበራዊ መዳይ ዘቕንዐ ተወጢኑ ዘሎ ንጥፈታት ንምጥቃስ፣ ጥዕና መንእሰያት ንምሕላው ብመገዲ ESMGን ዞባታትን ክፍሊ ፕሮጀክትን (ማ.ቤ.ጽሕፈት) ዝሳተፍዎ ኣስተምህሮታት ከምኡ'ውን ናይ ተንቀሳቓሲ ምርኢት ቪድዮ (MVU) መደባት ኣብ ኩለን ዞባታት ክካየድ'ዩ። ብተወሳኺ፣ ኣብ 9 ኮለጃት ናይ ኢንተር ኮለጅ መደባት፣ ብደረጃ ኮለጃት፣ ዋርሳይ ይከኣሎ፣ ማጥሰ፣ ዓዲ-ሃሎ፣ ኣፍሂምባል ከምኡ'ውን ኣብ ኩለን ን/ዞባታት ዝተፈላለየ መደባት ዝሓዘ ቅነ-መንእሰያት ክካየድ'ዩ። ከም ኣካል ጽንብል እያቤል በዓል ናጽነትን 7ይ ሃገራዊ ፌስቲቫል መንእሰያትን እውን ኣብ ኩለን ዞባታት ቅነ ውዳበታት ክካየድ እዩ።

ኣቦመንበር ሃማመተኤ ብጻይ ሳልሕ ኣሕመዲን ኣብ ዘሰምዖ ናይ መዛዘሚ ቃል፣ ብሰላ ዕዙዝ ተወፋይነት ኣባላት ማሕበር፣ ኣብ 2015 ዝተሰላሰሉ መደባት ንዚያዳ ስራሕ ዝድርኽ ብምዃኑ፣ ኣብ ርእሲ'ቲ ልሙድ መደባት ማሕበር፣ ጽንብል እያቤል መዓልቲ ናጽነት ኤርትራ ብድምቀት ንምጽንባሉ መንእሰያት ብዘለዓለ ክሰርሕሉ ከም ዝኾኣ ጠቒሱ፣ ትርጉም ናጽነት ብዕምቈት ዘረድኡ ቅያን ጅግንነትን ናይ'ቶም ኣብ ምምጻእን ምዕቃብን ናጽነት ህይወቶም ዝኸፈሉ ዘኹልሕን ታሪኻዊ ተልእኾ ናይ'ዚ ሓድሽ ወለዶ ዘጸርን ዝተፈላለዩ መደባት ክካየዱ ምዃኖም'ውን ኣብሪሁ።

ኣብዚ ዓመት ብተወሳኺ፣ ካብ ውሽጢ ሃገርን ወጻእን ዝሳተፍዎ 7ይ ሃገራዊ ፌስቲቫል ኣብ ሳዋ ዝቃንዓሉ ዓመት ምዃኑ ብምዝኻር'ውን ምስ መሻርኽቲ ብምትሕብባር፣ መንእሰያት ወደብቲን ኣማእዘንትን መደባቶም ኮይኖም ንፍልይቲ በዓሎም ብፍሉይ ድምቀት ክብዕልዋ ባይታ ክጣጥሓሎም ምዃኑ ገሊጹ።

ብጻይ ሳልሕ ኣብ መወዳእታ፣ ንመንእሰያት ምሕያልን ንብድሆታት ብዝዮዮኦ ክምክቱ ዘኽእሎም ዕጥቂ ከም ዝዓጥቑ ምግባርን ንማሕበር ጥራይ ዝግደፍ ሓላፍነት ስለዘይኮነ፣ ኣብ ጉዳይ መንእሰያት ዝግበር ሽርክነት መተካእታ ዘይብሉ ኣማራጺ ብምዃኑ ጸጋታት ብምውህሃድ ንረብሓ መንእሰያት ክሰርሓሉም ምዃኑ ኣረዲኡ።

ትውፊት

እታ ስእሊ

ሽሞንዲ ዑቕባሚካኤል

ጸሓይ ኣመና መሪር'ኳ እንተ ነበረት ንዓይ ግን ምቕርቲ'ያ ነይራ። ልዕሊ ኽሉ ሞራልን ተስፋን ነይሩኒ። ወለደይ ክረኽብ ህንጥይቲ ስለዝነበርኩ ብሓቦ መገደይ ቀጺልኩ። ግን ነዊሕ ኣይሰጎምኩን። ኣብ ነፋሲትን ናብ 100 ሜትሮ ከዕርፍ ኮፍ እብል። ወዮ ማዕበል ፈሲታ ናጽነት ደኣ ደሪኹኒ እምበር፡ ቡቲ ዝነበረኒ ስንክልናስ ክንድኡ መገዲ ክጉዓዝ ኣይምተጉበኣን። ኑቲ ዝነበረኒ ቀንሲ ንምሕዋይ ኣብ ሕክምና ነዊሕ እየ ደቂሰ። ኑብሰይ ገና ጸማልያ እዩ ዝነበረ።

ኣብ ውግእ ሕረት ግንባር ደቀምሓረ እየ ቈሲለ። ብቐንዱ እቲ መጥቃዕቲ ናትና ተበግሶ እዩ ዝነበረ። ብ6 ነሓሰ 1990 ልክዕ ሰዓት ሓሙሽተ ንግሆ ብወገንና ዝተወሰደ መጥቃዕቲ እዩ ነይሩ። ጸላኢ ብወገኑ፡ ንመጥቃዕቲ ወገን ንምብዳህ ብከቢድ ብረት ኣጽዋቱ ክድብደበና ጀመረ። ብወገን ጸጋም ንዝነበሩ ኣባላት መስርዕይ ንምክትታል ከኣ ካብ መከላኸሊ ቦታይ ተንሲአ ናብኣቶም ገጸይ ክስጉም ጀመርኩ። ኣብ'ቲ ዝድለ ከይበጻሕኩ ግን ብየማን ጎድነይ ዝነበረ ብሬን ጸላኢ ይሃርመኒ። ዝቖሰልኩሉ ግዜ ሰዓት ሸውዓተ ከባቢ እዩ ነይሩ። ተወጊአ እንክለኹ'ውን ካልኣይ ግዜ ቦምባ ሞርታር ደገመኒ። ማህረምተይ'ውን ኣዝዩ ከቢድ ኮነ።

ድሕሪ'ዚ ሸሻይ ኪዳነ ብጉያ መጺኡ ጉቲቱ ናብ ከውሊ የውጽኣኒ። ኣብ ውሽጢ ሓጺር ህሞት ድማ ዳርጋ ሸሞንተ ንኸውን ውጉኣት ኣብ ሓንቲ ስንጭሮ ተኣከብና። ሕጂ ካብ ዝዝክሮም ውጉኣት፡ መራሒ ጋንታ ወዲዓብደላ - ፍረንብስ ተሃሪሙ ኣብ መጥባሕቲ ኣሃዱ ምስ በጽሐ ዝተሰውአ- እስማዒል ዝበሃል ማንጁስ'ውን እግሩ ተቘሪጹ። ኣብ'ታ ቦታ ብዙሕ ውጉኣት ተኣኪብና ስለ ዝነበርና እቲ ባሬላታት ንኹላትና ክኣኽለና ኣይከኣለን። ብወኸይ ከም መራሒት መስርዕ መጠን ቀዳምነት እቶም ብጾተይ ክለዓሉ ድፋኢት ይገብር ነበርኩ። ብኡ ምኽንያት ኣብ'ታ ውጉኣት ዝተኣኩብናላ ስንጭሮ ድሕሪት ተረፍኩ።

እቲ ዝተፈተነ ህጁም ካብ መስረቱ ከምቲ ዝተሓሰቦ ስለ ዘይሰለጠ ኸኣ ምዝላቕ ኮነ። ሽዑ ኣዝዚ ቦጣሎኒና ተሰፋልደት ሰዩም፥

"ቀልጥፉ ውጉኣት ኣውጽኡዎም!" ክብል ድሮ ህጹጽ ትእዛዝ ሂቡ እዩ።

እቶም ብጾት ከኣ፡ "ባርህት ኑር ጥራይ ተሪፋትና ኣላ" ይብሉዎ።

"ኣሳልዩዋ!"

"ከቢድ እዩ መውጋእታ።"

"እሞ ኣበይ ጺኒሕኩም? ከቢድ እንተ'ኾይኑ መውጋእታ ቀዳምነት ንዕኣ ከተፋንዉ ነይሩኩም።"

ብጾተይ፡ ንዓይ መሰከሚ ዝኸውን መሸማዕ ብምቕዳድ፡ ከም'ኡ'ውን ንቃረዛ ዝኸውን ዕንጸይቲ እናቘረጹ ከለዉ፡ ዓሊካላ ቅድሚት ክትዋጋእ ጺኒሓ ኣብ ጎድና ምስ ዝነበሩ ብጾት ድሒራ ተርኪባ። ግዜ፡ ድሮ ከባቢ 11:30 ኩይኑ ነበረ።

"ንምንታይ ደሊኹሞ ገረብ ትቘርጹ?" ክትብል ዓሊካላ ሓተተት።

"ባሬላ ስኢናን ንጓል ኑር ክንስከመላ።"

"ግደፉዎ ኣይትቕረጹ! ባዕለይ ክሓዝላ እየ"፡ ኢላ፡ ኑቲ ሳንጣ ቦምባ ኣርፒጂ ንኻልኦት ብጾት ሂባ ሓዘለትኒ። መቐሰልተይ ከቢድ እዩ ነይሩ። ጥይት ብሬን ብሕቘይ ኣትዩ ብኸብደይ ስለ ዝወጽአ መዓናጦይ ወጺኡ እዩ። ብኸም'ኡ ምኽንያት ምጥዓም ስለ ዝሰኣኒ ከምቲ ምስ ዓሊካላ ኣብ ስእሊ ተሓዚልና ንረአዮ ክብርር ኣቃውማ ኣይነበረንን። እቲ ጋዘጠኛ፡ "ሓንሳብ'ባ ክንስእለክን ተጸሚምክን ደው በላ" ኢሉ ስለ ዘዓለወና ግን፡ ቅሩብ ቅንዕ ኢለ ኣብ ዝባን ዓሊካላ ተሳኢለ።

ኣብ'ቲ ሰዓት'ቲ ቡቲ ደው ዝበልና ሰኣላይ ሕጉሰቲ ኣይነበርኩን። ቀምሻኽር ዝጉብር ዝነበረ ኩይኑ ስለዘይተሰምዓኒ፡ "ንስኻ ኸኣ ኣርኪብካ!" በልኩ ብውሽጠይ። ሕጂ ግን ነዛ ስእሊ'ዚኣ እናኸርኢ ብመንፈስ ናብ ውግእ ሕረት እጓዓዝ።

ውግእ ሕረት፡ ነዛ ኣብ ምሉእ ህይወተይ ኣሰንባሪት ኩይና ዘላ መቑሰልተይ መንቀሊት ቦታ ስለዝኾነት ኣይርስዓን። ኣብ'ቲ ውግእ ምስ ቈሰልኩ፡ ኣብ ሕክምና ቦጣሎኒ ናይ ቃንዛን ካልእን መርፍእ ድሕሪ ምውሳድ፡ ናብ ሕክምና እንዳ 70 ክፍለ ሰራዊት እየ ተላኢኸ። ደም ፈሲሱኒ ወዲአ ስለ ዝነበርኩ፡ ቡቲ ሓንቲ ኢደይ ደም ቢታ ካልኣይቲ ኸኣ ናይ ሓይሊ፡ ክልተ እንፍጅን ብሓንሳብ ሂቦምኒ።

ኩነታተይ ግን ብኸም'ኡ ዝዕገስን ዝመሓየሽን ቀሊል መውጋእቲ ኣይነበረን። ከይደንጎኹ'ውን ቀጥታ መጥባሕቲ ገበርኩ። እንደገና ካብ መደንዘዚ ከይተበራበርኩ ብህጹጽ ናብ ማእከላይ ሕክምና - ናብ ሰንዓፈ ተጓዓዝኩ። ኣብ ሕክምና ሰንዓፈ ንጽባሒቱ ሰዓት ሸሞንተ ንግሆ እየ ተበራቢረ። ክበራብር ከለኹ፡ ጸቡቕ ጉዝውቲ ኣብ ከባቢያይ ርእየ ተገሪመ። ኑብሰይ እንተፈተሽኩ'ውን ኩሉ ብመሐከሚ ተሸፋፊኑ። ብጎድነይ ከኣ ፑልሱዩል - ሽንቲ መውጽኢ ማለት እዩ - ተጌሩለይ። ንኣርባዕተ ኣዋርሕ ብኸም'ኡ ተጠቒመ እሸይን ነይረ። ንሽዱሽተ ኣዋርሕ ዝኣክል ግዜ ኸኣ ብሰብ ምእላይ ቀጺልኩ።

"ንጓል ኑር ማሰትያት ኣይትሃብዋ" ዝብል ካብ ሓኪይም መምርሒ ተዋሂቡ ነይሩ። እቲ ናይ ድሕሪት ማህረምተይ ሕማቕ ስለዝነበረ፡ እንተ ርእየዮ ተስፋ ከይቖርጽ ምእንቲ እዩ

ነይሩ እቲ ምኽንያት። ነዚ መምርሒ'ዚ ዘይሰምዐት ሓንቲ ርሻን ትብሃል ጋሻ ውግእቲ ስለ ዝመጽኣት ግን ብገርሃ እንክላ መሰትያት ሃብኒ ኢላ ኣታለለ መቕሰልተይ ርእየ። ሰንቢደ! ገፊሕ ስለ ዝነበረን ብሕቖይ ጥራይ ስለዝድቅሰን ክፉእ ትርኢት እዩ ነይሩ። ብጣዕሚ ተሰሚዑኒ፤ ገጸይ ማዓ ከውጽእ ኣይደንገየን።

ብዘኾነ ፍሉይ ሓኪም እዩ ዝከታተለኒ ነይሩ። ኣብ ኣፍዓብት፡ ዶክተር ወረደ ዝበሃል ብክርስታላይን እናሓጸበ ይከታተለኒ ነይሩ። ኣብቲ ሕክምና ከለኹ ግን ካብ ትጸቢት ወጻኢ ሓደገኛ ዝኾነ ክስተት ኣጋጢሙኒ። ምኽንያቱ ዘይንብሩን ኩብደይ እናተነፍሐ ስለዝመጽኣኒ።

እታ ሓኪም ካልኣይቲ ወረደ ምስ ረኣየትኒ ሰንቢዳ፡ "እዛ ቁልዓ ካብዚ ከሉ ሽግር ወጺኣስ ሕጂ ኸኣ! ..." ኢላ ብጣዕሚ ተሻቒላ። ድሓር ዶክተር ወረደ መጺኡ እንደገና ናብ መጥባሕቲ ኣእተወኒ። ዳግማይ ኩብደይ ከፊቱ ምስ ፈተሸ ኸኣ፡ ኣብ ቀዳማይ ስራሖም ኣብ ውሽጢ ናውቲ ኩብደይ ዝተረስዐ ጎማ ናይ እንፍጅን ጸንሖም። ንዕኡ ኣልዩም ከኣ እንደ ገና ሰፍዮም ዓጸዉ።

ሕጂ ኣብ ርእሲ እቲ ቀዳማይ መጥባሕቲ ክጉበር ዝተዋህበኒ መደንዘዚ ካልኣይ ግዜ መጥባሕቲ ክጉበር ከለኹ ኣብ ዝተቐራረበ ግዜ ደጊመ ስለ ዝወሰድክዎ፡ ንሓሙሽተ መዓልታት ሃለዋተይ ኣጥፊአ ደቀስኩ። ምስ'ቶም ውጹዓት እየ ደቂሰ ዝነበርኩ። ከይተበራበርኩ መዓልታት ስለ ዝሐለፉ፡ ዶክተር ወረደ፡ በዚ ጻብዕቲ ኢዱ ኳሕኳሕ ምስ ኣበለኒ ብር ኢለ። ድሕሪኡ ፈኩሰ መግቢ እናመገቡ ዕቱብ ምክትታል ገበሩለይ። ብፍላይ ዶክተር ወረደ፡ ክበልዕ ከምዝለዓኒ፡ ሞራል ክጉበር ከምዝለዓኒ ኣጆኺ እናበለ ብዙሕ ኣተባቢዑኒ።

ኣብ ዓውደ-ውግእ ክቑሰል መጀመርታይ ኣይነበረን። ብ1986 ኣብ ደብረ-እመን ጸጋማይ ኢደይ ተወጊአ። ኣብ ምድምሳስ ናደው እዝ ጸጋማይ እግረይ ተወጊአ። ዕለት 11/12/1988 ኣብ መጥቃዕቲ ከረን ከምኡ'ውን 1989 ኣብ እንሲ ሮራመንሳዕ የማናይ ኢደይ ተወጊአ። ወርሒ 3/1990 ኣብ ፈረስበገ ክሳደይ ብንጥርጣር ቦምባ ተሃሪመ። እዚን ዝጠቐስክሉወን መውጋእቲ ኣብ ሕክምና ዘደቀሰኒ ጥራይ'ምበር ነንኣሽቱ ወሲኽካስ ብተደጋጋሚ መቕሰልቲ ኣጋጢሙኒ ነበረ።

እቲ ኣብ ፈረስበገ ክሳደይ ዝቖሰልኩሉ ግዜ፡ ክፍለ ሰራዊት 52 ንእንዳ 61 ክፍለ ሰራዊት ተኪእና ኣብ ዝኣተናሉ ውግእ እዩ። ሰዓት ሸሞንተ ምሸት ንጸላኢ ክንደፍእ በጦታና እናሓዝና ከለና፡ ኣብኡ ዝጸንሐ ወተሃደር ከይረኣኹዎ ቦምባ ደርብዩለይ። ካልኦት ተጋደልቲ ግን ጋስፐር ዝበሃል ዘይፈለጥናዮ ካብ ርሑቕ ዝድርበ ቦምባታት ምኻኑ ይገልጽዎ። ኣነ ሽዑ ኣይተረድኣንን፤ ብጹተይ ገለ መልእኽቲ ንምትሕልላፍ እምኒ ዝድርብዩለይ ዘለው እዩ መሲሉኒ ነይሩ።

እታ ቦምባ ዳርጋ ኣብ ልዕሊ ብረተይ ስለዝሃረመት፡ እታ ብረት ኣብ ክልተ ተቖርጸት። ኣነ ኸኣ ኣብ ምሉእ ኣካላተይ ተሃሪመ። እቲ ውግእ ጽዑቕ ስለዝነበረ ብጹተይ ንድሕሪት ኣዝሊቖምኒ። ኣነ ግን ዳርጋ ሃለዋተይ ስለዘጥፋእኹ ኣብኡ ተረፈ። ጸኒሐ ግን ክርድኣኒ ጀመረ። "እሞ ብሓቂ ደየ ኣብ ኢድ ጸላኢ ዝወድቕ ዘለኹ! እንታይ ክጉበር ኣለኒ? ተንፋሒኹ ክወጽእ ኣለኒ። ወይ ኑብሰይ ክቐትል ኣለኒ" ኢለ እናሓሰብኩ ከለኹ፡ ብጻይ ሳቤቶ መራሒ ጋንታ፡ "እስከ ዝተረፉ ውጉኣትን ስዉኣትን እንተልዮምና ንቋጻጸር፡ መን ተሪፉ? ..." ኢሉ ምስ ተቖጻጸረ፡ "በዓል ባርህት፡ በዓል ኣበዶም፡ ከበዶም እታ ሓዳስ ተጋዳሊት ለተንክኤል፡ ኣርባዕተ ተወጊኦም ተሪፎም ኣለው። ባርህት'ኳ ርእሳ'ውን ተሃሪማ ስለ ዝወደቐት ተሰዊኣ እያ ትኸውን ..." ዝብል ዘረባ ብንጹር ሰማዕኩ።

"እሞ ንሕና ስዉኣትና ከይቀበርና ውጉኣትና ከይኣልዓልና ነዘልቐሉ ምኽንያት ስለ ዘየለ ክንሃጅም ኣሎና!" ኢሎም፡ ንዓና ንምውጻእ ዳግም ሃጀሙ። በቲ ዝሰማዕኩዎ ድምጺ ተሰፋ ስለዝገበርኩ ኸኣ ተንፋሒኹ ክወጽእ ፈቲነ፡ ከምኡ ክጉበር ከለኹ ግን በቲ ጋምስታ ጸደፍኩ። ከይተረድኣኒ ኣውያት ስለ ዝገበርኩ ኸኣ ድምጸይ ሰሚዖም ብጹተይ መጺኦምኒ። ዋስላ ዝበሃል ሓኪም ጋንታን ሸሻይ ኪዳነ መራሒ መስርዕን ሸሪፎን ጠያይት እናዘነቦም ብጉያ መጺኦም ኣልዒሎምኒ። መውጋእተይ ኣብ ምሉእ ኣካላተይ ስለዝነበረ ብምሉኡ ክዓውንተይ ኣውጺኦም ንኽሕክሙኒ ዳርጋ ፍርቂ ሰዓት ወሲደሎም። መውጋእተይ ከቢድ ስለዝነበረ'ውን ንዚያዳ ክንክን ናብ ኣፋዓበት ተለኣኽኩ። ኣብ ኣፍዓበት ሰለስተ ወርሒ ክሕከም ጸኒሐ ምስ ሓወኹ ናብ ኣሃዱየይ ተመለስኩ።

ኣሃዱና ደብ-ብ ሰጊሩ ግንባር ደቀምሓረ እዩ ጸኒሑኒ። ቅድሚ ኣብ መስርዐይ ምብጽሐይ ሕክምና ቦጣሎኒና እየም ተቐቢሎምኒ። ሓኪም ቦጣሎኒ ከኒታተይ ምስ ረኣየ፡ "እሞ ባርህት ኣብ'ዚ ምሳና ክትጸንሒ ኢኺ፤ ምኽንያቱ ኑብስኺ ኣይተመልሰን ዘሎ፡ " በለኒ። ኣነ ኸኣ፡ "ድሓን ንብጹተይ ዋላ ዋርድያ ክሕግዞም፡ ክኸይድ'የ፡" ኢለ ናብ መስርዐይ እኸይድ። ናብ መስርዐይ ድሕሪ ምምላሰይ፡ እንደገና ድሕሪ ሰሙን ብወገን ሕረት ምስ ሃጀምና ብኸቢድ ቈሰልኩ። በዚ ኣቐዲመ ዝገለጽኩዎ ምኽንያት ከኣ ካልኣይ ግዜ ናብ ሕክምና ኣፍዓበት ተጓዓዝኩ።

ንሽዱሽተ ወርሒ ኣብ ሕክምና ኣፍዓበት ድሕሪ ምሕካመይ ግን፡ ምርኩስ ገይረ ክንቀሳቐስ ጀመርኩ። ንዶክቶር ወረደ ሰደደኒ ምስ በልኩዎ ከኣ ናብ ናይ ክፍለሰራዊት 52 ሕክምና ሰደደኒ። ሕክምና ክፍለ ሰራዊት 52 ሽዑ ኣብ ማዕረባ እዩ ነይሩ። ኣብኡ ንኽልተ ወርሒ ድሕሪ ምጽናሕ ከኣ ኣብ ወርሒ ሸሞንተ ናብ ቦጣሎኒ ክልተ - ኣብ ዓደብዑር እያ ነይራ - ተመለስኩ።

ተጋዳላይ ዓዚዝ - ዶክቶር ኣብ ሕክምና ክፊለ-ሰራዊት 52፡ "ዓጆኺ ክትሓውዪ ኢኺ፤ ግን ካብ ጥንሲ ክትጥንቀቒ ኣለኪ። እንተ ጠኒስኪ እቲ ማህረምቲ ብርቱዕ በሰላ ገዲፉ ስለ ዘሎ ሽግር ኪጋጥመኪ ይኽእል'ዩ። ሽዱሽተ ዓመት ጸኒሕኪ ግን ምስ ሓኳይም ተረዳዲእኪ ሰገምቲ ትወስዲ፡" ኢሉኒ።

***

ኣብ መገዲ እናዕረፍኩ ስኣይ ነኺሰ ዓዲ ኣተኹ። ድሕሪ ናይ ሸሞንተ ዓመታት ምፍልላይ'ውን ምስ ወለደይ ገጽንገጽ ተራኺብና። ክልቲኦም ወለደይ ሽምገሎም እዮም ጸኒሖምኒ። እቲ ህንጻ ገዛና ንባዕሉ ምሕዳስ የድልዮ ነይሩ። እንተወሓደ ውሽጣዊ ክፍሉ ምውጋን ከምዘድልዮ ተረኣየኒ። ጉልበት ግን ካበይ ይምጻእ። ብጉልበት ናይ'ቶም ዘሽምገሉ ወለደይ ዝትግበር ኣይኮነን። ንዕኡ ክጉበሩስ ይትረፍ ቡን ሓረሮ ቀልዮም ባዕላቶም ክሰትዩ ይሸገሩ ነበሩ። ኣብታ ገዛ ሰንከል ንሰንከል ይተሃራረሙ ብድንኮል ከም ዝተሃለ ሓደ ካብቲ ካልእ ዘይሓይሽ ኩንና።

ኣብቲ ቅነ'ቲ ብዘተኻእለኒ ንወለደይ ክሐገዞ ኣብ ውሽጢ ገዛና ንጽው ነጀው እናበልኩ ከለኹ፡ ብጣዓም ዝፈልጦ ዝጠዓመኒ ድምጺ ሰማዕኩ። ካብ ውሽጢ

ንደገ ቅልቅል እንተበልኩሉ ተጋዳሊት ኤልሳ ኪዳን - ዓሊካላ። እቲ ናይ ብሉቒ ሓጎስ ማለት፣ ንሱ እቲ ንገጽ ዓሊካላ ምስ ረአኹ ዘሰራስረኒ ስምዒት ክኸውን ኣለዎ። ኣብ'ቲ መጀመርታ ምስ ወለድይ ዝተራኸብናሉ መዓልታት'ኳ ብዘመጽኡን ዝኸዱን በጸሒቲ ጽምዋ እንተዘይ ተሰምዓኒ፡ ጸኒሑ ግን ጉዳና ኣሕለምሊማ እያ ጸኒሓ። ዓሊካላ ምስ መጽኣት ግን ንበምልእታ ጋንታና ዝረኸብኩ ኮይኑ ተሰምዓኒ።

መሓዛይን ብጸይተይን ምዃና ንወለደይ ምስ ኣላለኹዎም፡ ወሰና ሒዛ ከም ጋሻ ኮፍ ክትብል ተጸብዮማ ነይሮም። ዓሊካላ ግን ክሳብ'ታ ናውቲ ቡን ዝቐራርበላ ሓጻር ግዜ ጥራይ እያ ብዓቕሊ ኮፍ ዝበለት። ብድሕሪኡ ግን ኣብ ማእከል ምድሪቤትና ኰይና ባዕላ ኾቲ ቡን ክተንክሸክሾ ጀመረት። ወለደይ፡ "ኣይፋልኪ ባርህት ጓለይ፡ ጋሻ እንድያ ንሳ፡ ተዕርፍ ባዕልኺ ሓዝዮ፡" ክብሉኒ'ኳ እንተፈተኑ፡ ንሳ ግን ኣይተጋየሸትን። እኳ ድኣ ንጽባሒቱ ተፋንያትና ክትከይድ እናተጸበዩ ከለዉ፡ ኣብቲ ገዛ ካልእ ዓቢ ስራሕ ክትዓምም ተንቀሳቐሰት።

"ሕጂ ጓል ኑር፡ ብምሉኡ ኣብዚ ገዛ ዘሎ ዝረስሐ ክዳውንትን ጨርቀመርቕን ኣኽብልዩ፡" በለትኒ'ሞ፡

"እንታይ ደሊኺ?" እንተበልኩዋ፡

"ሎሚ ኣብ ሕጸቦ እዩ መዓለይ፤ ሩባ ወሪደ ክሓጽቦ እየ፡" ትብለኒ። ሓቂ ትሓይሽ ኣነ'ውን ንቐልዓለም ዝኣክል ጥራይ እየ ኣይፋልክን ዝበልኩዋ። ንኽልተ ነገር ዓሊካላ ቀልጢፋ ካብይ ክትፍለ ይደሊ ኣይነበርኩን። ሓደ ምሳና ክትጻወት ክትውዕል፤ ካልኣይ ምኽንያት ከኣ ጉዳይ ጽሬት ክዳውንቲ ንዓይ ኩነ ንጉዛና ከቢድ እዩ ዝነበረ ሽዑ። ብኸምኡ ምኽንያት፡ ከምቲ ዝበለትኒ ኣሎ ዝበሃል ረሳሕ ጨርቀመርቒ ናይ ጉዛናን ናተይን ኣኩበኩላ። ኣብ ኣንሶላ ጠሚራ ኣብ ዝባና ምስ ተሓንገጠቶ ኩምራ ጥማር ሓሰር ዝተሰከመት መሰለት።

እቲ ክዳውንቲ ምስተኣከበ ተሰፋ እዩ ዘቑርጸካ። ንዓሊካላ ግን ቀሊል ስራሕ እዩ። ንሳ ንናይ ፈረስ ዝዓረግ ጉልበት እዩ ነይሩዋ። ኣምላኽ ቅንዕና ልባ ርእዩ እዩ ጉልበት ዓዲሉዋ። ንኣሕዋት፡ ንብጾታ ንዝተጸገመ ማንም ሰብ ክሕግዝ እየ በሃሊት ዕውትቲ ብጸይቲ እያ ዓሊካላ።

ክትሓጽብ ከላ ኣደይ ኣይሓወስኩን።

እንተደለኹ'ውን ዓቕሚ ኣይነበረንን። ወሰነይ ሒዘ ጥራይ ከዕልላ ወዓልኩ። ኾቲ ክዳውንቲ ሓጺባ ድሕሪ ምጽጣሕ፡ "ያላ ክዳውንትኺ ኣውጽኢ ጓልኑር፡" ኢላ ኑብሰይ ክትሓጽበኒ እጅገአ ሰብሰበት። ቀላጽማ ናይ ድልዱል ሰብኣይ እዩ ዝመስል። ሽዑ ኣኑ እዛ ኑብሰይ ኾቲ ንክሕጸብ ናብ ጥሰቲ ትዕድሞ ህጻን ቁልዓ ኮይና ተራእያትኒ።

እዛ ሰብ፡ ካብዘን ምስ ወሉዳ ከተሕልፎ ዝተዋህባኣ ሒደት ናይ ዕረፍቲ መዓልታት ኣዋሊዳ እያ ብመደብ ክትሕግዘኒ መጺኣ። ሓልዮታ ከኣ ካብ ዝኾነ ግዜ ንላዕሊ እንደገና ሓደሰኒ። ኣብ'ቲ ዘሕለፍናዮ መሪር ናይ ውግእ ግዜ ተወፋይነታ ይፈልጦ'ኳ እንተነበርኩ ግን መለሰ ተገሪምኩ።

ዓሊካላ ኣብ ጋንታና ምናልባት ካብ'ቶም ንምኩሓሎም ጉልበቶም ዘይብቑ፡ ደፋራት ኣብ ውግእ፡ ውፉያትን ቅኑዓትን ብጾት ቀንዲ ነይራ ክብላ ይደፍር። ናብ ገድሊ ኣሰላልፋኣ መሰታ ዳሕረዎት ክንሳ ብቕዓታ ግን መዘና ቀዳሞት እያ። ኤልሳ - ዓሊካላ ወይ ታንኪ - ኣብ ድርኮ ንኣስ ዞባ እምኒ ሓይሊ እያ ተወሊዳ ዓቢያ። ኣብ መበል 15 ዓመት ዕድመኣ ግን ትምህርቲ ኣቋሪጻ ንስደት ሃገር ሱዳን ኣምረሐ። ዋላ'ኳ ንወጻኢ ክትቕጽል መደብ ገይራ ካብ ሃገራ እንተኾቐለት፡ ኣብ ካርቱም ምስ በጽሐት ግን ተጣዕሰት። "ኣነ ካብ ኣሕዋተይ ኣይብልጽን እየ" ኢላ ኑቶም ሰለስተ ጉዳይም ተጋደልቲ ኣሕዋታ ብምዝኻር፡ ናብ ህዝባዊ ግንባር ክትጽንበር ወሰነት። ቅድሚ ናብ ሜዳ ምእታዋ ግን፡ ከም ስርዕቲ ናይ'ቲ ውድብ ኮይና ኣብ ሱዳን ክትንቀሳቐስ ጸንሐት። ምስ ምሕራር ከተማ ባጽዕ - ማለት 1990 - ድማ ናብ ሜዳ ብምእታው ኣብ ጐድኒ ኣሕዋታ ብዕጥቂ ብረት ክትቃለስ ጀመረት።

ንሳ፡ ብሓቂ ብጠባያ ተፈታዊት ተጋዳሊት እያ። ኣባል መስርዐይ ጥራይ ዘይኮነት መሓዛይ'ውን እያ። ኣነ ከም ጉዳምን ከም መራሒት መስርዕን ተመኩሮይ ከካፍላ ይፍትን ነይረ። ግን ኣብ ኩሉ ሓሊፉ እያ ትጸንሓኒ።

እዝከረኒ ሓደ ግዜ ሰንቂ ስለ ዘይነበረና ክንቁርስ ትጽቢት ኣይነበረናን። ኩሉ ኣባል ጋንታ ዝበላዕ ነገር ከምዝጸለ ስለዝፈልጥ ተተዓኺሉ ደቀሰ። ንሳ ግን ካብይ

ከምዝምጽኣቶ ኣይፈልጥን፡ ሰይቲ ንግሆ ተንሲኣ ኮረንሾ ኣዋጺኣ መግቢ ኣዳልያ፡ “ያላ ጋንታና፡ ቍረሱ-ቍረሱ!” ኢላ ኣበራብራትና። ንዓና ከኣ ጉዳይ መግቢ ብርቂ ነገር ስለዝኾነ ገሪሙና።

ዓሊካላ ኣብ ጉዞና ክልተ መዓልቲ ውዒላ ተፋንያትና ከደት። ብድሕሪኡ ኣይተራኸብናን። ቡቲ ናብ ጉዞና ዝመጽኣትሉ ግዜ ዝሃበትኒ ኣድራሻ ድሃያ ክገብር ይግበኣኒ’ኳ እንተነበረ፡ ግን ኣይጠዓመን። ክፍለ ሰራዊትና ኣብ ኣስመራ ነዊሕ ኮፍ ከይበለ ናብ ዓሰብ ተበገሰ። ምጥያስ ናይ 1990 ዓመተ-ምህረት ተጋደልቲ ምስ ተሰምዐ ንዓሊካላ ከምዝጸልዋ ተገንዚበ። ግን ኣበይ ደርኽቦ።

ብወከይ፡ ስንኩላን ኩናት ተጋደልቲ ናይ ክፍለ-ሰራዊትና ኣብ ባረንቱ ክንእከብ መምርሒ ስለዝመጽኣ ምስኣቶም ተጸንበርኩ። ድሕሪ ናብ ማሕበር ስንኩላን ምጽንባረይ’ውን ምስ ብጻይ ወዲታልከ ዝምድና መስሪተ። ከምታ ዶክቶር ዝመኸረኒ ንሸዱሸተ ዓመት ድሕሪ ብምጽባይ ድማ ውላድ ክወልድ በቃዕኩ። ምስ ዓሊካላ ዳግም ክንራኸብ ስለዘይከኣልና፡ እዚ ኩሉ ድሒሩ ዝመጽአ ምዕባለ ኣይፈለጠቶን። ኣጸቢቓ ክትሕጎስ ስለዝተመኻኸላ፡ ኩሉ ግዜ ኣብ ሓገሰይን ጸገመይን ረሲዐያ ኣይፈልጥን። ነዛ ብጻይቲ እዚኣ በዚን ክንዲ’ዝን ኣብ ልበይ ኣሰፊረ እናሃለኹ ሓደ መዓልቲ ኣብ ተለቪዥን ርኣኹዋ። ኣጸቢቓ ንኽኣምን ድማ ካብ ምቕማጠይ ሓፍ ኢለ ቀሪበ።

እቲ ትርኢት ኣጸቢቑ ዝፈልጦ ፍጻመታት ነበረ። ካብ ማእከል’ቲ ርሱን ውግእ ሕረት ሓዚላትኒ ክትወጽእ ተዓዚበኩዋ። ሽዑ ዝተሰምዓኒ ስምዒት ሕውስዋስ እዩ። ንገለ ኣብ ጥቓይ ዝነበሩ ብጾተይ እቲ ስእሊ ኣነን ብጻይተይን ምዃንና ገለጽኩ። ግን ኣይዓገቡን። ክዓግብ እንተኾይኑ ንዓሊካላ ክረኽብ ኣለኒ። እቲ ኣብ’ቲ ውግእ ዘሕለፍናዮን ኣብኡ ዝቐበርናዮም ስውኣት ብጾትን እናዘከርኩ ተሳኢይ ዘውጽእ ዕላል ምእንቲ ምስኣ ከዕልል። ግን ዓሊካላ (ታንኪ) ኣበይ ትረኽቦ።

ካብ’ታ ግዜ’ቲኣ ንደሓር፡ እታ ንእሽቶ ነጸብራቕ ጅግንነትን ጽንዓትን ደቀንስትዮ ተጋደልቲ ኣብ ብረታዊ ቃልስና ዝኾነት ስእሊ ኣብ ስክሪን እናኾነትመጽእ ንበዙሕ ናይ ዝኾነ ፋይላተይ ክግንጸል ትቕስቅሰኒ። ማዕረማዕረኡ ከኣ “ዓሊካላ’ዶ ትርኢያ ትህሉ!?” እናበልኩ ንብጻይቲ ኤልሳ ኪዳን የልዕላ። እታ ተንቀሳቓሲት ስእሊ፡ ንዓሊካላ ጥራይ ዘይኮነት ኣብታ ውዕሎ ንዝነበሩ ብጾተይን ስቓይ መውጋእተይን ተዘኻኽረኒ። ክንጸው ንሓሰ 1990 ኣብ ሕረት ዝወዓለ ውግእ ሓሊፉ፡ ክፋል ሰራዊትና፡ ቅድሚኡ ናብ ዘካየዶ ውዕሎታት ውግእ፡ ማለት ኣብ ሓለቦ፡ ጉደይቲ፡ ማይዕዳጋ፡ ብሓፈሻ ኣብ ግንባር ደቀምሓረ ዝሕለፎ ምርብራብ ተዘኻኽረኒ።

ኣብ ውግእ ሕረት ክንሳተፍ ከለና፡ ክልተና ምስ ዓሊካላ ኣብ ቦጦሎኒ ክልተ ብርጌድ 24 ናይ ክፍለ ሰራዊት 52 ኢና ዝነበርና። ኣብቲ ግዜ’ቲ ዓሊካላ ከም ካልኣይቲ መድፍዓጂ ኣርፒጂ ናይ ሳልሕ ማንጁስ፡ ኣነ ድማ ከም መራሒት መስርዕ ኮይንና ኢና ኣብ’ቲ ውግእ ዝተሳተፍና። ነታ ኣብ’ቲ ውግእ’ቲ ዝተሳዕለት ስእሊ ዘዘረኣየ ወዲ ኣሃዱና፡ “ኣብ ተለቪዥን ተራኢኽን፤ ኣሃዱና ርኢናያ፤ …” ይብለና። ናይ ዓሊካላ ኩነ ናተይ ቤተ-ሰብ ክርእየና ከሎ’ውን ብተመሳሳሊ። ስለዝኾነ፡ ምስ ዓሊካላ ቡብዘበርናዮ ከም መዘከር ክንጥቀመላ ጸኒሕና።

ድሓር ግን ንእሽቶ ጌጋ ኣጋጠመ። ብሚኒስትሪ ዜና ኣብ ዝተወደበ ብዙሓት ተጋደልቲ ደቀንስትዮ ተኣኪበን ዝተርኻሉ ኣብ ዝነበራ ብኣጋጣሚ፡ ኣህጉራዊ መዓልቲ ደቀንስትዮ እዩ ዝነበረ ይመስለኒ፡ እታ ስእሊ ከም ሞዴል ጽንዓት ኣብ’ቲ ዋዕላ ተራእያ። ብሓፈሻ ንኹላትና ደቀ’ንስትዮ ኤርትራ ዘሕበን ታሪኽ እዩ ዝነገር ነይሩ። ኣወሃሃዲት ናይ’ቲ መደብ፡ ንተጋዳሊት መዲና ሰዒድ - ሓንቲ ካብ ተረኽቲ ጀጋኑ ሰብ ተመኩሮ ብጾት - ረቑሒ፡ ናብ’ቲ ዝተዳለወ ስእሊ ፕሮጀክተር ክትዕዘብ ኣመልከተትላ። እታ ኣነን ዓሊካላን ኣብ ሕረት ዝተለዓልናያ ስእሊ ድማ ኩልዕ ኢላ ኣብ ስክሪን ተራእየት’ሞ፡ ጋዜጠኛ ገጻ ናብ መዲና ጠውያ፡ “እዚኣ መን’ያ?” ሓተተታ።

ኣነ ሽዑ፡ “እዛ ብጻይትስ ንዓይን ንዓሊካላን’ዶ ትፈልጠና ኰይና፡” ኢለ እናሓሰብኩ ብልዑል ኣቓልቦ ተመልከትኩ። ሓቂ ትሓይሽ፡ ብጻይቲ መዲና፡ “ኣነ እየ” ክትብል ኣይሰማዕክዋን። ብወገን ጋዜጠኛ ግን ስእሊ ብጻይቲ መዲና ሰዒድ ተባሂሉ ደሚቑ ተነግረ። ይኹን’ምበር፡ ብጻይቲ መዲና ነታ ጋዜጠኛ ክትነጽጋ ስለ ዘይሰማዕኩን ነቲ ስዒቡ ዝቐረበላ ሕቶ ኸኣ ብእወታ ክትምልስ ስለዝጀመረትን ነታ ስእሊ ከምዝረዓመታ ኣረጋገጸ። ኣነ ኸኣ ኣብ ውሽጠይ ዘይንብር ስምዒት ክስመዓኒ ጀመረ። ስምዒተይ ስለዝተሰብረ ከኣ ነቲ ቡተን ጀጋኑ ተጋደልቲ ብጾት ዝተረኽ ዝነበረ ዘሕበን ዛንታ ክከታተሎ ሓይሊ ጎደለኒ።

እቲ ናይ ስእሊ ምድንጋር ኣብ መጺሔት’ውን ቀጸለ። ምስሊ ሓዛሊት - ኤልሳ ኪዳን (ዓሊካላ) - ምስሊ ስውእቲ ብጻይቲ ሃይማኖት ገላድም ከምዝኾነ ኣብ መጽሔት ኣግእዞ 2012 ቊ/13 ተገልጸ። ብኡ ኣቢሉ ኸኣ እቲ ምስሊ ብዘይ ልክዑ ተራዕመ።

ነቲ ፈነወ ቴለቪዥንን ዝርግሐ ጋዜጣን ዝተዓዘቡ ሰባት፡ ክድውሉለይን ብኣካል ክመጽኡንን ጀመሩ። ኣነ’ውን ቡቶም ነቲ ሓቂ ካብ ዕላለይ ጥራይ ዝፈልጡ ሰባት ሓፈርኩ። “ናይ ስእሊ ምድንጋር እዩ ኣጋጢሙ ዘሎ” ካብ ምባል ሓሊፈ ግን ዝበሎ ኣይነበረንን። “ኣርምዎ፡” ኢልካ ናይ ምዝራብ መሰል እንተነይሩኒ’ውን ርግጸኛ ኣይነበርኩን። ምኽንያቱ፡ እቲ ኣብ ገድሊ ናብ ኣተሓሳስባና ዝሰረጸ ኣሰራርሓን ልምዲን ነቲ ኣብዚ ሕጂ ሰዓት ክንወስዶ ዝግበኣና ስጉምቲ ቀልጢፍና ከይነለሊ ዓፊኑና ዘሎ እመስለኒ። ብመሰረት ኣብ ግዜ ብረታዊ ቃልሲ ዝነበረ እምነትና፡ ብውልቅን ብሓባርን ዝፈረየ ምህርቲ፡ ምህርቲ ኣበርክቶ ሓፋሽ፤ እቲ ዝተሓፍሰ ዓወት ድማ ውጽኢት ድምር ጽንዓት ህዝቢ እዩ።

ንዓሊካላ ካብ ዝሓለፈ እዋን ንላዕሊ ሕጂ ደለኹዋ። ንሳ’ውን ኣብ ልዕሊ ምድሪ ብህይወታ እንተላ’ሞ ነዚ ፈነወ ተዓዚባቶ እንተኾይናስ ብተመሳሳሊ ክትረኽበኒ ትፍትን ትኸውን ዝብል ትጽቢት ገበርኩ። እንታይ ክንብልን ክንገብርን ከምዝለንና ክንመኻኸር ደለኹ። ምስ ዓሊካላ ግን ኣብ ዝሓጸረ ግዜ ኣይተራኸብናን። ስለዝኾነ በይነይ ስጉምቲ ወሰድኩ።

ንወከል ዜና ጋሸባርካ ዑበደልኣወል ረኺበ ኣብ ስእሊ ጌጋ ተፈጢሩ ከምዘሎ ሓበርኩዎ። ብድሕሪኡ’ውን ቴለፎን ደዊለ፡ “እቲ ጉዳይ ኣብ ምንታይ በጺሑ፧” በልኩዎ።

“ንዝምልከቶም ሓቢረ እየ፤ ናይ ምእራሙ ጉዳይ ከኣ ንዕኣቶም ይምልከት፡” ኢሉ መለሰለይ። ሓቁ እዩ ዑበደልኣወል። እቲ መልእኽቲ ክሳብ ናብ’ቶም ነቲ መደብ ዘወሃሃዱ ጋዜጠኛታት ኣባላት ዜና ከምዝበጽሐ ኣነ’ውን ሰሚዐ። ግን፡ “መለሳ የብሉን፤ እቲ ታሪኽ ናይ ደቀንስትዮ ተጋደልቲ ክሳብ

ዝኾኑ ...” ኢሎም ከምዝመለሱ ሓብሬታ በጽሓኒ፡፡ ኣነ ይጋገ ከይኑበር’ውን ንኑበሰይ ዳግም ሓተትክዎ፡፡ ንኑበሰይ ሓቲተያ ግን ሽለል ንኽኑበላ ዝድርኽ ገጽ ኣይረኸኩበኩላን፡፡

ሓቂ እዩ፡ እታ ስእሊ ንሓፈሻዊ ተቓለስቲ ኤርትራውያን ተጋደልቲ ወኪላ ትለዓል እንተትኑበር ኣይምተሰምዓንን፡፡ ኣብ ስም ውልቀ ተጋደልቲ ወሪዳ ክትትረኽ ስለዝጀመረት ግን “ዝግባእ ቦታኣ ክትሕዝ ኣለዋ” ኢለ ኣብ ጭብጢ እንተ መጐትኩ ዘኽፍእ ከይነ ኣይተረኣየንን፡፡

ክእረም ዝደለኹዎ ጉዳይ ብዛዕባ’ቲ ብጾይቲ መዲና ዝገለጾቶ ናይ ውግእ ውዕሎኣ ዘይኮነስ ብዛዕባ’ታ ስእሊ ምኽንያ ከዝጽር እፈቲ፡፡ ሓቂ እዩ፡ እታ ምስሊ እቲኣ ነጸብራቕ ጽንዓት ብጾይቲ መዲና፡ ብጾይቲ ሃይማኖት ገላድም ኮነ ካልኣት ኣብ ብረታዊ ቃልሲ ኤርትራ ግቡኣን ዝፈጸማ ሓርበኛታት ትውክል ምስሊ ኮይናትና ኢያ፡፡ እቲ ዘሎ ጸገም ግን ሓቀኛ መንነት ስእሊ ከየለለኻ ኣብ ሚድያ ምቅላዕ እዩ፡፡ ኣብ ዝተፈላለየ ዓውደ’ውግእ ዝመሳሰሉ ፍጻሜታት ብዙሓት ስለዝረኣና፡ ክስተት ምምስሳል ፍጻመ መዲናን ሃይማኖትን ምስ ናተይን ዓሊካላን ዘገርም ኣይኮነን፡፡ ተጋዳላይ ንውጉእ ብጻዩ ከውጽእ ከሎ ከም ኩነታቱ ገለ ሓዚሉ፡ ገለ ሓንጊሩ፡ ገለ ጐቲቱ እዩ ዘውጽኦ፡፡ ኣሳእል ኣሰማት ክንዝረሎም ከሎ ግን ኣኣብ ዝግባኦም ክቕመጥ ግድን እዩ፡፡

ኩላትና ደቀ’ንስትዮ፡ ኩላትና ከኣ ተጋደልቲ ኤርትራውያን ስለዝኾኑና ኑቲ ስእሊ ኣብ ዝወሃብ ስም ንተራ ኣንባቢይ መለሳ ዘይብሉ ክኾውን ይኽእል፡፡ ኑዩም ከዩዳቐቑ ብማዕዶ ዝከታተሉና ካልኦት ኣህዛብ ብፍላይ ከሉ ሓደ ክኾውን ይኽእል እዩ፡፡ ንዓና ኑዩም ተዋሳእቲ ግን ዓቢ ፍልልይ እዩ ዘለዎ፡፡ ብዓይኒ ምህራት ሕጊ ጽሑፍ’ውን ብዙሕ ሃንፋት ከለልዩ ከምዝኽእሉ ኣይጠራጠርን፡፡ ልክዕ ከምቲ ኣብ ምስሊ ሓደ ወሩይን ጨሓምን ሱብኣይ “ስእሊ ለተኺዳን” ኢልካ ምምልካት እዩ ክኸውን፡፡

እታ ስእሊ እቲኣ፡ ብዘይካ’ቲ ንደቀንስትዮ ሃገርና እትህቦ ጅግንነታዊ ክብሪ፡ እንተላይ ሰነድ ናይ’ታ ኣብ’ታ ውግእ ዝተሳተፈት ኣሃዱ ኢያ፡፡ ኣብ’ታ ስእሊ ዝተላዕለትላ ቦታ ንናይ ዝወደቑ፡ ዝተሰውኡ፡ ብሓፈሻ ቦታ ዕለት እቲኣ ኣብ ታባ ሕረት ንዝተፈጸመ ጅግንነት ናይ ሓንቲ ኣሃዱ ንጸሓፍትን ተመራመርትን ታሪኽ፡ ከም ሓብሬትን

መወከሲትን ኮይና እተገልግል ድርብ ሰነድ፡፡ ኣብ ልክዕ ቦታኣ ምስ እትኣቱ ጥራይ ድማ ኢያ ዝግባእ መልእኽታ ከተመሓላልፍ ትኽእል፡፡

በዚ ጉዳይ’ዚ ዘይምቹእነት እስምዓኒ ነበረ፡፡ ኣብቲ ህሞት’ቲ ኣቦይ ጆን ካብ መገሻ ካብ ዓዲኺኣ ይመጽእ’ሞ፡

“ኣቦይ ጆን ንዓ ምሳይ ቡን ስተ፡” በልኩዎ፡፡

“ኣነ’ኳ እዛ ብጅንጅብል ትሰርሕያ ቡንኪ ክፈትዋ ጉድ እየ!” ይብለኒ፡፡

“ኣበይ ዲኻ ጸኒሕካ?”

“ካብ ዓዲኺኣ እንድየ ዝመጽእ ዘለኹ፡፡”

“እውይ! ዓዲኺኣ ድዩ ዓድኻ?”

“እወ፡፡”

“እሞ ክሓተካ፡፡”

“ሕተትኒ፡”

“ኤልሳ ኪዳን ትብሃል፡ ሳጓኣ ዓሊካላ ወይ ታንኪ፡፡”

“በሊ ኣነ ዓቢ ሱብኣይ እንድየ፡ ናይ ጅብሃ

ኤልሳ ኪዳን (ዓሊካላ)

ተጋዳላይ እየ ነይረ። 75 ዓ.ም እየ ንገድሊ. ወጺአ። ብዙሕ ኣብቲ ዓዲ ስለዘይተቐመጥኩ ኣዳቒቐ ኑቲ ዓዲ ኣይፈልጦን እየ። ግን ሓቲተ ግድን ክረኽበልኪ. እየ፡" እብለኒ።

ኣጋጣሚ ግን ካልኦት ኣጋይሽ ይመጽኡ። ደቂ ዓዱ ንዕኡ ማለት እዩ። ስምዑ'ስከ ከምዚ. ዝበለት ጥያስቲ ተጋዳሊት'ዶ ትፈልጡ?" ኢሉ ይሓቶም።

"እዛ ዓደርብዓ?"

"ትኸውን።"

እታ ሰበይቲ፡ "እሞ ኤልሳ ድኣ ሰይቲ ወደይ እንድያ፡" ትብሎ።

"ሰይቲ ወድኺ. መዓርኺ.!?"

"ሰይቲ ወዲሓሙተይ።"

ኑቶም ኣጋይሽ ኲሉ እቲ ጉዳይ ምስ ኣዕለልኩዎም ከኣ እታ ሰበይቲ ናይ ዓሊካላ ቴለፎን ረኺባ ሃበትኒ። ምስ ዓሊካላ ከኣ ድሕሪ ነዊሕ ምፍልላይ ብተሌፎን ተራኺብና። ብዙሕ ከኣ ኣዕለልና።

ዓሊካላ ድሕሪ ካብ ሰራዊት ምፍናዋ ዳርጋ ሓዳር ገፊሑዋ ክትዛወር ኣይከኣለትን። ብፍላይ ኣብ'ቲ ንክንራኸብ ዝድለየሉ ዝነበረ ግዜ ሓራስ ስለዝነበረት ክትንቀሳቐስ ኣይትኽእልን እያ ነይራ። ሰቡት ናብ ገዛአ መመጺኦም ብዘዕባ'ታ ዝትረኽላ ዝነበረ ስእሊ. ኣልዒሎም ብተደጋጋሚ ተዛሪቡዋ'ሞ፡ ንመምህር ጉዕሽ ጸዊዓ ኩተካፍሎ ወሰኑት።

"ኣነ ከምዛ ትርእየኒ ሓራስ ማርያም ክገይሽ ኣይክእልን እየ። ነዚ. ኣጋጢ.ሙዎም ዘሎ ናይ ስእሊ. ጌጋ መኣረምታ ክግበረሉ ምእንቲ ጸቡቕ ገይርካ ንእንዳ ዜና ደብዳበ ጽሓፈለይ፡" ትብሎ።

መምህር ጉዕሽ ድማ፡ ኑቲ ዛዕባ ጠቒሱ፡ "ተሓዛሊት ባርሀት ኑር ትብሃል ኩይና ዋራ ዝዓዳ ብጺይቲ ስለዝኾኑት ኣርሙዋ። ስእሊ. ሓዛሊት'ውን ናተይ ኣብ ልዕሊ. መሬት ብህይወተይ ናይ ዘለኹ ኤልሳ ኪዳን እዩ። ምሳና ዝወዓሉ መራሕቲ ሓይሊ፡ ጋንታ፡ ኣጋር ሓካይም ብህይውቶም ስለ ዘለዉ. ኩተመስክሩዎ ትኽእሉ ኢኹም። ብጺይቲ ገላድም ሰውእቲ ክትከውን ትኽእል'ያ። እቲ ስእሊ. ግን ናይ ገላድምን መዲናን ኣይኩነን" ዝትሕዝዩኡ ሓበሬታ ጽሒፉ ብምድላው ንኤልሳ ኪዳን ዓሊካላ ሃባ'ሞ ዓሊካላ ከኣ ባዕላ ኣብ እንዳ ፖስታ ኣብጽሓታ። እንተኾነ ኣይተኣረመን። በዓል መጸ ዓመት-ዓመት እዛ ስእሊ.'ዚኣ እና ክትርአ ንኤልሳ'ውን ከም ንዓይ ዘጋጥመኒ ወቓሳ በዚሓ።

ምስ ዓሊካላ ብቴሌፎን ምስ ተራኸብና ግን ክልተና ብዘይመጠን ተሓጒስና። ብቐንዱ ነዊሕ ድሕሪ ምፍልላይና ስለዝተራኸብና። ካልኣይ ድማ ኑቲ ጉዳይ ክልተና ቀሪብና ክዕርዮ ምስ እንፍትን ዚያዳ ውጽኢት ክርከቦ ከምዝኽእል ስለዝኣመንና። ምሳይ ዝወዓሉ ብጾት ዝምስክሩዎ ሓቂ'ኳ እንተነበረ ግን ዚያዳ ዓሊካላ ኣብ ልዕሊ. ምድሪ ምህላዋ ስለዘረጋገጸኩ ተኣማመንኩ። ኣብ ኣስመራ ንራኽበሉን ንመን ክንረክብ ከምዝለናን ኣብ ምውሳን ከለና ከኣ እቲ ጌጋ ጫሌዳ ክውሰኽ ተዓዚብና። እቲ ተወሳኺ. ጌጋ ኣብ ዓምዲ ገጽት ህይወት ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ ሰፊሩ ረኣናዮ።

እቲ ኣብ ናይ 23ን 30ን ነሓሰ 2014 ኣከታቲሉ ክልተ ቑዳም ዝተዘርግሐ ጋዜጣ፡ ቅድሚ ባዕለይ ከንብቦ ምጅማረይ፡ ግዱሳት ሰቡት እዮም ሓቢሮምኒ። ሽዑ ምስ ዓሊካላ ተደዋዊልና ኣነ ካብ ባረንቱ ንሳ ካብ ዓዲኳላ ብህጹጽ ኣብ ኣስመራ ተራኺብና። ምስ ዓሊካላ ድሕሪ 23 ዓመት ንመጀመርታ ግዜ ኢና ንራኹብ ዘለና።

ዓሊካላ ዘይንሳ ምስሊ. ሒዛ ረኹብኩዋ። እቲ ኣብ 1991 ዝነበረ ጉብዝናኣ ክዝክር ስለዝጸናሕኩ፡ ንሳ ብፍሽኽታ ክትቀርበኒ ከላ ኣነ ግን ብኽያት ክስንጥቐኒ ደልዩ። እቲ ሃይ! ዘይብል ዝነበረ ጭዋዳታት ኣካላታ ሕጂ ኣዝዩ ርሒቑ እዩ። ናይ ገድሊ. ጉብዝና ዓሊካላ ካብይ መግለጺ. ዘድልዮ ኣይኮነን። ምኽንያቱ እቲ ኣብ መጺሔት ኣግእዞን ጋዜጣን ተዘርጊሑ ንረኽቦ፡ ሓዚላትኒ ካብ ነበልባል ኲናት ክትወጽእ ዘርኢ. ዝተሰኣልናዮ ምስሊ. ባዕሉ ህያው ምስክር እዩ።

እንዳ ዜና ብዝተገዳስነት እዮም ተቐቢሎምና። ሌ/ኮሎኔል ነጥሪ ምስ ኢሳቕ መሓሪ (ወዲቐሺ.) እንዳ ዜና ኣራኺቡና። ሰለሙን በርሀ'ውን ኣብቲ ናይ ምጽራይ ስርዓት ተረኺቡ ነይሩ። ኣዳላዊ ገጽት ህይወት ኣቶ ዓብደልቃድርን ብጺይቲ መዲና ብቐንዳን እውን ነይሮም። ብተወሳኺ፡ ኣብ'ቲ ኩናት ምሳና ዝወዓሉ ኣባላት ክፍለ-ሰራዊት 52 ነበር ከም ዳዕሮ ኣብ'ቲ ምጽራይ ተረኺቦ። ድሕሪኡ ኑቲ ስእሊ. ኣብ ቅድሚ ኩላትና ተደጊሙ ብቪ.ደዮ ከምዝርአ ተገይሩ። ብመሰረት ኣብ ኣካላትና ዘለዉ. ምልክታትን ዘቐረብናዮ ጭብጢታትን ከምኡ'ውን ኣብቲ ቪ.ደዮ ዝረኣዩ ኣባላት ክፍለሰራዊት 52 ከኣ እቲ ስእሊ. ስእሊ. ክልተና - ማለት ናተይን ናይ ኤልሳ ኪዳንን ምዃኑ ተረጋገጸ።

ካብ ቀጽሪ እንዳ ዜና ሓቢርና ንግዳም ክንወጽእ ከለና፡ ብጺይቲ መዲና ኣብ መንገና ነበረት። ኣብ መንገ ምስሊ. ክልተናን ዘጋጠመና ታሪኻዊ ተምሳልን ኣልዒልና ከኣ ኣዕለልና። ብግሉጽን ንጹሕ መንፈስን ኢና ንዘራረብ ዝነበርና። ምሳና ዝነበሩ ብጾት'ውን ኣነን መዲናን ቀረባ ምምስሳል ከምዝለና ገለጹልና። ብተወሳኺ፡ ምስ መዲና ቤተሰብ ከይንኸውን ክንተሓታተት እናተዋዘዩ ገለጹልና። ኣብ መውዳእታ ክንፈላለ ከለና ብጺይቲ መዲና ንዓይን ንኤልሳን ኣብ ገዛኣ ከክዕርፍ ኣጥቢቓ ለመነትና። ስለ'ቲ ዝነበረትልና ሓልዮት ኣመስጊንና ድሓር ግዜ ክንምለሳ ምዃንና ገሊጽና ከኣ ብሓጎስ ተፈላለና።

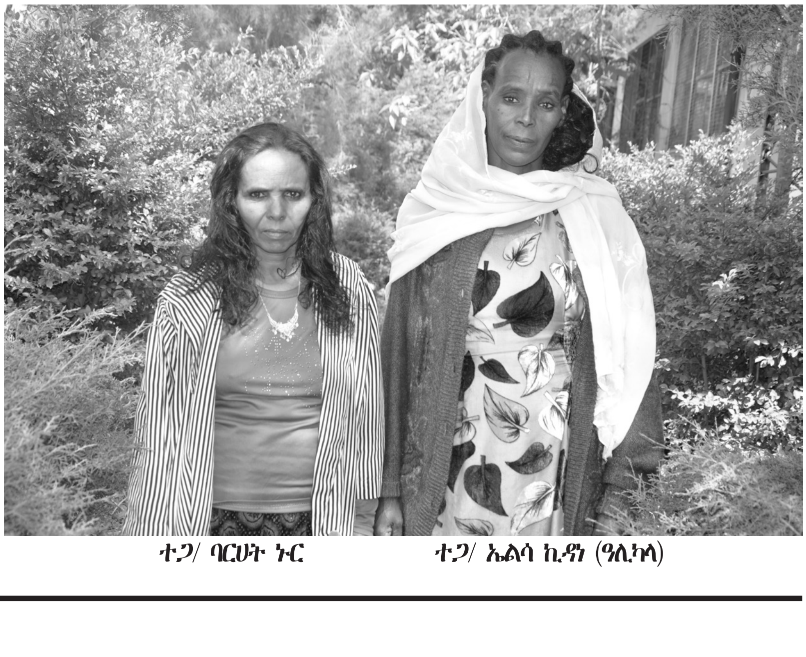

ተጋ/ ባርሀት ኑር ተጋ/ ኤልሳ ኪዳን (ዓሊካላ)

ሃብሮም

መርሃዊ ታደሰ

“ፍሉይ ርኽበት ክረክብ’ዩ ሕልመይ!!”

ኣንትሮፖሎጂስት ፈሩዝ ስዒድ

ፈሩዝ ስዒድ ትበሃል። ኣብ 1993 ኣብ ስዑዲ ዓረብ ከተማ ርያድ ተወሊዳ። ብድሕሪ’ዚ ካብ ስደት ኣብ ግዜ ህጻንነታ ምስ ስድራቤታ ናብ ሃገራ ኣትያ። ጌና ዕድሚኣ ንትምህርቲ ከይኣኸለ ድማ ኣብ መዋእለ ህጻናት ብምእታው ንትምህርቲ ዓለም ፈሊማቶ። ብድሕሪ’ዚ ናይ መባእታ ትምህርታ ኣብ ቤት ትምህርቲ ቆሓይቶ፡ ናይ ማእከላይ ደረጃ ኣብ ቤት ትምህርቲ ሓርበኛታት፡ ናይ ካልኣይ ደረጃ ትምህርታ ኸኣ ኣብ ቤት ትምህርቲ ደንደን ኣስመራ ብዝግባእ ምስ ዛዘመት፡ ናይ 12 ክፍሊ ትምህርታ ንምዝዛምን ግቡእ ሃገራዊ ኣገልግሎታ ንምፍጻምን ምስ ኣባላት 23 ዙርያ ናብ’ታ መዲና መንእሰያት ዝኾነት - ሳዋ ወሪዳ። ማትሪክ ተሳቲፋ ናይ ቀዳማይ ዲግሪ ነጥቢ ስለ ዝረኸበት ድማ ኣብ ኮለጅ ጥበባትን ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠትን ዓዲ ቐይሕ ኣብ ዓውዲ ስነ-ሰብ (Anthropology) ብልዑል ነጥቢ (great distingution) ኣብ ዝሓለ ዓመት ተመሪቓ። ምስ ኣንትሮፖሎጅስት ፈሩዝ ስዒድ ዘካየድናዮ ዕላል እምበኣር ቀጺሉ ይስዕብ፦

*** ብኹነታት ትምህርትኺ ዶ ክንፍልም?**

- ጽቡቕ፡ ናይ ነገር ኣጋጣሚ ኣብ’ቲ ዝነፍዐ ተመሃሮ ዝሓቖፈ ክፍሳት’ዩ ዝበጽሓኒ ነይሩ። ብዝኾነ ግና፡ እናሓንሳእ ብልጫ እናወሰድኩ፡ እናሓንሳእ ከኣ 4ይቲ ወይ 5ይቲ ተርታ እናወጻእኩ’የ ናይ ካልኣይ ደረጃ ትምህርተይ ዛዚመዮ።

*** ካብ ሳዋ ናብ ኮለጅ ክንደይ ነጥቢ ሒዝኪ’ኺ ኣቲኺ?**

- ሰለስተ’የ ኣምጺአ። ዛግረ’ውን ተሸሊመ።

*** ንግዜ ቁልዕነትኪ ብኸመይ ትዝክርዮ?**

- ኣብ ህይወት ናይ ደቂ ሰባት እቲ ተናፋቒ ዝኾነ ግዜ፡ ግዜ ቁልዕነት’ዩ። ኣነ ኸኣ ኣብ ገዛና ሕሳስልደ ብምዃነይ ኣብ ግዜ ቁልዕነተይ ሓንቂቐ’የ ዓብየ። ከም ቁልዓ ውዕይቲ፡ ተጻዋቲትን ሰሓቕ ዘይፍለያን ብምንባረይ ከኣ፡ ብናፍቖት እዝክሮ።

*** ካብ ስድራቤትኪ ብትምህርቲ ጽልዋ ዘሕደረልኪ ኣካል ስድራቤት’ኣሎ’ዶ?**

- ክገርመካ ኣብ ገዛና በይነይ እየ ብትምህርቲ ኣብ ምምራቕ (Graduation) ዝበጽሐ የለን። ብዝተፋላለየ ምኽንያት ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ናይ ትምህርቲ ክበጽሕ ዘይከኣለ ዓብዪ ሓወይ ግና፡ ገለ ንእሽቶ ጽልዋስ ኣሕዲሩለይ እዩ እየ ዝብል። ምኽንያቱ ብንኡሰይ እንከለኹ፡ ኣብቲ ንሱ ዝመሃረሉ ዝነበረ ቤት ትምህርቲ ክመሃር’የ ዝብህግ ነይረ። ኣብ ቤት ትምህርቲ ሓርበኛታት ክመሃር ዝመረጽክሉ ምኽንያት’ውን እንተኾነ ዓብዩ ሓወይ ዝመሃረላ ዝነበረ ቤት ትምህርቲ ብምዃና’የ መሪጸያ።

*** ብልዑል ነጥቢ (Great distingution) ክትምረቒ ዘኽኣለኪ ምኽንያት ድኣ እንታይ’ዩ?**

- ኣብ ህይወት ወዲ ሰብ ንጹር ዕላማ እንተድኣ ሃልዩ ዘይብጻሕ ሽቶ የለን። እቲ ቀንዲ ንጹር ዝኾነ ራእዩን ዕላማን ስለ ዝነበረንን ንግዜይ ብግቡእ

የመሓድር ስለ ዝነበርኩን እዩ።

* ህጻን እንከለኺ'ባ እንታይ ናይ ምኳን ባህጊ'ዩ ነይሩኪ?

- ዝበዝሐ ህጻን ኣብ ግዜ ህጻንነቱ፡ ፓይሎት ወይ ዶክተር ናይ ምኳን ባህጊ'ዩ ዘለዎ። ኣነ ድማ ኣብ ግዜ ህጻንነተይ ፓይሎት ናይ ምኳን ሕልሚ'ዩ ነይሩኒ። ድሓር ምስ ዕድመ እና ዓበኹን እናመዛዘንኩን ኣብ ዝመጻእኩሉ እዋን ግና፡ ፓይሎት ናይ ምኳን ዝነበረ ባህገይ ብኻልእ ሓድሽ ሕልሚ ተቐይሩ።

*** እንታይ ናይ ምኳን ሕልሚ?**

- ኣርኬሎጅስት ናይ ምኳን ሕልሚ።

*** ብኸመይ?**

- ኣብ ሻዱሻይ ክፍሊ እንከለኹ፡ ኣብ ሂስትርን ጅግራፍን ኣዝየ ንፍዕቲ ተመሃሪት'የ ነይረ። ኣብ ሂስትሪ ብዛዕባ ዝሓለፉ ስልጣነታት እናተማሃርና እንከለና ኸኣ፡ እቲ ብዛዕባ ስልጣነታት ኣኽሱም፡ ናይ ሞሶጶጣምያን፡ ናይ ሮማን ስልጣነታት... ወዘተ ዝምህረና ዝነበረ መምህር ይጸልወኒ ነይሩ። ኣነ ኸኣ ብዙሕ ሕቶታት ይሓቶ ነይረ።

*** ገለ ካብቶም ሕቶታት፥**

- ከመይ ጌርካ ካብ ፍርስራሰ ገዛውቲ፡ ካብ ዝሞቱ ኣካላት ሰብ ካብ ኣስከሬን ተበጊስካ እዚ ሰብ'ዚ ከምዚ ዓይነት ሰብ'ዩ ነይሩ ንብል? ብኸመይ ከምኡ ምንባሩ ንፈልጥ? ወዘተ ዝብሉ . . .

*** ቀጺሉ፥**

- ከምኡ እናበልኩ ክሓቶ እንከለኹ፡ ብሰፊሑ ክርድኣኒ ጀሚሩ። "እዚ ዓውደ ትምህርቲ'ዚ ስነ-ጥንቲ ወይ ድማ 'archaeology' እዩ ዝበሃል። ነዞም ኩሎም ስልጣነታት ዘጽንዑ ድማ 'Archaeologist' እዮም ዝበሃሉ።" ምስ በለኒ፡ 'Archaeologist' ትብል ቃል ካብ ኣእምሮይ ክትሃስስ ኣይከኣለትን። እቲ ኣብ ጋዜጣታት ዘንብቦ ዝነበርኩ ኣብ ከምዚ ቦታ ከምዚ ዓይነት ርኽበት ተረኺቡ። ክልተ ሚልዮን ሰለስተ ሚልዮን ዝገበረ ሽክና ርእሲ ተረኺቡ። ኣስከሬን ተረኺቡ። ዝብል ሓበሬታታት ከኣ Archaeologist ንናይ ምኳን ሕልመይ ኣደንፊዕዎ'ዩ።

*** ብድሕሪኡኸ?**

- ብድሕሪኡ ደኣ Anthropologyን archaeologyን ተመሳሳሊኳ እንተኾነ፡ ኣብ ኣርኪዮሎጂ ዘይነበራ ክልተ ተወሰኽቲ ዓይነታት ትምህርቲ ኣብ ኣንትሮፖሎጂ ብምንባረን ብሰሰዐ ናይ ፍልጠት'የ 'ኣንትሮፖለጂ' ክጽንዕ መሪጸ። እነሀለኹኻ ድማ ብኣንትሮፖሎጂ ክምረቕ በቒዐ።

*** ብኽንደይ ነጥቢ (G.P.A) ኢኺ ናይ ኮለጅ ትምህርትኺ ዛዚምክዮ?**

- 3.64

*** ካብ ናይ ኮሌጅ ህይወትኪ ብፍሉይ ትዝክርያ ዕለት እንተላ?**

- ሓደ ሚያዝያ 2014 (ብልሙድ መዓልቲ ሓሶት።)

*** ብኸመይ?**

- ኣብቲ እዋን'ቲ ናይ 'ሲንየር ፔፐር' ንምድላው ሃለኽለኽ ኢና ንብል ኔርና። ብዘይክኡ'ውን 'ኤግዛም' ቀሪቡና ነይሩ። ንዓይ ከኣ ቅሩብ ተጸሊኡኒ ስለ ዝነበረ ድኻም ይስመዓኒ ነይሩ'ዩ። ኣብ ከምዚ ኵነታት እንከለኹ፡ ምምሕዳር ናይ'ቲ ኮለጅ ይጽውዓኒ፡ መጸውዒኡ ምኽንያት ሓንቲ 'ኦ ነጋቲቭ' (0-) ዓይነት ደም ዝነበራ ኣደ ኣብ ሆስፒታል ምስ ሓረሰት፡ ናይ ሸዱሽተ ሰባት ደም ኣድልይዋ ስለ ዝነበረ'ዩ። እታ ሰብ ኣብ ሓደጋ ከም ዘላ ምስ ተነግረና፡ እቶም ኣብ'ቲ ኮለጅ 0- ዓይነት ደም ዝነበረና ውሑዳት ሰባት ነንሕድሕድና ንፋለጥ ብምንባርና ክንልግሰላ ንኸይድ። ካብቶም 0- ዓይነት ደም ዝነበረና ሰባት ክልተ ጎዲሎምና ስለ ዝነበሩ፡ ናይ ክልተ ሰባት ዓቐን ካብ ደመይ ክወስዱ ሓቲተዮም። ስለ ዘይከኣል ድማ ይኣብዩኒ ማለት'ዩ። ጸኒሖም ግን ናብ ኮለጅ ምስ ተመለስኩ ተሌፎን ደዊሎም ደም ከም ዝወሓዳ ይሕብሩኒ። ድሓር ማሕተም ዘለዎ ምልክታ ጽሒፈ ክልጥፎ እንከለኹ፡ እቶም ምሳይ ዝነበሩ 'ፈሩዝ ሎሚ ድኣ ዝኣምነኪ ሰብ ክትረኽቢ ዲኺ መዓልቲ ሓሶት እኳ'ዩ' ይብሉኒ። ኣነ ኸኣ ካልእ ክገብሮ ዝኽእል ኣይነበረን። ነታ ምልክታ ጠቂዐ፡ ኣብ ታሕቲ፡ እዚ ምልክታ'ዚ ናይ ጸወታ ኣይኮነን ናይ ብሓቂ'ዩ ኢለ ጽሒፈላ። ብድሕሪኡ እቶም ተሳኢኖም ዝነበሩ ክልተ ሰባት ስለ ዝረኸብናዮም ግና፡ ከይዶም ደም ለጊሶምላ። እታ ሰብ ከኣ ህይወታ ድሒኑ። ስለዚ እዛ መዓልቲ እዚኣ'ያ ብፍሉይ ትዝከረኒ።

*** ናይ ምልጋስ ደም ካብ ኣልዓልና፥ ክሳብ ሕጂ ክንደይ ግዜ ደም ለጊስኪ'ለኺ?**

- ሓሙሽተ ግዜ።

*** ናይ ሎሚ መንእሰያት ኣብ**

ትምህርቲ ንዘለዎም ኣራኣእያ ብኸመይ ትገልጽዮ?

- ብተፈጥረአም ንቑሓት ኮይኖም'ዮም ዝስምዑኒ። ክትሓቶም እንከለኻ'ውን ኣብ ከምዚ ኮለጅ ኣትየ፡ ከምዚ ዓይነት ዓውዲ ከጽንዕ'የ ዝደሊ ዝብሉ መንእሰያት ብምኻኖም፡ ብወገነይ ኣብ ጽቡቕ ደረጃ ኣለዉ ኢለየ ዝግምግም።

*** መንእሰያት ኣብ ኣካዳምያዊ ትምህርቲ ዕዉታት ኮይኖም ንኽወጹ እንታይ ክገብሩ'ዩ ዘለዎም?**

- ብቐዳምነት ንጹር ዕላማ ክህልዎም'ዩ ዝግባእ። ንኣብሶም ኣበየናይ ደረጃ ኣላ ክፈልጡ፡ ኣበየናይ ደረጃ ኸ ክብጽሕዋ ይደልዩ ብንጹር ስእላዊ መግለጺ ክስእልዋ ኣለዎም። መምህር ክገልጽ እንከሎ ጽን ኢሎም ክሰምዑ፡ ጽቡቕ ምሕደራ ግዜ ክጥቀሙ ኸኣ ኣለዎም'የ ዝብል።

*** ንዓውዲ ኣንትሮፖለጂ (ስነ-ሰብ) ካብ ካልኦት ዓይነታት ዓውደ-ትምህርቲ ናይ** (Social Science) **ዝፈልዮ ረቛሒ እንታይ'ዩ?**

- ኣብቲ እተካይዶ ዕምቆት ናይ መጽናዕቲ'ዩ። እቲ እተካይዶ መጽናዕቲ "first hand" ክኸውን ስለ ዘለዎ፡ ብግብሪን ንበረኻ ወጺእካን ዝካየድ ምርምር ብምኻኑ'ዩ እየ ዝብል።

*** ተመሃሮ እንከለኩም ዝረኸብኩሞ ሓድሽ ርኽበታት ኣሎዶ?**

- እወ ዝተፋላለዩ ርኽበታት ተረኺቡ'ዩ። ከም ኣብነት ብፍሉይ ዘይርስዓ ርኽበት፡ ተመሃሮ ሳልሳይ ዓመት እንከለና ዝረኸብናያ፡ ኣስከሬን ናይ ሓንቲ ጓል ዓሰርተ ዓመት ኣቢላ እንክላ ዝመተት ቁልዓ ኮይኑ፡ ዓሰርተ ሓሙሽተ ዓመት ኣቢሉ ዝገበረ ኣስከሬን ረኺብና ኢና።

*** ታሪኻዊ ቦታታት ምርኣይ ደስ ከም ዝብለኪ ክትዛረቢ ሰሚዐ'ለኹ፡ ዛጊት በጺሕኪዮም ካብ ዘለኺ ታሪኻውያን ቦታታት ሃገርና?**

- ብዙሓት'ዮም። ከም ኣብነት ሰንበል፡ ቀሓይቶ፡ ከስከስ፡ መጠራ፡ በለው ከለው፡ ኣዱሊስ ክጠቐሰልካ ይኽእል።

*** ክሳብ ሕጂ ዘይበጻሕክዮ'ሞ ክትበጽሕዮ ትብህጊ ታሪኻዊ ቦታ?**

- ቡያ።

*** ኣብ ቋንቋ ዘለኪ ተገዳስነት ከመይ'ዩ?**

- ኣዝዩ ጽቡቕ።

*** ትመልክዮም ቋንቋታት?**

- ትግርኛ፡ እንግሊዝ፡ ዓረብ፡ ጥልያን።

*** መዓልታዊ ክትረኽብዮ እትደልዩ ዓይነት ሰብ?**

- ንጹር ዕላማ ዘለዎ። ምቕሉል፡ ትሑት፡ ጽን ኢሉ ዝሰምዕ፡ ሓድሽ ነገር ናይ ምፍጣር ዓቕሚ ዘለዎ ዓይነት ሰብ።

*** መሲልኪ'ዶ?**

- ኣይመሰልኩን።

*** መንእሰያት ኣብ ከመይ ኩነታት ምስ በጽሑ ክመስሉ (ክምርዓዉ) ኣለዎም ትብሊ?**

- ኑብሶም ምስ ከኣሉ። ማለተይ ብዕድመ፡ ብቑጠባ፡ ብትምህርቲ ኣብ ጽቡቕ ደረጃ ምስ በጽሑ። ብፍላይ ከኣ ደቂ ኣንስትዮ ነዚ ክጠቕሶ ዝጸናሕኩ ምስ ፈጸማ ክምርዓዋ 'ለወን በሃሊት'የ።

*** ፈሩዝ ሕውስትን ምቅልልትን ዓይነት ሰብ ኢኺ። ካብ ናይ ስድራቤትኪ ንናይ መን ዘመሳስል ጠባይ'ዩ ዘለኪ?**

- ንናይ ኩሎም። ብፍላይ ግና ንናይ ምዕባይ ሓወይ።

*** እዋናዊ ሕልምኺ?**

- ብትምህርታዊ መዳይ ማስተርስ፡ ዶክትረይት ኣቢለ ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ናይ'ዚ ሒዘዮ ዘለኹ ዓውዲ ክበጽሕ። ቀንዲ ድማ ብስመይ ገለ ፍሉይ ርኽበት ረኺበ ስመይን ስም ሃገረይን ክጸውዕ'ዩ ሕልመይ።

*** ዕላልና ናብ ምዝዛሙ ገጹ'ዩ ፈሩዝ። ኣብ መወዳእታ ክትብልዮ ትደልዩ እንተሎ ንእሽቶ ዕድል ክህበኪ?**

- መጀመርታ ነዚ ዕድል'ዚ ብምሃብኩም ከመስግነኩም እደሊ። ኑቶም ከይተሓለሉ ሞራል ዝሃቡኒ ኣባላት ስድራቤተይ'ውን ምስጋና ዝግብኦም'ዩ። ቀጺለ በዚ ኣጋጣሚ'ዚ መንእሰያት ራእዩና፡ ዕላማና፡ ኣነጺርና ኣበርቲዕና ክንሰርሕ ከም ዘለና ክምሕጸን እደሊ።

*** የቐንየልና።**

***

ሕብረተሰብ መንእሰይ

የሴፍ ዓንደብርሃን

ሓቀኛ መጻምዲ ብኸመይ ይርከብ?

እዛ እትሰዕብ ዓንቀጽ ናብ ደቂ-ተባዕትዮ ዝጠመተት ኣይኮነትን ናብ ደቂ-ኣንስትዮ'ያ። ሓንቲ ጓል'ንስተይቲ ሓቀኛ መጻምዲ ንኽትረክብ ክሕግዛዋ ዝኽእሉ ሜላታት ዝሓዘት ኩይና፡ እዞም ሜላታት፡ ብሕጽር ዝበለ ተገሊጾም ኣለው። ቅድሚ ናብ'ቶም ሜላታት ምሕላፍና ግን ሓንቲ ጓለ'ስተይቲ ቅድሚ ሕጂ ዝምድና ንኽትምስርት ኣብ ዝፈተነትሉ፡ ኣብ ገዕዛ ፍሽለታት ኣጋጢሙዋ ክኸውን ስለዝኽእል፡ ብዙሓሉፊ ስምዒታዊ ሃሲያ ተሰኪ ከይቁረጸት ክትብገስ ከምዝለዋ ምዝኻኻር ኣገዳሲ'ዩ። ከምኡ'ውን ኑቲ ሓቀኛ መጻምዳ ኣብ ምርካብ ብዙሕ ተጸብያን ደኺማን ክትከውን ስለእትኽእል፡ ሕጂ'ውን ድኻማ ከይጸብጸበት (ንጓይ ዝኸውን መጻምዲ የለን ኢላ ተሰኪ ከይቁረጸት) ብሓደሽ ሞራል መጻምዳ ንምርካብ ክትብገስ'ዩ ዘለዋ። ምኽንያቱ፡ ምስጢር ዓወት፡ ኣብ ሂወት ተሰኪ ዘይምቑራጽ'ዩ። እሞ፡ ናብቶም ሓቀኛ መጻምዲ ንኽትረኽቢ ዝሕግዙኺ ብክኢላታት ዝተጸንዑ ወጽኢታውያን ሜላታት ዶ ክንሰግር።

1. **ንሂወትኪ ንበርያ፥**

ሓንቲ ጓለ'ንስተይቲ ንወዲ ተባዕታይ ኣዚያ ሱሓቢትን መሳጢትን እትኸውን ዝተማልአ ሂወት ምስ እትመርሕ'ዩ። ዝተማልአ ሂወት ማለት ድማ ንሂወታ ምስትምቃራ ማለት'ዩ። ስለዚ፡ ምስ'ቶም ከምቲ ናትኪ ድሌታትን ባህግታትን ዘለዎም ሰባት እናተቐራረብኪ ድሌታትኪ ኣዕብዩ። ከምዚ ኢልኪ እናተጓዓዝኪ ድማ ንጻኺ ዘገድስ ወይ ዝምስጥ ወዲ ክትረኽቢ ትኽእሊ ኢኺ። ብድሕሪዚ፡ ኑቲ ንጻኺ ዝምስጥ ወዲ ምርካብኪ ዕድል ሽለል ከይበልኪ ንተመኩሮኺ ምስ ናቱ ተመኩሮ ከተዋስብዮ ፈትኒ። ከምዚ ምግባር ምስ ናትኪ ዝኾነ ሂወት ዘለዎ ሰብ ኣብ ምርካብ ክሕግዘኪ'ዩ። ልዕሊ ኩሉ ግን ንሂወትኪ ንበርያ። ሃምኽን ቀልብኽን ንጻኺ ዝኸውን ወዲ ኣብ ምድላይ ዘይኮነ ክኸውን ዘለዎ፡ ንድሌታትክን ባህግታትክን እናስተማቐርኪ ኢኺ ክትጎዓዚ ዘለኺ።

2. **ኑቲ እትምኒዮ ሰብ ሕሰቢ፥**

ኑቲ ኣብ ሂወትኪ እትደልይዮ መጻምዲ፡ እንታይ ዓይነት ወዲ ክኸውን ከምዘለዎ ክትሓስብዮ ጀምሪ። ሓደ መጻምዲ ክህልዎ ዘለዎ ውሽጣዊ መለለዪ ጠባያት ማለት ሓላፍነታዊ ደዩ? መኽበርን ቅኑዕን ደዩ? ብንጹር ምምዛን ከድልየኪ'ዩ። ንሱ ዘርእዮም ውሽጣዊ ባህሪያት ወይ ጠባያት፡ ኣብ ሂወት ወይ ሓዳር ንዘህልዎ ኣጠማምታን ኣተሓሕዛን'ውን ከኣንፍተልኪ ስለዝኽእል፡ ተጠንቀቒቕኪ ኣጽንዕዮ። ከምኡ'ውን ንሱ ዘካይዶም ተወሰኽቲ ንጥፈታት፡ ማለት ኣብ ባራት ተሰጢሑ ዝውዕል ደዩ? ስፖርታዊ ንጥፈታት ዘካይድ ደዩ? ምብጻሕ ቦታታት (ዙረት) ዘካይድ ደዩ? ትምህርታዊ ካገራት ዘሰላስል ደዩ? ... ወዘተ እንታይነቱ ዝገልጹ ተወሰኽቲ ንጥፈታት ስለዝኾኑ፡ ኣስተብህልሎም ባህሪያቱ ኣብ ምፍላጥ ዝሕግዙኺ'የም። እዚ ኹሉ ኹኣ ንባህሪያትኪ ምስ ናቱ ባህሪያት ከተሳንዩን ንመጻኢ ሂወትኪ ዝኸውን ውሳኔ ክትገብርን ክኽእለኪ'ዩ። ማለት፡ እንታይነት ናይ'ቲ ወዲ እንተማሲጡኪ ትሰዕብዮ እንተዘይኮነ ኣንፈትኪ ትቕይሪ።

3. **ዝሓለፈ ሕማቕ ተመኩሮኺ ኣብ ረብሓኺ ኣውዕሊ፥**

ኣብ ምምስራት ዝምድና ፍሽለት ምስ ዘጋጥም ዝፈጥሮ ስምዒታዊ ሃሲያ ቀሊል ኣይኮነን። እንተኾነ ዘጋጠመኪ ሕሉፍ ተመኩሮ ስምዒታዊ ቃንዛ ሓደሽ ዝምድና ንምምስራት ኣብ እትገዓዝሉ እዋን ኑቲ ሓደሽ ጉዕዞ ከየጉናደብልኪ ክትጥንቀቒ ኣለኪ። እዚ ማለት፡ ቅድሚ ሕጂ ዝጀመርክዮ ዝምድና ስለ ዘይሰለጠ ወይ ብኡኡ ስለዝተጎዳእኪ፡ ምስ'ቲ ሓደሽ ንዝምድና ክህልወኪ እትሕልንዮ ዘለኺ ወዲ ተመሳሲሊ ገጸ ባህሪ ከተንጸብርቒ ኣይግባእን። እዚ ግን ሕሉፍ ተመኩሮኺ ተጠቒምኪ፡ ኑቲ ክትቀርብዮ እትሓስብዮ ዘለኺ ወዲ ምሳኺ ዝኸይድ ሓቀኛ ደዩ ኣይኮነን ክትግምግምዮን ብዝዕባኡ መጠናዊ መረዳእታ ክትወስድን ይሕግዘኪ'ዩ። ስለዚ ሕሉፍ ተመኩሮ ኣብ ረብሓኺ ኣውዕልዮ። ገለ ደቀንስትዮ ቅድሚ ሕጂ ኣብ ምምስራት ዝምድና ብወዲ ተባዕታይ ስምዒታዊ ሃሲያ ወይ ጥልመት ምስ ዘጋጥመን፡ ሓደሽ ዝምድና ኣብ ዝምስርታሉ ግዜ፡ እቲ ሕማቕ ተመኩሮአን

ክዕንቅጸን ደርኢያየን። ብሰንኪ ተስፋ ምቑራጽ ክሳብ ደጊመን ንዐአን ዘኸውን ወዲ ንኸይደልያ ምኽንያት ኣይከውንን። ሕሉፍ ሕማቕ ተመኩሮ ግን ሃሲያኡ ቀሊል'ኳ እንተዘይኮኑ ኣብ ሂወትካ ክትመሃረሉ ደኣ'ዩ ዘለካ'ምበር ተመሊሱ ዕንቅፋት ክኾኑኻ የብሎምን።

4. **ምቾእትት ዝፈጥረልክን ርእሱ ምትእምማን ዝህብን ክዳን ተኸደና፥**

ኣከዳድና ኣብ ምምስራት ዝምድና ኣገዳሲ ስለዝኾነ ብሸለልትነት ክጥመት ኣይግባእን። ስለዚ፡ ምቹኣትት ዝፈጥረልክን ርእሱምትእምማን ዝህበክን ክዳን ምኽዳንኪ እትሓስብዮ መጸምዲ ወዲ ኣብ ምስሓብ ተራ ኣለዎ። ስለዚ፡ ንቲ ወዲ ተባዕታይ ዝምስጥን ንኹሉ ኣብ ግምት ዘእተወን (ደቡ ዝሓለወ) ኣከዳድና ምኽዳን ጸቡቕ'ዩ ማለኪ'ውን'ዩ። ስለዚ፡ ናይ ጓል ዓይነት ኣከዳድና (girl style) እንተድኣ ተኸዲንኪ፡ ኑቶም ጓል ዝደልዩ (መጸምዲ ዝጥምቱ) ኣውዳት ክትምስጢ ግድን'ዩ'ሞ ወይዛዝርት ዘምስለኪ ኣከዳድና ድኣ ኣዘውትሪ። ዝጸበዩ ጠመተኺ ግን መንነትኪ ብርእሱተኣማንነት ኣብ ምግላጽ ክኸውን ኣለዎ'ምበር፡ ምሉእ ኣደህቦኺ ብኣከዳድናኺ ተቐባልነትን ብቑዕነትን ክትረኽቢ ክኸውን የብሉን። እቲ ምንታይ መንነትካ ብርእሰ ተኣማንነት ምግላጽ ንስቡት ብእወታ ናይ ምጽላው ሓይሊ ስለዘለዎ።

5. **ተዋዘዩት ኩኒ፥**

ከም ጓለንስተይቲ መጠን ብኽፉት ልቢ ምስ ደቂ-ተባዕትዮ ምውዛይ ንዓኺ ዝኸውን መጸምዲ ኣብ ምርካብ ክሕግዘኪ ዝኽእል ሜላ'ዩ። እቲ ምውዛይ ግን ደቡ ዝሓለወ ድኣ'ምበር ኣንፈቱ ዝስሓተ ክኸውን የብሉን። ምኽንያቱ ኣብ ሓደጋ ከውድቐኪ ስለዝኽእል። ኣብ ልዕለኺ ተጉዳስኩት ዘለዎ ወዲ ኣብ እትዕዘብሉ ህሞት ድማ ምስኡ ናይ ዓይኒ ምጥምማት ምግባርን ክምስ ምባልን ጸቡቕ'ዩ። እቲ ናይ ዓይኒ ምጥምማትን ክስምታን ግን ነቲ ወዲ ዝደህል ወይ ዘፍርሕን ካልእ መልኽእቲ ሂቡ ንኽርሕቕ ዝገብርን ክኸውን የብሉን። መጸናናዕትታት ከም ዘመልክትዎ፡ ክምስታ፡ ንሓንቲ ጓለንስተይቲ ኣብ ቅድሚ ወዲ ተባዕታይ ኣዝዩ መሳጢት ንክትከውን ዘኽእላ እንኮን ውጽኢታዊን ሜላ ምዃኑ'ዩ። ሕጂ'ውን ርእሰ ምትእምማን ቀንዲ ረቛሒ ወይ ሓይሊ ጓለንስተይቲ ምዃኑ'ዩ። ምቕልልትን ምእዝዛዝን ምዃን'ውን ንወዲ ተባዕታይ ካብ ዝማርኹ ጠባያት'የም እሞ ተጠቐምሎም።

6. **መቓድወቲ ምዃንኩም ኣረጋግጺ፥**

ዝምድናኹም እናጠጥዐ ኣብ ዝኸደሉ እዋን ኣብ ሂወት እንታይ'ዩ ዝደሊ ሕተትዮ። ኑቶም ዝደልዮም ዕላማታቱኸ ብኸመይ'ዩ ከተግብሮም ዝውጥን? ኑቶም ዕላማታቱ ንምዕዋትከ እንታይ ክገብር'ዩ ዝደሊ? ዕላማታቱኸ ምስ ናትኪ ዕላማታት ይሰማምዑ ድዮም? ኣብ ክበረታት፡ ድሕረ-ባይታን ዕላማታትን ተመሳሳልነት ምህላው ዕዉት ዝምድና ንኽትምስረት ኣንፈት ይህበኪ'ዩ። ኣብ ኣዝዮም ደቀቕቲ ብዘይመጠን ዓበይቲ ፍልልያት ብዙሕ ዘይምድሃብ፡ ምኽንያቱ ምስ ግዜ ክልወጡ ስለዝኽእሉ። እንታይ ድኣ ኣብ'ቶም መሰረታዊያን ዝኾኑ'ሞ ሓዳር ንምምስራት ዝሕግዙ ዕላማታት ጥራይ ትቃደዉ ምዃንኩም ኣረጋግጹ።

7. **ጥዕና ዘለዎ ዝምድና ኣማዕብሉ፥**

መቓድወቲ ምዃንኩም ምስ ኣረጋገጽኩ፡ ቀጺሉ ጥዕና ዘለዎን ዝምድና ከተማዕብሉ ጸዓሩ። ምኽንያቱ ምስ'ቲ እትቐርብዮ ዘለኺ ወዲ ሚዛናውን ቅኑዕን ርድኢት ሒዝኪ ምስ እትገዝኢ ጥራይ'ዩ ንመጻኢ ሂወትኩም ጥዑይ ዝምድና ክትከልሱ እትኽእሉ። ገርሒን ምትሓልን ሒዝኪ ኣይትቐረቢ። ድጉል ስምዒታትን ኣምስሉትን ኣወግዲ። ንስኺን ዕላማኺን ኩይንኪ ድኣ ቅረቢ፡ እቲ ኩለንትናኺ ዝተዓዘበ ወዲ ድማ ክቐርበኪን ምሳኺ ክቐጽልን'ዩ። ኣዘራርባኺ'ውን ኣብ ልዕሊ'ቲ ወዲ ተባዕታይ ዘለኪ ኣኽብሮት ዝገልጽ፡ ንፍቕሪን ሓድነትን ክልቴኹም ዝድርኽ ክኸውን ከም ዘለዎ ስበዋ ኣየድልየን። ልዕሊ ኹሉ ድማ ሰዋህ ኩኒ። ከም ኣደ ኩይና ዝምድናኣ እተማዕብል ጓል'ንስተይቲ ንልቢ ወዲ ተባዕታይ ክትሰልብ ግድን'ዩ። ሓቀኛ ዝምድና ልቢ ንልቢ ብምውህሃብን ኣብ ገዛ ጸጸኒሖም ብዘጋጥሙ ምገርፋጣትን እናደልደለ ዝኸይድን ዝማዕበልን ምዃኑ ኣስተውዕሊ።

8. **ናብ መርዓ ኣይትተሃወኺ፥**

ዞም ቀዳምና ዘልዓልናዮም ነጥብታት ተኸቲልኪ ንዓኺ ዝኸውን ወዲ መን ምዃኑ ምስ ኣረጋገጽኪ፡ "ኩሉ ነገር ተዛዚሙ'ዩ" ብምባል ተቐላጢፍኪ ናብ መርዓ ምኻድ ጸቡቕ ኣይኮነን። ጽንዓት መጸምዲ ዝበዝሉ ካብ'ታ ዝተላለዩላ መዓልቲ ጀሚርም ክሳብ'ታ ዝተመርዓወሉ፡ ታህዋኽ ንመርዓ ኣወጊዶም ቀስ ብቐስ ፍልልያቶም እናጸበቡን ሓድነቶም እናዕበዩን ዝኸዱ ምዃኖም'ዮም ክኢላታት ዝመኽሩ። ንመርዓ ዘይምህዋኽ ዝያዳ የርብሓኪ'ምበር ኣይሃስየክን'ዩ። ዘየስተውዓልክዮ ነገራት ብደቂቕ ንኽትፈልጢ፡ እኹል ተመኩሮ ንኽትድልብን ስለዝሕግዘኪ ተመራጺ'ዩ። ኣብ ናይ ሌላ ገዕዞ ግን ምኩባርን ሓልዮትን ብኣኺ ይኹን ብወገን'ቲ ምሳኺ ዝቐርብ ዘሎ ወዲ ክፍለየኩም ዘይብሉ ንኽልተኹም ጠማሪ ኣብ ሓዳር ኩብጽሓኩም ዝኽእል መሰረታዊ ቀመም'ዩ።

ጥቕሲ ብዛዕባ መጸምዲ ምርካብ

ሓንቲ ጓል ንኣደኣ ከምዚ ኢላ ሓተተታ፡

"ኣደ፡ ነቲ ቅኑዕ ወዲ (right Man) ከመይ ገይረ'የ ዝረኽቦ?"

"ቅኑዕ ወዲ ምንዳይ ረሲዕኪ፡ ንባዕልኺ ቅንዕቲ ጓል ኣብ ምዃን ኣተኩሪ"

ዝሓለፈ ሕማቕ ተመኩሮኺ ኣብ ረብሓኺ ኣውዕሊ፡ ክምስታን ናይ ዓይኒ ምጥምማትን ኣዘውትሪ።

መጸምድኺ ንዓኺ ከምዝመስል ተረድኢ ነቲ እትምነይዮ ወዲ ሃዲእኪ ሕሰቢ

ማዕዳን መጠንቀቕታን ተመራመርቲ

ዕድመ ዘናውሕ ኣመጋግባ

መዓልታዊ ኣሕምልቲን ፍሩታታትን ምምጋብ ዕምሪ ኣብ ምንዋሕ ዘለዓለ ተራ ከምዘለዎ ብዙሕ እዋን ብተመራመርቲ ዝተገልጸ ሓቂ'ዩ። ሰባት ግን፡ ኣብ ኣሕምልቲን ፍረታትን ዘለዎም መረዳእታ ትሑት ብምዃኑ፡ ኣብ ኣመጋግባኦም ዝያዳ ቅብኣት ኣብ ዝበዝሖም መግቢታት ማለት ኣብ ስጋ፡ ጠስሚ፡ እንቋቝሖ ከምኡ'ውን ምቁር መግቢታት ኩተኩሩ'ዮም ዝርኣዩ።

እዞም መግብታት እዚኣቶም ግና ምስ ተመገብካዮም፡ ስሩዕ ኣካላዊ ምንቅስቓስ ብምዘውታር ብግቡእ ኩተህልኹም ዝሓቱኻ'ዮም። እንተዘይኩይኑ፡ ግዳይ ሕማማት ቀይሕ ስጋ ብብዝሒ ምዝውታ ዝመጽእ ርዩሪክ ኣሲድ፡ መትንታት ልቢ፡ ኮለስትሮል፡ መጥቃዕቲ ልቢ፡ ወቕዒ ልቢ፡ ልዑል ኩብደት ኣካላት ወዘተ ዝገብሩ'ዮም። ኦክሲጅን ዝበዝሖ (ኣልካላይን) ቀጠሊያ ኣሕምልቲ ማለት፡ ከም ስፒናቺ፡ ካውሎ፡ ቀሰጣ፡ ሰላጣ፡ ኣድሪ . . . ከምኡ'ውን ፍሩታታት መዓልታዊ ምዝውታር ግን ዋሕስ ሂወት ስለዝኾኑ፡ ብሸለልትነት ክርአ ዘይብሉ'ዩ።

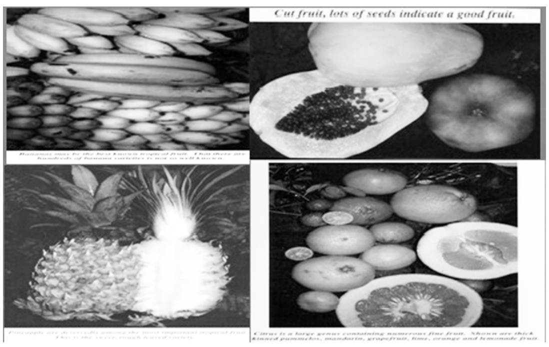

ኣብዚ ቀረባ ግዜ ነዚ ከም መእተዊ ተጠቒምናሉ ዘለና ሓሳባት ዝምልከት ሓደ መጽናዕቲ ተኻይዱ ነይሩ። ውጽኢት ናይቲ መጽናዕቲ ካብ'ቲ ቀዲሙ ዝተኻየደ ተመሳሳሊ መጽናዕቲ ብዙሕ ዝፍለ'ኳ እንተዘይኮነ፡ ኣብ ኣመጋግባና ልዑል ጥንቃቐ ከነዘውትርን ዕምሪ ሂወትና ከነወሰኽን ዝሕግዝ ብምዃኑ ብዛዕባ'ቲ መጽናዕቲ ገለ ሓበሬታ ምሃብ ኣይጽላእን'ዩ።

እቲ መጽናዕቲ ኣብ ልዕሊ 65 ሽሕ ደቂ-ተባዕትዮን ደቂ-ኣንስትዮን ብሪጣንያውያን'ዩ ተኻይዱ። እቶም መዓልታዊ ፍሩታታትን ኣሕምልቲን ዝምገቡ ዝነበሩ ሰባት ከኣ፡ ኣብ ዝኾነ እዋን ክሞቱን ብሃንደበታዊ ሕማማት ክጥቅዑን ዘለዎም ተኽእሎ ዝተሓተ ኰይኖም'ዮም ተረኺቦም።

ኑቲ መጽናዕቲ ዘካየዱ ተመራመርቲ ዩኒቨርሲቲ ኮሎጅ ለንደን፡ ካብ 2001 ክሳብ 2008 ኣብ ዝተኣከበ ብዛዕባ ጥዕና ህዝቢ ዝሕብር ዳታ'ዮም ትንተና ኣካዪዶም። እቶም ኣብ ኣመጋግባኦም ብብዝሒ ፍሩታታትን ኣሕምልቲን ዝምገቡ ዝነበሩ ዜጋታት ድማ፡ ዝለዓለ ዕምሪ ዘለዎም ኰይኖም ከምዝረኸቡዎም ኣረዲኦም።

ኑቲ መጽናዕቲ ዝመርሐት ዶ/ር ሊዛ ዉድ፡ "ሓደ ሰብ ብመጠን'ቲ ፍሩታታትን ኣሕምልቲን ብብዝሒ ዝተመገቦ፡ ብእኡ መጠን ኣብ ዝኾነ እዋን ከጋጥም ካብ ዝኽእል ናይ ሞት ተኽእሎ ይጉድል'' ትብል። ንሳ ኣስዒባ፡ ኣብ ሰሙን፡ ካብ ሓደ ክሳብ ሰለስተ ግዜ ፍሩታታትን ኣሕምልቲን ምምጋብ ንተኽእሎ ሞት ብ14%፡ ካብ ሰለስተ ክሳብ ሓሙሽተ ግዜ ምምጋብ ብ29%፡ ካብ ሓሙሽተ ክሳብ ሸውዓተ ግዜ ምምጋብ ብ36% ከምኡ ድማ ኣብ ሰሙን ካብ ሸውዓተ ንላዕሊ ፍሩታታት ኣሕምልቲን ምምጋብ ብ42% ከምዘጉድሎ ኣረዲኣ። ብዘይካ'ዚ፡ ካብ ሽጋራ ምትካኽን ኣልኮላዊ መስተ ምዝውታርን ምምሕራሕ'ውን ንመጠነ ሞት ከምዘጉድሎ ዶ/ር ሊዛ ዉድ ወሲኻ ትገልጽ።

ብዘይካ'ዚ፡ ሓድሽ ኣሕምልቲ ምምጋብ ኣብ ናይ ምክልኻል ዓቕሚ ዝሓየለ ረብሓ ስለዘለዎ ኣብ ቀዳማይ ደረጃ ክስራዕ ከሎ፡ ሳላጣን ፍሩታታትን ድማ ኣብ ሳልሳይን ራብዓይን ደረጃ ከምዝሰርዑ ዶ/ር ሊዛ ሓቢራ። ዝቐነየ ፍሩታታትን ፓውደርን ሓዊስካ ዝዳሎ ጽማቑን ግን ኣብ ዕምሪ ዝኾነ ጥዕናዊ ረብሓ ከምዘይብሉ ብምሕባር፡ ዕሹግ ፍሩታታት ምምጋብ ተኽእሎ ሞት መሊሱ ከምዘጋድድ ኣነጺራ። ሓድሽ ፍሩታታትን ኣሕምልቲን ጽረ-ምምሽማሽ ባእታ ስለዘለዎም ንዝተሃሰዩ ዋህዮታት ጸጊኖም ካብ ሕማማት ናይ ምክልኻል ሓይሊ ዘለዎም ምዃኖም ከኣ ዶ/ር ሊዛ ዉድ ወሲኻ ተብርህ።

ዝበዝሑ ሰባት ፍሩታታትን ቀጠሊያ ኣሕምልቲን ናይ ምምጋብ ባህሪ ከምዘይብሎም ዝጠቐሰት ድ/ር ሊዛ፡ ዘለዎም ባህሪት ለዊጦም ጥዕናኦም ንምውሓስን ሂወቶም ንምዕቃብን ዕለታዊ ፍሩታታትን ኣሕምልቲን ክምገቡ መኺራ።

ስእነት ድቃስ ኣትኩሮ ሓንጎል የጥፍእ

ስእኑት ድቃስ ኣብ ዘለዎምን ዘይብሎምን ሰባት ብዝተኻየደ ናይ ሓንጎል ጀረባ (ስካን)፣ ኣብ ዕማም ሓንጎል ፍልልያት ከምዝተረኽየ ተመራመርቲ ዩኒቨርሲቲ ካሊፎርንያ ሓቢሮም። ጠንቂ ግን ከምቲ ኣብ መንገዶ ጫቕትን እንቋቑሖን ዘሎ ፍልልይ ኮይኑዎም ከምዘሎ ገሊጾም።

ኣብ'ቲ ዝተኻየደ ፈተነ እቶም ድኹም ድቃስ ዘዘውትሩ ሰባት ምስ'ቶም ምሉእ ለይቲ ደቂሶም ዝሓደሩ ምስ ተነጻጸሩ፥ እቶም ብስእኑት ድቃስ ዝሳቐዩ ኣብ ናይ ምዝኻር ክእለት መርመራ ንገለ ክፋል ሓንጎሎም ኣብ ምስትኽኻል ቃልሲ ከምዝኻይዱ ተነጺሩ።

ስእኑት ድቃስ ዘለዎም ሰባት ኣብ ግዜ ለይቲ ንኽድቅሱ ብዙሕ ጻዕሪ'ዮም ዘካይዱ። ጽልዋኡ ድማ ኣብ ግዜ ቀትሪ ምፍዛዘን ናይ ምዝኻር ዝሕታለን ከምዝጋጥሞም ኢና ተረዲእና ይብሉ እቶም ተመራመርቲ።

እቲ መጽናዕቲ ን50 ሰባት ዘካተተ ኮይኑ፥ ፍርቂም ስእኑት ድቃስ ዘለዎም ፍርቂም ድማ ዘይነበሮም'ዮም ነይሮም። ንኽልቲኦም ጉጅለታት ድማ ናይ ምዝኻር ክእለት ዝፍትሽ ቡዳኒ ስርሓት እናዓመመ ከለዉ ብሓገዝ ኤም.ኣር. ኣይ ዝተባህለ ዝማዕበለ መሳርሒ፥ ጅረባ ሓንጎል ከምዝኻየደሎም ተገይሩ። ንፍሲ-ወከፍ ዝተዋህበ ናይ ድቃስ ግዜ'ውን ማዕረ'ዩ ነይሩ።

ኣብ'ቲ ፈተነ ግን ሓደ ዓይነት ውጽኢት ኣይተረኸበን። እቶም ስእኑት ድቃስ ዝነበሮም ሰባት ብፍላይ ኣብቲ ናይ ምዝኻር ክእለት ዝቈጻጸር ክፋል ሓንጎሎም ብቕልጡፍ ከምዘይነጥፉን ከምኡ'ውን ንሓንጎሎም ካብ ምህውታት ከምዘይቆጻጸርዎን ተፈሊጡ።

"እዚ ውጽኢት'ዚ ሓደ ነገር ክንርዳእ ሓጊዙና ኣሎ። ንሱ ኸኣ ስእኑት ድቃስ ዘለዎም ሰባት ኣብ ግዜ ለይቲ ጥራይ ዘይኮነ ናይ ድቃስ ጸገም ዘጋጥሞም፥ ኣብ ግዜ ቀትሪ'ውን ሓንጎሎም ብግቡእ ከምዘይዓዪ ፈሊጥና" ይብል ሓደ ካብቶም ተመራመርቲ።

ሆርሞን መላቶኒን መስርሕ ድቃስ ዝቈጻጸር ናይ ኣካላትና ሰዓት ተባሂሉ ብተመራመርቲ ዝግለጽ ኮይኑ፥ ኣብ እንድቕሰሉ ግዜ'ዩ ዝፈሪ። ሓደ ጽቡቕ ድቃስ ዘዘውትር ሰብ ድማ ኣካላቱ ኣኹል መላቶኒን ስለዘፍሪ፥ ቡቲ ኣብ ከባቢ መትሎ ኣብ ዝርከብ ጸኪ መንሽሮ ፕሮስተይ ክጥቃዕ ዘለዎ ዕድል ዝውሕደ ይጉብሮ። ድቃስ ምስኣን ወይ ዝተዛርገ ስርዓተ-ድቃስ ምህላው ግን ንዓቐን መላቶኒን ስለዝጸልወ፥ ንመስርሕ ኣእምሮ ጥራይ ዘይኮነ፥ ከም መንሽሮ ፕሮስተይ ናይ ጸኪ ዝኣመሰሉ ጥዕናዊ ጸገማት'ውን ከምዘኸትል እቶም ተመራመርቲ ይሕብሩ።

ኣብ መወዳእታ እቶም ተመራመርቲ፥ ስእኑት ድቃስ ወይ ዝተዛርገ ስርዓተ ድቃስ፥ ከቢድ ጥዕናዊ ሳዕቤኑ ዘሎ ናይ ዘመና ሕማም ምዃኑ ብምምልካት፥ ስሩዕ ኣካላዊ ምንቅስቓስ ምዝውታር ኣብ ምፍራይ ሆርሞን መላቶኒን ልዑል ግደ ስለዘጸውት ስእኑት ድቃስ ዘለዎም ሰባት ከዘውትርዎ ኣዘኻኺሮም።

ኤች.ኣይ.ቪ ደቀ'ንስትዮ...

ሰብ-ስልጣን ጥዕና ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ፥ ኣብታ ሃገር ካብን ናብን ጓል'ንስተይቲ ከምዝላባዕ ዝገለጽዎ ኤች.ኣይ.ቪ ከምዝረኸቡ ሓቢሮም።

እቲ ቫይረስ ኣብ ጓል 46 ዓመት ሰበይቲ ዝተረኽበ ኮይኑ፥ ንሳ ኑቲ ቫይረስ፥ ካብ ኣብ ክፍለ-ሃገር ቴክሳስ እትቕመጥ ምስ ኤች.ኣይ.ቪ እትነብር መሓዛኣ ሰበይቲ ዝተመሓላለፉ ከምዝኾነ እቶም ሰብ-ስልጣን ገሊጾም።

እታ ዝተለኽፈት ሰበይቲ፥ ናብ ቴክሳስ ብምኻድ ምስ'ታ መሓዝኣ ናይ ሽዱሽተ ወርሒ ጉብረ-ሰዶማዊ ዝምድና ድሕሪ ምሕላፉ እቲ ቫይረስ ክሰጋገራ ከምዝኸኣለ ቤት ጽሕፈት ማእከል ምቁጽጻር ሕማማት ወሲኹ ሓቢሩ።

"ኣስታት 98 ሚእታዊት ጀነቲካዊ

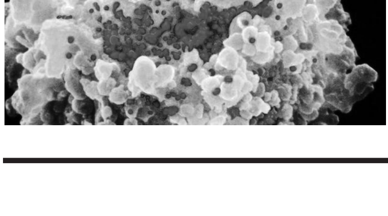

ኣቃውማ ናይቲ ሕማም ካብታ ኤች.ኣይ.ቪ ሓሚማ ዝነበረት ሰበይቲ ናብታ ሓዳስ ሰበይቲ ተሰጋጊሩ ምህላዉ ከነረጋግጽ ክኢልና ኣለና" ድማ ይብል እቲ ቤት ጽሕፈት።

እታ ኑቲ ቫይረስ ዘመሓላለፈት ጓል 43 ዓመት ሰበይቲ፥ ካብ 2010 ኣትሒዛ መናውሒ መድሃኒት ኤች.ኣይ.ቪ ምውሳድ ከምዘቋረጸቶ'ዩ ዝገለጸ።

እቲ ቫይረስ ብምትንኻፍ ናይ ኣካላት ፈሰስቲ፥ ማለት ብዘይካ'ቲ ኤች.ኣይ.ቪ ዘመሓለለፉ ኣገባብ ብተወሳኺ ብኸም ምራኞን ንፋጥን ዝኣመሰሉ ፈሰስቲ ክፍሊ ኣካላት ከምዝመሓላለፍ እቶም ክኢላታት ሓቢሮም።

ኣብ መወዳእታ እቶም ተመራመርቲ፥ እቲ ቫይረስ ካብን ናብን እተን ደቀንስትዮ ክሰጋገር ዝኽኣለ፥ እተን ደቀንስትዮ ፍኑው ጾታዊ ምትንኻፋት ስለዘዘውተራ ከምዝኾነ ደጊሞም ምብሕባር፥ እቲ ቫይረስ ብምራኞን ንፋጥን ካብን ናብን ዝሰጋገር ብምዃኑ፥ ህጹጽ ስጉምቲ እንተዘይተወሲዱ ሳዕቤኑ ከቢድ ከምዝኸውን ኣጠንቂቖም።

“ካብኣ/ኡ ተፈልየ ክነብር ኣይክእልን እየ”

መም/ ሳሙኤል ዘካርያስ

ክቡራት ኣንበብቲ ናይ ሎሚ ጽሑፍና ከምቲ ቅድሚ ሕጂ ነቕርቦ ዝነበርና ዘይኮነስ ብፍሉይ ኣብ'ታ ብጠዘሒ ምኽሪ ዝሕተተላን ናይ ብዙሓት መንእሰያት ኣርእስቲ ምኻና እንኣምናን ብምትኳር ምኽርና ክንልግስ ኢና።

ነዛ መበገሲ ጽሑፍና ኮይና ዘላ ኣርእስቲ ብዙሓት ሰማዕቲ ወይ ነብቡቲ ዝተፈላለየ ግብረ-መልሲ ከምዝሃቡላ፡ ብጭብጢ ክነረጋግጾ ንኽእል ኢና። ኣቐድም ኣቢልና ግን ምችኡነት ነብቡቲ ንምርግጋጽ ነዚ ኣብ ክልቲኡ ጾታ ክርከብ ዝኽእል ዘረባ ብተባዕታያዊ ኣቀራርባ ምቕራብና፡ ነቲ ሓደ ጾታ ምጉሳይ ወይ ሸለልትነት ከምዘይኮነ ክፍለጠልና ነተሓሳስብ። “ኣነ ካባኺ ተፈልየ ክነብር ኣይክእልን እየ” ዝበለ ወዲ፡ ገሊኦም ከታልል ደልዩ እዩ ክብሉ ከለዉ፡ ገሊኦም ድማ እቲ ዝለዓለ ብቑዕ እዩ ዝበሎ መግለጺ ንሱ ጥራሕ ስለዝኾነ እዩ ብምባል ሰባት ይካትዑ።

ኣተኲሮ ጽሑፍና፡ ናይ'ዚ ክትዕ'ዚ መልሲ ንምሃብ ዘይኮነስ፡ ካባኺ ተፈልየ ክነብር ኣይክእልን እየ ዝብል መግለጺ ኣብ ኣእምሮ ተዛራባዩ ኮነ ሰማዒኡ ዝፈጥሮ ሓይሊ ጽልዋ ኢና ክንርእይ። እዛ መግለጺት እዚኣ ኣብ'ቲ ሓቀኛ ስምዒት ክትገልጽ ተባሂሉ ዝተዘረበትሉ ግዜ፡ ተዛራባያ ኣሚኑላ፤ መሪጽዋ፤ ይዛረብ ስለዘሎ፡ ኩለንትንኡ ብዘይ ኣፍቃሪቱ ክነብር ከምዘይክእል እዩ ዝርዳእ። ቀኒመና ብእኡ ይቃኑ፡ ዕለታዊ ናብራ ብእኡ ይቕለስ፡ ትምህርቲ ብእኡ ይምራሕ፡ ተራ ቤተሰብ ድማ ብእኡ መሰርዕ ይሕዝ (እንተስ ክቕድም ወይከኣ ክቕደም)። እዚ ኩሉ ግን ኣብ መንእሰያት ከቢድ ጽልዋ ኣለዎ። ብሰንኪ እዛ መግለጺት ፍቕሪ እዚኣ ብዙሕ ውሳኔታት ህይወት እዩ ዝቕለስ። ቅድሚ መርዓ ዝኾነ ስጋዊ ርክብ ከይትፍጽም ሕልናዊ መምርሒኣ ዝገበረት ኣፍቃሪት፡ ብሰንኪ እዛ ዘረባ፡ ርዝነት ሕልናኣ ይርሳዕ፥ ቅድሚ ኩሉ ትምህርታ ክተቕድም ዝወሰነት ኣፍቃሪት ብሰንኪ እዛ ዘረባ ውሳኔኣ ይቋሰል፥ ኣኩዳድና ይልወጥ፥ ምግናን ደኣ ከይመስል እምበር ኣካይዳ ውን ይቕየር እዩ። እዚ ኩሉ ግን ስለምንታይ እዩ ኢልና እንተሓተትና ናይ ሓንጐል ምምዝዛን ሓይሊ ተፈጥሮኣዊ ዓቕሙ ኣብ ክንዲ ዝጥቀም ደጋዊ ጽልዋ ስለ ዝመርሖ እዩ። ኣብዚ ግዜ እዚ ሓንጐል ፍኒሕኒሕ ክብል እንተፈቲኑ እቲ ተጸቒጡ ዝነበረ ሓይሊ ውሳነ፡ ገዛእ ርእሱ ክርእይ ይፍትን እሞ፡ ነቲ ሓቀኛ ባህሪኡን ክእለቱን ከምጽእ ምስ ደጋዊ ጽልዋ ይራጸም። በዚ እዋን'ዚ ኩራ፡ ምንጽርጻር፡ ባእሲ ወይከኣ ርእሰ-ምትሓትን ምርባሽን ይፍጠር። ነቶም ቅልጡፍን ዘይለባምን ስጉምቲ ዝወስዱ ሰባት ሓዲግና እቶም ጥበበኛታት መንእሰያት ምኽሪ ንምርካብ ናብ ሆትላይን ሃማመተኤ (124256) ብምድዋል ምኽሪ ብቴሌፎን ይሓቱ። “ኣፍቃሪተይ ብዘይ ብኣኻ ክነብር ኣይክእልን እየ ትብለኒ ነይራ፡ ሕጂ ግን ጠባያ ክቕየር ጀሚሩ።” “ሚዛን ፍቕሪ ናባይ ከምዝዛዘወ ርእየ ክትንዕቐኒ ጀሚራ።” “ብዘይ ብእኡ ክነብር ኣይክእልን እየ እሞ ብኸመይ ኣጋጢሙኒ ዘሎ ጸገም ክፈትሖ ይኽእል?” “ስለምንታይ ብዘይ ብኣይ ይነብር ኣሎ?” ... ሕቶ ደለይቲ ምኽሪ ኣብ'ዚ ኣርእስቲ እዚ ማእልያ ከም ዘይብሉ ሰነዳት ሆትላይን የረድኡ።

ነዚ ኩሉ ክበሃል ዝጸንሐ ስነ-መጐት በቢሓደ ምርኣይ ገዲፍና ኣብ መበገሲ ጉዕዞ ፍቕሪ ዝነበረ ሃዋህው ክንፈትሕ ኣገዳሲ መሲሉ ይረኣየና። ስለምንታይ፡ ገለ ኣፍቀርቲ ኢና በሃልቲ ከምዚ “ኩብ'ተን ጸጊበን ዝዕንድራ ኣብታደሲ እተን ዓንዲረን ኢለን ዝዕንድራ ይበዝሓ” ዝበሃል፡ “ኣብዚ

ዕድመ እዚ ዓርኪ ክትህልወካ ይግባእ እዩ"፤ "መሓዙተይ ኩሎም ዓርኪ ኣለዎም ኣነ ኸኣ ናይ ግድን ክህልወኒ ይደልይ እየ" ብምባል ጓል ኣንስተይቲ ጥራሕ ብምድላይ ኣፍቃሪት ኣላትኒ ክብሉ ዝጅምሩ። ኣመሰራርታ ጉዕዞ ፍቕሪ ኣብ ምንታይ እዩ ነይሩ? ንዝብል ሕቶ ገሊኦም ደለይቲ ምኽሪ ክምልሱ ከለዉ፥

"ጥምት ምስ ኣበልክዋ ፈትየያ"፤ "ንሓፍተይ መሕዛኣ እያ ኣብ ገዛና ምስ ረኣኽዋ - በቃ ደስ ኢላትኒ"፤ "እንድዒ፡ ኣይተረደኣንን ግን ክርኢያ ከለኹ ፍሉይ ስምዒት ተሰሚዑኒ". . .

ንኩነታቶም ብምሩጻት ገለጽቲ ቃላት ዝገልጹ ሰባት ድማ፥

"ከምዚ ናይ ዓይኒ ፍቕሪ እዩ ሐዙኒ" ብምባል ኩነታት ኣመሰራርታ ጉዕዞ ፍቕሮም ይገልጹ።

እዚ ዝተዋህበ መልሲ፡ ቅኑዕ ዘይኮነ ኣገዳስነት ዘይብሉ ሃነይነይታዊ ፍቕሪ እዩ ተባሂሉ ህዉኽ መልሲ ኣይወሃብን ይኸውን፡ ግናኸ ብቑዕ መንቀሊ ጉዕዞ ፍቕሪ እዩ ክበሃል ኣይክእልን። ብቑዕ ጉዕዞ ፍቕሪ ዝኸቅል ብኣእምሮን ብልብን እዩ። ኣእምሮ ኑቲ ከም ሰብ እትሰርሖም ረቛሒታት፥ እትደልዮም ቀዳምነታትን እትሃርፎም ድልየታትን ክውክል ከሎ፤ ልቢ ድማ ኑቲ ዝሰምዓካ ፍቕራዊ ስምዒት ይውክል። እዞም ክልተ መሰረት ፍቕሪ ዝኾኑ ነጥብታት ማዕረ ሚዛን እንተዘይተዋሂብዎም እዞም ኣቓዲምና ዝጠቐስናዮም ሕቶታት ይለዓሉ። ኣእምሮ መሊኡ ልቢ ባዶ እንተኾነ፤ ብኣንጻሩ ድማ ልቢ መሊኡ ኣእምሮ ጥርሑ እንተኾነ ሓቀኛ ፍቕሪ ስለዘይተመስረተ መሸፋፈኒ ዝኾነ ሜላ ኣዘራርባታት ይህነደሱ።

"ብዘይ ብኣኺ ክነብር ኣይክእልን እየ!" ዝብል መግለጽን ካልኦት ምስኡ ዝዛመዱ ንገዛእ ርእሰኻ ኣትሒቱ ብውሳነ ኣፍቃሪትካ ጥራሕ ከምእትጓዓዝ ዝግሩ ቃላት ኩሎም ብሓደ ሸነኽ ናይ መሰረት ፍቕሪ ስለዝተሰረተ ጸገማቱ ኣዝዩ ልዑል ይኸውን። ከምዚ ክልተ ኢዱ ብግቡእ ከየወዛወዘ ዝንቀሳቐስ ሰብ ብትኽክል ሚዛኑ ክሕሉ ዝጸገም፡ ምዕሩይ ዘይኮነ ልብን ኣእምሮን ኣሳቲፉ ዘይተመስረተ ጉዕዞ ፍቕሪ ድማ ከምኡ ሚዛኑ ክሕሉ ኣይክእልን እዩ።

ሰብ ናይ ባዕሉ ክብርን ክእለትን መረዳእታን ኣለዎ። ስለዝኾነ ድማ ክብርኻ ኣሊኻ፤ ክእለትካ ቀቢርካን መረዳእታኻ ሸፊንካን ዝመስረትካዮ ኩሉ ነገር ክብርኻ ክትርኢ፡ ኽእለትካ ክትጥቀምን መረዳእታኻ ኩተሰፍሕን ምስ ጀመርካ፡ ክትጸልኦን ካብኡ ትወጽኣሉ መገዲ ሃሰው ክትብልን ትጅምር። ካብዚ ብምንቃል ድማ ዕምቈት ዘይብሉ ጉዕዞ ፍቕሪ ይጅመር። ሙብዛሕቱ ግዜ እዞም ሓሚመልካ፡ ዓቢደልካ፡ ድቃስ ኣብዩኒ ዝብሉ መግለጺታት ልብን ኣእምሮን ብማዕረ ኣበርኪቶ ምስዘይጉብኡ እዩ ዝመጽኡ። ምኽንያቱ ዘሕምም ፍቕሪ ወይ ዘዕብድ ፍቕሪ ሃልዩ ኣይፈልጥን ክህሉ'ውን ኣይክእልን። እቲ ንኣዕ ንፍቕሪ ተረዲእዋ ክገልጻ ዝፈተነ ፍሉጥ ጳውሎስ ዝበሃል ክኢላ ጸሓፊ ክዛረብ ከሎ "ፍቕሪ ኣይትምረርን፡ ኣይትቕየምን እያ ... ፍቕሪ ኩሉ ኣይተቋርጽን እያ።" ብምባል እዩ ዝገልጻ።

ኩሉ ነዞም መግለጺታት ዝተጠቐመ ሰብ እሞ ሓቀኛ ኣይኮነን ማለት ድዩ ዝብል ሕቶ ክመጽእ ይኽእል ይኸውን። ኩሉ ሰብ ክፈልጦ ዝግብኦ ነገር ኣሎ፡ ነዚን ቃላት ዝተጠቐመ ኩሉ ሓቀኛ እዩ ወይ ኣይኮነን ክበሃል ኣይከኣልን እዩ፡ ግናኸ ኩሎም እቶም ንጉዕዞ ፍቕሮም ብልብን ኣእምሮን ዘይመሰረቱ ሰባት ሓቀኛታት ኣይኮኑን ኢልካ ክትምልስ ናይ ተፈጥሮና ሓቂ እዩ። ምኽንያቱ ሓደ ሰብ ፍቕሪ እንተዘይብሉ (ካብ ልቢ ዝኸቅል ስምዒት ፍቕሪ እንተዘይብሉ) ግናኸ ኣብ'ታ ጓል፡ እቶም ኣብ ጓል ኣንስተይቲ ክህልዉ ኣለዎም ዝበሎም ረቛሒታት እንተረኺቡ (ብመምዘኒ ኣእምሮኡ ሚዛን ዝህቦም ነጥብታት እንተሃለዉ) ንምምስራት ፍቕሪ ብቑዕቲ እያ ማለት ኣይኮነን። ብኣንጻሩ ውን ልክዕ ከምኡ። ስለምንታይ ደኣ እሞ እዚ መግለጺታት ዝጥቀሙ? እንተኢልና ድማ ምኽንያት ኣለዎ፥

1. ዝንባለ ኣፍቃሪቶም ተራ ኣለዎ፥ ነዞም መግለጺታት እዚኦም ዝያዳ ሚዛን ትህቦም እንተኾይና ኑቲ ወዲ ረብሓ ኣለዎም ማለት እዩ።

2. መዛኑ'ውን ተራ ኣለዎም፥ "እዋእ ሞይቱላ እንድዩ"፡ "ሓሚሙላ እንድዩ" "ጥብ ኢሉላ" ዝብሉ መግለጺታት ብተደጋጋሚ "ንኣፍቂርዎ እንድዩ" ዝብል መግለጺ ተኪኦም ክዝረቡ እንተ ተሰሚዖም መግለጺ ሓቀኛ ፍቕሪ መሲሎም ይረኣዩ።

3. ውጽኢት ስነ-ጥበብ'ውን ተራ ኣለዎም፥ ሙብዛሕትኦን ደርፍታት ብርትዐ ቃላተን መታን ክሃንጻ እቶም ብተደጋጋሚ ኣብ ኣፍቀርቲ ዝሰምዓ ቃላት ከቃልሕወን ይጅምሩ። ትርጉመንን ኣመዓብልኦንን ዝግደሱ ኣይመስለናን፡ ኣብ ልቢ ግዱሳት ሚዛን ይወሃበን እሞ ክሳብ "እገለ/ ሊት ዝ/ትብሃል ደራፊ/ት እኳ ከምዚ ኢሉ/ላ ገሊጹ/ጻ" ብምባል ከም መወከሲ ይጥቀምሉ። ካብቲ ብብዝሒ ዝሰማዕ ብብዝሒ ጥራሕ ዘይኮነ ብተደጋጋሚ ዝሰማዕ ነገር ደርፍታትን ኮሜዲታትን ስለዝኾነ ናይ ባዕሉ ዕላማን ተልእኾን ከኣ ስለዘለዎ ብቐዓቱ ዝምዝን ሸትኡ ወቒዑ'ዶ ኣይወቐዐን እዩ። ይኹን ደኣ እምበር ብገሪ ዘስዕቦ ሳዕቤን ፍጹም የብሉን እዩ ማለት ኣይኮነን። ብመሰረት መዘራረቢ ኣርእስትና እንተሓሲብናሉ እቶም ብፍቕሪ ተሳዒሮም ዝበሃሉ ሰባት ዝብልዎ ቃላት ኩሉ፥ ኣብ መግለጺ ፍቕሪ ደላዩን ተደላዩን፡ ብቑዕ መግለጺ ተባሂሉ ይስነድ እሞ ብብዝሒ ኣብ ተጠቃምነት ይውዕል። ካልእ ነጥብታት ውን በብወገንና ንወሰኸሉ ንሕጂ ግን በዚኣን ይኣኽለና።

ክቡራት ኣንበብትን እዚ ኣርእስቲ ብፍሉይ ዘገድሰኩም መንእሰያትን፡ ድሕሪ ጉዕዞ ፍቕሪ ክምስረት ዝድለ ዘሎ ሓዳር ብሓቂ መታን ክንሕጎሰሉ፥ ሎሚ ዘይንጠዓሰሉ ኣካይዳ ክህልወና ወሳኒ እዩ እሞ ሃየ ልብናን ኣእምሮናን ተጠቒምና ጉዕዞ ፍቕርና ንፈስሃሉ ኢንጃይ ንግበረሉ።

ሕግን ስነ - ምግባርን

ሚኪኤል ጺጋይ

ብሕልሚዶ ብጋህዲ?

ኩሉ ዝሓለፈስ ይርሳዕ ድኣ!

8 ዮካቲት 1989፡ ኣብ ከተማ ኣስመራ ከባቢ ቸንትሮ ብዘጋጠመ ፍጻመ ዘይሓዘነ ኣይነበረን። ንግሆ ምድሪ'ዩ ኣውያት ተሰሚዑ፣ እቲ ግዜ ሕማቕኳ እንተነበረ፡ ናይ ርሑቕን ቀረባን ጉረቤቤቲ ብሰምባደ ናብቲ ብንግሆኡ ብኺያት ዝሰምዕሉ ገዛ ኣቶ ሰሎሞን ወረር ወረር በሉ፣ ሰብ ገዛ ፍረ ነገሩ ኣብ ዘይሰማዕ ዓሚቝ ብኺያትን ጫውጫውን ስለዝነበሩ ከምዚ'ዩ ኢጋጢሙ ኢሉ ዘረድእ ኣይተረኽበን።

ሓንቲ ዘመድ ግን "ኣቲ ብርሃን ጓለይ" ክትብል ስለዝተሰምዐት በጺሒቲ ከፊላዊ መልሲ ረኺቡ። "ልችያ ድያ መይታ? ትማልዶ ብከተማ መጺኣ ገዚኣ ትኣቱ ኣይነበረትን" በለ ሓደ መንእሰይ ኑቲ ጥቕኡ ዝነበረ። ጸኒሑ ከኣ ብትሒም ትሒም "ልችያ፡ ብኢድ ወላዲታ'ያ ተቐቲላ" ዝብል ዘይርጉጽ ዘረባ ተናፈሰ።

ልችያ ሰሎሞን፡ ከም ቀንዴል እተብርህ መልከዐኛ'ያ ነይራ፣ ስሩዕ ስርዓታን ንሰቦት ዘለዋ ኣኽብሮትን ድማ ብኸባቢኣ ክትንኣድን ክትፍቶን ኣኽኣላ። ናይ ካልኣይ ደረጃ ትምህርታ ዝፈጸመት ጓል 19 ዓመት ኩይና ነበረት። ንመርዓ ቅርብቲ ብዘይ ምንባራ ግን ምስ ስድርኣ ኣብ ቸንትሮ ትነብር ነይራ። እንሆ ኸኣ ዓመተ 1989 ዓመታ ኣይነበረትን፡ ብኣሊፍ ጠፊኣ!

ወላዲታ ወ/ሮ ህድኣት ፈቃር፡ ሓላዩትን ውሓለንኳ እንተነበሩ፣ ንዘኾነ ወረ ዓቢ ተገዳስነት ዝህቡ፡ መዓልቲ ብዘሰምዐኦ ዕላል ለይቲ ዝጭኣቓ፡ ድቃስ ለይተን ብሕልምን ሃተምተምን ዝኮላለፍ፡ ሓሓሊፈን'ውን ገና ብድቅስተን (ከይተባራበራ) ለይቲ ተንሲኣን ገለ ስርሓቲ ዘካይዳ ነበራ፣ በዚ ዝተጨነቑ ኣቶ ሰሎሞን ናይ በዓልቲ ቤቶም ጸገም መፍትሒ ንምርካብ ናብ ሓካይምን ወሃብቲ ምኽርን ይመላለሱ ነይሮም'ዮም። መፍትሒ ግን ኣይተረኽበን።

ብሞት ሓንቲ ጓሎም ዝሓረሩ ኣቶ ሰሎሞን ብዛዕባ ዝምድና ኣደን ጓልን ተሓቲቶም ክገልጹ'ከለው፡ "ወላዲት ካብዚ ንላዕሊ ንጓላ ተፍቅር'ያ ዝብል እምነት የብለይን፡ በዚሑኳ፡ ምሕር በዚሑ!" ብምባል ኣስተንተኑ።

***

ወ/ሮ ህድኣት ብርሃ ኣብ መፋርቕ ናይቲ ዓመት'ቲ ብቕትለት ጓለን ተኸሰሳ፡ ዝቐረበን ክሲ፡ "ናብ 8 ለካቲት ኣብ ዘውግሐ ለይቲ ኩነ ኢለን ብፍላጥ ንጓለን፡ ኣብ ክሳዳ ብፋስ ብምህራም ቀቲለናኣ" ዝብል'ዩ ነይሩ።

ተኸሳሲት ኑቲ ክሲ ኣይተቐበሎኦን። ከም ቀልዓ ሙብጺዓ ኡፍ ኡፍ ኢለን ንዘዕብያኣ እንኮ ጓለን ኩነ ኢለን ዝቐትላሉ ምኽንያት'ውን ኣይነበረንን፡ ጠበቓኦን ኣብ ዲቕ ዝበለ ክርክር ተጸምዱ። ጠባይ ናይተን ወላዲትን ኣፈጻጽማ ናይቲ ቅትለትን ክርድኡ ብዙሕ ጸዓሩ። ንምርድኡ ኩነ ንምእማኑ ግን ዘሸግር ነበረ። ኣብቲ እዋን'ቲ ብዙሓት ሰባት ኑቲ ጉዳይ ከም ዘርዕድ ግን ከኣ " እንታይ እዩ'ታ'ዚ? ጽውጽዋይ!" እናበሉ ዝገልጽዎ ዓይነት ፍጻመ ነበረ።

ወ/ሮ ህድኣት ቀቀድሚ'ቲ ጓለን ዝሞተትሉ ለይቲ ኣገዮም ብዙሓት ዕስለ ኣናህብ፡ ንመንበሪ ገዝአን ወሪሮም ናብ መደቀሲ ልችያ ኣትዮም ክዕስልዋ ሓለማ። ከይተባራበራ፣ ካብቲ ምስ በዓል ቤተን ደቂሰናሉ ዝነበራ ዓራት ብጉህዶ ወሪደን ልችያ ናብ ትድቅሰሉ ክፍሊ ኣተዋ። ብጨርቂ ገይረን ኑቶም ኣናህብ ከባርራ ዝፍተና ዘለዋ እናመሰለን ከኣ'የን፡ ገለ ነገር ተንኪፈን ካብ ድቃሰን ዝተበራበራ። ልችያ ድምጺ ሰሚዓ ብድድ ኢላ ኣብ ዓራታ ኮፍ በለት። "ተቐሊዕኪ ከይትኸውኒ ኩቦርታ ክድርበኪ'የ መጺኣ" ብምባል ኣማዕቲበን ናብ መደቀሲኦን ተመልሳ፡ ልችያ'ውን ድቃሳ ቀጸለት።

ኣብቲ ቅነ'ቲ ሓንቲ ኣብ ዓደን ነጊደን ዝተመልሳ ጉሮቤተን ብዛዕባ ኣብቲ ዓዲ ዘጋጠመ ሓደጋ ንህቢ ንወ/ሮ ህድኣት ኣካፊለነኦን ነይረን። ኣብቲ መዓልቲ ንግደት፡ ነጋድያን ብዘፈጠርዎ ድምጺን ኣንስቲ ተለኺየንኦ ብዝነበራ ሽቶን ዝተቐጠዑ

ኣናህብ ኣብ ቆፎኦም ተተኣቒቆም፡ ንሱበን እንስሳን ነኸሱ፡፡ እተን ገሮቤት ሓንቲ ዕምባባ እትመስል ሕጽይቲ ብንህቢ ተነኺሳ ሃለዋታ ከም ዘጥፈኣት፡ ሕክምና ትብጽሕ'ምበር ክትድሕን ከም ዘይክኣለት ብዘፍርሕ ቁዝሞማን ናይ ኢድ ቀራዕራፅን ኣዕሊለናኣን ነበራ፡፡ ቀትሪ ንዘስምዐኦ ለይቲ ስለዘደግማ ደማ ወየ! ሱብ ቀቲሎም ዝተባህሉ ኣናህብ ብሕልሚ ኣብ ገዘኣን ተራእዮመን፡፡

ቅድሚ'ዚ ናይ ኣናህብ ሕልሚ፡ ኣብ መንበሪ ገዘኣን ምትሃት ኣትዩም ተራእዮመን ሃተፍተፍ ስለዝበላ ብዕውታ "ልችያ ኣበለኺ? ተጠንቀቂ" ብምባል ስለዝባህረራ፡ ኣቶ ሰሎሞን ርእሰን ብምትንካፍ ኣተንስእወን፡፡ ኣብ ዐቑብ ኪዩደን ብዛዕባ መቓብርን መናፍስትን ዕላል ኣብ ዝሰምዓሉ መዓልቲ ንምሽቱ ዚጋጠመ ነበረ፡፡

ናብ 8 የካቲት 1989 ኣብ ዘውገሐ ለይቲ ግን ወዮ ሕልምን ለይቲ ተንሰእካ ምንቅስቓስን፡ ኣብቲ ሕፋርን ክቡርን ስድራ ቤት፡ ኣሰቃቒ ፍጻመ ፈጠረ፡፡ 7 የካቲት ምሽት ወ/ሮ ህድኣት ንልችያ፡

"ኣምሓሩ'ምበር ኣብ ሓደ ዓዲ ኣብ ገዛ ኣትዮም ሰላማዊ ሱብ ቀቲሎም ይብሃል ኣሎ!" በላኣ፡፡

"ኣንቲ ኣደ ጸሎት ጊርና ጥራይ ንደቅስ! ኣቦና ቀርቀስ ኣብ ልዕሊና'ከሎ ዝመጽኣና የለን" በለት ልችያ፡፡

ወ/ሮ ህድኣት ኣብ ቤት ፍርዲ ከም ዝገለጻኦ፡ ካብ 10 ዘይወሕዱ ወተሃደራት ናብ መንበሪኣን ክኣትዉ ብሕልሚ ለይቲ ተራእዮን፡፡ ሓደ ካብ'ቶም ወተሃደራት ትኽ ኢሉ ናብ መደቀሲ ልችያ ብምእታዉ ኣብ ዓራታ ደይቡ ከጥቀዓ ረኣያ… ከም ባህሪኣን ድማ ኪይተበራበራ ክንቀሳቐሳ ጀመራ…፡፡

ወ/ሮ ህድኣት ብርቱዕ ናይ ስቃይ ድምጺ ሰሚዐን ካብ ድቃሰን እንተተበራበራ፡ ብዉናኣን፡ ኣብ ኢደን ፋስ ሒዚን ኣብ መደቀሲ ልችያ ነበራ፡፡ ዝኾነ ናይ ግዳም ሱብ ድማ ኣይነበረን፡፡ ቀጥ ቀጥ እናበላ ብስምባደ ናብ መደቀሲኣን ገጸን ተመልሳ፡፡

"ሰሎሞን! ኣንታ ሰሎሞን ተንስ እስኪ….. ወይ ኣነ ጓለይ! ንልችያ ሃሪመያ ኣለኹ መሰለኒ" ብምባል ንበዓል ቤተን ኣተንስኣ፡፡

ኣቶ ሰሎሞን፡ ኩናን ለይቲ ለበሶም፡ ብታህዋኽ ናብ መደቀሲ ጓሎም እንተኣተዉ፡ እቲ ክፍሊ ብደም ኣዕለቕሊቑ ጸንሖም፡፡ ኣብ ካንሸሎ ተደርብዩ ዝወዕል ዕንጸይቲ ዝፍለጽሉ ፋስ ድማ ኣብ ምድሪ ቤት መደቀሲ ጓሎም ተጋዲሙ ነበረ፡፡ ንረሳ ልችያ ነጸላ ኩዲኖም፡ ሰዓቶም ርኣዩ፡ ዳርጋ ወጊሑ'ዩ፡፡ እናበኸዩ እጆታ ቴለፎን ኣልዓሉ፡፡

***

ወ/ሮ ህድኣት ካብ ገበን ናጻ ምስ ተባህላ፡ ጉረቤቢቲ ሰናይ ድሌት ኣቶ ሰሎሞንን ካልኦት ዓጽመ ስጋን ኣብ ግምት ኣትዩ ዝተፈረደ መሰሎም፡፡ ቤት ፍርዲ፡ ሞት ልችያ ኩነ መቕጻዕቲ ናይ ወላዲታ ድርብ ጉድኣት ናይ'ቲ ስድራ'ዩ ብምባል ኣዛሚዱ ዝሃቦ ዉሳነ ገይሮም ተርጉምዎ፡፡ እቲ ሓቂ ግን ከምኡ ኣይነበረን፡፡

ናይ ወይዘሮ ህድኣት ፍርዲ እንታይ ከም ዝኾነ ብዙሓት ሰባት ብኣንክሮ ተኸታቲሎሞ፡፡ ኣብ መንጎ ደያኑ፡ ኣኽብሮ ሕግን ጠበቓን'ውን ርሱን ክትዕ ዘልዓለ ነበረ፡፡ ብወለንታኣን ውላደን ቀቲለን ዝብል ክሲ ዘይመስል ስለዝነበረ ብኡንብኡ ተሳሒቡ ከም ዝመሓየሸ ተገብረ፡፡ ናብ እኩይ ውጽኢት ዘምረሐ ኣእዳው ናይተን ወላዲት በቲ ዘመዛዘንን ፍቕሪ ወላዲት ዝጸረን ኣእምሮኣን ዝተመርሐ ኣይነበረን፡፡ ናይ እዋን ድቃስ ኣእምሮኣን ንክሳድ ወተሃደር ክበትኽ'ዩ ወስ ኢሉ፡፡ ህይወት ጓለን ንምድሓን፡፡ ንልችያ ምቕታለን'ምበኣር ዘይወለንታዊ'ዩ ነይሩ፡፡

ነዚ መጉት'ዚ ዝደገፍ፡ ብዘይካ ገበናዊ ሕጊ ዓንቀጽ 49 ካልእ ኣይነበረን፡፡ እዚ ዓንቀጽ'ዚ ብኸምዚ ዝስዕብ ዝንቡብ ነበረ፥

ሓደ ሱብ ብሰንኪ ምዝንባል ኣእምሮኡ፡ ወይ ብሰንኪ ኮነተ ኣረዳድእኡ ወይ ብሰንኪ ምዕባለኡ ዝተኸልከ ኣእምሮኡ ወይ ዘይንቡርን ኣበር ዘለዎ ኮነተ ሱብነት፡ ኣብቲ ጉድኣት ዝፈጸመሉ ግዜ፡ ሳዕቤን ተግባራቱ ክርኢ ዘይክእል እንተነይሩ ወይ ዝፍጽሞ ዘሎ ተግባር ካብ ቁጽጽር ኣእምሮኡ ወጻኢ እንተኾይኑ፡ በቲ ዝፈጸሞ ገበን ወይ ጉድኣት ምሉእ ሓላፍነት ኣይስከምን፡፡

እንተኾነ ደያኑ እቲ ንምምዝዛን ኣእምሮ ጸገም ዝፈጠረ ነገር ዝኣሊ ፍወሳታት ክካየድ፡ ከምኡ'ውን ካልእ ጉድኣት ኪይደገም ዝዓግት ናይ ጥንቃቐን ሓለዋን ስጉምቲ ክወሰድ ክእዝዙ ይኽእሉ፡፡

ብመሰረት እዚ ሕጊ'ዚ ወ/ሮ ህድኣት ሰማዊ መቕጻዕቲ ክወሃበን ይኽእልኳ እንተነበረ ናጻ ተባህላ፡፡ ዝተወሰነለን ናጽነት ግን ካብ ማእሰርቲ'ምበር፡ ካብ ዝኽሪ ልችያን ሕልናዊ ስቅቕታን ዘድሕን ኣይነበረን፡፡ ደያኑ፡ ኣብ ሕክምና ኣእምሮ ሓገዝ ክናደየለን ክሱብ ሽዕኡ ግን ሓለዋ ክግበረለን ኣዘዙ፡፡

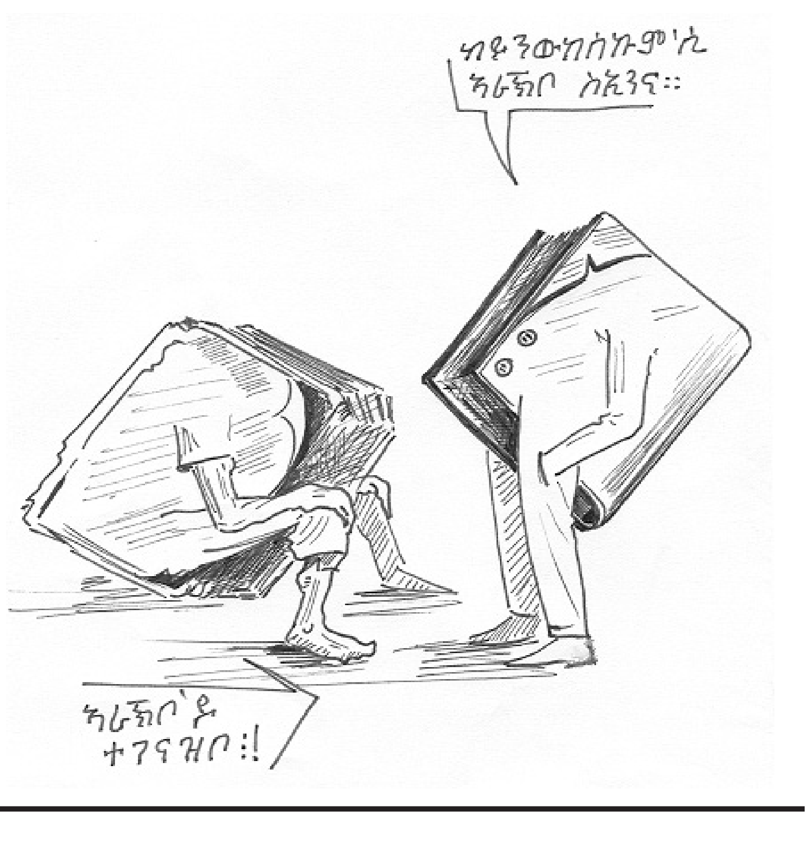

መልእኽቲ ካብ ሃና!

ሰቕታ ዝግርማኣ "ተጺቃጢት" ኣላዶ ትብልዋ ሎሚ?

ኣብ ለምለም ዳስ'የ ተመርዕየ። "ሓደ ክምርያ ብዙሕ ይንየ" ከም ዝበሃል፡ መርዓና ብዙሕ ዓጽመ ስጋ ዝደኾመሉ፡ ወሃ ዝተባህለሉ ዓቢ ወራይ'ዩ ነይሩ። ኣነን በዓልቤተይን ከም ኣብ ኩሉ መርዓታት "ደገም ሓደ'ምበር ክልተ ኣይንኹንኹምን" "ፈረይትን ጸገይትን ኩኑ" "ትሓዋወሱና ይግበርኩም" ተባሂልና ተመረቕና። ከይንጠላለም ድማ ብኪዳን መሓልና። ዓበይትን ወረዛትን ሰናይ ትምኒቶም ንምግላጽ፣ ኑቲ ብወርቂ ኩትቫን ንፍሖን ተኸሊሉ ዝበረ ኣብ ባልጃታት ዝበረ ኩዓውንቲ መርዓት፡ ካብቲ ተኣሰሩ ዝበረ ለምለም ሰቲ ኣኣልዓሎም የወድቕሉ ነበሩ። እቲ ጨፈራን ደበላን ናይ መካይን ፋም ፋም፡ እልልታን ናይ ወናማት ባንድታት መዚቃን ዘጸግክዎ ኮንፈቲ ንምቕላብ ዝተራእየ ጾቕጥቕጥን ሱላቕን ምስቲ ብሕብራዊ ባለንቻናታትን ስልማትን ወቂቡ ዝበረ ዳስ ተደሚሩ፡ እቲ ጽምብል ካብ ተራ መርዓ ዝያዳ ከበኮብ ናይ ሓደሽ ንጉስ መሰለ። ሕጽኖትና'ውን ግርም ሓለፈ።

ምርቓ ዓበይትን ወግዕን ዝዋሰሎ፡ ብካህናት ዝተባረኸ መርዓና ግን ክንጸወ ሰለስተ ዓመት ዕምሪ ኣይረኸበን። ሰቲት ሰኢንና። መዓልካ ብዘየፍቅድ ሕሱም ግጭታትን ክርክርን ተፋቲሕና። ንኽልተ ወለደኛታትና'ውን ኣቀያየምና። መልከዐኛ ጓልና ሞኒካ ብኣቦኣን ኣዴኣን ተሓቝፋ ክትዓቢ ኣይተዓደለትን!

ሰቲት ዝኸኣልና ነገራት ኣብ ሎሚ ኩይኑ ክርእየ'ከለኹ ብቑዕ ምኽንያትዶ ነይሩ?" ብምባል ንኡብሰይ እሓትት'የ። በዓል ቤተይ ሓቂ ይሓይሽ ጻዕራም፡ ሓደ መንገዲ እንተተዓጽዎ ከየማረረ ካልእ መንገዲ ዝቕይስ፡ ኣብ ዝፈተኖ ስራሕ ዝዕወት፡ መተብብሮ ናይታ ሓዳስ ስድራ ከመሓይሽ ዝጽዕር ሰብ'ዩ ነይሩ! ንሱ ኣብ 30 ኣነ ኣብ 26 ዓመተይ ኢና ተመርዒና። ናይ ካልኣይ ደረጃ ትምህርቲ ፈጺምና ኢና። ዘይምትእምማን ዘረት ዝበሃል ነገር ኣብ መንገና ቦታ ኣይነበሮን። እቲ ናይ ሓዳር ባህልን ኣካይዳን ድማ እናተመሃርናዮ ንኸይድ ኔርና።

ናይ መጀመርታ ጠንቂ ባዕለይ ዘጐስኩዎ'ያ። ኣብ ናይ ስድራኡ ህንጻ ናይ በይንና ክፍሊ ተዋሂቡና ኣብ ሓደ ካንሸሎ ንነብር ስለዝነበርና "ገዛ ተኻሪና ንውጻእ" ኢለዮ። ንሱ ግን ምስ ዘሎ ሕጽረትን ክቡርን ገዛ ኽራይ ኑቲ ረኺብናዮ ዝነበርና ዕድል ሎተርያ ከም ዝበጽሖ ወሲድዎ ነበረ።

"እንታይ ኢልኪ እሸከ ደገመያ!" ብምባል ብጸዋግ ገጽን ምፍርራህን ክምልሰለይ ሕጂ ኩይኑ ይዝከረኒ።

"ገዛ ብናጻ ክትረኽብ ዓቢ ዕድል'ዩ። ግን ናጽነት ከኣ ጥዑም'ዩ" መለስኩሉ።

ሽዑ ኣይተረዳዳእናን ጥራይ ዘይኮነስ ተኻራሪርና ብዘይ ዘረባ ሰለስተ መዓልቲ ኣሕሊፍና።

ኣቐዲመ ኣይጠቐስክዎን'ምበር በዓል ቤተይ ምሳይ ተማሂሩ ዝነበሮ ናይ ሓዳር ወሳኒታት ዘውሓደ'ዩ ነይሩ። ካልእስ ይትረፍ ከም ኣርማድዩ፡ ሳሎንን ከሮንደሳን ዝኣመሰለ ንብረትኳ ተሰሪሑ ናብ ገዛ ምስ መጽኣ'የ ርእየዮ። ንብረት ምጥራይ ዘለገሰኳ እንተኾኑ፡ ኣብ ምምራጽ ዲዛይኑ ሕብሪ ወዘተ ብዘይምስታፈይ ባህታ እስመዓኒ ኣይነበረን። የውሃንሱ ሰብኣይ'ዩ ንኹሉ ዘወሰን ዝዓይኑ ኣጠማምታ ነይርዎ። "ሰበይቲ ሰቕታ'ዩ ግርማኣን ስልማታን" ይብል። ኣመል ምትህርራምኳ እንተዘይነበሮ "ኣዴታትና ክጽረፋን ክጸፍዓንከለዋ ሰቕታ'ዩ ዋልታኣን ነይሩ፡ ሳላ ትዕግስቲ ድማ ሓዳረን ኣጸኒዐን ንዓና ኣዕቢየን" መን ኢሉዎ'ዩ።

እንተተጋግየ ኣርመኒ! ኣብ ዓቢ ከተማ ዝዓበየ ብዓቕሙ ዝተማህረ መንእሰይ ከምዚ ይሓስብ'ዩ ኢለ ገሚተ ኣይፈልጥን።

ኣብ መወዳእታ ግን ኣነ'ውን ቀርኒ ኣብቘልኩ። "ብዛዕባ እዚ እንታይ ኩንካ ዘይነገርካኒ?" "እቲ'ኸ መኣስ ተፈጺሙ?" "ሽቃሊትካ ደየ?" "ስለምንታይ ኢኻ ካብ ምሳይ ምስ ስድራኻ ዝያዳ ትመክር?" "ስድራይ ገዛ ስለዘይብሎም እንታይ ከፊእዋ ደዩ ንዕቀት ዘሕድረልካ ዘሎ?" "ኣብ ብርክይ ዘስተንፍስ ስራሕ ክንብር ዝኸእልኮ'የ! ቦርሰኣን ተሓንጊጠን ኣሹሓት ኣእትየን ክይተጨማሊቓ ዝንበራ ኣለዋ።" እናበልኩ ናይ ክበደይ ክዛረብ ጀመርኩ። እንታይ'ሞ ክዓብስ? ንሱ'ም ናይቲ ገዛ ከናወጽ

እንተዘይኮይኑ በዓል ቤተይ ለውጢ ከምጸኣ ኣይረኣኹን። ጸርፍን ወሰውሰን ተጀማሚሩ። “ኣቑሑትኪ መቒልኪ ክትወጽኢ ትኽእሊ ኢኺ” ’ወን ተባሂሉ።

ድሒረ ክሃድእ ጀሚረ ምንባረይ ይዝከረኒ። “ቢስ” ግን ኣይዝሓለን። ተዋሪዳኒላ “ሰቕታ ዝዋርማኣ” ኣሚን ኣይረኸበን። ምስ ህጻን ሞገስ ዝበርኦ ምዉቕ ዝምድና ከዘሕትሎ’ወን ተዓዚበኩ።

ሓደ ሰንበት ናይ ንዕልተይ በዓል ጥምቀት ንምስታፍ ንጉዳይፍ ነቒልና። ናይ ገዛ ምስወሰው ከም ሰበይቲ ጊደሩ ዝፈልጦ የለን። ገለ ግዜ ደንጉየ እመስሰኒ።

“ትኸዲ ዲኺ ኣይትኸድን? እንዳ ኣሕዋተይ ክትበጽሒ መኣስ ባህ ይብለኪ ኩይኑ” በሊኒ።

ሓቂ ይሓይሽ ዳርጋ ምስ ኩሎም መቕርቡ ምቕሉል ዝምድና ነይሩኒ ኣይብልን’የ። ኣብዚ ጥምቀት ዝበራ ንዕልተይ ግን ተጋዪዱ ነይሩ። ትኽ ትንፋስን ተመሳሳእትን ኢና ኔርና።

“ክንምለስ ከለና ቁሪ ከይከውንብ ንሞገስ ጃኬት ክማልኣላ!”

“ሓሳዊት!”

“ሓሰዊ እንተኾንካ ንገረኒ”

“ነውሪዎ!” ብምባል ብእግሩ ሃሪሙኒ፡ ኣብ ዓራት ዝበረት ሸፍንቲ ኣረቂ ኣልዒሉ ንበይኑ ተመርቀፈ።

ድሕርዚ ተፈጢሩ ዝበረ ሃንፍ ክገፍሕ’ምበር ክጸብብ ኣይተራእየን። ጸገምና ናብ ሰድራ ካብኡ ሓሊፉ ድማ ናብ ሸምገልና እናበለ ብፍትሕ ተፈላሊና።

ጉዳይና ብከምዚ ተጀሚሩን ተወዲኡን። እንታይ መልእኽቲ ከመሓላልፍኩ’የ ዝሓሰብኩ?........ እወ ድኣ! ዘከረ . . .

***

ኣቦታትናን ኣዴታትናን ኣብታ ዝተመረቑላ መርዓን ሓዳርን ጽንዓት ከም ዝበሩ ይንገር’ዩ። ምንጪ ናይ ጸንዓቶም እንታይ ኩን ነይሩ ይኸውን? ካብ ስጋኦም ስጋ ካብ ደሞም ደም ወሪስና ዝተመርዓና ደቆም ድኣ ኑቲ ጸንዓቶም እንታይ ኩይንና ዘይወረስናዮ? እንታይ ኩይኑ መርዓ ኣብ ግዜና እስር ፍንጥሕ ይኸውን ኣሎ? ኣረ እንታይ ኩይኑ ማእዶ ሓዳር መእሰሪኡ ይሰንከፍ ኣሎ?

ድሌትና ከይሰመረ ምስ ተረፈ ካብ ኑብሰይ ጀሚርካ “ ዓለም ተቐዪራ” “ ግዜ ሓሚቑ” “ዘበን ተለዊጡ” ንብል። እዚ ግን ኑብስኻ ምትዕሽሻው ኩይኑ እስመዓኒ። ቅርጺ ምድሪ’ምበር ዓለምን ግዜን ተለዊጦም ኣይፈልጡን። ኣብ ዓለምን ግዜን ንነብር ዘሎና ኢና ተለዊጥና ወይ ለውጢ ኣምጺእና ንኸውን።

ገለ ሰባት “ መንእሰይ ሎሚ ዋጋ ኣልቦ ኢዩ” “ ሕማቕ መዕበያዩ ዓብዩ” “ ኣብ ረቡዓ ኣልቦ ህላወ’ዩ ነጊሱ” “ ከምዚ ዓይነት መንእሰይ ተመርዕዩ ሓዳር ክዕቅብ ኣይክእልን’ዩ” ይብሉ። ኣነ ግን ስምዒታዊ ፍርዲ’የ ዝብሎ። ንኹሉ መንእሰይ ብሓንቲ መረጼን ምጥማት።

ጠንቂ እስር ፍትሕ ድኣም እንታይ’ዩ? ብዙሕ’ዩ ዝበሃል። ቤተ ሰብ ዘይመረቐዎ መርዓ ምዝውታሩ፡ መሰብሮ ሓዳር ምጽንባሩ፡ ደሞዝ እትወስድ ጓልኣንስተይቲ ርእሳ ምልዓሉ፡ ማሕበራዊ ንቕሓት ደቀንስትዮ ምብራኹ፡ መስተን ዝሙትን ምንጋሱ፡ ትምህርቲ ሰምሚዮር ዘይምሕያሉ፡ ዓበይቲ ዓድን መራሕቲ ሃይማኖትን ግዴኦም ዘይምምሃሮም፡ ሰብ ሓዳር ብምኽንያት ሰራሕን ክተትን በበይናም ምቕማጦምን ካልእን ይጥቀሱ።

ክዘርዝር ዝጸንሐ ሓሳባት ኣቃሊልካ ዝርአ ኣይኮነን። ኣነ ግን መልእኽተይ ኣብ ሓንቲ ካብዘን ኣብ ላዕሊ ዘለዋ ነጥብታት ጸቒጠ ከሕልፍ ምደለኹ። ማሕበራዊ ንቕሓት ደቀንስትዮ ምብራኹ ኣብ ትብል ማለተይ’የ።

ናይ ሎሚ ጓልኣንስተይቲ ካብታ ቀድሚ ሓደ ወይ ፍርቂ ዘበን ዝበረት ኣደ ወይ እኑሓጎ ናይ ኣተሓሳስባ ለውጢ ኣምጺኣ ኣላ በሂሊት’ዩ። እታ ንምሕረምቲ ወይ ጸርፊ ብናይ ሰቕታ ዋልታ እትምክት ጓልኣንስተይቲ ድኣ ሕጂ ካበይ ክንረኽባ ንኽእል? እታ ሓያም ወይ ፍትሕቲ ከይትበሃል ንደቃ ኣብ ጥመር ስድራቤት ምእንቲ ክተዕቢ “ሰቕታ’ዩ ግርማኺ ተጸቒጢ” ዝተባህለት ናይ ቤት እመቤት ማለተይ ኢዩ፡ ኣብዚ መድረኽዚ ክትህሉ ይከኣልዶ? ኣብ ወሻጠ ህድሞ ዝዓበየት ኣብ በረኻታት ኣብ ዝተደኮነ ወሸጢ ኣግኡተ’ምበር ካልእ ክትርኢ ዕድል ዘይነበራ ሕጂ ግን ሳላ መጽሓፍትን ትምህርትን ዓይኒ ኣንቃሓ ዘሎ፡ ናይ ካልኦት መፋጥርታ ኣብቢራ ተዓዚባ ከሎ “ወይልኺ በዚ ልምድኺ ኪዲ” ብምባል ስመር ሓዳርዶ ንጸብ ኣሎና?

ናይዚ መድረኽዚ መንእሰይ በዓልቲ ሓዳር’ምበኣር ዝምህራን ካብኣ ዝመሃርን ዝኣርማ ግን ጉድለት ሃሰው ኢሉ ብቐፈታ ዘይደህያ፡ ኣብ ናይ ኣነ እፈልጥን ሓይልን ኣካይዳ ዘይምርከሱ ንኣገደስቲ ወሰኑታት ሓዳር ምስኣ ዝዘተ፡ ሃናጺ ሓሳባታ ዝሰምዑ ግንባሩ ንዘላ ጸጋታት ገዚኣ ዘይነፍጉ ሰራሕ ዘፍቅር፡ ገዛዙብ ንሽጉ ዘጥቅዕ ኣብ ሓብራዊ ምክብባርን ምርድዳእን ዘደህብ፡ ከምቲ ንሱ እምነቲ ክትከውኖ ዝደሊ ንባዕሉ’ውን እሙን ዝኸውን በዓልቤት’ያ ትደሊ ዘላ።

ደቀንስትዮ ኣሓተይ ድማ ማሕበራዊ ንቕሓት ከም ኣጓንል ንቕሓት ከይትወስድኦን ንምዕርነት ብጡጥ ከይትርድኣን ሓደራ እብለክን። ማዕርነት ናይ ዝለልነዮ ክዘልል’የ ወድድር ኣይኮነን፡ ርእሰ ምትእምማን ጸቡቕ እንተኾነ መጠኑ ዝሓለፈ ርእሰ ምትእምማን ግን ዘረዳድእ ኣይኮነን። ርእሰ ምትእምማን ማለት ተነፊሕካን ተጉዚርካን ምኻድ ማለት ኣይኮነን። ጉዕዞ ሓዳር ከም ቅርጺታት ወርሒ’ዩ። ሓንሳብ ይንእስ ሓንሳብ ይዓቢ። እወ ከም ክረምቲ ዝጸብብ ከም ቀወዒ ድማ ዝርሁ’ዩ። በዓል ቤት ብዋዜያዊ ስእነት ወይ ብዋዜያዊ ርኽበት ክምዝን ኣይግባእን። በዓል ተሰፋ፡ ኣጆኻን ትዕግስትን ፍረኣን ምቁር ምኳኑ ምስትውዓል።

ኣሓተይ! ሓዳር ፍሉይ መዝነቲ ከም ዘድልዮ ርዱእ’ዩ። “ጉጅኣም ፈልየምዶ?” ኢሉ’ኳ ዝሓትት ህዝብና። እንተኾነ ብትዕዝብተይ፡ ሓዳር ከምቲ ሮማንቲካውያን ደረፍትና ዝብልዎ “ናትና ንግበር እንታይ ገደሰም ወለድና! ወይ ኣሕዋትና” ኣይመስለንን። በዓልቤት ካብ መቕርብ በዓልቲ ቤቱ በዓልቲ ቤት ድማ ካብ መቕርብ በዓል ቤታ ብመንፈሰን ስጋን ንኡቦም ኣገልጊሎምን ተጸሊዮምን ኣብ ስመር ሓዳር ክቕጽሉ ዘሎ ዕድል ጽቡብ ዝበለ’ዩ። ናይ ግዜ ጉዳይ ጥራይ’ዩ ዝኸውን። ስለዚ ለባማት ሰብ ሓዳር ኑቲ ኣብ መንጎ ጉጅኣምን መቕርቦምን ዘሎ ፍልልይ ዓቕሉ ዝፈልጡን ዝሕልወምን’ዩም።

ሞገስ ጓል 10 ዓመት ኩይናስ 4ይ ክፍሊ በጺሓ ኣላ። ሎሚ ጓል 37 ዓመት ኩይነ’የ መልኽእቲ ዝጽሕፍ ዘለኹ። እምበር ኣብ 20ታትሰ እዚ ሓሳበ’ዚ ንዓይ’ውን ጋሻዩ ነይሩ።

ሚካኤል ጺጋይ

ካብ ዳየሪ

“ህይወት ሓጕስ እያ”

ነታ ጸባብ ክፍሊ ኣዒንተይ ዓሚተ ኣእምሮይ ከፊተ'የ ኣትየያ፡፡ ኣዒንተይ ብቐስታ ምስ ከፈትኩወን፡ ብሓደ ኲርናዕ ናይታ ክፍሊ ጻዕዳ ምንጻፍ ምስ ክልተ መተርኣስ፤ በቲ ካልእ ኲርናዕ'ውን ሓንቲ ንኽትውላዕ ዝተቐረበት ትመስል ዓባይ ሽምዓ ረኣኹ፡፡ ብዘይካ ማእከላይ ዓቐን ዝነበራ ባኮ ካልእ ዝርአ ኣይነበረን፡፡ ኣብቲ መንደቕ ከኣ'ባ ብድምቕ ዝበለ ናይ ኮምፕዩተር ጽሒፈት፥

“ኣይትተሓለሊ!

ዓለም ናይ ጸዋራት'ያ - ናይ ሰብ ዓቕሊ

ክገጥማ'የ በሊ ልዕሊኣ ሓይሊ”

ዝብል ዋቕሲ ኣብርሃም ኣፈወርቂ ይንበብ ነይሩ፡፡ እቲ ኽፍሊ ዝሰማዕ ድምጺ ዘይነበሮ ብኹሉ ነገሩ ክቡድ ዝበለ ነበረ፡፡ ድፍር ኢልካ ክትኣትዎ ዘኽእል ብዘይ ምንባሩ፡ ግንብንብ በለኒ፡ እዚ ኹሉ ዝገበረ ካብ ጉድነይ ዘይፍለ፡ ብምሕዝነት ነዊሕ ዓመታት ዘኳዕዘኒ፡ ንጽቡቐይ ዝደለ፡ ወትሩ ጽቡቕ ነገር ክርእየኒ ዝሕልን፡ ንባህሪ ተፈጥሮ ክድንቕ ዝገብር፡ ... መሓዛይ እዩ፡፡

“ህይወት ምስትምቓር'ያ፤ ኣብዛ ጸባብ ክፍሊ ብዘይካ እዘን ትርእየየን ዘለኺ ካልእ ንኣእዛንና ዘጽምም፡ ንኣእምሮና ዝርብሽ ድምጺ ይኹን ሕብሪ ዘይብላ ክፍሊ፡፡ ንህይወት ከተስተማቕርያ እየ ኣምጺአኪ፡” በለኒ፤ ድሕሪ ኣዒንተይ ምኽፋተይ ዘሰመዓኒ ናይ ፈለማ ቃላቱ፡፡

ኵሉ ነገር ዝተሓዋወሰኒ'የ ዝመስል፡፡ መቐረት ህይወትን ትርጉም ምንባርን ከመይ ምዃኑ ብዙሕ ግዜ ሓቲተዮስ ብነገራት እምበር ብቓላት ክገልጸለይ ኣይከኣለን ነበረ፡፡ ሓደ ሓደ ግዜ ኣብ ሳልሳይ መዓልቲ ምውጻእ ወርሒ፡ ናብ ሓደ በረኻ ይወስደኒ፡፡ “እዛ ወርሒ ርኣዩያ፤ እቲ ጥቓኣ ዘሎ ኮኾብ ከኣ ርኣዩዮ፡፡ ነቲ ደበና'ውን ኣይትጉስዩዮ፤ ኣዚርኪ ንኹሎም ተዓዘብዮም'ሞ መቐረት ህይወት ኣብኡ ክትጸንሓኪ እያ፡፡ ህይወት እንታይ ምዃና ወርሒ ክትምህረኪ'ያ ኣስተውዕሊ ጥራይ፡” ይብለኒ፡፡ ብዘይ ዘረባ ንሰዓታት ክንዕዘብ ንጸንሕ፡፡ “በሊ ንኺድ፡” ምስ በለኒ ኸኣ ኣእዳወይ ነፊፈ ድሕሪ ድሕሪኡ ይስዕብ፡ ክሳብ ገዛይ ንበጽሕ'ውን ብዙሕ ኣይንዛረብን፡፡ ንሹሉ ብህድኣት ንዕዘብ፡፡ ንሱ ተመሲጡ እንኽዕዘቦ ክይተፈለጠኒ ብስቕታ እዕዘብ ነበርኩ፡፡ ከምኡ ኢልና ገዛ ኣብጺሑ ይፋነወኒ፡፡

ንኽድቅስ ዓራተይ ምስ ሓዝኩ፡ ዝወዓልኩዎ መሊሰ ከስተንትን ክብል ድቃስ ይኣብየኒ፡፡ ዝወዓለ ምስትምቓር ናተይ ኣጠማምታን ትርጉምን ከም ዝህቦ ይፈልጥ እዩ፡፡ ናብ ሞባይለይ ኣቕኒዐ ቀጽሪታት ብምጥዋቕ፡ ዝወዕልናዮ ምስትምቓር እንታይ ትርጉም ከም ዝረኸብኩሉ እዕልሎ፡ ከዕልሎ ኢለ ጥራይ ኣይኩንኩን፡፡ ዘይተወደአ ነገር ከም ዘሎኒ ድቃስ ክኣብየኒ እንከሎ ጽቡቕ ዕረፍቲ ይህበኒ ስለ ዝነበረ'ዩ፡፡ ንሱ'ውን ናቱ ምስትምቓር ምስ ነገረኒ ዓቢ ጾር ከም ዘራገፍኩ ጥዑም ድቃስ ይጠልመኒ፡፡ ናብ ዝኸኑ ቦታ ኣብ ንኽደሉ፡ “ብዘይ ምኽንያት ኣይወስደኒን'ዩ፡” ኢለ ግዲ ስለ ዝሓስብ፡ ብዝከኣለኒ ከስተማቕሮ እፍትን፡፡ ከምኡ ኲይነ'የ ናብ'ዛ ገዛ ካብ ዝኣቱ ኣትሒዘ፡ መቐረት ምንባር፤ ብዓቢኡ ኸኣ ትርጉም ምንባር ክምርምር ዝጀመርኩ፡ ከምኡ ዝበለ ሕቶታት ከልዕል ከም ዝመጽኣኒ ኣይተጠራጠርኩን፡፡

ስረ ባድላ፡ ጻዕዳ ካምቻን ኮዮ ጫማ፤ ብግቡእ ዝተቐምቀመ ጸጉሪ ርእሱ ምስቲ ብቕርጺ ዝወጽአ ጭሕሙ ተደሚሩ ብጣዕሚ ተቐይሩኒ፡፡ ፍሉይ ግርማ ድማ ሂቡዎ ነበረ፡፡ “እንድዒ ሎሚስ ብዛዕባ ናይ ምንባር ፍልስፍናኻ ተስተምህረኒ ኣይመስለኒን፡” በልኩ እናሰሓቕኩ፡፡ ነታ ዝውልዓ ዝነበረ ሽምዓ ናባይ ገጹ ሒዙዋ ብምምጻእ፡ ብህዱእ መንፈስ ዘሎዎ ቃና፡ “ኮኾበይ፡ ብርሃን ናይዛ ሽምዓ ደብዛዝ'ዩ ዘሎ፡፡ ካልኣይቲ እንተ ወሊዕና ግን ባሓባር ኲይነን ዝፈጥርኦ ብርሃን ዝያዳ ድምቀት ክህሉዎ'ዩ ሓቀይ?” በለኒ፡ ናይ እወ ምልክት ምስ ሃብኩዎ፡ “ስለዚ ህይወተይ ከምዛ በይና ትበርህ ሽምዓ ክትከውን ኣይደለኹን'የ፡፡ ንዝያዳ ሓይሊ ድምቀት ካልኣይቲ ክትህሉዋ ኣለዋ ኮኾበይ፡” ብምባል እንታይ ክብል ከም ዝደለየ ክሳብ ምርዳእ ዝኣብየኒ ገይሩኒ፡፡ ናብታ ሓንቲ ካብቲኣን ውሑዳት ንብረታት እታ ክፍሊ ጕሊሓ ትርአ ዝነበረት ባኮ ገጹ ብምኻድ ክልተ ቢኬሪ ኮካን ማይጋዝን ብምውጻእ ኣብቲ ተነጺፉ ዝነበረ ምንጻፍ ኣቐመጦ፡፡

ብርቀት ኣተሓሳስባኡ ኵሉ ግዜ ከም ዝገረም እዝክር እሞ መሊሰ እግረም፡፡ ክሓርቕ እንከለኹ ብዘይካ ንዕኡ ንኻልእ ርኽቢ ኣይመጽኣኒን፡፡ ንሱ ኸኣ ግዜኡ ክይበቐቐ “ሃፍ” ኢሉ ኣብታ ዘለኹዋ ይመጽእ፡፡ ረዘንቲ ሓሳብን ፎኩሶቲ ቃላትን ገይሩ ንሕርቃነይ የብንኖ፡፡ “ኵሉ ግዜ ክትሓርቒ ከለኺ ካብቲ ዘለኺዮ ቦታ ተኣለዩ፤ ናብ ካልእ ጽምው ዝበለ ቦታ ኬድኪ ክትሓስቢ ኣለኪ፡ ክትሓርቒ እንከለኺ ኣጸቢብኪ

ኢኺ ትሓስቢ። ኣጽቢብኪ እናሓሰብኪ ኸኣ ኣብ ዓቕሊኺ ዘጽበበልኪ ጸቢብ ከባቢ ውጽእ በሊ። 'ስለምንታይ ሓሪቓ? ክሓርቕ ይግብኣኒ ነይሩ ድዩ? እቲ ጠንቂ ዝኾነኪ ጉዳይ ብሰብ ዝነቐለ እንተ ኾይኑ፡ 'ፈትዩ ድዩ ከምኡ ዝገበረ?' እናበልኪ ንነብስኺ ሕተትያ። ሓደ ሓደ ግዜ ስምዒታትና ኣብ ጉምቦ ኢድና ኮፍ ኣቢልና ክንርእዮም ጽቡቕ እዩ። ሰብ ንዝገጠሞ ሽግራት ካብ ስምዒታቱ ወጺኡ ምስ ዝገጥሞ ጥራይ'ዩ ክስዕሮ ዝኽእል። ኣብ ስምዒቱ ዝነብር ሰብ፡ ኵሉ ግዜ ኣብ ውድድር ህይወት ተሰዓራይ እዩ። ስለዚ ክትስዓሪ ዘይትደልዩ እንተ ኼንኪ ስምዒታዊት ኣይትኹኒ፡" እናበለ ምኽሩ ይልግሰለይ። ህይወተይ ካብታ ዝነበረታ ዝያዳ ትውስኽ፤ ትሕይል፤ ትዓቢ። ኣብ ልዕሊኡ ዘሎኒ ፍትወትን ክብረን ከኣ ምስኡ ይዓቢ። ንመቐይሮ ህይወተይ ሓንቲ መዓልቲ ክስእኖ ኣይደሊን'የ። ኵሉ ግዜ ምሳይ እንተ ዝህሉ ኣይምጸላእኩን፤ ኣይምመነኹዎን'ውን። ንሱ ኣብ ዘይህልወሉ መንፈሱን ኣነቓቓሒቲ ሓሳባቱን ምሳይ ኣለዉ።

ምስኡ ክህሉ እንከለኹ ውሽጠይን ደገይን - ስጋይን መንፈሰይን - ናጽነት'ዩ ዝስመዖም፡ ቀርዓተይ ብሓጐስን ናይ ነፍሲ መዛሙርን ትምላእ፤ ሰላም ይዓስለኒ። ምስኡ ኣብ ዝህሉወሉ ንቐልዓለም ተዛሪበ ኣይፈልጥን፤ ድላየይ ካብ ምባል ኣይቀኑጠብን። ብዘይ ስክፍታ ማዕረ ማዕረኡ ይኸይድ። ገለ ሰብ ፍቑራት ንመስሎም ኣለዉ። እንተኾነ ምሕዝነት ምስ ሕውነት ጠሚሩ ሒዙና እምበር ንባሕሪ ዝውነት ትውንኖሲ ኣብ ስግር ባሕሪ ከም ዘላ እፈልጥ'የ። ንሳ'ውን መዓልታዊ ርክብና ብኢንተርነት ትከታተሎ እያ። ዝኾነ ይኹን ጥርጣረ ክሓድራ ከም ዘይብሉ እናሻዕ በብግዜና ንነግራ ኢና። ንሳ'ውን ዝያዳ እምነት ክህሉዋ ከም ዘሎ ካብ ባሕሪ ከም ዝተማህረት'ያ ትነግረና።

ጫማይ ኣውጺአ ኣብ'ቲ ምንጻፍ ረፋዕ በልኩ። ካብተን ኮካ ዝመልኣን ክልተ ቢኬሪ ሓሓደና ምስ ሓዝና፡ 'ንዝያዳ ምንባር ሓጐስ ምውናን - ቺርስ" በልኒ፡ ኣነ ግን ፍሽኽታ ጥራይ'የ መጢወሉ።

"ኣብዛ ዓለም ከለኹ ከምዚ ዓይነት ህይወት ምሳኺ ክስተማቕር ምኽኣለይ ዕድለኛ እየ። ኵሉ ግዜ ዝሓሰቦ ዝነበርኩ ምፍጻመይ ባህ እብለኒ። ንምሕዝናትና ዝያዳይ ተኸናኺንኪ ከም ዝማሙቕ ጌርክኒ። ስለዚ ክብሪ ንዓኺ! ንዝያዳ ጉዕዞ ምሕዝነትና ንኸይንጣለም ብልቢና ቃል ክንኣቱ ኢና፡" ምስ በለኒ ኣርሒቑ ዝገዓዘ ኲይኑ ስለ ዝተሰመዓኒ፡ ኑብሰይ ፍርሒ ወረራ።

"እዋእ እንታይ ሓሲብካ ደኣ …"

"ኮኾበይ ሕማቕ ኣይትሕሰቢ። ጽባሕ እንታይ ንኸውን ስለ ዘይንፈልጥ ቃል እተውለይ? ኣነ ኲነ ንስኺ ብዝያዳ ንምሕዝነትና ክንከናኸን ቃል ክንኣቱ እደሊ ኣለኹ።"

"ከም ቀደመይ ኵሉ ድሕሪ ምሕዝነትና ከም ዝሰርያ ቃል እኣትወልካ።"

"ጽቡቕ ኮኾበይ! ኣነ'ውን ዝያዳ ዝሓለፈ ግዜ ንዕብየት ምሕዝነትና ቅድመ ኵነት ከም ዘየቕርበሉ ብምሉእ ሕልናይ ቃል እኣቱ ኣለኹ። ኣዝየ'የ ዘመስግነኪ!"

ኣእምሮይ ኣይቀሰነን። ዋላ ደኣ ቃል እንተ ተኣታተና ድርዒ ዝኾነና ይኹን እምበር ካብ ምርባሽ ዓዲ ኣይወዓልኩን። ከም ቀደሙ ስለምንታይ ከም ቃል ከም ዝኣተና ክገልጸለይ እኳ እንተ ደለኹ፡ ንዘረባ ዕድል ከይሃበ ሕቑፍ ኣቢሉ ብምስዓም ማዕጾ ከፊቱ ወጽአ።

ብሓረይ ቀልጢፋ ኣይተመልሰን። ምጽባይ፡ ምጽባይ ወለደት። ሻቕሎተይ ክዓቢ ግዜ ኣይወሰደን። እንተ ደወልኩ ሞባይሉ ኣይትሰርሕን። ቅድሚኡ ስለ ዘይደወልኩሉ ትሰርሕን ዘይክትሰርሕን፤ ምስኡ ምንባራን ዘይምንባራን ኣይረጋገጽኩን። ተስፋይ ከይጽንቅቕ እናተቓለስኩ ነዊሕ ተጸበኹ። ግዜ ምስ ነውሓኒ ካብቲ ኮፍ ኢለሉ ዝነበርኩ ምንጻፍ ብምትንሳእ እናፈራሕኩ ናብቲ ማዕጾ ኣምራሕኩ። ግብ ዝበለ ጸልማት ብምንባሩ ደፊረ ክወጽእ ኣይከኣልኩን፡ ዓው ኢለ ድየ ትሒተ ብዘይርድኣኒ ድምጺ ንስሙ ጸዋዕኩ። መልሲ ግን ኣይነበረን። ናብቲ ኣስካላ እግረይ ሰዲደ ክረግጽ ምስ በልኩ ገለ ነገር ከም ዝኾንኩ ተረድኣኒ። ብድሕሪኡ "ዱብ" ዝበል ድምጺ ሰማዕኩ። ኑብሰይ ብድንዝዙ፡ የማናይ ጉነይ ከቐንዝወኒ ጀመረ።

ሳሊና ም.

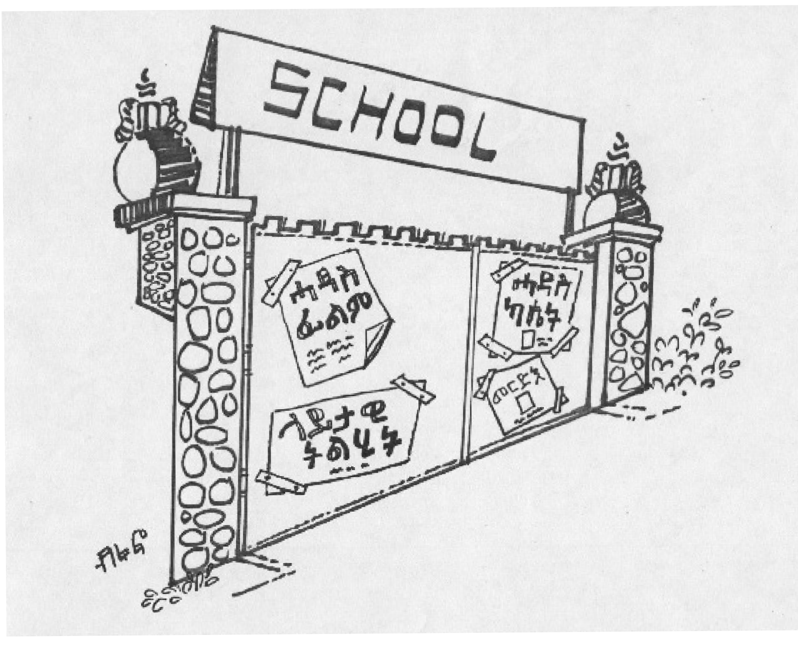

ሓንቲ ሕቶ ሓላትኒ

ሕልምን ስምዒትን

ጉዳይ ማይ

ሕቶ፥ ንግሆ ማይ ምስታይ ኣገዳሲ ምዃኑ ክሰምዕ ጸኒሐ'ለኹ። ሓቅነት ኣለዎ ድዩ፧ ብዛዕባ ማይ ኣበየናይ እዋን ክንሰቲ ከም ዘሎና ጭብጥ ሓበሬታ ክትህቡኒ'ውን ኣይምጸላእኩን።

ዳናይት ሃይለ ካብ ፐረዲዞ

መልሲ፥ ማይ ኣብ ግቡእ ግዜ እንተተሰትዩ፡ ዝዓበየ ውጽኢት ከም ዘርክቦ ሰነዳት ጥዕና ይገልጹ። ንግዜን መጠንን ንሰትዮ ማይ ዝገልጹ ጽሑፋት ኣገዘዮም ሰፋሕቲ እኳ እንተኾኑ፡ ጽሙቕ ብዝበለ መለክዕ ዝዓም ዝሰዕቡ ነጥብታት ኩተስተብህልሎም ዝኻኸር፥

- ንግሆ ክልተ ቢኬሪ ማይ ምስታይ ንውሽጣዊ ህዋሳት ኣካልና ንጡፋት ክኾኑ ይሕግዝ

- ቅድሚ መግቢ ሓደ ቢኬሪ ማይ ምስታይ ኣብ ስርዓተ ምሕቃቕ ዕዙዝ ተራ ይጻወት

- ቅድሚ 'ሻወር' ምውሳድና ሓደ ብኬሪ ማይ ምስታይ ካብ ልዑል ጸቕጢ ደም (high blood Pressure) **ይከላኸል።**

- ቅድሚ ድቃስ ሓደ ብኬሪ ማይ ምስታይ ካብ ወቕዒን ሕማም ልብን ይከላኸል።

ሕልምን ስምዒትን

ሕቶ፥ ሓድሓደ ግዜ ካብ ናይ ድቃስ ሕልመይ ኣብ ዝበራበረሉ እዋን፡ ንነዊሕ እዋን ምስ ዝተፈለኽዎ ሰብ (ዓርከይ ወይ መሓዛይ ዝነበረ ክኸውን እኽእል) ኣብ ስምዒት ኣትየ እጸንሐ እሞ ይገርመኒ። ሓሲበዮን ዘኪረዮን ዘይፈልጥ ሰብ ከመይ ገይሩ ኣብ ሕልመይ መጺኡኒ፡ ኣነ'ኸ ስለምንታይ ኣብ ስምዒት እኣቱ ኢለ ኣብ ጭንቀት እሸመም። ብዛዕባ'ዚ እንታይ ትብሉኒ፧ ገና እቲ ናይ ቀደም ስምዒት ኣይወጻለይን ኣሎ ማለት ድዩ፧

ኣ.ኣ.

መልሲ፥ ግድን ኣይኮነን። ኣብ እዋን ናይ ድቃስ ሕልሚ፡ ሓንጎልና ኣዝዩ ንጡፍ ስለዝኾነውን፡ ሃንደበት ምሳና ናብ ዘይቀነየ ሓሳብ፡ ማለት ናይ ርሑቕ ተዘክሮ ክምጽኣልና ይኽእል ምዃኑ ምሁራት ስነኣእምሮ ይገልጹ። ስለዚ ትቐርብዮ ዝነበርኪ ብውንኺ ከለኺ ዘይዘከርክዮ ሰብ ኣብ ሕልሚ ሊይትኺ ምምጽኡ ኩተሓሳሰበኪ የብሉን። ኣብ ሕልሚ ዝረኣኽዮ ሕሉፍ ነገር፡ ምስ ናይ ሕጂ ሂወትኪ ምትእስሳር ኣለዎ ማለት ስለዘይኮነ፡ ብኣሉታ ክጸልወኪ ኣይግባእን። ስለዚ ሕልምኺ ረሲዕኪ፥ ብዘለኽዮ ክዉንነት ክትጎዓዚ ኢና ንምዕደኪ።

ቀልጢፉ ሚዛን ሰብነት ዘቕንስ ኣገባብ

ሕቶ፡ ሰባት ብግዝፈይ ሰኪሖም። ኣተኹ ወጻእኩ ትግዝፍ ኣለኻ ኮይኑ ናይ ኩሉ ፈላጥየይ ዘረባ። ኣካላዊ ምንቅስቓስ ክገብር ከም ዘሎኒ ፍሉጥ ነገር ስለዝኾነ፡ ዝሓለፈ ሰሙን ጂምናዝዩም ተመዝጊበስ ድሮ ጀማሚረዮ ኣለኹ። ኣብ ገዛውን ሃኪቲ እገብር ኣለኹ። ኣብ ጉዳይ መግቢ ግና ቅኑዕብ ምድንጋር ይፈጥረለይ'ዩ። ሚዛን ሰብነተይ ብዝቐልጠፈ ክቕንስ ኣየናይ ዓይነት መግቢ ክንምገብ ከም ዘሎና ገለ ሓበሬታ ክትህቡኒ ምደለኹ።

ሰናይ ስራጅ ካብ ባጽዕ

መልሲ፥ ዘረባ ፈተውትኻ ሰሚዕካ ሚዛን ሰብነትካ ክትቕንስ ምውሳንካ ጽቡቕ ነገር'ዩ። ኣካላዊ ምንቅስቓስ ጥዑይ ኩበደት ሰብነት ክህልወካ ወሳኒ ተራ ስለዘለዎ፡ በዚ ጀሚርካዮ ዘሎኻ ቀጽሎ። ኣብ ኣካላዊ ምንቅስቓስ'ውን ሚዛን ሰብነት ንምቕናስ ኣገባብ ስለዘለዎ ኣብኡ ንዘለዉ ክኢላታት ብምውካስ ሓበሬታ ክትረክብ ጽቡቕ'ዩ። ገለ ብትግርኛ ዝተጻሕፉ መጻሕፍቲ'ውን ኣለዉ። ስለዚ ኣብ ኣካላዊ ምንቅስቓስ ጌርካዮ ዘሎኻ ውሳኔ ግዜያዊ ዘይኮነ ቀጻልነቱ ክትውሕስ ከድልየካ'ዩ። ናይ ሓዋሩ (life long) **ዉሳኔ እዩ ክኸውን ዘለዎ። ንኣመጋግባ ዝምልከት'ውን ዋላ ኣብዛ መጽሔት ከይተረፈ ብዙሕ እዋን ክወጽእ ጸኒሑ'ዩ። ብዘኾነ ኣሕጽር ኣቢልና ክንምልሰልካ።**

ኣብ ምቕናስ ሚዛን ሰብነት እቲ ዝለዓለ ውጽኢት ዘርክቡ፡ ካብ ኩሉ ፍርያት እንስሳ ርሒቕካ፡ ኣብ ኣሕምልቲ፡ ፍረታትን ጥረምረን ምቕናዕ'ዩ። ሰለስተ ጻዕዳ ነገራት (ፌኖ፡ ሽኮርን ጨውን) እውን ኣኽረሽትን ኣብ ጥዕና ኣሉታዊ ሳዕቤን ዘኸትሉን ስለዝኾኑ፡ ክንጥንቀቐሎም ከም ዘሎና ዝገልጹ ሰነዳት ጥዕና ኣንቢብና ኣሎና። ስለዚ ኩነታት ኣመጋግባኻ ኣብ ኣሕምልትን ፍረታትን ገጹ ክዘዙ ከድልየካ እዩ። ቅልጡፍ ግብረ-መልሲ ንምርካብ ንገለ ውሱን እዋን ብፍሉይ ኣገባብ ዝትግበር ዓይነት ኣመጋግባ ስለዘሎ'ውን ንክኢላታት ብምውካስ ሓበሬታ ክትረክብ ዝከኣል'ዩ። ኣብ ኢንተርነት ኣብ ጉግል ይኹን ካልእ ኢንጂን healthy weight loss **ኢልካ ብምእታው ዝርዝራዊ ሓበሬታ ክትረክብ**

ትኽእል ምኧንካ'ውን ክንሕብረካ ንፈቱ።

ናብ ዘይደለኽዎ . . .

ሕቶ፡ ወዲ 22 ዓመት ተመሃራይ ኮሌጅ ኢንስቲትዩት ተክኖሎጂ ኤርትራ'የ። ጓል 19 ዓመት ኣፍቃሪት ኣላትኒ። ንመጻኢ ናይ ሓዳር ብጸይተይ ክትኮነኒ እየ ዝደልያ። ይኹንምበር፡ ኣብ'ዚ እዋን ጾታዊ ርክብ ክንፍጽም ትደፋፍኣኒ ኣላ። ኣነ ድማ ክንጸንሕ'የ ዝደሊ። ዝበለቶ እንተዘይገይረ፡ ምሳይ ትቕጽል ኣይመስለንን። እንታይ እግበር፧

ሳሚ ካብ ደቀምሓረ

መልሲ፥ ከም ተፍቅራን ናይ ሓዋሩ ብጻይትኻ ክትከውን ከም እትደሊ፥ ኣብ'ዚ እዋን ግና ጾታዊ ርክብ ክትገብር ከም ዘይትደሊ ንገራ። እንተተሰማሚዕትሉ ግርም፡ እንተዘይተሰማሚዕትሉ ግና ክትሓድጋ ጥራይ እዩ ዘለካ። ንኽይትሓድገካ ኢልካ ዘይደለኻዮ ነገር ክትፍጽም የብልካን። ኣብ ርእሲኡ ኸኣ ሕጂ ኣመት ትምህርትኻ እንተገበርካ'ዩ ክሕሸካ። ንኹሉ ክተረኻኽበሉ ኣብ ዘኽእል ዕድመን ኩነታትን ስለዘለኻ። ኣብ'ቶም ካሎሪን ስብሕን ዘለዎም ዓይነታት መግቢ ኮይኑ፡ ካብ ማይነዝን ጠስምን ኣዝዩ ዝሓሸ ስለዝኾነ፡ ከም ኣማራጺ ክውሰድ ይከኣል'ዩ። ኣብ'ዚ ጉዳይ ርዱእ ክኸውን ዘለዎ፡ ካብኡ ንናብኡ ኢና ነውዳድር ዘሎና እምበር፡ ኩሎም እዞም ዝጠቀሱ ዘለዉ፡ ስብሕን ካሎሪንን ብብዝሒ ዘለዎም ምኧኑ ክትዝንግዑ የብልኩምን። ንሕቶኹም ግቡእ መልሲ ረኺብኩም ክትኮኑ ንትስፎ።

ማይነዝዶ ጠስሚ፧

ሕቶ፥ ብኣምሆ ኣብ ሓደ ቤት ቁርሲ ኣብ ክትዕ ኣቲና ምስ ኣዕሩኽተይ። መካትዒ ኣርእስትና፡ ምስ ጥዕና ብዝተኣሳሰር፡ ካብ ማይነዝን ጠስምን ኣየናይ ይሓይሽ ዝብል'ዩ፧ መልሲ ካባኹም።

ሰመረ፡ ጆሲ፡ ይርጋኣለም ካብ ኣስመራ

መልሲ፥ ክልቲኦም ካሎሪን ስብሕን ዘለዎም ኢኹም ጠቒስኩም። ጉዳይ መቐረት ሓዲግኮ፥ ኣብ ጥዕና፡ ዝወሓደ ስብሒ ዘለዎ ዝምረጽ። ካብ ክልቲኦም ዝወሓደ ስብሒ ዘለዎ ማይነዝ'ዩ። ልክዕ ንምኧን፥ ኣብ ሓንቲ ማንካ ጣውላ ጠስሚ 7.3 ግራም ስብሒ ክህልዎ እንከሎ፥ ኣብ ማይነዝ ግና 1.5 ግራም ጥራይ እዩ ስብሒ። ምስ'ዚ ኣብ ዝተኣሳሰር፡ ማርገሪን እውን

ድንግልና ጸገም ኣለዎ ድዩ፧

ሕቶ፥ ወዲ 23 ዓመት'የ። ዛጊት ድንግል'የ ዘለኹ። ብዛዕባ'ዚ ንገለ ኣዕሩኽተይ ምስ ነገርክዎም፡ ናይ ሓባር ምኽሪ ሂቦምኒ። ኣብ'ዚ ዘለኽዎ ዕድመ ጾታዊ ርክብ እንተዘይፈጺመ፡ ኣብ መጻኢ ጾታዊ ጸገማት ከስዕበለይ ዝኽእል ምኧኑን ንበዓልቲቤተይ ኣብ ጾታዊ ርክብ ከዕግባ ከም ዘይክእልን ኣትሪሮም ተዛሪቦምኒ። እንታይ እግበር፧ ተቐላጢፈዶ ምኽሪ ኣዕሩኽተይ እተግብር ወይስ . . .?

ብሩኽ ካብ ዓሰብ

መልሲ፥ ኣይፋልካን። ንስለ ምኽሪ ኣዕሩኽትኻ ክትሰምዕ ኢልካ ጾታዊ ርክብ ዘፈጽም ምኽንያት የብልካን። ኣብ ዝኸደካ'ውን የብሉን። ኣብ ውሳኔ ኣብ ዝበጽሕካሉ፥ ኣብ ዝደለኻዮ እዋን ክትጀምሮ ትኽእል ኢኻ። ጾታዊ ርክብ ኣብ 20ታት ዓመት ጀሚሮካዮ ዋላ ኣብ 30ታት ልዕሊኡ'ውን ምንም ጸገም ከምዘየምጽእ'ዩ'ም ዝሃገሩ መወከሲታት ጥዕና። እኳ ደኣ በንጻሩ ብጾታዊ ርክብ ካብ ዝመሓላለፉ ሕማማትን ዘይተደልየ ጥንስን ኢኻ ክትድሕን።

መርዓ ብግዴታ

ሕቶ፡ ወዲ 23 ተመሃራይ ኮሌጅ'የ። ብዕድመመሰታይምስዝኾነትመሓዛይጓል፡ ሃንደበታዊ ጾታዊ ርክብ ፈጺምና። ዋላ'ውን ሃንደበታዊ ይኹን ክልቴና ብፍታውና ኢና ፈጺምናዮ። ምናልባት'ውን ንሳ ተዳልያትሉ ምንባራ፡ ካብ'ቲ ድሕሪ ፍጻመ ዘንጸባረቐቶ ባህርያት ክግንዘብ ክኢለ'የ። ማለተይሲ ኣነ ክንፍጽሞ ኣይነበረናን ካብ ዝብል ስምዒት ቅሩብ ከተሓሳስበኒ ጀሚሩ። ንሳ ግና ምንም ኣይተሰምዓን፡ እኳ ደኣ በንጻሩ፡ ሓጎሳ እያ ገሊጻትለይ። ብዝኾነ ኣይተዳለኽሉን ስለዝነበርኩ ጥንሲ ኣጋጢሙ ከይከውን ኣዝየ ሻቒለ ነይረ፡ እንተኾነ ጥንሲ ከም ዘይሓዘት ወርሓዊ ጽግያታ ኣብ እዋኑ ብምምጽኡ ከም ዘረጋገጸት ነጊራትኒ። ብወገነይ ልዕሊ ዓቕን ተሓጒሰ። ድሕሪኡ ምሕዝነትና ብናተይ ድፍኢት ናብ'ቲ ንቡር መሊስናዮ፡ ማለትሲ ጾታዊ ርክብ ኣይቀጸልናዮን። ጸኒሓ ከም እተረዳእክዎ፡ ንሳ ደስ ኣይበላን። ብሕልፊ ኣብ'ዚ ቅንያት፡ ጉዳይ ጾታዊ ርክብን መርዓን ከተላዓዕለለይ ጀሚራ። ትምህርቲ ይኹን ሃገራዊ ኣገልግሎት ክሳዕ ዝውድእ ክጸንሕ ከም ዝደሊ ምስ ነገርክዋ፡ በል ክትፈልጥ ኣብ ኣዝዩ ቀረባ መጻኢ እንተዘይተመርዒኻኒ ሂወተይ ከጥፍእ እየ ኢላ ታህዲድ ጀማሚራትለይ ኣላ። እንታይ እግበር?

ፍሊሞን ካብ ኣስመራ

መልሲ፥ እቲ ውሳኔ ናትካ'ዩ። ኣብ ውሳኔኻ ክትጸንዕ ድማ'ዩ ዘሎካ። ቅድሚ ናብ ውሳኔ ምብጻሕካ፥ ምስኣ ክትነብር ትደሊ ዲኻ ኣይትደልን፥ ተፍቅራ ዲኻ ኣይተፍቅራን፥ ናብራ ክትመርሕ ትኽእል ዲኻ ኣይትኽእልን (ብቑጠባ ይኹን ብብስለት) ወዘተ ንዝብሉ ሕቶታት ብግቡእ ክትምልስ ክትክእል ኣሎካ። መርዓ ማለት ቀሊል ጉዳይ ኣይኮነን፥ ዓቢ ውሳኔ እዩ። ሓንሳእ ስለዝተጋገኻ፥ ብዘይፍታውካን ድሌትካን ሃንደራእ ኢልካ ናብ ካልእ ጌጋ ክትኣቱ ኣለካ ማለት ኣይኮነን። ናብ ዘይደለኻዮን ዘይተዳለኻሉን መርዓ ምእታው ንዓኻ ጥራይ ዘይኮነ ዋላ ንዕኣ'ውን ጽቡቕ ኣይኮነን። እቲ ሓቀኛ ፍቕርን ምትሕልላይን እንተዘይሃልዩ፥ መርዓ ስለዝገበርካ ጥራይ ብሓደ ትነብር ማለት ኣይኮነን። ስለዚ በዚ ክንገልጸልካ ዝጸናሕና ኣእንፋቲ ሓበሬታታት ውሳኔኻ እንታይ ምኧኑ ብዕቱብ ኣረድኣያ። ናይ ብሓቂ ተፍቅራካን ትሓልየልካን እንተኾይና፥ ውሳኔኻ ክተኽብረልካ እያ። ፍጹም! እንተ ኢላትካ ግና ኣፈራሪሓካ ዝኸውን ከም ዘየለ ንገራ። ዝገብር ነዲኡ ዘይነግር ከም ዝተባህለ፥ ስለዝተዛረበት ከምኡ ክትገብር'ያ ዝብል ስክፍታ ክተሕድር የብልካን።

ወግዒ ብሕሳብት

ኣማኑኤል በርሀ

መንእሰይ ክሳብ ክንደይ'ዩ ምኽሪ ዘድልዮ?

ስለምንታይ'የም ሰባት ብደገኦም ንደገኻ ስለ ዝፈለጡ ጥራይ፡ "ከም'ዚ ይሕሸካ፡ ከም'ዚ ኣይሕሸካን" እናበሉ ክወስኑልካ ዝደልዩ? ባዕልኻ ንዝፈጠርካዮም ሕልምታት፡ ቀስ ኢልካ ባዕልኻ ከተግህዶምን ከተፅኩኾምን እናተንፈሓኹኻ፡ ኣብ ዘይዕድመኦም "ውለዶም" እናበሉ፡ ግዳይ ምብህራር ይገብሩኻ። ሓሪት ውሽጥኻ ክተጽሪ ብዘገምታ እናተጓዓዝካ፡ ዓለም ብዓለማ "ኣፈርክቡ" ከምዝተባህለት፡ ሓቑኖም ሓቑኖም ኣብ ዝርግራግ ውሽጥኻ ከንብሩኻ ይህንደዱ። እንታይ'ዩ እዚ ኹሉ "ኣኽረብኩኻ፡ ሓለኹልካ" ዝብል ጭርሖታት!? ኣብ ሓደ ደው ኢልካ ረጊእካ ንኸይትሓስብ፡ "ደንጎኻ፡ ዛህለልካ" እናበሉ፡ ነዋኒዎም ክሳብ ኣንፈትካ ዝጠፍኣካ ክትሕምብብ ይመኽሩኻ። ኣረ ናበይ'ዩ እዚ ኩሉ ጸደፍደፍ!?

"ሕደገኒ ቃንዛ ውሽጠይ ክሰምዑ ዝኸደመ ማሕረሻይ ከትብፅ" እንተበልካ፡ መን ክሰምዓካ። "ከም'ቲ ኣብ ጥንቲ ኣቦሓጎታትካ ዝሓለምዎ ሕለም። ዝረኸብዎ ርኸብ። ሓድሽ ቁንቁኛ ኣይተሰምዓና" እናበሉ፡ ካብ ሓድሽ ሕልሚ ዝርዕዱ በዚሖም። ሓድሽ ባህጊ ብጨቓ እንተበልካ፡ "ተሰሪዑ ተገፋዕ" ዝብል ዓውታታት ካብ ኩሉ ማእዝን እናመጽኡ፡ ማእዝንካ የጥፍኡልካ።

ሕሹኽታ ውሽጥኻ ከይትሰምዑ፡ ብናይ ደገ ጫቝጫቝታ ዝዓግቱኻ ይመስለም'ሞ፡ ወግሐ ጸብሐ ተኣኪቦም፡ ከም ዝተቖርን ብዕራይ፡ "ናብ'ዚ ኣብል፡ ተመለስ" እናበሉ፡ ነታ ዘይተፈጥረት ዓለምካ ከሎ ገና ብፍርሒ ይጥምትዋ። ብመገዶምን ብምኽሮምን ከኣ፡ "ሓዳስ" ግን ከኣ ኩሉ ሰብ ኣቐዲሙ ዝፈልጣ ዓለም ክትፈጥር ይደልዩኻ። ሓንሳብ ነታ ንሳቶም "ሓዳስ" ዝብልዋ ዓለም እንተኣቲኻያ፡ ብድሕሪኡ ሕልምታትካ ድማምጋም ሕልምታቶም ከምዝኾነውን ስለ ዝኣምኑ ድማ፡ ንዕኦም ምምሳልካ ደስ ይብሎም። እሞ ናይ በይንኻ ሓዳስ ዓለም ከይትፈጥር ደዩ እዚ ኩሉ ፍርሒ!?

ንምኳኑ ሰባት ንዕግበቶም ክብሉ ደዮም ወይሲ ንዕግበትካ'የም ዝመኽሩኻ? ዝሕሽካ ንኽትመርጽ ዕድልን ግዜን ክሳብ ትስእን፡ "ከም'ዚ ግበር፡ ናብ'ዚ ኣብል" ዝብሉ በዚሖም። ስለምንታይ'የም ብዙሓት ሰባት ሓድሽ ፈልሲ ሒዞካ እንተርእዮሙኻ ዝበርግጉ? "ኣይትጸድቀልካን'ያ፡ ኣይትፈርየልካን'ያ" ዝብሉ'ምበር፡ "ፈትኖ በል ሓቢርና ንርእየ። ንፍረ ይግበሮ" ዝብሉ ተዋሒዶም። "ኣብ'ዚ ከለኻ ፍቱን እንታይ ገደሰካ ኣብ ሓድሽ ፈተነ ትኣቱ" ዝብሉ፡ ጆቖጃቛት ፈቓድኡ ተዘርዮም። ሓድሽ ፍረ ክሳብ ዝፈሪ ዘጸቢ ትዕግስቲ ደዩ ተሳኢኑ?

ውሽጥኻ ምእንቲ ኣነጺርካ ክትርኢ ኣዒንትኻ እንተዓመትካ፡ ዓይነ ስወር ተቖጺርካ። "ክንመርሓካ፡ ከነሳግረካ" ዝብሉ ኣእምሮኻ ዘዕውሩ "ሓለይቲ" ይበዝሑኻ። ሕሹኽታ ውሽጥኻን ጸውዒት ሕልምታትካን ምእንቲ ክትሰምዕ ኣእዛንካ እንተለኾኽካ'ውን፡ "ሓመሙ፡ ጸመመ" እናበሉ ይተኣኻኸቡልካ። ኣብ ሞንጎ ዕላልን ዘረባን ዘሎ ፍልልይ ዘስተብህል'ኳ ኣመና ውሑዱ። ዕላል ከምዘሎ ኣብ ጽምዋ፡ ጽምዋ'ውን ከምዘሎ ኣብ ጫቝጫቝታ መን የስተብህሎ!?

ጸጽባቕና ጥራይ የዋጽኣናዶ?

ትዝክርዶ ትማሊ ብቑሪ ከርዲደ፣ ብጥምየት ተሰኒፈ፣ ኣብራኸይ ረድረድ እናበለኒ ኣብ'ቲ በረኻ ክረኽበካ? ሰላምታ ምስ ኣቕረብኩልካ ኣብ ገጽካን ቃላትካን ዝተዓዘብክዎ ሓጎስ ኣዝዩ'ዩ ገሪሙኒ። ኣነ ኸኣ ዓቢ ድርዕቶ ተኸዲንካ ስለዝነበርካ ኣብኣ ከተማምቐኒ ብተሰፋ ሕጉስ ኔረ። ነታ ድርዕቶኻ ተማቒልና ምስ ተኸደንናያ፣ "ተዓንጊልካ ዲኻ?" ንዝብል ሕቶኻ ብ"ኣይፋል" ምስ መለስክዎ፣ "እሞ ቁራስ ጎጎዶ ትደሊ ኢኻ?" ኢልካ ካብ ሳንጣኻ ኣውጺእካ ኣቐቢልካኒ። "ካብ'ዚ ጎዶቦ ዓዲ ዝተማላእክዎ'ዩ፣ ሰዋ'ውን ኣለካ ኣብ'ዚ ብራኳ መውሓጢ ይኾነካ'ዩ" ምስ በልካኒ መቸም፣ ብዘይጥርጥር መልኣኽ ከይትኸውን ኣተኩረ'የ ጠሚተካ። ሽዑ ንሽዑ ኣብራኸይ ክተርርን ምቑት ክስመዓንን ምስ ጀመረ፣ ንዓይ ክትብል ዝተለኣኽካ ኮይኑ'ዩ ተሰሚዑኒ። ንዓኻ እንተዘይረክብ፣ ብዙሕ ከይሰጎምኩ ኣብ'ቲ በረኻ ምተሰንደኹ። ምናልባት'ውን ድራር ኣራዊት ክኸውን እኽእል'የ ኢለ እናሓሰብኩ፣ ዝን ኢልካ ጸኒሕካ ሃንደበት ዘዕለልካኒ ዕላል ገሪሙኒ'ዩ። "እሞ ኣብ'ዚ በረኻ ድራር ኣራዊት ከይከውን ደኣ ዘይትሕግዘኒ" ኢልካ ምስጀመርካለይ፣ ንዓይ ካብ ኣራዊት ኣድሒንካኒ እናበልኩስ፣ ተመሊስካ ንስኻ ካብ ኣራዊት ኣድሕነኒ ምባልካ፣ መን'ዩ ንመን ከድሕን ተላኢኹ ሕውስውስ ኢሉኒ። ሽዑ እቲ ንዓኻ ዘይተኻእለካ ኣነ ዝኽእሎ ኮይኑ፣ እቲ ንዓይ ዘይብለይ ድማ ምሳኻ ምስጸንሐ፣ ጉዕዞና ብዘይ ጸገም ቀጺልናዮን ዛዚምናዮን።

ንዓይ ሓርጭ ኣለኒ፣ ንዓኻ ድማ ጠስሚ፣ ንዓይ በርበረ ኣለኒ፣ ንዓኻ ድማ ርጉኦ፣ ንዓይ ጨው ኣለኒ፣ ንዓኻ ድማ ጠስሚ፣ እሞ ሓቢርናዶ ጋዓት ንቑረስ። እቲ ንዓይ ዘይብለይ ንዓኻ ኣለካ። እቲ ንዓኻ ዘይብልካ ድማ ምሳይ ኣሎ። ስለ'ዚ፣ ክልቴና ምስኮንናስ ዝጎድለና የብልናን። ሳላ ዘለኻ'ንድየ ዝህሉ፣ ብምህላወይ ንስኻ ክትህልወለይ ድማ እደሊ።

ንዓይ ሞጎጎ'ለኒ፣ ንዓኻ ድማ ሞቒሎ፣ ንዓይ ጥጥቓ'ለኒ፣ ንዓኻ ድማ ቀሎ፣ ንዓይ ሰዊት ኣለኒ፣ ንዓኻ ድማ ድንሽ፣ ንዓይ ዕምባባ'ለኒ ንዓኻ ድማ ቡን፣ ንዓይ ጨው በርበረ'ለኒ፣ ሓርጭ፣ እሞ እንጀራና ሰንኪትና፣ ወሰን ወሰን ጎጎ ጌርና፣ ድንሽና ጸቢሕና'ሞ ብሓደ ንመሳሕ፣ ድሕሪኡ ሰዊት ዕፉንና እናጠበስና፣ ዕምባባና ኣዕንቢብና ቡንና ንስተ። እቲ "ከም'ዚ ጎዲልኒ" እናበልካ ትጽብጽቦ ምሳይ እኳ'ዩ ዘሎ፣ እቲ ኣነ "የብለይን" ዝብሎ ከኣ ምሳኻ ምስኮንኩ ፍጽም ይርስዖ። ንኽልቴና ኩሉ'ለና። ኣለኹ ሳላ ዘለኻ።

እምበር በይነይ ደኣ'ሞ፣ በዛ ሓንቲ ማዕጺድ ከመይ ጌረ'የ ነዚ ህጡር ክራማት ክዓምሞ!? እምበር በይነይ ደኣ'ሞ፣ ሓደ ብዕራይ ሒዘ ከመይ ኣቢለ'የ ናብ ዓውዲ ገጸይ ክወፍር!? እምበር በይነይ ደኣ'ሞ፣ እንታይ ኢለኸ ምሓሰብክዎ ምስራሕ ህድሞ። ኣነ በይነይ ደኣ'ሞ፣ ነዊሕ ጉዕዞ ህይወት ከመይ ኣቢለ ክስጉሞ። ጾር ናብራኸ ኣበየናይ እንግደዓ'የ ክስከሞ። ኣይትዝክርን ዲኻ ትማሊ፣ ኣብ'ቲ ጸልማት ሰንደልደል እናበልኩ፣ መብራህቲ ሒዝካ ብድኻም ተሰኒፍካ ኣብ'ቲ መገዲ ክትጸንሓኒ። ሽዑ ሓንጊረካ በታ መብራህትኻ ተሓጊዝና ነቲ ዓቐብ ወጺእናዮ። ብዘይ'ታ ናትካ መብራህቲ መቸም ጸዲፈ ምኾንኩ። ንስኻ'ውን ድራር ኣራዊት ምኾንካ። ኣለኹ ሳላ ዘለኻ። ንኽልቴና ኩሉ'ዩ ዘለና።

ኣድጊ ስኢንካ ዓውዲ ከየውደቕካ ውዒልካ ኸኣ ሰሚዐ። ጽባሕ ውሰዶ'ቲ ኣድገይ'ሞ፣ እቲ ብዕራይካ ኸኣ ኣብ ገዛ ካብ ዝውዕል ምሳይ እማልኦ ኣብ'ቲ ዓውዲ። ድሕሪ ጽባሕ ከኣ ዓውዲ ከውድኞ ምዓለይ ስለዝኾነ፣ እዞም ኣብዑረይ ምሳኻ ይውዓሉ።

ካብ'ቲ ዘለኒ መቒለ፣ ምስ'ቲ ዘይብለይ'ሞ ምሳኻ ዘሎ እንተተቓያየርና - ጽባሕከ? ካብ'ቲ ዘለኒ ኣለቂሐ፣ ነቲ ዘይብለይ እንተተለቃሕኩ ካባኻ - ኤእ፣ ጽባሕከ? እምበርከ እቲ ንኽልተ ዘይምቀል ነናትና ጸጋታት ከመይ ኣቢልና ክንማቐሎ? ኣነን ንስኻን ብሓንሳብ እንተውዒልና ግን፣ ኩሉ ግዜ ኩሉ'ለና። ኣለኹ ሳላ ዘለኻ።

ኣማኑኤል በርሀ

ዕላል ውሽጢ

ካኣምሮን ልብን

ሄለን መኾታ

ምብህሃል

ኣእምሮ፥ እዋይ ፈጣሪ ጥዑም! ከምቲ ሰብ ዝበዝሐ ክፋል ኣካላቱ ቅሉዕ ዝኾነ'ሞ ሽፋን ዝደሊ፥ ኣእምሮኡስ እንቋዕ ደኣ ስቱር ኮነ። ኩሉ እንሓስቦ፡ ኩሉ ፍጡር ክርእዮን ክሰምዖን ዝኽእል ነይሩ እንተዝኸውን፡ ኣመና ም'ተሸገርና። ነዚ ኹሉ ስፍሓትን ዕምቈትን ዝኸውን ሽፋን መስተሪ ብምህዞ ይኹን ተበላሓትነት ክርከብ ኣይምተኻእለን።

ልቢ፥ ኢሂ ኣእምሮ ገለ'ዶ ተንኮል ክትፍሕስ ጸኒሕካ ኴንካ ኢኻ፣ ፈጣሪ ስቱር ገይሩ ስለዝፈጠረካ ተመስግን ዘለኻ።

ኣእምሮ፥ እንታይ ድዩ መሲሉኪ ልቢ፥ ብዙሓት "ልቢ ጻዕዳ፣ ልቢ ገርሂ፣ ልብኻ ዝበለትካ ክትሰምዕ ኣለካ..." እናበሉ ብምሒር ቀብጥሮት ስለዘሻድኑኺ፥ ብዘይካ ምቅላዕ ምስታር ኣይትፈልጥዮን ኢኺ።

ልቢ፥ ንኣፈጣጥራይ እሞ እንታይ ኢኻ ክተውጽኣሉ? ብዝኾነ፡ ወዲ ሰብ ልቢ ኣልቦ ኮይኑ እንተዝፍጠር ከመይ ምኾነ ኢልካ ሓሲብካዶ ትፈልጥ?

ኣእምሮ፥ ክሳዕ ክንድኡ እባ ኣይሰማዕኪ። ተራኸብን ኣበርክቶኽን እኳ ዘንጊዐዮ ኣይኮንኩን። ሕጂ ዘተሓሳሰበኒ ዘሎ፡ ናይ 'ኣፍ' እዩ። ሰባት ኣፍ ዝበሃል ክፍሊ ኣካላት ዘይብሎም ኮይኖም 'ተዝፍጠሩ ክንደይ ም'ጸበቐ መሰለኒ። ኣፍ ጠንቂ ኹሉ ፍሽለተይ እዩ ንዓይ። ብኣፍ ብዝወጽእ ቃላት እምዘንን እከዓብን። ኣፍ ኣፉ ሒዙ ትም 'ተዝብል ሓይለይ ብድብድቡ ዓቢ መሲሉ ምሓለፈ። ሓይሊ ኣብ ምስጢራውነት'ዩ ዘሎ ልቢ፥ ኣበይ'ሞ ኢልክዮ!።

ልቢ፥ ይዋእዮም! ንስኻ ዝመኸርካዮም እምበኣር 'ዮም ሰፍነግ ክመስሉ ኮሪዖም ክኸዱ ከለዉ ብትርኢቶም ሰብ ክመስሉ ብተግባሮም ግን ምስ መን ከም ትሰርዖም ዝጠፍኣካ። በል ወዲ ሰብ'ሲ እንቋዕ ደኣ ክበሃሃልን ክዘራረብን ከኣለ።

ኣእምሮ፥ ወረ ኣፍ ምህላውን ዘይምህላዉን ምተረፈ። እቶም ኣበሳ ዘይብሎም ኣድገ በቕሊ ልጓም ተጌርሎም፣ እቲ መስተሪ ዘይብሉ ኣፍ ሰብ ከኣ ቀያዲ ዘይብሉ ምዃኑ ብጣዕሚ'ዩ ዝገርመኒ።

ልቢ፥ ልጓም ኣፍ ሰብ እኳ'ሞ ኣእምሮን ልብን'ዮም።

ኣእምሮ፥ ኣነን ንስኽን ደኣ ከመይ ጌርና?

ልቢ፥ ከመይ ዝብል ለባም፡ ወዲ ሰብ ክበሃሃል ወይ ክዛረብ ስለ ዝኽእል ኣይኮነን እቲ ፍሉይነቱ። ሰባት ካብ'ቶም ካልኦት ፍጡራት ጅብለልታ ዘርእዩ፡ ብብቕዓት ኣተሓሳስብኦምን ኣገባብ ኣማሓድራ ሂወቶምን'ዩ። እዞም ዓበይቲ ትዕድልትታት ከወሃህድን ከማእዝንን ሓይሊ ዘለዎ "ምብህሃል" ወይ እዚ ብልሙድ ዝርርብ እንብሎ'ዩ። እዚ ከኣ ብኽልተ ኣገባብ ይካየድ። ሓደ፡ ሰባት ምስ ኑብሶም ዝገብርዎ ዝርርብ እዩ። እዚ ኣነን ንስኻን ንገብሮ ማለት'ዩ።

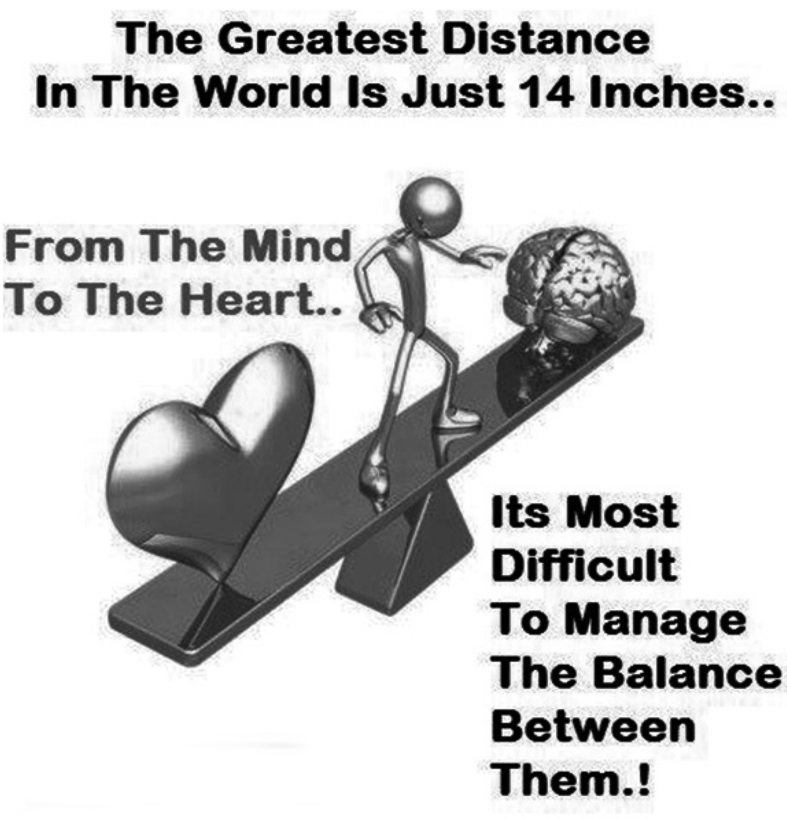

እቲ ካልኣይ ከኣ ሰባት ምስ ከባቢኦም ዝገብርዎ ምብህሃል'ዩ። እዞም ክልተ ባእታታት ከኣ ኣብ ውልቃዊ ይኹን ማሕበራዊ ሂወት ደቂ ሰባት ዓቢ ጽልዋ ኣለዎም።

ኣእምሮ፥ ካብ ዘረባስ ቁም-ነገር ይርከቡ'ዩ በሃሊት ኢኺ ማለት ድዩ?

ልቢ፥ ሓወይ! ምስ ምብህሃል ጸገም ኣጥሪኻ ኣለኻ መስለኒ። ኣበይ ምስ ተራኺብኩም ኢኹም'ኮ፡ ስሚ ኣፍ እምበር ኴንካ ተሪፍካ?

ኣእምሮ፥ ኩሉ ፍጡር ብዛዕባ ብቕዓተይ ሕቶ ከምዘይብሉ እተኣማመን'የ። እንተኾነ ግን ኣዝዩ ብርቂ ሓሳባት የምጽእ'ሞ፡ ከምቲ ዝበልክዮ ምሳኺ ምስ ተላዚቡ ነውሪ፣ ሓጥያት፣ ሰብ'ከ እንታይ ይብለና . . . እናበልኪ ፋሕ ጭንገራሕ ተእትውሉ።

ልቢ፥ ሓቅኻ ኣለኻ፡ ንሰባት ካብ ዝሓሰብዎ ክፉእ ሓሳባት ቡቶም ኣለዉ ዝበሃሉ ዘፍርሁ ቃላት ጌረ ምግታእ እቲ ቀዳምነት ዝህቦ ስራሐ'ዩ። ንስኻ ብዝፈሓስካዮም ኣፅነውቲ ሓሳባት ተመሪሖም ከጸድፉ ክከላኸል ዝተፈጠርኩ ህዋስ'የ። ሙብዛሕትኡ ኣነ ዝበልክዎም መጠንቀቕታታት ጥሒሶም ዝኸዱ ኣደዳ ጣዕሳ እዮም ዝኾኑ።

ኣእምሮ፥ ንሱ እኮ እዩ'ሞ ዘሕርቐኒ ዘሎ! ኣነ ዝመሃዝኩዎም ሓሳባት ንስኽን ካልኦት ልብታትን ተተበራርዮም ፍንጥሕጥሕ ተብልዎ። እቲ ኣዝዩ ዝገርመኒ ኸኣ ብዛዕባ ዝፈጠርክዎ ሓሳባት ከይዛረብ ብዛዕባ ካልኦት ሰባት ክዛረብ ግዜይን ሓይለይን ከጥፈኣለይ ከሎ'ዩ። ብሕርቃን ዝኣክል ናብኡ ዝኸዱ መትኒታት ረሽናም እዩ ዝመጸኒ።

ልቢ፥ ኣብዚኣስ እወ፡ ኣነ'ውን ንኣፍ ብዙሕ ግዜ ኣጠንቂቐዮ እየ፡ ግን ኣይሰምዕን'ዩ። ገለ 'ተገደፎ ኢለ ብዛዕባ ሰብ ክዛረብ ምስ ጀመረ ስኽፍክፍ ከም ዝብሎ እገብር እየ፡ እንተኾነ ንስምዕታይ ዕሽሽ'ዩ ዝብሎ። ኩሉ ግዜ መሃሪ ስለዘሎ፡ ንዑኡ እየ ዝጠርዓሉ።

ኣእምሮ፥ ግዜ ዓርከይ መቕሰን'ዩ ሰለይ እናበለ ከረኻኽበሉ እዩ።

ልቢ፥ ኪድ በል ዕላል ይኣኽለካ፡ ተሰፋ ክኹብር እዩ ኢሎሞ እሞ ብዝሕ ዝበለ ገዚኣ ከቓምጥ።

ስምዒት

ኣእምሮ፥ ሰሚዕኪ ኣለኺ፥ ንስኺ ብዛዕባ ፍቕሪ ዘለኪ ዝንቡዕ ኣረኣእያ ንሰባት ብፍላይ በተን ቲፎዝአን እየ ትብልየን ደቀ'ንስትዮ ቅሳነት ስኢ.ንና!

ልቢ ፥ ደሓንዶ ሓዲርና! ሰላምታ ኣይምቐለለካን?

ኣእምሮ ፥ ዓሻ ደሓን ኣሎ ዘመድ ዓሻ ግን ከፊእዎ'ሎ ክብሉሰ ከምዚ ምስረኸቡ እኳ'ዮም። ንስኺ ደቂስኪ ሓዲርኪ ኴንኪ ዲኺ? ኣነስ እታ ዘየለ ተስፋታት ፍቕሪ ዝሃብክያ ጓል ሰብ፡ ተበዲላ ግዲ ኾይና፡ ምሉእ ለይቲ ክትበኪ ድቃስ ከሊኣትኒ ሓዲራ።

ልቢ ፥ ኣነ'ውን ብጓሂ ከይደቀስኩ እየ ሓዲረ፡ እንተኾነ ምንባር ክሳብ ዘየቋረጽኩ ኣብ ፍቕሪ ዘለኒ ተስፋ ምሉእ እዩ።

ኣእምሮ፥ ጥዕና ደኣ'ኮ ይኀድለኪ እዩ። ሕጂ'ኸ እንታይ ክትደግሚ ደሊኺ?

ልቢ፥ ካብ ከምዚ ናትካ ስምዒት ኣልቦ ማሽን ዝኸውን፡ ዝተመሳቐሉ ስምዒታት ሃልዮምኒ ምስ ሰባት ክቛጸር ይሕሸኒ።

ኣእምሮ፥ ኣነ እኮ ዝገርመኒ ደቂ ሰባት ሽግር ውሒድዎም ድዩ ካልእ ዘየለ ጸገም ዝኣትዉ! ናቶም ከይኣክል ከኣስ ካልኣይቲ ይደልዩሉ ብሓንሳብ ኮይና ተጻግሞም። ሽዑ ተተባራርዮም ንዓይ ሰላመይ ይዘርግዎ።

ልቢ፥ (ካዕካዕ ኢላ ብምስሓቕ) መቸም ስምዒት ዝበሃል ከም ኣሳሒታ ኢኻ ትፈርሖ። ካልኣይ ክህልወካ ደኣ ጸግዒ እምበር እንታይ መጻግምቲ።

ኣእምሮ፥ ትጻወቲ ኣለኺ ከመይ ዘይፈርሆ! ስምዒት እኮ ኣብ ትሕቲ ግዝኣተይ ኮይኑ ዘሸካዕልል እንኮ ባእታ'ዩ። ብሰንኩ መኣዝናተይ ከም ኮምፓሳ ዘጥፈኣት መርከብ ዘዕወንውንክዎ ይኣኽለኒ ሕራይ! ጠንቂ እዚ ኹሉ ኸኣ ንስኺ ኢኺ።

ልቢ፥ ወሪዱኒ እንታይ ኣቢሰ!?

ኣእምሮ፥ ዓቐን ዘይብሉ ተስፋ ትምግብዮ፣ ወዮ ስምዒት ዝፈትዎ መግቢ ረኺቡ ዘየለ ቅርጺ ምስ ሓዘ፣ ኣብ ሞንጎ ተስፋ ምስ ወዳእኪ ስምዒት ዝለመዶ ስኢኑ ክርብሽና ይቕኒ። ኣረ እቲ ተስፋ ምሃብክስ ይጽናሓልና፡ መጠ.ንኪ'ኸ ዘይትህብየ።

ልቢ፥ እሞ እናደንገጸኒ እንድዩ፡ ብፍላይ ፍቕርስ ተስፋ ምስ ሃብክዎ ከመይ ይጽብቐን ይኹላዕን እንተትርእዮ፡ ይገርመካ'ዩ! ዕምባባ መስከረም እኮ'ዩ ዝመስል።

ኣእምሮ፥ ደሓር ከኣ ናብ ቀልቋል ይቕየር!

ልቢ፥ እንታይ ግበሪ ኢኻ ትብለኒ ዘለኻ?

ኣእምሮ፥ ሕጂ ግርም፡ ስምዒት ናባኺ ዝኾነ ነገር ደልዩ ምስ መጸ፡ ንዓይ ንገርኒ። ኣነ እንታይ ዓይነት ቀመም ትህብዮ መዚኒ ይህበኪ።

ልቢ፥ ሕራይ ጽቡቕ፣ ፍቕሪ ተጸሊእዎ እንድዩ ቀንዩ፡ ጽባሕ ግን ክመጸኪ እየ ኢሉኒ ኣሎ እንታይ እንታይ ክህቦ ይሓይሽ ትብል?

ኣእምሮ፥ ሓደ ኪሎ ተስፋ፣ ፍርቂ ኪሎ ምጥርጣር፣ ክልተ ኪሎ ግሉጽነት፣ ክልተ ኪሎ ሓልዮት፣ ዓሰርተ ኪሎ ኸኣ ዓቕሊ።

ልቢ፥ ግርም ሽቃጣይ ምኾንካ እምበር! ምፍታን ዝመስልዎ የለን። ውጺኢቱ ክነግረካ እየ።

ኣእምሮ፥ ገንዘብኪ ልቢ ሓፍተይ!

ልቢ፥ (ፍሽኽ ብምባል) የቐንየለይ!

ባህልን ስነጥበባትን

“ሙዚቃ፡ ፍቕረ’ዩ”

ሙዚቀኛ ማቴዎስ ሓይለኣብ

ክብረኣብ ተስፋሚካኤል

ንኣበርክቶ ስራሕቱ ኣብ ዝገልጽ ገበር ናይ ካሴታት፡ ሲዲታት ወይ’ዉን ገጽ ናይ ቪድዮ ክሊፓት ስሙ ብብዝሒ ተጻሒፉ ንረኽቦ። ብፍላይ ኣብዚ ዝሓለፈ 10 ዓመታት ካብ ዝፈረዩ ሙዚቃዊ ስርሓት፡ ኢዱ ዘይሓለፎም ኣዝዮም ውሑዳት እዮም። ንኣስታት 25 ዓመታት ኣብ ዓውዲ ሙዚቃ ሰሪሑ። ማቲዎስ ሓይለኣብ፡ ካብ ኣቦኡ ስዉእ ሓይለኣብ ጸጋይን ኣዲኡ ወ/ሮ ባህጉ ባርናባስን ኣብ 1972’ዩ ተወሊዱ። ኣብ ኣስመራ፡ ማይተመናይ ተወሊዱ ዝዓበየ ኣባል ቀዳማይ ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት ማቴዎስ፡ በይዝ ጊታር ዝጻወት ሓደ ካብ ዝበለጹ ሙዚቀኛታት ሃገርና እዩ። ናይ ሎሚ ሕታም መጽሄት መንእሰይ፡ ነዚ ሙዚቀኛን ስነጥበባዊ ጉዕዞኡን እንግድኦታ ጌራቶም ኣላ። ምስኡ ዕላል ኣቋርጸ ኣይመጸካን እዩ። ሰሓቕ ኩሉ ግዜ ኣካል ናይቲ ዕላል እዩ። ሃብታም ተመኩሮኡ ኣብ መልስታቱ ኢኻ ትረኽቦ።

*** ቀዓል ግን ከኣ ብዙሕ ኩርናዓት ብዘለዎ ሕቶ’የ ክጅምር፤ ምሳኻ ሰሪሑ ዘይፈልጥ ደራፋይ ኣሎ’ዶ?**

- ዋእ ኢየም ዘየርኸብናሎም እንተዘይኮይናም፡ ኣብ’ዚ ውሽጢ ሃገር ካብ ዝርከቡ ደረፍቲ ኣብ መድረኽ ይኹን ኣብ ካሴት ምሳይ ዘይሰርሐስ እንድዒ ዘሎ ኣይመስለንን።

*** ስለምንታይ ይመስለካ?**

- (ሰሓቕ) እንድዒ እንታይ እሞ ክብል’የ፡ ገለኡ ናይ ኢጋጥሚ ገለኡ ኸኣ ናይ ምርጫ ሕቶ ይመስለኒ።

*** ኣብ ገበር ካሴታት ይኹን ኣብ ቪድዮ ክሊፓት፡ ኣብ ቦታ በይዝ ጊታር ናትካ ስም ኢና ብብዝሒ እንርኢ?**

- (ሰሓቕ) እዋእ እንታይ እሞ ክብል’የ፡ እቶም ደረፍቲ ስርሓልና እንተድኣ ኢሎሙኻ ኢኻ ትሰርሕ። ከም ሙዚቀኛ ኸኣ ምርጫኦም ከኽብረሎም ግቡእ እዩ። ካብ’ቲ ትኽፈሎ ንላዕሊ ድማ ምርጫኦም ምኳንካ እዩ ዘሐጉሰ።

*** ዝበዝሑ ደረፍቲ፡ “ኣጻብዕቲ ማቲ ጥዑማት’የን” እዮም ዝብሉኻ?**

- እንጀራ ዓለም ብልዑ በለይ በዮኻ፤ እምበር ኣነስ ካብ ካልኦት ሙዚቀኛታት

ዝፈልየኒ ነገር ዘሎ ኣይመስለንን እዩ።

*** ኣብ ክንደይ ደርፍታት በይዝ ጊታር ተጻዊትካ ትኸውን?**

- ብጣዕሚ ብዙሕ እዩ።

*** ብዝምጋም?**

- (ሰሓቕ) እንድዒ ክንደዚ ክብሎ ኣይክእልን እየ። ብጣዕሚ ብዙሕ ኢልካ ጥራይ ሕለፎ።

*** ናብ ድሕረባይታኻ እስከ ንመለስ?**

- ምስ ሙዚቃ፡ ገና ተመሃራይ ሻድሻይ ክፍሊ እንከለኹ እየ ተላልየ። ኣብ ገዝና ኣቦይ ንምጌዳ ምስ ከዲ ዝገደፉ ቦክስ ጊታር ነይሩ። ኣቦይ ተጻዋታይ ጊታር ኣይነበረን። ግን እታ ጊታር ናቱ እያ። ኣብ ኣርማድዮ እያ ትቕመጥ ነይራ። ኣደይ ዝኾነ ሰብ ክትንከፋ ኣይትደልን ነይራ። 11 ወይ 12 ዓመት ምስ ገበርኩ ግን ሰሪቐ ኣብ’ቲ ኣርማድዮ እንከላ ክተናኽፋ ጀሚረ። ምስ ግዜ ኸኣ ካብ ቦትኣ ኣውጺአያ። ኣብ’ቲ ግዜ መሰረት ዝበሃል ካባና ብዕድመ ኣጸቢቑ ዝዓቢ ወዲ ገዛውትና ነይሩ። ዓርኪ በዓል ጸጋይ በራኺ

እዩ፡ ንሱ እናወሰደ ይጥቀመላ ኔሩ። ክመልሳ እንከሎ ድማ ኣነ ተሓብአ ይሕዙ። ኣደይ ንግሆ ንስራሕ ምስ ወጸት ሰዓት ሓሙሽተ ድሕሪ ቀትሪ እያ ትምለስ ኔራ። ድሕሪ ትምህርቲ ክሳብ ኣደይ ናብ ገዛ ትምለስ እናተጻወትኩ ኽአ ቀዳመይቲ ዝሽኣልክዋ ደርፊ ሳብ ሳቢና ኮይና።

*** ድሕሪኡ ከመይ ቀጺልካ?**

- ድሕሪኡ ከም በዓል ግርማልኡል፡ ሰቡሓት ዝበሃሉ ኣዝማደይ ኣብ ቤተክርስያን መዚቃ ይምህሩን ይፈታትኑን ስለ ዝነበሩ ካብኦም ብዙሕ ቅኒት ብዙሕ ተማሂረ። ንእሽቶ ስለ ዝነበርኩ ድማ ቀልጢፈ'የ ኑቲ ቅኒታት ክመልኮ ክኢለ። ድሕሪኡ በቃ ኣብ ገዛውትና ሚሎዲታት ምጽዋት ኮይኑ።

*** ንመዚቃ ትምህርቲ ዝመላእክሉ እዋን ኔሩ'ዶ?**

- እወ! ኣብ'ቲ እዋን ኣብ ግዜ ክረምቲ ኣብ ወንጌላዊት ቤትክርስትያን ገዛበንቾ፡ ሓጺር ሓጺር ናይ ኖታ ኮርሳት ኔሩ። ንኣስታት ክልተ ወርሒ እናተመላለስኩ ናይ ኖታ ትምህርቲ ተማሂረ። ቀቅድሚ ናጽነት፡ እዚ ኣቐዲሙ ዝዕለልኩኻ ግርማልኡል ዝበሃል ወዲ ኣሞይ'ውን ንሓደ ሰለስተ ኣርባዕተ ወርሒ ዝሸውን ምሂሩኒ'ዩ። ዳርጋ ንኖታ ብዝምልከት ዘጸናዕክዎን ቦታታቱ ዝፈልጥክዎን'ውን ሽዑ እዩ።

*** ብደረጃ ባንድ መኣስ ኢኻ ፈለማ ተጻዊትካ?**

- እዚ ድሕሪ ናጽነት ኣብ 1992 እዩ። ኣካዳምያዊ ትምህርቲ ኣብ 12 ክፍሊ ወዲኤ ስለ ዝነበርኩ፡ ካብ ስድራቤት ተቓውሞ ኣይነበረን። ዝበዝሑ ደቂ ኣልፋሮሞዮ ዝነበርዋ "ብላክ ስታርስ" እትብሃል ባንድ ኣቘምና። ኩልና ንናይ ባንድ ስርሓት ሓደስቲ ኢና ኔርና። በዓል ጀማል ማንዑ ሚሮን (ድራመር)፡ ፍቕረ ተማስገን፡ ገብረልኡል፡ የሴፍ የዕበዮ፡ ሰወእ ፍትሃ ሰዩም ካልኦት ዝረሳዕክዎምምን ኣብ'ዛ ባንድ ኔርና። ይዝከረኒ፡ ኣብ ናይ ሎሚ ጂምናዝዩም ሃማመተኤ (ደንደን) ድማ ክልተ ምርኢታት ኣቕሪብና።

*** እዛ ባንድ ክሳብ መዓስ ቀጺላ?**

- ነዊሕ ኣይከደናን። ኣብ ሃማመተኤ ክፉት ናይ ስራሕ ቦታ ስለ ዝበረ፡ ተወዳዲረ ኣብ ኣስመራ ባንድ ኣትየ። ባንድና ብላክስታርስ ብበንዳያ ተወዳዲራ። ኣብ'ቲ ውድድር ድማ'የ ንፈለማ ግዜ በይዘ ጊታር ክሕዝ ክኢለ።

*** ከመይ?**

- ኣብ እንዳ ፍትሃ ልምምድ እናገበርና፡ እቲ ቀጻሊ በይዘ ጊታር ንኽሕዝ ዝገድዶ ዝነበርኩ የሴፍ የዕበዮ፡ "በይዝጊታር ዘይትሕዝ?" ይብለኒ። ቅድሚኡ'ውን ዓርከይ ጊታሪስት ሙሴ ጋንዲ፡ መዚቃ ክጻወት እንከለኹ ቀዲመ ኑቲ ላይን ክጽንዖ የስተብህለለይ ስለ ዝበረ፡ "ማቴዎስ በይዝ ዘይትሕዝ?" ይብለኒ ኔሩ እዩ። እቲ ሓሳብ ምስ መጸ፡ "ካብ ናብ ኣስመራ ባንድ ምጽንባር ከተትርፉኒ ኢኹም" ኢለ ኣብየዮም ኔረ። ኣብ መወዳእታ ግን ተቐቢለዮም። ኣብ'ታ ናይ ፍጻመ ውድድር ድማ በይዝ ጊታር ሒዘ ተጻዊተ።

*** እሞ ወጽኢት ከመይ ነሩ?**

- እቶም ዘወዳደሩና፡ ባንድ ዘይኮነ መዚቀኛታት ስለዝደልዩ ኣብ ፍጻመ ካብ ዝበጽሕና ክልተ ባንድታት መዚቀኛታት መሪጾም። ፈለማ ፍትሃ ተጻዊቱ፡ ንጸበዮ ስለ ዝነበርና ኣይገረመናን። ብድሕሪኡ ድማ ኣነ ተጻዊተ። ሰንበደን ገሪሙኒን'ዩ። የሴፍ'ውን ምሳና ተጻዊቱ። ምስ በዓል ተማስገን ወዲ ፑፓን የማነ ኣርኣያን ተወሲኽና ድማ ሓዳስ ኣስመራ ባንድ ኮይና። ክሳብ ንቕሎ ንቑዳማይ ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝኸውን ድማ ምስ'ዛ ባንድ ጸኒሐ። ወዲ ፑፓን የማነ ቐንጀቤን ንሓጺር ግዜ እዮም ምሳና ኣብ ኣስመራ ባንድ ጸኒሖም። ክልቲኦም ናብ ራስዱሚራ ባንድ ምስ ሰገሩ ድማ ዙርያስ ተማስገን (ወዲቐሺ) ኦርጋኒስታና ኮይኑ።

*** እሞ ንሸኻን በይዝ ጊታርን ከመይ ተፋቒርኩም?**

- ክገርመካ ዋላ ተመሃራይ እንከለኹ'ውን ንዘረምቲ በይዝ ጊታር ብፍሉይ እየ ዘስተብህሎም ኔረ። ብፍላይ ጆቫኒ ራሶ ናይ ሮሃ ባንድ ብጣዕሚ'ዩ ዝስሕበኒ ኔሩ። ምስ በይዝጊታር ተቐራሪብና ምስ ተላለና ክፈትዋ ግዜ ኣይወሰደለይን። በይዝ ጊታር ስለ ዘይነበረትኒ ቤታ ናይ ባንድ'የ ልምምደይ ዘካይድ ኔረ። ሓቂ ዘረባ ቀልጢፈ'ውን'የ መሊኸያ። ነታ ቦክስ ጊታረይ በ'ጹበዕተይ ይጻወታ ስለ ዝነበርኩ እቲ ኣገባብ ኣጻዋውታ ናይ በይዝ ጊታር ኣይሓደሰንን።

*** ኣብ ሳዋ'ኸ ካብ መዚቃ ኣይተፈለኻን?**

- ኣብ ሳዋ'ውን ኣይተፈለኹን። ኣብ መመረቕታ ምርኢት ምስ ዘቕረበት ናይ ተዓላሞ ባንድ ከም በዘሲታ ተጻዊተ እየ።

*** ሃገራዊ ኣገልግሎት ምስ ወዳእኩም'ከ ናበይ ኣቢልካ?**

- ሃገራዊ ኣገልግሎት ወዲእና ምስ ተመለስና፡ ናይ'ቲ ኣብ'ቲ እዋን'ቲ ህቡብ ዝነበረ ሰወእ የማነ ኣርኣያ (ቸምፔ) ካሴት ኣብ ምስራሕ ኢና ኣቲና። ኣነ በዘሲታ፡ ሙሴ ጋንዲ ጊታሪስት፡ ተላ ልወጂ ኦርጋኒስት፡ ተኽለ ድማ ሳክስፎኒስት ኮይንና ሰሪሕናያ። እዛ ስራሕ እዚኣ ኣብ ህይወተይ ዓቢ ዝኽሪ እዩ ዘለዋ። ንፈለማ እዋን ኣብ ስቱድዮ ዝሰራሕኩላ ክትከውን እንከላ፡ እታ ካሴት ናብ ህዝቢ ዘይምውጽኣ ድማ፡ እቲ ብጣዕሚ ዘጉህዩኒ ነገር እዩ። እታ ካሴት ኣብ ኢጋ ምዝዛማ እንከላ ክተት ኣርከበና፡ የማነ ከኣ ብኡኡ ኣብሉ'ዩ ተሰዊኡ።

*** ብድሕሪኡ?**

- ብድሕሪኡ ሚከኤል ተኽለ ንዓይን ንሙሴ ጋንዲን ናብ ራስ ዱሚራ ባንድ ኣእትዩና። ኣብኡ በዓል ካሕሳይ ሃይሉ፡ ርቤል ሰለሙንን ጸኒሖሙና። እንተኾነ ምስ'ዛ ባንድ ብዙሕ ኣይጸናናሕኩን። ክተት መጺኡ። ሰለስተ ወራራት ኣብ ሓይልታት ከም ኦፕሬተር ምስ ሰራሕኩ፡ ኣብ 2002 ደንገየ ናብ ጉጅለ ባህሊ እግሪ መኽል ተሳሒበ። ክሳብ ሕጂ ድማ ምስ'ታ ጉጅለ ባህሊ እሰርሕ ኣለኹ።

*** ናብ መዚቃ እስከ ንምለስ፡ በይዝ ጊታር ክሳብ ክንደይ'ዩ ኣገዳሲቱ ኣብ መዚቃ?**

ህጻን ማቴዎስ ምስ ወላዲኡ ሰወእ ሓይለኣብ ጸጋይ

- እዋእ በይዝ ጊታር እኮ ንመዚቃ መሰረቱ እያ። በይዝ ጊታር ማዕረ ከበሮ ድሕራባይታ መዚቃ ኮይኑ ዝሰርሕ እዩ። በይዝ ጊታር ዘይብሉ መዚቃ ካብ ጨርባሕባሕ ዝፈልዮ ነገር የብሉን።

*** 23 ዓመታት ተጻዊትካዮ ኣለኻ በይዝ ጊታር?**

- ግደፍ ኣብ ቁጽሪ ኣይተደሃብ! ሓቅኻ ኢኻ ክንድ'ዚ እትጠቕሶ ዘለኻ ዓመታት ሃሪመያ'የ። ግን ኣብቲ ዝደለ ደረጃ በጺሐ'የ ዝብል ግምጋም የብለይን።

*** ማቴዎስ ኣብ ብዙሕ መድረኻት'ውን ሊድ ጊታር ብዘይ ጸገም ክትጻወት ትርአ ኢኻ?**

- ኣይተተዓዘበዮ!! ኣቐዲመ ብጣዕሚ ጊታር ከም ዝጀመርኩ ጠቒሰልካ ኔረ። ሊድ'ውን ይጻወት'የ። ንሕማቕ እዋን ድኣ'የ ዝኸውን እምበር፡ ንሓዕ ሃራሚ ሊድ ጊታር'የ ግን ኣይብልን። ናብ በይዝ እንተዘይጥምት ግን ኣብ ሊድ ቀጺለ ምሃለኹ።

*** ጀማሪ እንከለኻ ዝምስጡኻ ዝነበሩ መዚቀኛታት ኣለዉ'ዶ?**

- እወ ብዙሓት እንድዮ ዝርአ ኔረ። ካብ ሜዳ ብዙሓት ጣንድታት'ዮን ኣትዮን። ኣብ'ተን ጣንድታት ከም በዓል ኣሮን ወዲ ኑቢያት፡ ፍጹም ደስሕብቲ ኔሮም። ከም በዓል ፍስሃየ (ፈሽ) ኣብ ኣስመራ ጣንድ፡ ካሌብ ተመስገን ኣብ ኣዱሊስ ንፉዓት መዚቀኛታት ኔሮም እዮም። ኣብ 1994 የማነ ባርያ ናብ ኣስመራ ምስ መጸ የማነ ኪዳነ በይዝ ጊታር ክጻወት ምስ ረኣኽዎ ዓቢዶ እዩ። "ለካ ከምዚ ዓይነት ኣጻዋውታ ከኣ'ባ ኣሎ'ዩ" ክሳብ ዝብል እየ ኮይነ።

*** ኣብ'ዚ ዘለኻዮ ደረጃ ንክትበጽሕ ኣብ በይዝ ጊታር ክሳብ ክንደይ ኣብርቲዕካ ሰሪሕካ?**

- ብጣዕሚ ሰዓታትን ዝገለጽ ኣይኮነን። ኣነ ልምምድ ዝመሉ ዓይነት ሰብ ኣይነበርኩን። ብፍላይ ኣብ ኣስመራ ጣንድ እንንሰርሖ ዝነበርና ልምምድ ዚ ናይ ሉሚ ማቴዎስ መሰረት ዝኾነ እዩ። ግዲ ኣብ ፈለማይ ኮይኑ፡ ከም ኣስመራ ጣንድ ንኽእሎቱይ ዘዕበየት ጣንድ የላን። ሽዑ ሓይልና ኣብ ድጋም ደርፊ እዩ ኔሩ። እንተኾነ ንስለ ምድጋም ኢልካ እትጻወቶ መዚቃ ኣይነበረን። ናይ በዓል ተኽለ ተስፋዝጊ በሎ የማነ ባርያ ልክዕ ከም'ቲ መበቆላዊ ጌርና ኢና ንደግሞ ኔርና።

*** ከም መዚቀኛ ወይ ደረፍቲ ምስ እከለ መጓሰየ ዝጻወት ኢልካ ትፈልጥ'ዶ?**

- ከርመካ ኑቡሱ ይምሓር፡ ምስ የማነ ባርያ ክጻወት ብጣዕሚ እየ ዝብህግ ኔረ። እንተኾነ ናይ ዓለም ነገር ምሉእ የብሉን፡ ሓሳብ ልበይ ኣይሰመረለይን።

*** ናብ'ዚ ግዜ'ዚ ክመልሰኩ፡ መዚቃና ከመይ ኣሎ?**

- ናይ ሎሚ መዚቃ ብናይ ሓበር ስራሕ ይሓልፍ ስለ ዘየሉ ከም'ቲ ክኾኖ ዘለዎ ኣይኮነን ዘሎ። እቲ ዚምጋይ ኑቲ ሃራሚ ከቦርድ እታ ዜማ የትሕዞ፡ ንሕና ድማ ካብ'ተን ኦርጋኒስት ዝሃበና ወጻኢ ክንክይድ ኣይንኽእል ኢና። ከም መዚቀኛታት ናትና ፈጠራ ክንሕውስ ኣይንኽእል ኣለና። ስለዚ ወሓዓት ሰብት ዝሰርሕዎ መዚቃ ኢና ኻሪ ዘለና እንተበልኩ ምግናን ኣይኮነን። ናይ ሓባር ስራሕ እንተድኣ ዘየለ ምህዞ ክውሕድ ግድን እዩ። ምህዞ ዝውሓዶ ስራሕ ከኣ ተመሳሳሊን ቀልጢፉ ተመናውን ይኸውን።

*** ኣገዶ ብዙሕ ስራሕ ኢኻ ትሰርሕ ዘለኻ ኣይትጭዋቐን?**

- በዚ ናይ ሎሚ ስራሕ ኣይጭዋቐን እየ። እቲ ስራሕ ናይ ሓባር ኔሩ እንተዝኸውን መደከመኒ። ምኽንያቱ ፈጠራ ክሕውስ ስለ ዘለኒ። ኣነ ግን ዝተባህለኒ ጥራይ'የ ዝሰርሕ ዘለኹ። ንኣብነት ኣብ ናይ ሰራዊት ጣንድታት ክሳብ 2008 ኣገዶ ብሉጽ ሓባራዊ ስራሕ ይርአ ኔሩ። "እሩሩ" ናይ ቴድሮስ ሓጎስን የሴፍ ኣርኣያን ወጽኢት ሓባራዊ ስራሕ እያ።

*** ኣብ'ዚ እዋን ማዕረ ዓለም ክሰርሑና ዝኽእሉ መዚቀኛታት'ከ ኣለዉና'ዶ?**

- እከለን እከለን ክብል ኣይተገድደኒ እምበር መለኦም ኣለዉ። ናትና ጸገም እንታይ ይመስለካ ዓቢ ምስ ንእሽተይ ተራኺብና እሂን ምሂን ተበሃሂልና ዘይንፈልጥ ምኳኑ እዩ። ንኣብነት ኣብ 60ታት ከም በዓል ዓብደላ ኣብብከርን ተወልደ ረዳን ዝኣመሰሉ ክኢላታት ኔሮም እዮም። እዚ ዘሎ ወለዶ ኑየም ዝሓለፉ ብኮሴት ጥራይ እምበር ኣብ መድረኻት ክጻወቱ ርእዩዎም ኣይፈልጥን እዩ። ሎሚ እቲ ብርዱእ ምኽንያት ኩሉ እቲ ክኢላ ዝበሃል ኣብ ዝተፈላለየ ጉጅለ ባህልታት'ዩ ተጠርኒፉ ዘሎ። እቲ መድረኽ እንተድኣ ተኸፊቱ ግን ተኣምራታዊ ዝኾነን ደረጃኡ ዝሓለወን መዚቃ ከፍርዩልና ዝኽእሉ ክኢላታት ኣለዉ።

*** ሓደስቲ መንእሰያት መዚቀኛታት'ከ ይፈርዩ ኣለዉ'ዶ?**

- ብዙሓት እምበር! ኣብያተ-ትምህርቲ መዚቃ ዘፍርይኦም ዘለዉ ህጻናትን መንእሰያትን ዘደንቑ እዮም። ብዘይካ እዚኦም ከም በዓል ቤንሁር፡ ጊደዎን፡ ሚሮን (ፋንዲይ)፡ ዓወት ተኽለኣብ፡ ጆሲን ቅሳትን ዝኣመሰሉ ብሉጻት መንእሰያት ኣለዉ። ከርመካ ገለኦም ንዖና'ውን ከምህሩና ዝኽእሉም ብቑዓት ወረናም ኣለዉ።

*** መዚቃ ተወሲኺ'ዶ ዜማ ኣብ ምስራሕ ከመይ ኢኻ?**

- ሓደ ሓደ እዋን ዜማ ይፈታትን እየ። እንተኾነ ግን ብቑዕ ኮይኑ ስለ ዘይስመዓኒ ሰቕ ኢለ ይድምስሶ። ኣብ ምውህሃድ መዚቃ መጺእካ ግን ከምዚ ክላሲካል ገለ ናይ ምስራሕ ሓሳብ ኣለኒ። ማለተይ ሓሳብ ጥራይ እዩ ኸኣ ዘይተበገሰኩሉ።

*** መዚቃ ኣብ እትጻወተሉ እዋን ኣብ መድረኽ ብዙሕ ኣይንቀሳቐስን ኢኻ?**

- እዋእ (ሱሓቕ) ሰብ ዘይርእዮ ድኣ ኮይኑ እምበር ብውሽጠይ እኮ ይንቀሳቐስ እየ።

*** መሳርሒ መዚቃ ከይተጻወትካ ዝወዓልካሉ መዓልቲ ኣሎ'ዶ?**

- ከምዚ ህጹጽ መገሻ ረኺበ እንተዘይኮይነ መዚቃ ከይተጻወትኩ ዝወዓልኩላ መዓልቲ የላን።

*** ጉዳይ ሓዳር?**

- በዓል ሓዳርን ኣቦ ኣርባዕተ ቈልዑን እየ። በዓልቲ ቤተይ ራሄል ኢልያስ እያ ትበሃል። ደቀይ ድማ ኣርያም፡ ሚድያን፡ ሻሎምን ሰናይን እዮም።

*** ምስ በዓልቲ ቤትካ ኣብ ጎደና ሰዋባበ ኢኹም ተራኺብኩም ማለት'ዩ?**

- ኣንታ መን ድኣ ነጊሩኻ'ዩ! እወ ኣብ ጉጅለ ባህሊ እግሪ መኸል ኢና ተላሊና። ንሳ ተዋሳኢት እያ ኔራ። ከርመካ ናብ'ታ ጉጅለ ኣብ ሓደ ሰሙን ዳርጋ ብሓንሳብ ኢና ተሳሒብና።

*** ደቅኻ'ኸ ኣብ መዚቃ ከመይ እዮም?**

- እቲ ራብዓይ'ኳ ገና ናይ ኣዋርሕ ዕድመ'ዩ ዘለዎ። እተን ሰለስተ ዓበይቲ ግን ገለ ተገዳስነት ኣብ መዚቃ ይርእያለን እየ።

*** ሕጂ ዘይሓለወን ጎደና ጌጋ ዝርገጸን መዚቃ ክትሰምዕ እንከለኻ እንታይ ይስመዓካ?**

- እምባእ ልክዕ ከምዚ ብመርፍእ ዝተዋግኣኩ'ዩ ገለ ነገር ሸቕ ዝብለኒ።

*** እዚ ኹሉ ንበይዝ እናኣቃቕካ ክራር ኣይትኽእልን ኢኻ ሰሚዐ?**

- ናይ መዚቃ ነገር ኩሉ ኣገራሚ እንድዩ፡ ሓቅኻ ክራር ክጻወት ኣይክእልን እየ። ኣብ ንእስነተይ ብቐረባ ዝረኸብኩዎ ጊታር እዩ፡ ምስኡ ድማ እየ ዓቢየ።

*** ብዙሓት መዚቃኛታት "ንማቴዎስ ማዕረ እቲ ብኽእለቱ እኳድኣ ጥዑም ጠባዩ ኸኣ መወዳድርቲ የብሉን" እዮም ዝብሉኻ?**

- (ስሓቕ) መዚቃ'ኮ ፍቕሪ'ዩ፡ ካብ መዚቃ ፍቕሪ እምበር ጽልኢ ኣይውለድን እዩ። ኣነ ከኣ ናይ ዕድል ነገር ኮይኑ ሓቂ ዘረባ ብዙሕ ተገራጫዊ ኣይረኸብኩን።

*** እታ ዝጀመርካላ ባስ ጊታርሲ ኣለ'ዶ?**

- ኣረጊ እምበር ኣብ ገዛ ኣላ፡ ክረኣ እንክለኹ ከም ዚ ዝኸሓደኩዎ ኮይኑ'ዩ ዝስመዓኒ።

*** ብዙሕ ዘይትርኣ ዘመናዊት በይዝ ጊታርውን ኣሎቶ ሰማዝ?**

- ሎሚስ ወጺኦ'ያ። ኣብ ኩሉ ስርሓተይ'የ ዝጥቀመላ ዘለኹ። ቴድሮስ ዝበሃል ዓርከይ ካብ ኣሜሪካ ዝሰደደለይ እያ። ኣቓዲሙ'ውን ንብረልኡል በይዝ ጊታር ሰዲድሉይ ኔሩ'ዩ። ክየርስዎም ኣመስግነለይ።

*** እሞ ዝተረፈ ነገር እንተሎ?**

- እዚ ኹሉ ስራሕ፡ ሳላ ኣሃዱና ማለት ማእከላይ እዚ ዝገበሩለይን ዝንበሩለይ ዘለዉን ምትሕብባር እዩ እሞ፡ ካብ ላዕለዎት ኣዘዝቲ ጀሚርካ ንኹሎም ኣባላት ጉጅለ ባህልና ከመስግኖም እፈቱ።

ኩርናዕ መሳርሕቲ

መዚቃኛ ሃጸረኣብ ገረስላሴ (ወዲ ሻውል)

ማቴዎስ ኣብ'ዚ ሃገር ኣለዉና ካብ እንብሎም መዚቃኛታት ሓደ እዩ። ኩሉ'ዚ ዝወጸእ ዘሎ ካሴታት ናቱ ስም ዝተሓንገጠ ምኽንያት መግለጺ ብቕዓቱ ይመስለኒ። እቲ ዝዓበየ ብልጫ ማቴዎስ ምስ ኩሉ ሰብ ተረዳዲኡ ክሰርሕ ዝኽእል ምኽንያት እዩ። ሰማዒ መዚቃ፡ ኣብ ስርሑ ድማ ብስሉ እዩ። ንመዚቃ ተባዚሉ ዝተፈጠረ ሰብ'ዩ እንተበልክዎ ዘጋንኑ ኣይመስለንን።

ተስፋኣለም ጉብረስላሴ (ጫረ)

ጸባቐ መተዓብይትኻን ዓርክኻን ክትገልጽ ኣብ እትፍትነሉ እዋን፡ ዓሚቕ ነገራት ክትፍትሽ ይሕግዘካ፡ ብሕልፊ ኣብ ሞያን

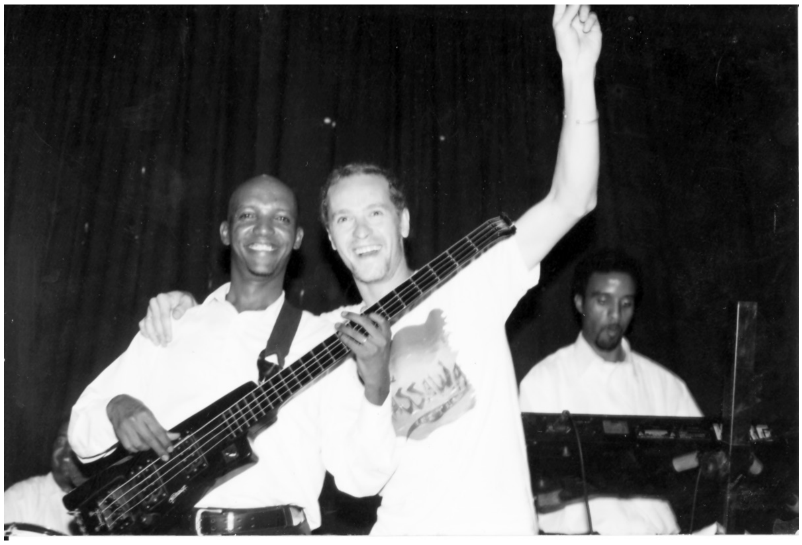

ዕርክነትን ዝተዛመደ ተመኩሮ ምስ ዝህልወካ ንሰራሕን ኣሰራርሓን ተቐድም። ማቴዎስ መጽሓፍ መግንጺሊ ዝኽርታተይ እዩ። መዝከር፡ ብላክስታሰር ባንድ፡ ኣስመራ ባንድን ራስዱሜራ ባንድን እዩ። ኣብ'ቲ ናይ ሞያ ዝኸሪ ግን ብቕዓቱን ክእለቱን፡ ጽንዓቱን ሞያዊ ፍቕሩን፡ ኪዳንን እምነትን ብዓብኡ ድማ ኣብ'ታ ዘይትብቶኽ ፍቕሪ ስሃጥቡብ ሓያለ መንእሰያት ዘሰስን፡ ሓቢሩ ዝሰርሕ፡ ሓቀኛ፡ ኣብ ዝኣምኖ ዘይቅዕጸፍ ዘንጊ፡ ብዓዜን ከኒታትን ከይተዓግተን ከይተሳዕረን ኣብ ነፍሲወከፍ ኣልበም ስሙ መዝገቡ ክብረወሰን ሐዙ ዝርከብ በይዝ ጊታሪስት እዩ። ብቐጥታ ንማቴዎስ ክሓቶ ዝደለ፡ ሓያል ነቓፋይ እንዲኻ ርኢየ ኣብ እትህበሉ እንታይ ግብረ-መልሲ ትረክብ?

ማቲዎስ

- ክብረት ይሃበለይ ወዲሻውልን ጫረን። ንጫረ ክምልሰሉ፡ መቸም ኣብ ስሃጥቡብ ትኣቕፍን ትንቀፍን እንዲኻ፡ እቲ ንዕቤት መዚቃ ብምሉእ ልቡ ዝሰርሕ ኑቲ እትህቦ ርእይቶ ብእወንታ ክቕበሎ እኽእል፡ "ኣብ እንጀራና ኣይትእተወና" ዝብሉ ንስሃጥቡብ ንንዮዲ ኢሎም ዝኣተውዎ ሰብት'ውን የጋጥሙኒ እዮም።

መዚቃኛ ቶማስ መድሃኔ

ንማቴዎስን ስርሓቱን ካብ 1995 ኣትሒዘየ ዝፈልጦ። ማቴዎስ ካብ'ቲ እዋን'ቲ ኣትሒዙ'ዩ ምዕቡል መዚቃ ብመንገዲ በይዝ ጊታር ዝጻወት ኔሩ። ምስ ናይ ቀዳማይ ዘርያ ባንድ እንክሎ ዝጻወቶ ዝነበረ መዚቃ ብሰፊሕ ድኣ ናብ ህዝቢ ኣይተዘርገሐን እምበር፡ ክሳብ ክንደይ ተወሂቦ ናይ በይዝ ጊታር ከም ዘለዎ ዝሕብር እዩ ኔሩ። ሓያል ናይ ምስማዕ ክእለት ዝፈጠሮ መጻዙቱ ኣገዳሲ ዓቢ እዩ።

ድምጻዊ እስቲፋኖስ ኣብረሃም (ዞማች)

ማቴዎስ ሓደ ካብ'ቶም ኣለዉና ኢልና እንሕበኖም መዚቃኛታት እዩ። ማቴዎስ ኪኖ ኣብ በይዝ ጊታር፡ ኣብ ምውህሃድ መዚቃ ኮነ ካልእ መዚቃ ሓዚል ስርሓት ክሰርሕን ክዝረብን ዝኽእል ሰብ እዩ። ኣብ መዚቃ ጥራይ ዘለዎ ተመኩሮ ልዕሊ 25 ዓመታት እዩ ተቐጺሩ ዘሎ። ኣብ ነፍሲወከፍ መዚቃዊ ስርሓተይ፡ ማቴዎስ ኣብ ድሕረባይታ ኣሎ። ክተባብዕ ዘለዎን ኻ ብዙሕ እንጸብየሉን መንእሰይ ድማ እዩ። ኩሉ ግዜ ክሓቶ ዝበል ግዜ ዘይረኸብኩሉ ሕቶ ኣላትኒ። ምስጢር ናይ'ቲ ኣጻብዕቱ ዝፈጥርኦ ምቁርን ፍሉይን ናይ በይዝ ጊታር ቶንሲ መብቁሉ ካበይ ምንጩ እንተዘርገሪ ደስ ምበለኒ።

ማቴዎስ፡

ኣገዳሲ እየ ዘመስግነኩም ቶማስን ዞማችን። ኣነውን ኣብ ልዕሌኹም ዘሎኒ ኣኽብሮት በዚ ኣጋጣሚ ክገልጽ ይፈቱ። ነታ ሕቶ ንምምላስ እንተኾይኑ፡ ዞማች ሓደ ካብ'ቶም ንኖታ ናይ መዚቃ ብዝዮነእ ዝፈልጡን ኣብ መዚቃ ድማ ዕምቆት ዘለዎ ርድኢት ዘለዎምን ደረፍቲ እንድዩ ኣስተማቓሪ ክኸውን ግድነት እዩ። እንተ እቲ ዝበልካዮ ግን ካብ ብዙሒ ልምምድ፡ ምስማዕ ወይ'ውን ተፈጥሮ ከይከውን እምበር ኣነ ካብ ሰበይ ንላዕሊ ዝገበርክዎ ነገር የለን።

ዓለም ስነጥበብ

ኣማኑኤል በርሀ

ስግንጢር ባህርያት ዓበይቲ ጸሓፍቲ

ብዙሓት ናይ'ዛ ፕላኔት ዓበይቲ ዝበሃሉ ጸሓፍቲ፡ ሓሳባት ንምምንጫው ወይ ኣብ ናይ ጽሑፍ ኵነተ-ኣእምሮ (ሙድ) ንምእታው ዝጥቀምሉ ነናቶም ኣገባባት ኣለዎም። ገሊኦም ኣብ ዓይኒ ምድሪ ኳንካ ምጽሓፍ ዝብርሆም፡ ገሊኦም ጥራይ ኑብሶም ምዃን ዝመርጹ፡ ገሊኦም ክጽሕፉ ቅድሚ ምጅማሮም ብእግሮም ነዊሕ ዝጓዓዙ፡ ብደዎም እንተዘይኮይኖም ኮፍ ኢሎም ክጽሕፉ ዘይክእሉ፡ ኣብ ዓራት ከይተጋደሙ ናይ ፈጠራ ሓይሊ ዘይረኽቡ ... ብዙሕ ኣገራሚ ባህርያት የንጸባርቑ። ናይ ገለ'ሞ ፍጹም ዘይእመን'ዩ። ናይ'ዞም ዝሰዕቡ ሸውዓተ ህቡባት ጸሓፍቲስ ምኣመንኩሞዶ?

1. ጀይን ኡስተን ዝተባህለት ጸሓፊት፡ ቁምነገር ዘለዎ ጽሑፍ ክትጽሕፍ ቅድሚ ምጅማራ፡ ዝኾነ ዘመጽኣላ ሓረግ ደጋጊማ ምጽሓፍ ተዘውትር ነበረት። ንኣብነት፡ "ኣደይ ናፊቓትኒ ምንባራ" ትብል ሓረግ ፍርቂ ሰዓት ምሉእ ኣብ ወረቐት ብዘይዕረፍቲ ደጋጊማ ትጽሕፉ። ብድሕሪኡ ጥራይ'ዩ ድርሰት ወይ ሓሳባት ክመጽኣላ ዝኽእል።

2. ጀይምስ ጆይስ ዝተባህለ ኣዝዩ ፍሉጥ ደራሲ፡ ኣብ ኣፈፌት ሞት ኳንካ ምጽሓፍ ይብርሆ ምንባሩ ይግለጽ። ነዚ ህሞት ንምስትምቓር ከኣ ዘይትኣደነ ገንዘብ ይኸፍለሉ ነበረ። እቲ ቀንዲ ሓሳባት ንምፍልፋል ዝጥቀመሉ ሜላ ድማ ኣብ እትጥሕል ዘላ መርከብ ኳንካ ምጽሓፍ'ዩ። ነዚ ንምርካብ ድማ ዝኸፈለ ከፊሉ ንካፒተናት ናይ መርከብ ንኸጋጭውዋ ብላዕ ይህቦም። እታ መርከብ ክትጥሕል ክትጅምር ከላ ድማ ንሱ ምጽሓፍ ይጅምር። ከም'ዚ ኢሉስ ክንደይ ኮን ጽሒፉ ይኸውን?

3. ዞራ ሀርስተን እታ ፍጹም ጸጥታ እትመርጽ ዝነበረት ጸሓፊት'ያ። እናጽሓፈት ከላ ዝኾነ ድምጺ እንተሰሚዓ ጽሑፋ ከተቋርጽ ጥራይ'ዩ ዘለዋ። ነዚ ንምግባር ድማ፡ ክትጽሕፍ ከላ ክልተ ኣእዛና ዝሓትመላ ሰራሕተኛ ትቖጽር ነበረት።

4. ቨርጂንያ ዉፍ ድማ ጉዳመኛ እንግሊዛዊት ደራሲት'ያ። ንሳ ሓደ ኅበዝ ኣብ ጋብያ ዓጽያ ኢያ ትጽሕፍ ዝነበረት። እቲ መንእሰይ ኣብ'ታ ጋብያ ኮይኑ ብዘይ ዕረፍቲ፡ "ኣውጽእኒ፡ ኣውጽእኒ" እናበለ ክውጭጭ ኣለዎ። ንሳ ድማ ካብ ጽሑፋ ቅንዕ ከይበለት፡ "ፍጹም ኣይከውንን" ኢላ ትምልሰሉ'ሞ፡ ሽዑ ጽሑፋ ትቕጽል። ብዘይ ከም'ዚ ፍጹም ሓሳባት ኣይመጽኣላን'ዩ።

5. ዊልያም ፎክነር ሰብ ኣብ ሰልሚ ተሸኺሉ እንተዘይርእዩ፡ ሓንቲ ምልእቲ ሓሳብ'ኳ ክጽሕፍ ይኽእል ኣይነበረን። እዚ ዓንተር ደራሲ፡ ነዚ ምርኢት ንምርካብ ፈቓዶ ሰልሚ ክኾልል ይውዕል ነበረ። ሓንሳብ ከምኡ ዘጋጠሞ ሰብ እንተርእዩ፡ ምሉእ መዓልቲ ነቒሑ ክጽሕፍ ይኽእል'ዩ። ብፍላይ እቲ ሰብ ምስኡ ዘመሳሰል መልክዕ እንተሃልይዎ ከኣ ሓሳባት ጃሕጃሕ'ዩ ዝብለሉ። "The Sound And The Fury" ትብል መጽሓፉ ከዳሉ ከሎ፡ ልዕሊ 600 ሰባት ብሑጻ ተደፊኖም ኣብ ሰልሚ ተሸኺሎምን ክሞቱ ከለዉ ርእዩ።

6. ኣርነስት ሀሚንግወይ ዘይናቱ መግቢ ዝለክፍ ወይ ዝትንክፍ ሰብ'ዩ ከም ገጸባህሪ ዝመርጾ። ኣብ ዝበዝሑ ጽሑፋቱ ድማ ዘይናቱ መግቢ ዝበልዕ ገጸባህሪ ኣለዎ። ሀሚንግወይ ብጸይቅታት ገጸባህርያቱ ኣዝዩ ግኑን ኔሩ። A Farewell To Arms እትብል ዛንታኡ ንኣብነት፡ "እቲ መግቢ ናቱ ኣይኮነን። ንሱ ግን ካብ'ቲ መግቢ ተንኪፉ፡ መሊሱ ደጊሙ" ኢላ'ያ ትጅምር። ቅድሚ ምሕታማ እቶም ኣሕተምቲ ክትድምሰስ ከምዘለዋ ሓሳብ ኣቕሪቦምሉ ኔሮም። ንሱ ግን እንተደምሲሶማ ክኸሶም ምዃኑ ኣጠንቂቁ ከምዘይትድምሰስ ጌርዋ።

7. ቶኒ ሞሪሰን ጽሑፍ ቅድሚ ምጅማራ ከተማ ምልእቲ'ያ ትኾላ። ኖብል ፕራይዝ ክትቕበል ከላ ኣብ ዘስምዓቶ ቃል፡ "ብምልኦም ኣብ ከተማ ዘለዉ በጋሚንዶታት ክርእዮም'የ ክኾልል ዝውዕል። ንዕኦም ከይርኣኹ ሓንቲ ቃል'ኳ ክሸርጥጥ ኣይምኽኣልኩን" ኢላ ኔራ።

ምንጪ፡ 7 strange habits of great writers

ተክኖሎጂ

ምሉእ ተስፋይ

ኣሰራርሓ "ታች ስክሪን"

ዝተፈላለዩ ኤለክትሮኒካዊ መሳርሒታት ዝተፈላለየ ትእዛዝና ዝቕበሉሉ መገዲ ኣለዎ። ንኣብነት፣ ተለቪዥን ክንውልዕ እንከለና፣ ኣብ'ታ ቲቪ ዘሎ መወልዒ-ሞልጉም ብምጥዋቕ ወይ "ሪሞት-ኮንትሮል" ብጥዋቕ ንውልዖ። ኣብ'ታ ቲቪ ዘሎ ናይ መወልዒ ሞልጉም ንመወልዒ ኢሉ ዝተዳለወ እዩ። ኣብ ዝበዝሐ መሳርሒታትና ኑቲ እንደልዮ ናቱ መአዘዚ ሞላጉም ኣለዎ።

ሞባይል ተለፎናት ክልተ ትእዛዝና ዝቕበላሉ መገዲ ኣለወን። እተን ዝበዝሕና እንፈልጠን ኪ-ብርድ ዘለወን ኩይነን ዝደለናዮ - ቁጽሪ ይኹን ካልእ - ናቱ ምልክት ኣብ'ቲ ኪ-ብርድ ስለ ዘሎዎ ንሱ እናጠወቕና ኢና እንጥቀሞ። ንኣብነት፣ ክንደውል እንተ ደሊና ኣብ'ቲ ኪ-ብርድ ዝርከቡ ናይ ቁጽርታት ሞላጉም እናጠወቕና ንድውል። ናይ ጽሑፍ መልእኽቲ ክንሰድድ እንተ ደለና፣ ኣብ'ቲ ኪ-ብርድ ንዝርከብ ናይ መጉ መምረጺ ብምጥዋቕ፣ ናብ መልእኽቲ ንሰደሉ ሳጹን ኣቲና መልእኽቲና ብመገዲ ኣብቲ ኪ-ብርድ ዝርከቡ ፊደላት ንጽሕፍ። መዚቃ ክንሰምዕ፤ ዳታ ክንምሓላለፍ፤ ቡየም ኣብ ኪ-ብርድ ዝርከቡ መምረጺን መዘዋወሪ ቀስቲን (select option & scrolling keys) እናተጠቀምና ዘድልየና ዕዮ ንፍጽም።

ኣብ'ዚ ኣገባብ እዚ እቲ ናይ'ታ ተለፎን ሓንጎል (processor) ኑየም ኣብ'ቲ ኪ-ብርድ ዝጥወቑ ሞላጉም ኣንቢቡ፣ ኣብ ስክሪን ተርጉሙ፣ እቲ ንደልዮ የቕርበልና። እዚ ምስ ከም ኮምፕዩተር፣ ካልኩሌተር፣ ቲቪ "ሪሞት-ኮንትሮል"፣ ዲጂታል ካሜራን ካልኦት ተመሳሰልቲ መሳርሒታትን ከምእስስሎ ንኽእል ኢና። ኣብ'ዚ ቴክኖሎጂ'ዚ እቲ ኪ-ብርድን ስክሪንን በበይኑ ዝተቐመጠ ኹናቱ ስራሕ ዘሎዎን እዩ። ኪ-ብርድ ትእዛዝና ይቕበል፣ ስክሪን ከኣ ጠለብና እንርእየሉ መስኮት እዩ። ሓንጎል ናይ'ታ ተለፎን ከኣ ኣብ ካልኢት ዘይመልእ ግዜ ብዮዝቡእ እናተርጎመ የረዳድኣና። ኣብዘን ከምዚኣን ዝበለ ተለፎናትን ካልኦትን ስክሪን እንተሓዝና፣ ከዕርስሓ እንተ ዘይክኢይኑ ነምጽአ ስውጢ የለን።

ታች-ስክሪን (touch screen) ዝተሰምየ ተለፎናት ግን ካብ'ዘን ኣቐዲምና ዝረኣናየን ዝተፈልያ፣ ዝማዕበላን ናይ ቀረባ ቴክኖሎጂ ዘጥመራን እየን። እዚ ቴክኖሎጂ ካብ'ቲ ዝቐደመ ዝተራቐቐ ኩይኑ፣ ኣብ ስክሪን ብኢድና ብምጥዋቕ ዝደለናዮ ንመርጸሉ (ንእዝዘሉ፣ ንጽሕፈሉ፣ ወዘ.ተ.) እዩ። እቲ ኪ-ብርድን ስክሪንን ሓደ'ዩ። ኣብቲ ስክሪን ዝግበር ምትንኻፍ ናይ ኢድና ብዙሕ ስውጢ የምጽእ።

እዘን ተለፎናት ዝሰርሓሉ ሰለስተ ኣገባባት ኣለዋ። እዚ ኣገባባት ወይ መስርሕ ኣብ'ቲ ኑቲ ስክሪን ዝሰረሓሉ መስርሕን ኣቕሓትን ተዛሚዱ ይፈላለ።

1. ***ተጻራርነት ኤለክትሪክ ዘሎዎ ስክሪን*** (The resistive system)፥

እዚ ኣገባብ፣ ሓደ ቤትሮ ብኤለክትሪክ ከምሓላለፍ ዝኽእልን ተጻራርነት ዘሎዎን ክልተ ቀጻሊታት ዝተሸፈነ እዩ። እዞም ክልተ ቀጻሊታት ንሓድሕዶም ብንእሽተይ መፈላለዪ ይፈላለዩ። ተሌፎን ኣብ ስታንድ-ባይ ኣብ ትህልወሉ ግዜ፣ ኤለክትሪክ-ቻርጅ በዞም ክልተ ቀጻሊታት ቀጻሊ ይሓልፍ። ተለፎን ክንጥቀም እንከለና፣ ብኢድና ስክሪን ኣብ እንጥውቕሉ እዋን ግን፣ እዘን ክልተ ቀጻሊታት ንሓድሕደን ይራኸባ። እቲ በቲ ኢድና ንጸቕጦ፣ ዝበን ቀጻሊታት ከም ዝራኸባ ይገብር። ኣብታ ዝጠወቕናላ ቦታ ዝተፈጥረ ምቅይያር ክሊ ኤለክትሪክ (ኤለክትሪክ-ፊልድ)፥ በቲ ሓንጎል ይንበብ። ሓንጎል ናይዛ ተለፎን ድማ ኣብ ካልኢት ዘይመልእ ግዜ ዝሓተናዮ ኣብ ስክሪን የርእየና።

2. ***ኤለክትሪክ ዝዕቍር ስክሪን*** (Capacitive system)፥

ኣብ ስክሪን ዝርከብ ቤትሮ ኤለክትሪክ-ቻርጅ ዝዕቍር ቀጻሊ ይንጸፈሉ። ኣብ ስክሪን ዝተነጽፈ ኤለክትሪክ-ቻርጅ ዝዕቍር ቀጻሊ፣ ተለፎንና ኣብ "ስታንድ-ባይ" እንከላ ኤለክትሪክ-ቻርጅ ምዕቋር መለኣ ይጸንሕ። ብኢድና ኣብቲ ስክሪን ኣብ እንጥውቐሉ እዋን፣ ኤለክትሪክ ካብቲ ዓቛሪ ቀጻሊ

ናብ ኢድና ይመሓላለፍ። "ካፓሲተር" ቻርጅ ክመልእን ክጐድልን ዝኽእል ኤለክትሮኒካዊ ንበረት'ዩ። ኣብቲ ቀጻሊ ኤለክትሪክ ዝጐደለሉ ቦታ፣ በቲ ሓንጎል ናይ'ታ ተለፎን ተነቢቡ፣ ተተርጕሙ፣ ኣብ ስክሪን ይረኣየና።

3. ***"ኡልትራሶኒክ"*** ማዕበል ዝዘርግሕ ስክሪን (Surface wave)፥

እዚ ሳልሳይ ታች-ስክሪን ዝሰርሓሉ ኣገባብ፣ ማዕበል "ኡልትራሶኒክ" ብምጥቃም ይሰርሕ። ኣብ ስክሪን ማዕበል "ኡልትራሶኒክ" ከም ዝፍኖ ይገብር። እዚ ማዕበል ካብ ክልተ መኣዝን ናይ'ቲ ስክሪን ከም ዝፍኖ ይግበር። ካብ'ቲ ንቑመት ዘሎ ወሰናስንን ካብ ንጋድም ዘሎ ወሰናስንን "ኡልትራሶኒክ" ማዕበል ክፍኖ እንከሎ፣ ልክዕ ከም ዓለባ ወይ ነጸላ ናቱ ቀጻሊ ይፈጥር። ብኽልተኡ ጫፋት - ብኽልተ ጋድምን ብኽልተ ትኽልን - ነዚ ማዕበል ዝቕበሉን ዝሰዱን ዋህዮታት ኣለዎ። ኣብ ስክሪን ክንትንክፍ እንከለና፣ ነዚ ምልእኣኽ ማዕበል "ኡልትራሶኒክ" ነሰናኽሎ። እዚ ምስንኻል ኣበየናይ ክፋል ናይ'ቲ ስክሪን ምዃኑ ሓንጎል ኣንቢቡ፣ ተርጕሙ፣ ኣብ ስክሪን ከምቲ ድላይና ክንርእዮን ክንጥቀመሉን የኽእለና።

www.Howstuffworks.com

ዘለኩ ደአ !

ካብ ባር ሓንሳ ናብ ባር ሓንሳ

(History repeats itself)

ዘልኩ ደአ ዘልኩሲ እዚ ናይ ሕልሚ ነገር ይገርመኒ እዩ። ኣነ ኩሓልም ከለኹ፡ እቲ ሕብሪ ሕልመይ ሓንሳብ "ብላክ ኤንድ ዋይት" ሓንሳብ ከኣ ሕብራዊ ቀለም ዘለዎ እዩ ዝሓልም። ዝኾነ ሰብ ኩሓልም ከሎ፡ ሕብሪ ሕልሙ ከስተብህለሉ ኣለዎ። ከመይሲ ከም ፊልም ቻርለስ ቻፕሊን ጸለምን ጻዕዳን ዝቐለሙ ሕልሚ እንተሓሊምካ እቲ ሕልምኻ ባህላዊ ወይ ያታዊ ሕልሚ እዩ ማለት እዩ። ሕብራዊ ሕብሪ እንተሓሊምካ ኸኣ ሕልምኻ ዘመናዊ ምኻኑ ክትግምት ኣለካ።

ዘልኩ ደአ ዘልኩሲ ሓደ ዓረብታይ ገዝኡብ ጽግም ኣልዎ ጠምዩን ጸሚኡን ከሎ፡ ኣብ ትሕቲ ጽላል ሓንቲ ገረብ ድቃስ ወሲዶ። ኣብ'ቲ ሕልሚ ሽበጡ እናሸጦ ተራእዩ።

ዓዳጋይ፥ እዘን ሽበጥ ክንደይ ኢልካየን፧

ዓረብታይ፥ 20 ርያል እየ ዝሸጠን።

ዓዳጋይ፥ 10 ሪያል ግበረለይ።

ዓረብታይ፥ መጨረሽታ 15 ርያል ክጉበረልካ።

ዓዳጋይ፥ ግደፎ በል።

ዓረብታይ፥ (ክላእ ክልተ ዓመት ዝወደኽዎ ኣረጊት ሽበጥ 10 ርያል ይኣኽለኒ እዩ ኢሉ) ውሰዶ ክብሎ እናደለየ ካብ ድቃሱ ተበራቢሩ።

ኑቲ ክዉንኑት ኣይተቐበሎን፡ መለሱ ክድቅስ ግምብው በለ እሞ፥

ዓረብታይ፥ (ኣዒንቱ ሰም ኣቢሉ) መን ሽምካ፡ ንዓ ንዓ ሕራይ ብ10 ርያል ውሰደን ... ውሰደን

በለ ይብሃል።

ዘልኩ ደኣ፡ ዘልኩሲ ካልእ ናይ ሕልሚ ዘገርም ነገር ከኣ ሓደ ሰብ ወዲ 18 ዓመት ድሕሪ ምኻኑ ንሰደት እንተኸይዱ፡ ኩሉም ሕልምታቱ ኣብ'ቲ ዝዓበየሉ ከባቢታት እዩም ዝሰርሑ። ሓንቲ ኣብ ጀርመን 30 ዓመት ዝተቐመጠት ኤርትራዊት ኣብ ሕልመይ ካብ'ዞም ኣብ'ዚ ሃገር ዝፈልጦም ጸዓዱ (መሓዙተይ፡ መሳርሕተይ፡ ጎረባብተይ) ዋላ ሓንቲ መዓልቲ ኣብ ሕልመይ ርእየዮም ኣይፈልጥን እየ፡ ኢላትኒ። ንኻልኦት ብዙሓት ኣብ ሰደት ዝነብሩ ኤርትራውያን እውን ሓቲተ። ኩሉም ሕልምታቶም ኣብ'ቲ ዝዓበይሉ ከባቢ ከም ዝፍጸም የዕሊሎምኒ።

ሕቶ፥

ሕልሚ እንታይ እዩ? (ኩብኩጅለ እናተመያየጥኩም መልሲ ርኸቡሉ። እንተ ረኺብኩምሉ ጽቡቕ፡ እንተዘይረኺብኩምሉ ግና ፕሮፌሰር ካርል ጃንግ ብወገኑ፡ ከምኡ'ውን ፍሮይድ ብወገኑ ብዛዕባ ሕልሚ ብዙሕ ተመራሚሮም ውዱእ መልሲ ኣይረኸቡሉን። ማለት ሕልሚ መጻኢኻ ዝሳግር ሓበሬታ ደዩ ወይስ ዝሓሰብካዮን ትምኒትካን ብሕልምኻ ይምጽኣኻ፧ ናይ ኣመሪካ ፕረዚደንት ቅድሚ ምቕታሉ ቅድሚ ሸዱሽተ ሳምንታት፡ ንሱ ኣብ ህዋይት ሃውስ ከሎ ሓደ ካብ'ቶም ጋርድ እቲ ፕረዚደንት ኣመሪካ ኣብ'ቲ ብሸነኽ ምብራቕ ዘሎ መእተዊ ተቐቲሉ ተዘርሩ ከም ዘሎ ይሕብሮ። ብሕልሙ እዩ። ሽዑ ብር 'ተበለ እቲ ሕልሚ ደንጽዩዎ። ቅድሚ ምቕታሉ ሽዱሽተ ሰዓት ከኣ ብሓንቲ ንእሽቶ ጃልባ እናቐዘፈ፡ ናብ ገለ ደረት ትርኢት ባሕሪ ክኸይድ ብሕልሚ ርእዩ ነይሩ። ስለዚ ሕልሚ ኣብ ዉሽጢ ኑብስና ዘሎ ሓደ ትካል ናይ "ኣላርም" ክብሃል ይኽእልዶ፧

ዘልኩ ደአ ዘልኩሲ፡ "ፊልም" ኩብሉ "ፊልሚ" ዝብሉ ሰባት ኣጋጢሞምኹምዶ ይፈልጡ፧ ኣነ ለንቅነ ሓሊመ ጽብቕቲ ሕብራዊ ሕልሚ እያ። ዳሕራይ እዚ "ስሪ ዲ" ዝበሃል (ስሪ ዳይመንሽናል) ፊልም ቅድሚ ምምሃዙ ሕልሚ ወዲ ሰብ "ስሪ ዳይመንሽናል" ከም ዝነበረ፡ ሕጂ እዩ ዝርደኣኒ ዘሎ። እዛ ሕልመይ እውን "ስሪ ዲ" እያ ነይራ። እቲ ኮኒታት ዳርጋ ፊልም ዓይነት እያ። ስለዚ ሕልሚ +

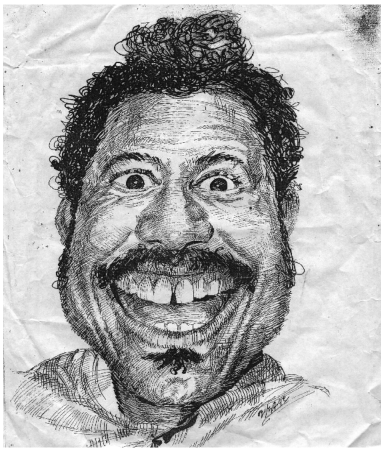

ፊልሚ = ሕልሚን ፊልሚን ማለት እዩ።

ዘልኩ ደአ ዘልኩሲ ኣምላኽ ዕድመን ጥዕናን እንተሂቡኒ፡ ከምኡ'ውን 3 ሚእትን 56 ሽሕን 40 ሳንቲምን ጥረ ገዝኡብ ኣምላኽ እንተሂቡኒ፡ እዛ ሕልመይ ፊልሚ ክሰርሓ'የ። ኣርእስቲ ናይ'ታ ፊልም ከኣ "ሕልሚን ፊልሚን" ክበሃል'ዩ።

ዘልኩ ደአ ዘልኩሲ ብዓይኑቱ ፍልይ ዝበለ ፊልምታት እናሰራሕኩ ኣገዘዩ ፍሉጥን ወሩይን ክኸውን እየ። ሻቡ ገለ 18 ፊልምታት ምስ ኣፍረኹ፡ "ኢንተርቪው" ክጉብር'የ።

ጋዜጠኛ፥ (ሕራይ እምበኣርከስ ክቡራት ተኸታተልትና፡ ሕልመ ጥበባዊ ግርማይ ሳንድያን ናይ ሎሚ ጋሻና'ዩ።) ሕራይ ሓላሚ ግርማይ፡ ሕልሚ ንዓኻ እንታይ'ዩ፧

ሓላሚ ግርማይ፥ እ ... ሕልሚ ንዓይ ሂወተይ እዩ። ብዘይ ሕልሚ ክነብር ኣይክእልን እየ። ልበይ ደም ኣይተኩትን ትጭንገሁ፡ ሕልሚ እያ ትጭንገሁ። ብሓጺሩ ኣነ ሕልሚ'የ። ኣብ ሓደ መጨረሽታኡን መጀመርታኡን ዘይፈልጦ ኣድማሳዊ ጸልማት ብልጭ ኢሉ ህልም ዝበል ሕልሚ'የ። ብሓጺሩ ዓለም ሕልሚ'ያ። ኩልና ሕልሚ ኢና። እዚ ኣነ ዘፍርዮ "ሕልሚን ፊልሚን" ኣብ'ቲ ዓቢ ሕልሚ ዘሎ ንእሽተይ ሕልሚ እዩ። ንሕና ኩልና ኣብ ሓደ ሕልሚ ናይ ልዕለ ተፈጥሮ ንዋሳእ ዘሎና ጠባያት ኢና። ንመረዳእታ ክኾና ኣብ ሓደ "ኖቭል" ዘለዉ ጠባያት ሕልሚ ናይ'ቲ ደራሲኦም እዮም ማለት እዩ። ንሕና ኸኣ ሕልሚ ናይ'ቲ ደራሲና ኢና። ግና መን እዩ ዝሓልመና ዘሎ፧ መን'ዩ 'ቲ ደራሲ፧ ኣብዚ ኢና ንፈላለ። ገለ ኣምላኽ ይብል፡ ገለ ኣድማስ ይብል፡ ገለ ደምሳስ ይብል፡ ገለ ደርማስ ይብል፡ ከከም ርእስና ይፈላለ እዩ።

መዘናግዒ፥

(ኩሉ ግዜ ቃለመጠይቕ ክትገብር ከሎኻ፡ ኑቲ ሞያኻ “ሚስጢሩይ” ክትገብሮ ኣሎካ። ፍልስፍና ዝመስሉ መጀመርታን መወዳእታን ዘይብሎም ሓሳባት ኣምጺእካ፡ ጸፍጸፍ ክተብሎም ኣሎካ። ዝኾነ ነገር ብዘይ ውሃም ኣይጥዑምን እዩ። ወዲ ሰብ ሰለስተ ርብዒ ናይ ሂወቱ ኣብ ወሃም እዩ ዘሕልፎ። ብእንግሊዝኛ ኢሉዩዥን፡ ዴሊዩዥን፡ ሃሉሲነሽን ይብሃሉ። ብትግርኛ ድማ ኣልወሳ፡ ደልወሳ፡ ሃልወሳ ይብሃሉ።)

በሉ ናብቲ ቃለመጠይቕ ንኺድ፥

ጋዜጠኛ፥ ሓላሚ ግርማይ፡ ሕልሚን ፊልሚን ሃገርና ኣብ ከመይ ደረጃ ኣሎ ትብል፧

ሓላሚ ግርማይ፥ ሕልሚ ቡዙን ሓያላት ሃገራት ዓለም ተባሒቱ እዩ ጸኒሑ። ሕጂ ግና ምስዚ ዘሎ ግሎባላይዘይሽን ሕልሚ ኣብ ኩሉ ተዘርጊሑ ይርከብ። ዋላ ኣብ ሃገርና’ውን ኣብ ደሓን ደረጃ እዩ ዘሎ።

ጋዜጠኛ፥ ሓላሚ ግርማይ፡ ሕልምን ፊልምን ብኸመይ ጀሚርካዮ?

ሓላሚ ግርማይ፥ ብእንእሽተየይ ከለኹ ሕልሚ እፈቱ ነይረ። እንሓንሳብ ወጋሕታ፡ ከም ገለ ኢሉ ነዊሕ ሕልሚ እንተመጺኡኒ፡ ክሳብ ኣብ ትምህርቲ ዝኸይደሉ ግዜ ነይሩ። ኣቦይን ኣደይን እውን ሓለምቲ እዮም ነይሮም። ብዓል ኣቦይ፡ ግዜ ኣይሓገዞምን እምበር ሓለምቲ እዮም ነይሮም። ግና ኣይተሰኮዱን። ኣቦይ እንሓንሳብ፡ ሰለስተ መዓልቲ ብዘይምቁራጽ ዝሓልመሉ ግዜ ነይሩ። ኣለካ ሙሽ መሰልሰል (ተኸታታሊ ፊልም) ዓይነት እዩ ዝሓልም ነይሩ።

ጋዜጠኛ፥ እዚ ኹሉ ፊልምን ሕልምን ብኸመይ ትሓልሞ፧

ሓላሚ ግርማይ፥ እቲ ዝተወደአ ስራሕ ብፊልም ክትርእዮ ቀሊል ይመስል፡ ሓንቲ ሕልሚ ክትረክብ ብዙሕ ክትድቅስ ኣሎካ። ነዛ “ሕልሚ ደርሆ” ትብል ሕልመይ ክረኽብ ክልተ ወርሒ ይኸውን ደቂሰ።

ጋዜጠኛ፥ ቀጻሊ ትድቅስ ማለት ድዩ፧

ሓላሚ ግርማይ፥ ቀጻሊ ክትድቅስ ትደሊ ኢኻ። ግና ትደክም። ስለዚ ገለ ሰዓታት ንዕረፍቲ ትትሰእ ኢኻ። ጽምዋ ኸኣ የድልየካ እዩ። ደቂስካ ጸቡቕ ሕልሚ ትጅምር እሞ፡ ድምጺ ማኪና ወይ ገለ ገልጠም ዝብል ነገር ወይ ደቅኻ ተባኢሶም ይጠኽዩ። ኣብ ሞንጎ ሕልሚ ይቛረጸካ፡ እንሓንሳብ ከኣ ባዕልኻ ከም ቀንዲ ጠባይ ትዋሰኣሉ፡ ጸቡቕ ሕልሚ ይመጸካ። ካብ’ቲ ሕልሚ ምውጻእ ትኣቢ። ከምኡ ኣጋጢሙኒ ነይሩ። ኣብ’ቲ ሕልሚ ምስ ኣተኹ፡ ክወጽእ ኣይከኣልኩን፡ ብሓገዝ ሓኪምን ከቢናን እየ ወጺአ።

ጋዜጠኛ፥ እዚ ሕልሚ ክትቅጽሎ ዲኻ፧

ሓላሚ፥ ድቃስ ኣብ ዓለም ክሳዕ ዘሎ፡ ሕልሚ ክቕጽሎ እየ ዝብል ጭርሖ ኣብ መንደቕ መደቀሲተይ ኣንጠልጢለዮ ኣለኹ።

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ እዚ ክተንብብዎ ዝጸናሕኩም ጽሑፍ’ውን ኣብ ውሽጢ ሕልሚ ዘሎ ሕልሚ እዩ። እነሆ እምበኣር እታ ዝሓለምኩዋ ሕብራዊት ሕልሚ፥

እቲ ቦታ ኣብ ሞንጎ ደቀምሓረን ዓዲ ጎልጎልን ኮይኑ እዩ ዝስመዓኒ። ሰዓት ክልተ ናይ ለይቲ እዩ። ተማኡ ዝብልዋ ሓደ ዓርከይ ምሳይ ነይሩ። ኣብ ደቀምሓረ፡ ኣብ ባር ሓጎሳ፡ ብዙሕ ፈንጠዝያ ኣምሲዩና። ሽርብ ክሳብ ትኸርብ እናበልና፡ ነዚ ኣረቂ ግልብጥ ሓዲርናዮ። እቲ ተማኡ ዓርከይ ዓዲ ዓረብ ስለዝነበረ፡ ቋንቋ ዓረብ ይኽእል እዩ። “ኣሽረብ ኣልኸምር ኢላ ሓዲ ተሹፍ ኣል-ዲክ ከ ምስክል ሐማር” ይብል ነይሩ። ትርጉሙ ድማ “ተባዕታይ ደርሆ ተባዕታይ ኣድጊ ኮይኑ ክሳብ ዝረኣየካ ሽርብ” ማለት’ዩ።

ካብ ባር ሓጎሳ ሰንከልከል እናበልና ኣብ ሞንጎ ደቀምሓረን ዓዲ ጎልጎልን ዘሎ በረኻ በጺሕና። ዝሰተናዮ ከይኣክል ንጽባሕ ንሰትዮ ጠራሙዝ ኣረቂን ሕጊዝና ኔርና። ተማኡ ነታ ንጽባሕ ዝሓሰባ ጥርሙዝ ኣብ መገዲ ረኺብዋ። ጸጺኒሑ ጎጭ እናበለ ይኸይድ ነይሩ። ዳርጋ ክውድኣ ቀሪቡ ነይሩ። ርግጽ ንዓይ’ውን ጸጺኒሑ ካብ’ታ ናቱ የስትየኒ ነይሩ። ጸኒሑ ነታ ናተይ ኣረቂ ክሽጠሉ ሓቲቱኒ። ኣነ ኸኣ ምንጥልጣል ጸጊማትኒ ስለዝነበረት፡ ኣብቲ ጸምጸም በረኻን ከውታ ለይትን እታ ኣረቀይ ሸይጠሉ። ተማኡ ነታ ካልኣይቲ’ውን ቀጺልዋ። ኣብ ከምዚ ህሞት እንከለና፡ ክንዲ ወቸዲ ዝኸውን ዝብኢ መጺኡና።

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ፡ ኣነ ኣብ ዝብኢ ዘሎኒ ኣረኣእያ ንጹር እዩ። ዝብኢ ኣይፈቱን እየ።

መዘናግዒ ጥብቆ፥

(ብዙሕ ግዜ ሰባት ኣንጭዋ ኣይፈቱን’የ፡ ተመን ኣይፈቱን’የ፡ ዝብኢ ኣይፈቱን’የ … ክብሉ ንሰምዕ ኢና። ጎራሓት! የፍርሃኒ’ዩ፡ እፍርሆ’የ፡ ከይብሉ ምእንቲ እኳ’የም ኣይፈቱን’የ ዝብሉኻ። እቲ ጉዳይ ብዛዕባ ምፍታውን ምጽላእን ዘይኮነስ ብዛዕባ ምፍራህን ምትብዕንዶ ከይኮነ “ኣይፈቱን’የ” ኢልካ ንመን ንምድንጋር እዩ፧)

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ እቲ ዝብኢ ኣብ ጣቓና ኮይኑ፡ “እንጉይ” ምስ በለ፡ ኣነ ሽዑ ንሽዑ ሽንቲ ማይ ወጢጡኒ፡ ተማኡ ኸኣ ብኡ ንብኡ ሽንቲ ማይ መጺእዎ፡ እቲ ድምጺ ፈጥፈጥ ኣቢሉና፡ እቲ ዝብኢ ናባና ገጹ እናቐረበ መጺኡ። ኣነ ነታ ኣብ ጥቓይ ዝነበረት ገረብ ከመይ ገይረ ከም ዝሰገራ ፕላን የውጽእ ነይረ። ተማኡ እምበኣር ኣልዒሉ “በሎ … በሎ” እናበለ ደርብዩሉ። እታ እምኒ ኣብቲ ዝብኢ ዘለዎ ኣይበጽሐትን። ኣብ ፍርቂ በጺሓ ኮረር ኢላ ኣብ መሬት ደው በለት። እቲ ዝብኢ ናብ’ታ እምኒ ገጹ ብጉያ መጺኡ። ተማኡ እቲ ዝሰተዮ ኣረቅን እቲ ጸልማትን ኣዒንቱ ኣሕወዚዘሞ ነይሮም መስለኒ፡ እቲ ዝብኢ ናብታ እምኒ ገጹ ብጉያ እናመጸ ተማኡ ግና እቲ ዝብኢ ንንጸው ገጹ ዝሃደም ዘሎ መሲልዎ፡ ሓዞ ሓዞ … እናበለ ንቕድሚት ገጹ ጎየየ። ኣብ’ታ ተማኡ ባዕሉ ዝሰንደዋ እምኒ ተማኡን ዝብእን ፊት ንፊት ተራኺቦም።

መዘናግዒ፥ (ጥብቆ ኣይኮነን)

(ዝብኢ ይኹን ከልቢ እምኒ እንተደርቢኻሎም፡ ናብ’ታ ዝደርበኻያ እምኒ ጎይዮም ይኸዱ እሞ፡ ይሸትትዋ። ካብ ኢድካ ናብ’ታ እምኒ ሰጊሩ ብዘሎ ሽታ ፈሪሁ ዲኻ ተባዕ ይፈልጡኻ። እቲ ግጥም የዋጽኦም ድዩ ኣየዋጽኦምን ገምጋም ይወስዱ። ብሓጺሩ እቲ ድሮ ኣብ ደምካ ተፈጢሩ ዘሎ፡ ሆርሞናዊ ለውጥን እቲ ዉሽጣዊ ከኣታትካ ዝሞገር ቀመማዊ ሓበሬታን፡ ኣብ ግናዕ ኢድካ መጺኡ ስለዘሎ፡ እቲ ዝብኢ ከኣታትካ ብቐሊሉ ክርድኦ ይኽእል።)

መጠንቀቕታ፥

ኣብ ዝኾነ ግዜ ንኸልቢ ይኹን ንዝብኢ እምኒ ክትድርቢ ከለኻ፡ ኑቲ እምኒ ብጥንቃቐ ብጋዜጣ ጠቕሊልካ ምድርባይ ዝበለጸ ምኻኑ ገለ ገለ ተንተንቲ ፖለቲካ ይሕብሩ።

ስለዚ ዝኾነ ወዲ ሃገር ይኹን ወዲ ወጻኢ ኣብ ዝብኢ ኣለዎ ዝበሃል ከባቢ፡ ብእግሩ ክንቀሳቐስ ከሎ፡ መድሓን ኑብሱ ዝኾና፡ ካብ ክልተ ክሳብ ሽዱሽተ ገጽ ዝኸውን ጋዜጣ ኣብ ጁባኡ ክማላእ ኣለዎ። ዝርከብ እንተኾይኑ፡ እዚ ሓኪይም ኣብ ግዜ መጥባሕቲ ዝጥቀምሉ

ጓንቲ ኸኣ ዝበለጸ ምኽኑ ገለ ገለ ተመራመርቲ ስነ ዝበኣ. ይገልጹ፡፡)

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ. ንሂወትና ዘስግእ ነገር ኪጋጥመና እንከሎ፡ “ኣድሪናሊን” ዝበሃል ሆርሞን ኣብ ደምና ይዝርጋሕ፡፡ ሓይሊ. ዝሁብ ሆርሞን እዩ፡፡ እቲ ሆርሞን ህደም ወይ ግጠም (fight or flight) ዝበል ክልተ ምርጫ እዩ ዝህበካ፡፡ ዝበዝሐ ሰብ “ሓይሊ.” ክትጋጠመሉ ጥራይ ዝጠቅመካ ይመስሎም፡፡ እንተኾነ ንኽትሃድም እውን ሓይሊ. የድልየካ እዩ፡፡ ሰብ ከከም ፍጥረቱ፡ (ቅባውኑቱ) ኣብ ኣጠቓቕማ ኣድሪናሊ. ይፈላለ እዩ፡፡

1\. እቲ ሰብ እቲ ግጠም ዝበል ምርጫ ዝበርትዐ እንተኾይኑ፡ እቲ ሰብ ተባዕ እዩ፡፡ ጨካን እዩ፡ ሓያል እዩ፡ ወሳኒ. እዩ ማለት'ዩ፡፡ ከምዚኣቶም ዓይነት ሰባት፡ ብሳይንስ በላዕቲ ስጋ ወይ ካርኒቨረስ ይበሃሉ፡፡ (በዓል ኣንበሳ፡ ነብሪ፡ ዝበኣ. እውን ኣብ'ዚ. ምድብ'የም)

2\. እቲ ህደም ዝበል ዝበርተዐ እንተኾይኑ ንስኻ ፈራህ ኢ.ኻ፡፡ ስለዚ. ድማ ብሳይንስ “ሀርቢ.ቨረስ” ወይ “ቨጀተርያን” ትብሃል፡፡ (ኢ.ራብ፡ ዓጋዜን፡ ኣድጊ. በሪኻ ኣብዚ. መስርዕ'ዚ.'የም ዝምደቡ)

3\. ሃዲምካ'ውን ኑብስኻ ክትድሕን ዘይትኽእል፡ ኣብራኽካ ራዕራዕ ዝበልካ፡ እንተኾይኑ፡ “ሲንግል ዲጅት ቨጀተብል” ይብሉኻ፡፡ (በጊዕ፡ ጤል፡ ፈረስ፡ ኣድጊ. ኣብ'ዚ. ምድብ'ዚ. ይሰርዑ)

4\. ኣብ'ዚ. ዘለኻዮ ብኽቱር ፍርሀን ጥርጣረን ቀልባዕ ቀልባዕ እናበልካ ትኸይድን ራዕዲ. ዝኣትወካን እንተኾይንካ፡ “ኢ.ረጉላር ቨጀተይብል ዲስ ኦርደር” ይብሃል፡፡ (ህበይ፡ ምጽጹላይ፡ ደርሆን ወኻርያን ኣብ'ዚ. ምድብዚ.'የም፡፡)

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ. ናብ ሕልመይ ንመለስ፡፡ እቲ ዝበጽሕኒ ተማኹ ዓርከይን ገጽ ንገጽ ተፋጢጦም፡፡ ተማኹ ሓጺርን ረጉድን ድልዱል ስፖርታዊ ኣካላት ዘለዎ ፍጥረት ነበረ፡፡ ኣነ ኣብ'ታ ዝሓሰብኩዋ ገረብ ተገሪ፡ ኑቲ ዘደንጹ ሕልሚን ፊልሚን ይዕዘቦ ነበርኩ፡፡ ተማኹን እቲ ዝበጽሕኒ ካብይ ፍንትት ኢ.ሎም ኑቲ ‘ረስትሊ.ንግ’ ቀጺ.ሎሞ፡፡ ድሕሪ ገለ ደቓይቕ እቲ ውግእ ዘፍ ኢ.ሉ፡፡ ዓይነይ ኣጨምቲለ ኣብ'ቲ ዓውደ-ውግእ እንተጠመትኩ፡ ተማኹ ዓርከይ የለን፡፡ እቲ ዝበኣ. ንበይኑ ነበረ፡፡ ሰቕ ኢ.ለ ትንፋሰይ ሓቢአ ተኾታቲለዮ፡፡ ደው ምባል ስኢ.ኑ ሰንከልከል እናበለ ናብ'ታ ዘለኹዋ ገረብ ገጹ ቀረበ፡፡ ጸላኢ. ኣዝዩ ተኻኢ.ሉ ደው ምባል ስኢ.ኑ ጥራይ ዘይኮነ፡ እንሓንሳብ ኣእጋሩ ይጠልምዎ እሞ ኩብልል ኢ.ሉ ይወድቕ፡፡ ካብ'ቲ ዝወደቖ ተጋዲሉ ይትንስእ፡፡ ኣስተባሂለሉ፡፡ ካብ'ታ ገረብ ቀሰይ ኢ.ለ ወረደ፡፡ ብቐስታ ናብ'ቲ ዝበኣ. ገጸይ ቀረብኩ፡፡ እቲ ዝበኣ. ዓይኑ ክኸፍት'ውን ይጸግሞ ነበረ፡፡

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ. ሓንቲ ሓሳብ ብልጭ ኢ.ላትኒ፡፡ ቀትሪ ተማኹ ዓርከይ፡ ሰሚ ኣንጭዋ ዝሒኡ ኣብ ጁባኡ ኣቐሚጥዋ ነይሩ፡፡ ኣሎሪ፡ እቲ ዝበኣ. ንተማኹ ዓርከይ “ኮምፕሊ.ት” ምስ'ታ ሰሚ ኣንጭዋ ስለዝበልዖ ተመሪዙ ኣሎ ማለት'ዩ ኢ.ለ ሓሰብኩ፡፡

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ. ካልእ “ምናልባት” ከኣ መጺኡኒ፡፡ ተማኹ ዳርጋ ክልተ ጠርሙዝ ኣረቂ ሰትዩ ስለዝነበረ፡ እቲ ዝበኣ. ንተማኹ ምስ በልዖ እቲ ኣብ ደም ተማኹ ዝጸንሐ ኣልኮል ኑቲ ዝበኣ.'ውን ኣሰኪርዎ ክኸውን ይኽእል፡፡

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ. ኑቲ ዝበኣ. ቁልፈይ ኣብ ክሳዱ ኣሲረ፡ ብሓይሊ. እናወጠጥኩ ንቅድመይ ከድኩ፡፡ ኣብ ጥቓ ሓንቲ ቁሸት ጸሓይ በሪቓትኒ፡፡ እቶም ደቂ ዓዲ ካብ ስራሖም ክወፍሩ ዳም ዳም ዝበልሉ ሰዓት እዩ ነይሩ፡፡

ካብ'ቶም ደቂ'ቲ ዓዲ ክልተ ሰብኡት ናባይ ገጾም መጽኡ፡፡ ኩሉ'ቲ ዘጋጠመኒ ድማ ኣዕለልክዎም፡፡ ዝ. እናዕለልኩ፡ ኑቲ ዝበኣ. ቁሊሕ እንተበልክዎ፡ ድሮ ሞይቱ፡፡ እቶም ሰብኡት ብኡ ንብኡ ሳንዱቕ ሬሳ ኣምጺኦም ኑቲ ዝበኣ. ኬዝዎም ኣብ ሳንዱቕ ኣእትዮም ብምስማር ሰሚሮሞ፡፡

1ይ ወዲ ዓዲ፥ ሓሳብካ ጸቡቕ'ዩ፡፡ ሬሳ ዓርክኻ ገዲፍካ ከይትኸይድ ኢ.ኻ እዚ. ኹሉ መገዲ. እናንተትካ ኣምጺእካዮ?

2ይ ወዲ ዓዲ፥ እወ፡፡ ሽዑ ንሽዑ ምስ በልዖ፡ እቲ ዝበኣ. እንተ ሞይቱ፡ እቲ ሬሳ ኣብ ወሽጢ. ከብዲ. እቲ ዝበኣ. ኣሎ ማለት'ዩ፡፡

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ. ንስድራቤት ተማኹ ዓርከይ ኣርዲኣዮም፡፡ ሬሳ ሐዚ ይመጽእ ከም ዘለኹ ብተሌፎን ሓቢረዮም፡፡ እቶም ደቂ ዓዲ ካብ እግርኻ ኣይንተርፍን ኢ.ሎም ማኪና ፒክ ኣፕ ኣምጺኦም ክሳብ እንዳ ሰድራቤት እንዳ ዓርከይ ምሳይ ከይዶም፡፡

ሰድራቤት ተማኹ ዓርከይ፡ ሬሳ ወደም ተቐቢሎም፡ መልቀስ እናገበሩ ከለው፡ ሓደ ቀሺ፡ (ኣባት ነፍሶም) ናብ'ቲ ገዛ መጺኡ፡ ኣብ ውሽጢ. እቲ ገዛ እትው ኢ.ሉ፡ ሰምቢዱ ወጺኡ፡፡ ኑቲ ሬሳ ኽሕጽብ ምእንቲ ኑቲ መኽደን ሳንዱቕ ምስ ከፈትዎ፡ ክንዲ ዓርበጥ ዝኸውን ዝበኣ. ጸኒሕዎም፡፡

ኣቦ ዓርከይ፥ ... ኣበይ ኣለኻ ግርማይ ... ንዓ እሞ፡ እዚ. ሬሳ ደኣ ...

ኣነ፥ እወ ፈሊጠ ኣለኹ፡፡ ዝርዝር ኣይነገርኩኹምን እምበር፡ ተማኹ ኣብ ውሽጢ. እቲ ዝበኣ.'ዩ ዘሎ፡፡

ኣቦ፥ ኣብ ውሽጢ. እቲ ዝበኣ.፧

ኣነ፥ ብልዕ ምስ ኣበሎ፡ ዕድል ኣይሃብክዎን፡፡ ሽዑ ንሽዑ ቀቲለዮ፡፡

ኣቦ፥ እሞኸ፧

ኣነ፥ እመኑኒ፡ ተማኹ ኣብ ውሽጢ. እቲ ዝበኣ. ኣሎ፡፡ (እቶም ቀሺ. ጾን ኢ.ሎም ከሰምዑና ድሕሪ ምጽናሕ)

ኣቦይ ቀሺ፥ ዝበኣ. ፈረስ ሸይጣን እዩ፡፡ ንሕና ዝበኣ. ኣብ ቤተክርስትያን ኣእቲና ፍትሓት ኣይንገብር ኣይንቕብር፡፡

ኣቦኡ፥ እንታይ ደኣ ኢ.ና ክንገብር፧

ኣነ፥ ሓንሳብ ዕድል ሃቡኒ፡፡ (ኢ.ለ ናብ ሓላፊ ሓደ መካነ መቓብር ደዊለ፡፡)

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ. እቲ ተበሊዑ ዘሎ ሰብ፡ ኣብ ውሽጢ. እቲ ዝበኣ. ከም ዘሎ መረጋገጺ. ካብ ሕክምና እንተምጺእኩም ክንቕበለኩም ንኽእል ኢ.ና ኢ.ሉኒ፡፡

ኣነ፥ ኣቦ ክልተ ዕድል ኣሎና፡፡ ዝ. ዝበኣ. ናብ ሕክምና ወሲ.ድና ብምጥባሕቲ ንተማኹ ነውጽኦ፡፡ ኑቲ ዝበኣ. ንጉሕፎ ንተማኹ ድማ ንቕብሮ፡፡

ኣቦ፥ ኣገናዕ! እዚ. ካብ መጀመርታ'ውን ክትሓስቦ ነይሩካ፡፡

ኣነ፥ ዋላ ኤክስረይ (ራጂ) ጌርና ተማኹ ኣብ ውሽጡ ከም ዘሎ መረጋገጺ. እንተወሲ.ድናሎም መቓብር ህንዲ'ውን ኪ.ቕበሉና ይኽእሉ'የም፡፡

ኣቦ፥ ያያእ! ሕጂ ሕማቕ ኣምጺእካ፡፡ ከኪ.ቃጽሎ ...

ኣነ፥ ኣሃ! ከምኡ ኸኣ እባ ኣለዎ'ዩ፡፡ ብዘየኮነ ካልእ ዝሓሸ ኣማራጺ.ታት'ውን ኣይንስእኑን ኢ.ና፡፡ ተቐላጢ.ፍና ጥራይ ጉዳይ መርመራ ንግበር፡፡ (ድሕሪ መርመራ ንተማኹ ኣበይ ከም'ንቕብሮ ከተሓሳስቢ. ጀሚሩ ኣሎ፡፡ ኣብ ውሽጠይ ናይ ሸቓልቓል ስምዒት ክወረኒ. ጀማሚሩ ኣሎ፡፡)

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ. ኑቲ ሳንዱቕ ሬሳ

ሒዝናዮ ናብ ሕክምና ኬድና። ሓንቲ ነርስ ተቐቢላትና። እታ ዝተቐበለትና ነርስ፡ ጸገምና ምስ ነገርናያ፡ “ተረኛ ናይ መጥባሕቲ ሓኪም ብቐልጡፍ ክጽወዓልኩም’የ” ኢላትና። ኣብ ቅድሜና ኸኣ ናብቲ ተረኛ ሰርጀን ደዊላ።

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ እቲ ሓኪም ብቐልጡፍ ክዳውንቱ ለቢሱ ተመሻሺጡ ናብ’ታ ካንሸሎ ዘላ ማኪናኡ ኣምርሐ። ግና እንታይ ክኸውን፡ መፍትሕ ማኪና ኣብ ውሽጢ ገዛ ረሲዕዎ። እናኻየየ ናብ’ታ ማዕጾ ገዝኡ ከይዱ፡ ነታ መፍትሕ ማኪና ኣልዒሉ መጸ። ሞተረ ማኪና ኣልዒሉ ነቲ ማዕጾ ካንሸሎ ክኸፍቶ እንተደለየ’ መፍትሕ ናይ ማዕጾ ካንሸሎ ኣይረኸቦን። ኩሉ’ቲ መፋትሕ ኣብ ውሽጢ ገዝኡ ረሲዕዎ እዩ መጺኡ። ማዕጾ ናይ ገዝኡ ብኸንድገለ ዝኸውን ሊኬቶ ዓጽይዎ ነይሩ። እቲ ፍታሕ ነቲ መፋትሕ ከውጽእ፡ በቲ ኸይዓጸወ ዝረስዖ መስኮት ናይ ገዝኡ ምእታው እዩ ነይሩ። ኣብ’ቲ ካብ መሬት ሰለስተ ሜትሮ ዝንውሓቱ መስኮት ክድይብ፡ ፈስቶን ካልእን መናውሒ ተጠቒሙ ነይሩ። ግና ኣብ’ታ መስኮት ከይበጽሐ፡ ንመሬት ወዲቑ፡ ኢዱን እግሩን ርእሱን ተሰቢሩ፡ ብኢመርጀንሲ ናብ’ቲ ዘሎናዮ ሆስፒታል መጺኡ። ብዙሕ ደም ስለዝፈሰሶ ድድማ ደም ክንልግሰሉ ሓቲቶምና። ደመይ ምስ ደሙ ስለዝተሰማምዐ ፍርቂ ሊትሮ ደም ካባይ ተወሲዱ ነቲ ሓኪም ተዋሂቡ። (ገሪመና ክሕግዝዩና ዝሓሰብናዮስ ሓጊዝናዮ)

ካልእ ሓኪም መጺኡና። ምስ ምንዋሕ ግዜ ተማኑ ዓርከይ ኣብ ውሽጢ ኩቡዲ እቲ ዝበኣ ሓቒቑ ከይከውን ናይ ግድን ራጂ ክግበር ኣለዎ ኢሉና። እቲ ዝበኣ ራጂ ምስ ተገብረሉ፡ ኣብ ውሽጢ ኩቡዱ ካልእ ዝኾነ ኣዕጽምቲ ከም ዘየለ ተነጊሩና።

እቲ ኤክስ ረይ ተኽኢሻን ጽንሕ ኢሉ ተመሊሱ መጺኡና። “እቲ ዓንተቦ ዝበልኩኹም ጌጋ እዩ። ኣብ ውሽጢ ኩቡዲ ናይ’ቲ ዝበኣ ዓጽሚ ሰብ ኣሎ።” ምስ በለና ካብ ሰንባድ ናብ ሓንስ ገዓዝና። ብዘዕባ’ቲ ብድሕሪኡ ክንገብሮ ዘሎና ዕዮ እናተዘራረብና፡ እቲ ኤክ ረይ ተኽኢሻን እንደገና መጽአ፥

“ኖ! ኖ! ኣብ ውሽጢ እቲ ዝበኣ ዋላ ሓደ ዓጽሚ የለን” ኢሉና። ኣነን ሰድራቤት ተማኑ ዓርከይን እቶም ካልኦት ኣስካይትን መሊስና ብሰንባደ ቅዝዘዝ በልና።

ዘልኩ ዘልኩሲ እቲ ሓኪም “ነቲ ዝበኣ ወሲድኩም ቅበርዎ። ኣብ ውሽጢ ሰብ የለን” ምስ በለ፡ እቲ መማጽእተይን ክልተ ደቂ ዓድን ሰድራቤት ተማኑን ብምሉኦም ብሓደ ድምጺ፥

“ተማኑ ኣበይ ኣሎ፧ ወይ ቀታሊ ኹን ወይ ቀታሊ ኣምጽእ” በሉኒ። ኣነ ንባዕለይ ኩሉ ነገር ተወጃቢሩኒ፡ ቀባሕባሕ ጥራይ በልኩ። ኣርባዕተ ሰመያዊ ክዳን ዝለበሱ ፖሊስ መጺኦም ኣብ ኢደይን እግረይን ፈሮ ኣእተወለይ። እቶም ፖሊስ ናብ ቤት ማሕቡስ ክወስዱኒ ብዓስ ኩቡሉ ከለው፡ በየን ከም ዝመጸ ተማኑ ዓርከይ በርደግ በለ። “ኣለኹ ... ኣለኹ ... ግደፍዎ፡” በለ እናላህልሀ።

“ግርማይ ናብ’ቲ ገረብ ምስ ደየበ፡ ኣነ ምስ’ቲ ዝበኢ ኢድ ብኢድ ተጠማጢምና። እቲ ዝበኢ ኣፉ ሃህ ኣቢሉ ምስ መጸኒ ነዛ ቕሩብ ዝነደለት ኣረቂ መኸደና ከፊተ ኣብዛ ጎረርኡ ውትፍ ኣቢለያ። ጉጭ ጉጭ እናበለት ብምልእታ ኣብዛ ኩቡዱ ተኻዕያ። ካብኡ ነታ ጥርሙዝ ብውትፍታ ኣብ ጎረርኡ ገዲፈያ ሃዲመ ከይደ። ካብኡ ንነጆ ዘሎ ታሪኽ ግርማይ ቀጺልዎ።” ምስ በለ እዮም ፖሊስ ፈሮይ ፈቲሖምለይ።

ዘልኩ ደኣ ዘልኩሲ ... ናብ ተማኑ ዓርከይ ብጉያ ከይደ እናተሰዓዓምኩ ክልተ ፖሊስ ናይ ሓለዋ ሃብቲ እንስሳ ናባና ገጾም መጺኦም፡ እቲ ሓደ ንተማኑ ዓርከይ፡ እቲ ሓደ ንዓይ ኣብ ኣእዳውና ፈሮ ኣእተዉልና። ነቲ ዝበኢ ምቕታልና፡ ብሕጊ ከም ዘሕትተና ተነጊሩና። ንሕና ቀቅድሚኦም ንሳቶም ደድሕሬና እናኸድና፡ እታ ነርስ፡ “መን ሽምካ፡ መንም ሽምካ፡ ንዑ ንዑ፡ እቲ ኣብ ሳንዱቕ ዘሎ ዝበኢ ተበራቢሩ” ኢላትና።

ፈሮና ተፈቲሖ ኩልና ናብ’ቲ ሳንዱቕ ኸድና። እቲ ዝበኢ ሞይቱ ዘይኮነስ እቲ ጥርሙዝ ምሉእ ኣረቂ፡ ተመሪዙ ደቂሱ እዩ ነይሩ፡ ድሕሪ ነዊሕ ድቃስ ተበራቢሩ።

ናይ’ቲ ሓንስ መፈጸምታ ናይ’ቲ ኢጋጥሚ፡ ተማኑን ኣቡኡን ኣብ ባር ሓጎሳ ዓቢ ግብጃ ገይሮምልና። ኩሉ ሰብ ብመስተን ፈንጠዝያን ምስ ሰኸረ፡ ኣነን ተማኑን ሰዓት ክልተ ናይ ለይቲ ናብ ኣሃዱና ክንከይድ ብለይቲ ናብ ዓዲ ጎልጎል እናኸድና ካብ ዓሚቝ ድቃስ ተበራቢርኩ።

ተበራቢረ

ይገርም እኳ’ዩ እታ ሕልሚ ኣብ ባር ሓጎሳ ተጀሚራ። ኣብ ባር ሓጎሳ ኸኣ እንደገና ትጀምር። ናብ ፈታሒ ሕልሚ ከይደ፡ ኩሉ

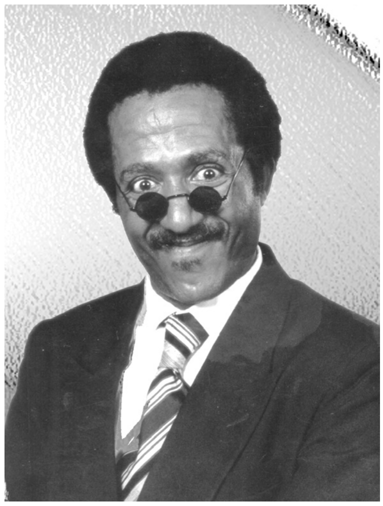

ኣዘንትየሉ።

ፈታሕ ሕልሚ፥

ሕልምኻ “ኢንተርናሽናል” እያ።

ባር ሓጎሳ - ዓለም ማለት’ያ።

እቲ ዝበኢ - ቀዳማይ ዓለም ናይ ግዜና’ዩ

እቲ ተማኑ - ካልኣይ ዓለም ናይ ግዜና’ዩ

እቲ ኣብ ገረብ ደየቡ ነቲ ጥምጥም ዝበኢን ተማኑን ዝርኢ - ሳልሳይ ዓለም ግዜና’ዩ።

እታ ኣረቂ - ፔትሮል ናይ ዓለምና እያ። (ቀዳማይ ዓለም ፔትሮል ክፈትወሲ! የጸልሎም’ዩ።)

እቲ ክሕግዝ ተሓሲቡ ተሰቢሩ ዝመጸ ሓኪም - ሰውራታት ዓለም ናይ ግዜና’የም።

እቲ ኤክስ ረይ ተኽኢሻን - ሊቃውንቲ ዓለም ናይ ግዜና እዮም።

እታ ነርስ - ሚድያታት ዓለም ግዜና’ያ።

እቶም ፖሊስ - መጋባኢያ ዓለም ናይ ግዜና’ዮም።

እታ ሕልሚ ካብ ባር ሓጎሳ ተበጊሳ፡ ናብ ባር ሓጎሳ ምምላሳ እቲ ዝበረ’ዩ መለሱ ዝድገም (History repeats itself) ማለት’ዩ ምስ በለ፡ ሕቶ ሓቲተኒ።

ፈታሓይ ሕልሚ፥ ነዚ ፊልም ዲኻ ክትሰርሖ፧

እወ ከምኡ እዩ ሰርሐይ፡ ፊልም ኣሰራሐ ክሸጦ’የ።

ሓውኹም ግርማይ ሓላሚ

ከባቢ ሕልሚን ፊልሚን